

I

219487

Incunabel

F.S.

Aus

der Bibliothek der k. k.
Theresianischen Akademie

in Wien

angekauft am 17. Februar 1899.

(Erlass des Curatoriums * * * * *)

* * * * * ddo. 31. Jänner 1899.)

O. 3. ~~II~~ J. 11.

I

219487

Incunabel

Libri dialogorum ex reffesso.

Libri dialogorum sancti Gregorij pape.

8

Capitulorum dialogi beati Gregorij pape: per quattuor libros distincti: breuis: ordinataq; annotatio.

Annotatio capitulorum libri primi.

De petitione Petri diaconi vt aliqua sibi patrum narrent exempla: ac responsione sancti Gregorij: Cuius expositione vite ac miraculorum honorati abbatibus monasterij Fundensis: Capi. i.
 De Libertino pposito eiusdem monasterij: Capitulum. ij.
 De monacho hortulano monasterij eiusdem: Cap. iij.
 De Equitio abbate Valerie prouincie: Capitulum. liij.
 De Constantio mansionario ecclesie sancti Stephani: Capi. v.
 De Marcellino Anthonitane ciuitatis episcopo: Capi. vi.
 De Honoso preposito monasterij in monte sito qui Soractis dicitur: Cap. vij.
 De Anastasio abbate monasterij quod Suppentonia vocatur: Cap. viij.
 De Bonifacio Ferentine ciuitatis episcopo: Capi. ix.
 De Fortunato Tudertine ciuitatis episcopo: Cap. x.
 De Martyrio monacho prouincie Valerie: Capi. xi.
 De Seuero presbytero eiusdem prouincie: Capi. xij.

Annotatio capitulorum libri secundi.

De ortu: moribus ac conuersatione sancti Benedicti: Cap. i.
 De capisterij fracti reparatione: Ca. ij.
 De temptacione carnis superata: Cap. iij.
 De vitro vase per signum sancte crucis rupto: Cap. liij.
 De monacho vagamenti ad salutem reducto: Cap. v.

De aqua quam in montis vertice ex petra produxit: Cap. vi.
 De ferro ex profundo aque in manubrio retruso: Capi. viij.
 De Mauro eius discipulo qui super aquas inscius cucurrit: Cap. viij.
 De infecto per venenum pane a coquo longius proiecto: Cap. ix.
 De ingenti saxo per eius orationem leuato: Cap. x.
 De phastastico coquine incendio: Ca. xi.
 De puerulo ruina parietis confracto et sanato: Cap. xij.
 De monachis qui extra cellam contra regulam cibum sumpserunt: Cap. xij.
 De fratre Galentiniani monachi quem vir dei in via comedisse per spiritum cognouit: Capitulum. xliij.
 De simulatione regis Totile deprehensa: Capitulum. xv.
 De prophetia regi Totile et Lamisine antistiti facta: Cap. xvi.
 De clerico a demone liberato ad tempus: Capi. xvij.
 De prophetia destructionis monasterij sui: Capitulum. xvij.
 De absconsonne flasconis a beato Benedicto cognita: xix.
 De mappularum receptione a seruo dei cognita: Cap. xx.
 De cogitatione monachi superba a dei viro cognita: Capi. xxi.
 De ducentis farine modijs famis tempore ante cellam viri dei inuentis: Ca. xxij.
 De fabrica monasterij Terraclensis per visionem disposita: Cap. xxij.
 De sanctimonialibus feminis que post mortem per eius oblationem comunione sunt redditae: Cap. xxiiij.
 De puero monacho quem sepultum terra proiecit: Capi. xxv.
 De monacho qui in monasterio discedens draconem in itinere inuenit: Ca. xxvi.
 De puero ab elephantino morbo curato: Cap. xxvij.
 De. xij. solidis per miraculum debito redemptis: et de hominis sanatione cuius curia.

Dialogi beati Gregorii

quasi leprosa apparuit: Cap. xxviiij.
 De vase vitreo in saxis proiecto ⁊ non fracto: Cap. xxix.
 De volio vacuo oleo repleto: Ca. xxx.
 De monacho a demone liberato: Capi. xxxj.
 De ligato rustico solo aspectu viri dei solito: Cap. xxxij.
 De mortuo suscitato: Cap. xxxiij.
 De miraculo Scholastice sororis eius: Capitulum. xxxliij.
 De aia sororis eius visa: ⁊ qualiter e corpore sit egressa: Cap. xxxv.
 De mundo ante oculos eius collecto: ⁊ anima Germani Capuane ciuitatis episcopi: Capi. xxxvi.
 De eo q̄ regula monachorum scripserit: Cap. xxxvij.
 De prophetia sui exitus fratribus denunciata: Cap. xxxviiij.
 De insana muliere in eius specu sanata: Capi. xxxix.

Annotatio Capitulorum libri tertij.

De sancto Paulino Nolane ciuitatis episcopo: Capi. i.
 De sancto Iohanne papa: Cap. ij.
 De sancto Agapito papa: Cap. iij.
 De Dario Mediolanensi. episcopo: Capitulum. liij.
 De Sabino camlune ciuitatis episcopo: Capi. v.
 De Cassino Harniensis ciuitatis episcopo: Cap. vi.
 De Andrea Fudane ciuitatis episcopo: Capi. vij.
 De Costatio Aquine ciuitatis episcopo: Cap. viij.
 De Frigidano Lucane ciuitatis episcopo: Capi. ix.
 De Sabino placentino episcopo qui patrum flumen per litteras suas compescuit: Capitulum. x.
 De Carbonio populonij episcopo: Cap. xi.
 De Fulgentio Ariccolane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Herculano Parusine ciuitatis episcopo: Cap. xiiij.
 De Isaac seruo dei: Capi. xiiij.
 De Eutyrio ⁊ Florentio seruis dei: Capitulum. xv.
 De Marcio monacho de monte marsico: Capitulum. xvi.
 De monacho ex mote argentario qui mortuum suscitauit: Cap. xvii.
 De Benedicto monacho: Capi. xviiij.
 De ecclesia beati Zenonis martyris in qua aque ultra portam apertam inundantes minime intrauerunt: Capi. xix.
 De Stephano presbytero prouincie Galerie: cui quia famulo suo negligenter loquebatur: ad extrahendas caligas diabolus obediuit: Cap. xx.
 De puella conuersa cuius solo imperio homo est a demone liberatus: Ca. xxi.
 De presbytero prouincie Galerie qui suam rem ad sepulchrum suum tenuit: Ca. xxij.
 De abbate prenestini montis eiusque presbytero: Cap. xxiiij.
 De Theodoro ecclesie beati Petri apostoli urbis Rome mansionario: Ca. xxiiij.
 De Abundio mansionario ecclesie beati Petri: Capi. xxv.
 De Mena monacho solitario: Ca. xxvi.
 De quadraginta rusticis qui pro eo que carnes idolatricas comedere noluerunt a longobardis occisi sunt: Cap. xxvij.
 De multitudine captiuorum qui pro eo que caput capre adorare noluerunt occisi sunt: Cap. xxviiij.
 De Arriano episcopo cecato: Ca. xxix.
 De Arrianorum ecclesia que in Romana urbe catholica consecratione dedicata est: Capi. xxx.
 De Hermigildo rege Luigildi Bisigorthorum regis filio pro fide catholica ab eodem patre suo occiso: Cap. xxxi.
 De episcopis Africanis qui pro defensione catholice fidei abscisis: ab Arrianis Auandalorum: linguis nullum locutionis solite sustinere dispendium: Capitulum. xxxij.
 De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxiij.

De generib⁹ cōpunctionū: Ca. xxxliij.
 De Amantio presbytero prouincie Tus
 scie: Capl. xxxv.
 De Maximiano Syracusane ciuitatis
 episcopo: Cap. xxxvi.
 De Sanctulo presbytero prouincie Hur
 sic: Cap. xxxvij.
 De visione Redempti Ferentine ciuita
 tis episcopi: Cap. xxxvliij.

Annotatio capitulorum libri quarti.

Quod eterna ac spiritalia ideo a carnalib⁹
 minus credantur: quia ea que audiunt p
 experimentum minime nouerūt: Ca. i.
 Quod sine fide neq³ infidelis uiuat:
 Capl. ij.

Quod tres spiritus vitales sint creati:
 Capl. iij.

De eo quod Salomon dicit: Dixit in corde
 meo de filiis hominū vt probaret eos de⁹
 ⁊ ostēderet similes esse bestijs: idcirco vn⁹
 interitus est hominis ⁊ lumentozū ⁊ equa
 vtriusq³ cōditio: ⁊c. Cap. iij.

De anime inuisibiliter egressiōe: Ca. v.
 Quod sicut vita anime manentis in corpore
 deprehenditur ex motu membrozū: sic vi
 ta anime post corpus in sanctis pensanda
 est ex virtute miraculozū: Cap. vj.

De egressibus animarum: Capl. vij.
 De egressu anime Speciosi monachi:
 Cap. viij.

De aia cuiusdā inelusi: Cap. ix.

De egressu anime Spel abbatis: Cap. x.

De egressu anime presbyteri Hur sic pro
 uincie: Cap. xi.

De anima Probi Reatine vrbis episco
 pi: Cap. xij.

De transitu Halle ancille dei: Ca. xij.

De transitu Seruuli paralytici: Ca. xiiij.

De transitu Romule ancille dei: Ca. xv.

De transitu Tarille virginis: Ca. xvi.

De transitu Muse puelle: Cap. xvij.

Quod quibusdā paruulis regni celestis adi
 tiis a parentibus clauditur cū male ab eis
 nutriantur: Et de puero blasphemio:
 Cap. xvliij.

De transitu Stephani serui dei: Capl
 tulum. xix.

Quod aliquādo anime meritum non in ipso suo
 egressu: sed post mortē certius declarat:
 Cap. xx.

De duobus monachis Galē tij abbatis:
 Cap. xxi.

De transitu Surani abbatis: Ca. xxij.

De transitu diaconi prouincie Marsor:
 ⁊ de morte viri dei qui missus bethel fue
 rat: Cap. xxliij.

Utrū ante restitutionē corporū in celo re
 cipi valeant anime instozū: Cap. xxliij.

De modis quibus morientes aliqua pres
 dicunt: Et de morte cuiusdā aduocati:
 De reuelatione quoq³ Serontij ⁊ Welli
 ti monachozū: Ac de puero armentario
 qui moriturus diuersis linguis loqueba
 tur: Cap. xxvj.

De morte Theophanij comitis:
 Cap. xxvij.

Quod sicut anime sanctorū in celo: ita post
 dissolutionē corporū iniquozū anime in infer
 no credende sint: Cap. xxvij.

Qua ratione credendū sit vt incorporeos
 spiritus tenere ignis corporeus possit:
 Cap. xxvliij.

De morte Theodorici regis Arriani:
 Cap. xxix.

De morte Reparati: Cap. xxx.

De morte curialis cuius sepulchrū incen
 sum est: Cap. xxxij.

An Boni bonos in regno ⁊ mali malos
 in supplicijs agnoscant: Cap. xxxij.

De religioso quodā moriente qui pphe
 tas vidit: Cap. xxxiij.

Quod ignote anime egressure sepos
 gnoscant: Et de morte Johannis ⁊ Ar
 st: Emorphij quoq³ ⁊ Stephani: Capl
 tulum. xxxv.

De his qui quasi per errozē educi vident
 e corpore: ⁊ de vocatione ⁊ reuocatiōe pe
 tri monachi. De morte quoq³ ⁊ resuscita
 tione Stephani: ac de visione cuiusdā
 militis:
 De quodā etiā vtro nomine Deus dedit:
 culus domus sabbato edificabatur: ac de

pena Sodomitarum: Cap. xxxv.
 Quorundam ante adhuc in corpore posite
 penale aliquid de spiritalibus videtur: et de
 Theodoro puero: Cap. xxxvi.
 De morte Crisostomi: et monachi cuiusdam
 Zenonis: Cap. xxxvij.
 An post mortem purgatorius ignis esse cre-
 dendus sit: Cap. xxxviii.
 De aia Paschasij dyaconi: Cap. xxxix.
 Cur in extremis temporibus tam multa de
 animabus clarescant que antea latuerunt:

Cap. xl.

Ubi esse infernum credendus sit: Cap. xli.

Utrum vnus gehene ignis sit an diuersi:

Cap. xliij.

An semp ardeat qui gehene incendijs de-
 putantur: Cap. xliij.Quo aia immortalis dicat dum constat eam
 in perpetuo igne mori: Cap. xliij.De quodam sancto viro qui veniens ad mor-
 tem expauit: Cap. xlv.Quidam ne in morte timeant reuelatione
 roborantur: et de Antonio Nerulo et Johanne
 monachis: Cap. xlvi.De modis somniorum: et an sint obseruanda
 somnia: de quodam etiam cui per somnium lon-
 ga vite spatia promissa sunt et in breui tem-
 pore morte resecata: Cap. xlvij.An proficiat animabus si eorum corpora in ecclesijs
 sepulta sint: Cap. xlvij.De quadam sanctimoniali femina in eccle-
 sia sancti Laurentij sepulta que dimidia
 apparuit accensa: Cap. xlix.

De Galeriani patricij sepultura: Cap. l.

De corpore Galeriani ab ecclesia post mor-
 tem proiecto: Cap. li.De tincrois corpore in ecclesia sepulto
 post non inuento: Cap. liij.Quid sit quod maxime mortuorum valeat
 animabus prodesse: et de centumcellensi
 presbytero qui a cuiusdam spiritu petitus
 est ut sacram hostiam pro eo offerret:

Cap. liij.

De fratre Iusto medico pro cuius anima
 continuis triginta diebus oblatum est sa-
 crificium altaris: Cap. liij.

De vita et transitu Cassij episcopi: Cap. lv.

De quodam ab hostibus capto cuius vincta
 cula oblationis hora soluebatur: Et de Ba-
 raca naua per salutarem hostiam a Maus-
 fragio liberato: Cap. lvi.

Quibus mortuis sacre victimae profint ac
 de virtute et mysterio victimae salutaris:
 Cap. lvij.

De affligendo corde inter sacra mysteria
 et post de mentis custodia: Cap. lvij.

De relaxandis culpis alienis ut nostre re-
 laxentur: Cap. lix.

¶ Finis.

THE HISTORY OF THE

The first part of the history of the
 world is the history of the
 creation of the world and the
 life of the first man, Adam.
 The second part is the history of
 the world from the time of
 the fall of Adam to the
 birth of Jesus Christ.
 The third part is the history of
 the world from the birth of
 Jesus Christ to the present
 time.

Beati Gregorij pape in libros dialogorū: p̄fatio feliciter incipit

Quāda die nimirū quorūdaꝫ seculariū tumultib⁹ depressus: q̄ b⁹ in suis negotijs plerūq; cogimur: soluere etiā qd̄ nos certū est non debere: secretū locū petij amī cū meroris vbi oē qd̄ de mea mihi occupatiōe displicebat se patēter ostēderet: r̄ cūcta que infugere dolorē conſueuerant: cōgesta ante oculos licētē venirent. Ibi itaq; cū afflictus valde r̄ dū tacitus sederē: dilectissimus filius meus Petr⁹ diaconus affuit: qui mihi a prime uo iuētutis flore in amicitijs familiarit̄ obſtrict⁹ est atq; ad sacri verbi indagatiōnē soci⁹. Qui graui excoqui cordis langore me intuens ait: Nunquid nā noui tibi aliqd̄ accidit q̄ pl⁹ te solito meror tenet? Cui in quā: Meror petre quem quotidie parior: r̄ semp̄ mihi p̄ vsuz ver⁹ est: r̄ semp̄ p̄ augmentū nou⁹. Infelix q̄ppe amicus me⁹ occupatiōis sine pulsar⁹ vulnere meminit qualis aliqn̄ i monasterio fuit: quō ei labētia cūcta subtererāt: q̄tū reb⁹ oibus q̄ uolunt eminebat: q̄ nulla nisi celestia cogitare cōſueuerat: qd̄ etiā retētus corpe ipsa tā carnis claustra contēplatione trāſibat. Qd̄ mortē quoq; que p̄ne cūctis pena est: uidelicet vt ingressum vite laboris sui premiū amabat. At nunc ex occasione cure pastoralis seculariū hominū negocia patit: r̄ post tā pulchrā q̄estis sue speciē terreni act⁹ puluere sedat. Cūq; se p̄ cōdescēſione multorū iad exteriora sparserit: etiā cū interiora appetit: adhuc paulubio minor redit. Perpendo itaq; qd̄ tolero: pp̄do qd̄ amisi: dūq; intueor illud qd̄ pd̄idi: fit hoc graui⁹ qd̄ porto. Ecce etenim nūc magni maris fluctibus quator: atq; i nauī mētis tēpestatis valde p̄cellis illidor. Et cū prioris vite recolo: q̄si post tergū ductis oculis viso litore suspiro. Qd̄q; adhuc graui⁹ est: dū imētis fluctib⁹ turbat⁹ feror: vix iā portū videre valeo quē reliq; q; r̄ ita sunt casus mētis vt p̄zi⁹ quidē pd̄at bonū qd̄ tenuit: s̄ tū se pd̄idisse meminerit. Cūq; lōgi⁹ rez

cesserit: etiā boni ipsi⁹ qd̄ pd̄iderat obliuſciē. fitq; vt post neq; p̄ memoriā videat qd̄ p̄zi⁹ p̄ actionē tenebat. Eū alias hoc agit qd̄ p̄misi: q; cū nauigam⁹ lōgus: tā nec portū q̄eris quē reliquim⁹ videmus. Adnūntq; vero ad augmentuz mei doloris adiūgit q̄ quorūdaꝫ vita q̄ p̄ns seculū tota mēte reliquerūt: mihi ad memoriā reuocata. Quorū dū culmē aspicio: q̄tū ipse in infirmis iaceā agnosco: quoz plurimi cōditori suo i secretiori vita placuerūt: q̄ ne p̄ hūanos act⁹ a nouitate mētis veteresce rēt: eos oīpotēs de⁹ hui⁹ mūdi laborib⁹ noluit occupari. Sz que iā plata sūt melius iſinuo: si ea q̄ p̄ inquisitionē ac r̄ſionē dicēda sūt: sola noīm p̄notatiōe distiguo.

Beati Gregorij pape dialogorū liber prim⁹: de vita r̄ miraculis patrū Italicorū feliciter incipit.

De petitione petri diaconi vt aliq̄ sibi patrū narrent exempla ac respōſione sancti Gregorij: cū expositiōe vite: ac miraculoꝝ honorati abbatis monasterij Fundensis.

Cap. I. Petrus.

Non valde i Italia quorūdaꝫ vitaz virtutib⁹ fulſiſſe agnouī. Ex quoz igiē cōparatiōe accēderi ignoro: Equidēz bonos viros in hac terra fuisse nō dubito

signa tñ atq; virtutes aut ab eis neq; q̄ facta existio: aut ita sūt hacten⁹ silētio sup̄p̄ſa: vt virū ne sint facta nesciamus.

Gregorius.

I sola petre referā q̄ de p̄fectis p̄batisq; viris: vn⁹ ego homuncio: vel bonis ac fidelib⁹ viris attestātib⁹ agnouī: vl⁹ p̄ memetiſm̄ didici: oīes vt opinor anteq̄ sermo cessabit.

Petrus.

Ellē querenti mihi de eis aliqua narrares: neq; hac p̄ re interrumpere expositiōis studium graue

videat: qz nō dispar edificatio oris ex me-
morā virtutū. In expositōe quippe quas
liter inuentēda atq; tenēda sūt virtus: ag-
noscat. In narratiōe vero signozū cognos-
scim: inuēta ac retēta qualiter declaraf.
Et sunt nōnulli quos ad amorē patrie ce-
lestis plus exēpla q̄ predicamēta succen-
dūt. Fit vero plerūq; audētis aīo duplex
adiutoriu in exēplis patrū. qz t ad amorē
vētūre vite ex prec dētū comparatiōe accē-
dit: t iā si se esse aliquid estimat: dū melio-
ra de alijs cognouerit humiliatur.

Gregorius.

A que mihi sunt virorū venerabi-
lū narratiōe compta incūctanter
narro sacre auctoritatis exemplo.
Cum mihi luce clari⁹ cōstet qz Lucas t
Marc⁹ euāgelii q̄ scripserūt nō visu sed
causōnē didicerint. Sed vt dubitatiōis oc-
casione legentibus subtrahā: p̄ singula q̄
describo quib⁹ hec narrātib⁹ mihi comp-
ta sūt manifeste. Hoc vero scire te cupio
qz in quibūsdā sensum solūmodo: in quib-
busdā vero t verba cum sensu tenco: qz si
de psonis oibus ipsa specialiter verba te-
nere voluissē: hec rusticano vsu prolata
stil⁹ scribētis nō apte suscipet. seniorum
valde venerabiliuz didici relatione quod
narro.

Enanti quedā patritij in samnie
v p̄tibus villa fuit in qua Colonus
eius filiū honoratū noīe habuit q̄
ab annis puerilib⁹ ad amorē celestis pa-
trie p̄ abstinentiā exarsit. Quis tā magna
cōuersatiōe polleret: seseq; iam ab ocioso
quoq; sermone restringeret: multūq; vt p̄-
fatus sum p̄ abstinentiā carnē domaret.
Die quadā parētes eius vicinis suis con-
uiuū fecerūt: in quo ad vescendū carnes
parate sunt: quas cū ille ad esum cōtinge-
re p̄ abstinentie amorē recusaret: ceperunt
ei parētes eius irridere ac dicere. Come-
de: nūquid piscē in his mōtibus tibi alla-
turi sum⁹. Illi vero in loco audiri pisces
cōsueuerāt nō videri: sed cū his sermoni-
bus honorat⁹ irrideret: repēte in cōiunio
aqua ad ministeriū defuit: cū situla lignea

sicut illic moris ē mancipiū ad fontē pres-
xit: dūq; hauriret aquā: pisci s̄ situla intra-
uit. Reuersūq; mācipiū ante ora discubē-
tū piscē cū aqua fudit que ad totū diei vi-
ctū potuisset honorato sufficere. Mirati
oēs totaq; illa parentū irrisio cessauit. Le-
pere nāq; inhonorato honorare abstinenti-
tā quā ante deridebāt: sicq; a dei hoīe ir-
risiōis dēterfit obprobria piscis de mōre:
qui cū magnis virtutib⁹ cresceret a predi-
dicto dño suo libertate donat⁹ est: atq; in
eo loco q̄ fundis dicē monasteriū constru-
xit: in quo ducentorū fratrū monachozū
pater extitit: ibiq; vita illi⁹ circūquaq; ex-
empla eximie cōuersatiōis dedit. Hā que-
dā die ex eo mōte qui ei⁹ monasterio i ex-
celso p̄minet: ingētis saxi moles erupta ē
Que p̄ deuexū mōtis latus veniēs totū
ruinā celle oīm fratrū interitū minaba-
tur. Quā cū venientē desup vir sanct⁹ vi-
dis: frequēti voce xp̄i nomē inuocās: ex-
tensa mox dextera signum ei crucis oppo-
suit: eāq; in ip̄o deuexi mōtis latere cadē-
tē fixit sicut religiosus vir Laurētius pa-
hibet: t qz loc⁹ ei nō fuerat quo inherere
potuiss: aspiciē ita vt nūc vsq; montē cer-
nentibus casura p̄dere videat. r.

Petrus.

Aramus hec tam egregius vir vt
p̄ post magister discipulozū fieret:
prius habuit magistrum.

Gregorius.

Equa q̄ hunc fuisse cuiusq; disci-
pulū audiui: sed lege nō p̄stringit
sancti spiritus donū. Usus quidē
recte cōuersationis est: vt p̄esse non au-
deat qui subesse nō didicerit: nec obediē-
tiā subiectis impet quā prelati nō nouit
exhibere. Sed tamē sūt nōnulli qui ita p̄
magisteriū sp̄s intrinsecus docēt vt t
si eis exterius humani magisterij discipli-
na desit: magisterij intmi cēsura nō desit.
Quozū tamē libertas vite ab infirmis in
exemplū nō est trahēda: ne dū se quisq; si-
militer sancto spiritu impletū p̄sumit: di-
scipal⁹ hominis esse despiciat: t magister
erroris fiat. Mens autē que diuino sp̄s

tu impletur habz euidētissima signa sua: virtutes scilicet ⁊ humilitatem: q̄ si vtroq; pfecte in vna mēte conueniant: liquet qd̄ de p̄sentia sanctisp̄s testimoniū serāt. Sic quippe etiā Johānes baptista magi strū habuisse nō legit: neq; ipsa veritas q̄ corporali p̄sentia ap̄los docuit: eū corpa- liter inter discipulos aggregauit. Sz quē intrinsec⁹ docebat: extrinsec⁹ quasi in sua libertate reliquerat. Sic moyses in heresmo edoc⁹ mandatū ab angelo vidic⁹ qd̄ p̄ hominē nō cognouit: sed hec vt predicti mus infirmis venerāda sunt nō imitāda.

De Libertino p̄posito eiusdem monasterij: Cap. ij.

Petrus.

Pacet qd̄ dic⁹ sed peto vt mihi dicas si sātus hic pater aliquē sui imitatorē discipulum reliquit.

Gregorius.

Ir reuerēdissimus Libertin⁹ qui regis Lotile tempore Gothoz eiusdē Finidensis monasterij p̄positus fuit: in discipulatu illi⁹ cōuersatus atq; eruditus ē. De quo quāuis virtutes multas plurimoz narratio certa vulgauerit. P̄dictus tñ Laurētius religiosus vtr q̄ nunc sup̄est ⁊ ei ipso ī tpe familiarissim⁹ fuit: multa mihi dicere de illo p̄sueuit: ex quib⁹ ea que recolo: pauca narrabo.

In eadē puincia Samnie: quā supra memorauit: idē vtr p̄ vilitate monasterij carpebat iter. Dumq; darida Gothozum dux cū exercitu in loco eodē venisset: dei seru⁹ ex caballo in quo sedebat: ab hominib⁹ eius p̄lectus ē. Qui iumētū perditū dāna libēter serēs: patiēter etiā flagelluz qd̄ tenebat diripiētib⁹ obtulit dicēs: Tolle vt habeatis qualiter hoc iumentū minare valeatis. Quib⁹ dictis p̄tinus se in orationē dedit. Cursu autē rapido predicti ducis exercit⁹ puenit ad fluuiū qui vocat vulturn⁹: ibiq; eqs suos ceperūt singuli hastis iudere ⁊ calcarib⁹ cruentare. Sz

tñ equi verberib⁹ cessi: calcarib⁹ cruentati fatigari poterāt: moueri nō poterāt: sicq; aquā fluminis tāgere quasi mortale precipitiū p̄mescēbāt. Lūq; diu cedēdo sesso res singuli fatigarent: vn⁹ eozū intulit q̄a ex culpa quā seruo dei in via fecerāt: illa sui itinēris dispēdia tolerabāt. Qui statim reuer⁹ post se Libertinū reperitū ī oratione p̄stratū. Cui cū dicerēt: surge tolle caballū tuū: ille r̄ndit: Ite cuz bono: ego caballū opus nō habeo. Des cēdentes vero inuitū eū in caballū de quo deposuerant: leuauerūt ⁊ p̄tin⁹ abcesserūt. Quorū eq̄tano cursu illud qd̄ p̄tin⁹ nō poterāt trāsire flumē trānsierūt: ac si ille fluminis aluē aquā minime haberet. Sicq; factū est vt dum seruo dei vnus caballus reddidit: oēs a singulis reciperentur.

Edē vero tpe in eadē ptes Buccelin⁹ cum frācis venit. De monasterio vero p̄fati viri famu-

li dei rumor exierat: q̄ multas pecunias haberet. Ingressi oratoriū frāci: ceperūt seuiētes Libertinū q̄rere: Libertinū clamare: vbi in oratiōe illa p̄strat⁹ iacebat. Mira valde res querētes seuiētesq; frāci ingrediētes in ipso impingebāt: ⁊ ipm̄ viderē nō poterāt: sicq; sua cecitate frustrari: a monasterio sunt vacui regressi.

Lio quoq; tpe p̄ causa monasterij abbat̄is iussu qui honorato ei⁹ magistro successerat: Rauennanū p̄gebat. Pro amore vero eiusdē venerabilis honorati quocūq; Libertinus ibat ei⁹ semp calligulā in sinu portare cōsueuerat: itaq; dū p̄geret accidit vt quēdam mulier extincti filij corpusculuz ferret. Que dū seruū dei fuisset intuita: amore filij successa iumentū suū p̄ frenū tenuit: atq; cū iuramēto dixit. Nullaten⁹ recedis nisi filū meū suscitaueris. At ille inusitatū habēs tale miraculū expauit: petitionē illi⁹ iuramēto declinare mulieris voluit: sz ne qua q̄ p̄uealēs aīo hesit. Considerare libet quale: quātūq; in ei⁹ pectore certamē fuerit. Ibi q̄ppe pugnabat inter se humilitas conuersatiōis: ac pietas maris: ⁊

Moz ne inusitata presumeret: volo: ne or-
bate matri nō subuenteret: sed ad maiores
dei gloriā vicis pietas illō pecc^o virtutis
qđ ideo fuit validū: qz vltū. Virtutis enī
pectus non esset si hoc pietas nō vicisset.
Itaqz desēdit: genuflexit ad celū manus
terēdit: calliculā de sinu prulit: et sup ex-
tincti pueri corp^o posuit. Quo orante aīa
pueri ad corp^o redijt: quē manu compre-
hēdit ac flēri matri viuēte reddidit: atqz
iter qđ cepat peregit.

Petrus.

q Aid nā hoc esse dicim⁹: virtutem
tanti miraculi honorati egit meri-
tum: an petitio libertini?

Gregorius.

I In ostēsiōne tā mirabilis signi cū
fide femine virtus conuenit viro-
rūqz atqz ideo Libertinus existio
Ista potuisse qz plus didicerat de magistri
qđ de sua virtute cōsidere. Cui⁹ enī calli-
culā in pecc^o exticti corpusculi posuit: ei⁹
nimirū animā obtinere qđ petebat estima-
uit. Hā Helize⁹ quocqz magister pallium
ferēs atqz ad iordanē veniēs pculsit semel
et aquas minime diuisit. Sz cū repēte di-
ceret: vbi est deus helie: etiā nūc percussit
fluuiū magister pallio ac iter in aquas fe-
cit. Perpēdis petre qđ in exhibēdis
virtutib⁹ hūilitas valet: tūc exhibere ma-
gistri meritū virtutez potuit: qñ magistri
nomē ad memoriā reduxit? Quia enī ad
humilitatē sub magistro redijt: qđ magi-
ster fecerat et ipse fecit.

Petrus.

I Ibet qđ dicis: sed queso ē ne ali-
quid aliud: qđ adhuc de ipso dei
famulo ad nostrā edificationē tra-
bere valeas?

Gregorius.

e Et plane: sed si sit qui velit imita-
ri. Ego enī virtutē patiētie tanti
patris signis et miraculis maiores
credo. Quadam nāqz die is qui post ve-
nerabilis honorati exitū monasterij regi-
men tenebat: cōtra eundē venerabilē Li-

bertinū in grau irachdia exarsit: ita vt eū
manibus cederet: et quia virgā qua eū fe-
rire posset minime inuenit: comprehēso
scabello subpedaneo faciē ei ac caput tu-
tudit: totūqz illius vultū tumentē ac lini-
dum reddidit. Qui vehemēter cesus ad
stratū propriū tacitus recessit. Die vero
altera iturus erat p vilitate monasterij
causa constituta. Expletis igit hymnis
matutinalibus Libertinus ad lectū abba-
tis venit orationem sibi humiliter petijt:
Sciēs vero ille qđtum a cūctis honores:
quantūcūqz diligere: p iniuria quā ei in-
gesserat: recedere eū velle a mōasterio pu-
tabat atqz requisuit dicēs: Ubi vis ire?
Cui ille respōdit: monasterij causa cōst-
tuta est pater quā declinare nequeo: quia
hesterno die me hodie iturus pmissi: illuc
ire disposui. Tūc ille a fundo cordis con-
siderās asperitatē et duriciā suam: humili-
tatem ac mansuetudinē Libertini ex lec-
to pfilijt: pedes Libertini tenuit se: pec-
casse seqz reū esse testatus est: qui tāto ta-
liqz viro tam crudelē facere cōtumeliā p-
sumpsisset. At contra Libertinus sese in-
terā prostrernens eiusqz pedibus pzoou-
lutus sue culpe: nō illius seuitie fuisse res-
ferebat qđ ptulerat. Sicqz actus est vt ad
magnam mansuetudinē duceret pater: et
humilitas discipuli magistra fieret magi-
stri. Cūqz pro vilitate monasterij ad con-
stitutionē cause egressus fuisset: multi viri
noti ac nobiles qui eū valde honorabāt:
vehemēter admirati sollicitē requirebāt:
quid nā hoc esset qđ tam tumentē ac lini-
dam haberet faciē. Quibus ille dicebat:
hesterno die sero peccatis meis exigētib⁹
in scabello subpedaneo impingebaz atqz
hoc pertuli. Sicqz vir sanctus seruans in
pectore honorē veritatis et magister: nec
patris prodebat viciū: nec falsitatis in-
currit peccatum.

De monacho hortulano mo-
nasterij eiusdem. Cap. III.

Petrus.

P Atas ne vir iste venerabilis **L** bertinus de quo tot signa et miracula retulisti: in tā ampla congregatione imitatores sui in virtutibus non reliquit?

Gregorius.

F Elix qui appellabatur curuus quē ipse bene nosti qui eiusdē monasterij nuper prepositus fuerat: multa mihi de fratribus eiusdē monasterij admiranda narrabat. Ex quibus aliqua que ad memoriā veniūt: supprimo: quā ad alia festino: sed vñū dicā quōd ab eo narratū pretereundū nullo modo estimo.

I Eodē monasterio quidā magne vite monachus erat hortulanus.

Fur vero venire cōsueverat et per sepe ascendere et occulte olus auferre. Cūq; ille multa plantaret: quos minus inueniret et alia pedibus cōculcata: alia discrepta cōspiceret totū hortū circūiens inuenit iter: vnde fur venire cōsueverat: qui i eodē hortu deambulās reperit etiā serpētem cui precipiēs dixit: Sequere me atq; ad aditū furis perueniēs impauit serpenti dicens: In nomine iesu precipio tibi vt aditū istū custodias: ac fures huc ingredi nō pmittas. prius serpens totū se in itinere in trāuersus tetendit: et ad cellā monachus recēdit. Cūq; meridiano tempore cūcti quiescerēt: more solito fur aduentū ascedit serpē. Et cū in hortū pedē poneret vidit subito qz extensus serpens clausisset viā: et tremefactus post semetipsum condidit eiusq; pes p calcamentū in sude sepiis inhesit: sicq; vixq; vñz hortulanus rediret deorsum capite pepēdit. Consuetā hora venit hortulanus: pendentē in sepe fures reperit et serpēti dixit: Gratias deo implesti quōd iussi: recede modo qui statim abscessit: ad furē vero peruētiēs ait: Quid est frater: tradidit te mihi deus: quare in las horre monachorū furtum toties facere presumpisti? Qui hec dicens pedē illius a sepe in qua inheserat soluit. Cūq; sine lesione deposuit. Cui dixit: sequere me. Quē

sequenti duxit ad hortū aditū: et olera que furti appetebat auferre: ei cū magna dulcedine p̄buit dicens: Eade et post hoc furtum nō facias: sed cum necesse habes hic ad me ingredi: et que tu cum peccato laborabas tollere: ego tibi deuotus dabo.

De Equitio abbate valerie prouincie. Cap. III.

Petrus.

N Encusq; vt inuenio: incassum ego non fuisse patres in Italia que signa facerent estimabā.

Gregorius.

F Ortunati viri venerabilis abbas tuis monasterij quō appellatur balneū Ciceronis: aliorūq; etiā virorū venerabilū didici relatōe: quō narro: vir sanctissimus Equitius nomine: in valerie prouincie partibus pro vite sue merito apud omēs illic magne admirationis habebatur: cui fortunatū idē familiariter notus fuit. Qui nimirū Equitius pro sue magnitudinis sanctitatis multorū in eadē prouincia monasteriorū pater extitit. Hūc cū iuuentutis sue tēpore acri certamine carnis incessantia fatigarēt: ipse sue temptatiōis angustie ad orationis studiū solertiorē fecerunt. Cūq; hac in re ab omnipotenti deo remediū cōtinuis precibus quereret: noctē quadā assistente angelo enuchizari se vidit: eiusq; visioni apparuit quod omnē motū ex genitalibus eius mēbris abscideret: atq; ex eo tēpore ita alienus extitit a temptatione: ac si sexū non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex dei omnipotentis auxilio: vt viris ante preerat: ita cepit post modū etiā feminis preesse: nec tñ discipulos suos adiuuare cessabat: ne se ei exēplo i hac re facile crederēt et casuri nō tēperarēt donum quōd non accepissent.

E autē tpe quo malefici in hac sūt Romana urbe deprehēsi: Basilii quō in magicis artibus primus fuit in monachico habitu valeriā fugiēs petiit. Qui ad virū reuerētissimū castorū anteri

ne ciuitatis Episcopuin pergēs: sperauit ab eo vt eū Equitio abbati cōmitteret ac sanandum monasterio illi cōmenderet. Tūc ad monasteriū venit episcopus secūq; Basiliū monachū dedit: et Equitio dei famulū rogauit: vt eundē monachū in cōgregationē suscipet. Quē statim vir sanctus intūēs ait: Nūc quē tibi cōmendas pater: ego nō video monachū esse: sed diabolū. Cui ille respōdit: Occasionē queris ne debeas prestare qđ peto: ad quem mor dei famul⁹ dixit. Ego quidē hoc euz esse denūcio qđ video: ne tamen nolle me obedire existimes: facio qđ iubes. Suscepit itaq; in mōasterio est. Post nō multus vero dies idē dei famul⁹ p exhortandis ad desideria supna fidelib⁹: paulo longi⁹ a cella digressus est. Quo discedēte contigit: vt in monasterio virginū in quo eiusdē patris cura vigilabat: vna earū q̄ iuxta carnis huius putredinē speciosa videbat febricitare inciperet: et vehemēter anxari magnisq; iā vocibus cū stridore clamare. Modo moritura sum nisi Basilius monachus veniat: et ipse mihi p sue curatiōis studiū salutē reddat. Sed in tāti patris absentia accedere quispiā monachorum in cōgregationē virginū nō audebat: quāto minus ille qui nouus aduenerat: eiusq; adhuc vitā cōgregatio fratrum nesciebat. Missus repente est et dei famulo Equitio nunciatū: qđ sanctimonialis illa imensis febribus estuaret: et Basiliū monachū visitationē anxie quereret. Quo audito vir sanct⁹ dedignādo subrisit atq; ait: Nūquid nō dixi: qđ dyabolus est iste: non monachus: ite et eū de cella expellere. De ancilla autē dei que anxietate febrū vrgetur: nolite esse solliciti: q̄a ex hac hora neq; febrib⁹ laboratura est: neq; basilicū questura. Regressus est monachus et ea hora salutē restitutā dei virginē agnouit: qui eandē salutē illius dei famul⁹ Equitius longe positus nunciavit: in virtute scilicet miraculi exemplū tenēs magistri: qui inuitatus ad filiū reguli cum solo verbo restituit salutē: vt reuertens pater ea hora fi-

litum restitutū vite cognosceret: qua vitas illius ex ore veritatis audiuit. Omēs autē monachi iussionē patris sui implētes: eundē Basiliū ex monasterij habitatione repulerūt. Qui repulsus dixit: frequēter se cellā Equitij magicis artib⁹ in aera suspēdisse: nec tamē eius quēmpiam ledere potuisse. Qui non post longū tempus in hac Romana vrbe exardescēte zelo christiani populū igne crematus est.

Eadem vero die vna dei famula ex eodē monasterio virginū ortuz ingressa est. Que lactucā conspicuens cōcupiuit: eamq; signo crucis bene dicere oblitā auidē momordit: sed correpta a dyabolo protinus cecidit. Cūq; vexaretur: eidē patri Equitio sub celeritate nunciatū est: vt veniret cōcitus: et orando succurreret. Morq; vt ortū isdē pater ingressus est: cepit ex eius ore quasi satisfaciens ipse qui hāc arripuerat dyabolus clamare dicēs: Ego quid feci: ego quid feci? Sedebā ibi sup lactucā: venit illa et momordit me. Cui cū graui indignatiōe vir dei precepit vt discederet: et locū in omnib⁹ potētis dei famula nō haberet: qui prius abcessit: nec eā vltra cōtingere preualuit. Quidā vero felix noie: Mirise p vinctie nobilis pater huius castoz: q̄ nunc nobiscū in Romana vrbe demorat: cū eū dē venerabilē vix eq̄tus sacrū ordinē nō habere cōspiceret: et p singula discurrere atq; studiose predicare: eū quadaz die familiaritatē ausu adiit dicēs: Qui sacrū ordinē nō habes atq; a Romano pontifice sub quo degis: predicatiōis licentiā non accepisti: predicare quō presumis. Quia eius inquisitione cōpulsus: vir sanct⁹ indicauit predicatiōis licentiā: qualiter accepit dicens: Ea que mihi loqueris: ego quoq; mecū ipse pertracto. Sed quadaz nocte speciosus mihi p visionem iuuenis astitit: atq; in lingua mea medicinale feramētum: id est fleubotonium posuit: dicens: Ecce posui verba mea in ore tuo: egredere ad predicādum: atq; ex illo die etiā cū vluero: de deo tacere nō possum.

Petrus.

Ellem etiā patris huius opus agnoscere qui fert talia dona a deo percepisse.

Gregorius.

¶ Pus petre ex dono est: nō dō nū ex opere: alio quī grā: iā nō est gratia. Omne quippe opus dona preueniūt: quāuis ex sub sequētī opere ipsa etiā dona subcrescūt. Ne tamen vite eius cognitiōe frauderis bene hāc reuerētissimus vir Albinus reatine antistes ecclesie cognouit: et adhuc superfunt multi qui scire potuerūt. Sed qd plus queris operis: quādo cōcordabat vī te mūditiā cū studio prediciōis? Tāntus quippe illū feruor ad colligēdas deo animas accenderat vt sic monasterijs pre esset quaten⁹ per ecclesias: per castra: per vicos: per singuloꝝ quoq; fidelīū domos circūquaq; discurreret: et corda audientiū ad amorem patrie celestis excitaret. Erat vero valde vills ī vestibus atq; ita despectus: vt si q̄s illū fortasse nesciret: salutatus etiā resalutare despiceret: Et quotiens aliā tēdebat ad loca in tumentū sede re cōsueverat: q̄s esse despectabilis oībus iumētis in cella potuisset. In quo etiam capistro pro freno d herbicū pellibus pro sella vtebatur. Per semetiū sacros codices in pelliceis sacculis missos dextro leuoq; portabat lateres: vt quocūq; pueniret scripturarū aperiret fontē et rigaret prata mentiū. Mul⁹ quoq; opinio prediciōis ad Romane vrbis noticiā puenit: atq; vt est lingua adulantū auditiōis sui animū amplectendū necans: eo tempe clerici huius aplice sedis antistiti adulādo questi sūt dicētes: Quis est iste vir rusticus qui auctoritatē sibi prediciōis arripuit et officiū aplici nostri dñi sibi metet indoctus vsurpare psumit? Mittatur ergo si placet qui huc eū exhibeat: vt quid sit ecclesiastic⁹ rigor: agnoscat. Sicut autē moris est vt occupato in multis aīo adulatio valde surripiat: si ab ipō cor

dis ostio nequaq; fuerit citi⁹ repulsa: sua dētibus clericis cōsensum pontifex p̄buit vt ad Romanā vrbē duci debuiss: et que nā sua esset mensura: cognosceret. Julianū tamen tūc defensorē mittens qui Sabinesi ecclesie postmodū in episcopatu p̄ fuit: ac precepit vt cū magno euz honore deduceret ne quicquā dei famulus ex cōuentiōe eadē iniurie sentiret. Qui parere de eo clericoꝝ votis cōcitus volens: festine ad eius monasteriū cucurrit: ibiq; absente illo antiquarios scribētes reperit vbi abbas esset requisit: qui dixerūt: In valle hac que monasterio subiacet fenū secat. Idem vero Julianus superbū valde atq; contumacē puerū habuit: cui vix poterat vel ipse dñari. Hūc ergo misit vt ipm ad se sub celeritate p̄duceret. Perrexit puer et pteruo spiritu pratū velociter ingressus: hominesq; illic intūēs fenū secantes: reāsiuit quisnā esset Sātius. Morq; vt audiu: quis esset: eū adhuc lōge postus aspexit: et immēso timore corrept⁹ cepit timere: lacescere: seq; ipm nutātū gressu vix portare posse. Qui tremēs ad dei hōiem peruenit atq; vlnis humiliter submissis: eius genua deosculans strinxit: suūq; dñm ei occurrisse nūciavit. Cui resalutato dei famulus p̄cepit dicens: Leua fenū viride: porta pabulū iumentis in quibus venistis: ecce ego quia parū super est: opere expleto te subsquor. Is autē qui missus fuerat Julianus defensor mirabat valde: quid nā esset q; redire moraret puer. Cūq; reuertentē puerū cōspicit atq; in collo fenū ex prato deferentē vehementer iratus cepit clamare dicēs: Quis est hoc? Ego te misi hominē deducē: non fenū portare. Cui puer respōdit: Quem queris ecce subsequi. Et ecce vir dei cluatis calciatus caligis salecm fenariāz in collo deferens veniebat. Quē adhuc longe positum puer suo domino: quia ipse esset quē quereret: indicauit. Idē vero Julianus repente vt vidit dei famulū ex ipso habitu desperit: eūq; qualiter deberet alloqui: pterua mēte p̄pabat. Mor vero

vt seruus dei cominus affuit: eiusdē Juliani animū intolerabilis pavor inuasit: ita vt tremere atq; ad insinuandū hoc ipsum pro quo venerat vix sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu ad eius genua cucurrit: orationē pro se fieri petijt: et quia pater eius apostolicus pontifex eū videre vellet indicauit. Vir autē venerādyus Equitius cepit imensas gratias omnipotēti deo agere: asserēs q; se p summū pontificē gratia superna uisitatset. Glico vocauit fratres: precepit hora eadē iumēta preparare: atq; executorē suuz cepit vehemēter vr gere vt statim abire debuissent. Cui Julianus ait: Hoc fieri nullaten⁹ potest q; lassatus ex itinere hodie nō valeo abire. Tūc ille respōdit: Eō tristis me fili q; si hodierna die nō egredimur iā crastina nō exiemus. Dei itaq; famulus executoris sui lassitudine coact⁹ in monasterio suo eadē nocte demoratus est. Sequēt̄ vero die sub ipso lucis crepusculo vehemēter equo in cursu fatigato ad Julianū puer cū epistola puenit: in q̄ preceptū est ei ne seruuū dei cōtingere vel mouere de monasterio auderet. Quē cuz ille req̄reret cur sentētia esset mutata: cognouit q; nocte eadē in q̄ ipse executor il luc missus est: per visum pontifex fuerat vehemēter exterritus q; ad exhibendum dei hominē mittere presumpsisset. Qui protinus surrexit seq; venerādī viri cōm mendans orationib⁹ ait: Rogat pater noster ne fatigari debeatis. Cūq; hoc dei famulus audiret cōtristatus ait: Nunquid nō die hesternō dixi tibi quia si statim nō pergeremus iā pergere minime liceret? Tūc pro charitatis exhibitione aliquantulū executorē suū in cella retinuit eius laboris sui cōmodū coacto renitentiq; reddidit. Cognosce igit̄ Petre in quāta dei custodia sunt qui in hac vita seipsoz despicere nouerunt: cū quibus intus ciuib⁹ in honore numerant qui despecti foris hominib⁹ esse nō erubescūt: quia et cōtra in dei oculis non iacēt qui apud suos et proximoz oculos per inanīs glorie appetitū

tumēt. Et et quibusdā veritas dicit: Deus estis qui iustificatis vos corā hominib⁹: deus autē nouit corda vstra: quia qd hominibus altum est: abominabile est ante deum.

Petrus.

m Prox valde q; de tali viro surripi pontifici tāto potuerit.

Gregorius.

q Aid miraris Petre quia fallimur qui homines sumus: An mēti excidit: qd David qui prophete spiritū habere consueuerat: cōtra innocentē Jonathe filiū sententiā dedit: cū verba pueri mentietus audiuit? Qd tamē q; per David factū est: et occulto dei iudicio: iustū credimus: et tamen humana ratione qualiter iustū fuerit nō videmus. Quid ergo mir⁹: si ore mentientū aliquādo in aliud ducimur: qui prophete nō sum⁹? Multū vero est q; vniū cuiusq; presulis mentē curarū dēstitas uasat. Cūq; anim⁹ diuidit ad multa: fit minor ad singula: tātoq; ei in vna qualibet re surripi: quāto lat⁹ in multis occupat.

Petrus.

v Era sunt valde que dicitis.

Gregorius.

f Plere nō debeo qd de hoc viro abbate quondā meo reuerētissimo Valentiano narrāte agnouit. Dicebat nāq; quia corpus eius dū in beati Laurētij martyris oratorio esset humatū: sup sepulchrū illius rustic⁹ quidā arcā cū frumento posuit: nec quātus qualisq; vir illic iaceret: ppendere ac vereri curauit. Tūc repente turbocelit⁹ factus: reb⁹ illic omnibus in sua stabilitate manētibus arcā que superposita sepulchro ei⁹ fuerat: extollit lōgeq; proiecit: ita vt palā cūcti cognoscerēt: quāti esset meriti is: cui⁹ illic corpus iaceret.

e Tā ea que subiungo predicti venerabilis viri fortunati qui valde mihi etate ope et simplicitate placet relatōe cognouit. Eandē valeo

rite pulcra lögobardis intratib⁹ ex mōa
 terio reuerētissimi viri Equitij ī p̄dicto ora
 torio ad sepulchrū eius monachi fugerūt
 Cūq; longobardi seuitētes monasteriū in
 trassent: ceperūt eosdez monachos foras
 trahere vt eos aut p̄ tormēta dīscuterēt:
 aut gladijs necarēt. Quorū vnus inges
 mitat atq; acri dolore cōmotus clamauit:
 Heu heu scē Equiti: placet tibi vt traha
 mur ⁊ nō nos defēdas. Ad cui⁹ vocē p̄tī
 n⁹ seuitētes lögobardos imūdus spūs in
 uasit. Qui corruētes in terrā tamdiu ves
 tati sunt: quousq; hoc cūcti etiā qui foris
 erant lögobardi cognoscerēt quaten⁹ lo
 cum sacrū temerare vltēr⁹ nō auderent.
 Sicq; vir sanctus dū discipulos defendit
 etiam multis post remediū illuc fugiētis
 bus prestite.

**De Constantio mansionario: ec
 clesie sancti Stephani: Cap. v.**

Cuiusdā coepiscopi mei videlicet
 c relatiōe qđ narro qui in ancho
 nitana vrbe p̄ annos multos ī
 monachico habitu deguit: ibi
 q; vitā nō mediocriter religiosam duxit.
 Cui etiā quidā nostri iam p̄uexioris eta
 tis: qui ex eisdē sunt p̄tibus attestant. In
 p̄ta eaz nāq; ciuitatē ecclesia beati marty
 ris Stephani sita est: In qua vir vite ve
 nerabilis Constantius nomine q̄ māsona
 rij functus officio deseruiebat: Cui⁹ san
 citatis opinio sese ad noticiā hominum
 longe lateq; tetēderat. Qui isdē vir fun
 dit⁹ terrena despiciēs totoq; annisu men
 tis ad sola celestia flagrabat. Quadam
 vero die dū in eadē ecclesia oleū deesset: ⁊
 predictus dei famul⁹: vnde lampades ac
 cēderet oīmodo nō haberet: omēs lampa
 des ecclesie impleuit aqua atq; ex more ī
 medio papyrū posuit: q̄s allato igne suc
 cēdit. Sicq; aqua arsit in lampadibus ac
 si oleū fuisset. P̄p̄ē de igit̄ p̄petre cui⁹
 meriti vir iste fuerit: qui necessitate com
 pulsus elemētī naturā mutauit.

Petrus.

m Frum est valde qđ audio: sed
 velles nosse cuius humilitatis
 apud se esse intus potuit iste q̄
 tante excellētie foris fuit.

Gregorius.

l Alter virtutes animi cognō
 scere cōgrue queris: qz multuz
 valde est qz temparatiōe sua in
 tus mentē lacelcū mira: que fo
 ris fiunt. Sed si huius Constantij venera
 bilis vnū qđ fecit: audis: cuius humilitas
 tis fuerit: citius agnoscis.

Petrus.

p Estq; mihi facti illius tale m̄
 raculū dixisti: superest etiaz vt
 me de humilitate mentis eius
 edifies.

Gregorius.

b Ha valde opinio sanctitatis ei⁹
 excreuerat: multi hūc ex diuer
 sis puincijs anxie videre sitie
 bant. Quadā vero die ex lon

gino loco ad videndū eū quidā rustic⁹
 venit: eadē vero hora casu cōtigerat vt
 sanctus vir stans in lignis gradib⁹ resis
 ctendis: deseruiret lampadib⁹. Erat autē
 pusillus valde: exili forma atq; despecta.
 Cūq; is qui ad videndū eū venerat: quis
 nā esset inquireret: atq; obnixē peteret vt
 sibi debuisset ostēdi: bī qui illū nouerant
 mōstrarūt: quis esset. Sed sicut stulte mē
 tes hominum merita ex qualitate corp⁹
 metiunt: eum paruulū atq; despectum v̄
 dens: ipsum hunc esse cepit omnino non
 credere. In mente etenī rustica inter hoc
 qđ audierat ⁊ videbat: quasi facta fuerat
 quedā rixa ⁊ estimabat tā breuē per visio
 nem esse nō posse: quē taz ingentē habue
 rat p̄ opinionē. Cūq; ipsum eū esse a plu
 ribus fuisset astructus: despect⁹ ⁊ cepit in
 ridere dicens: Ego grandē hoīem credi
 di: iste autē de homīe nihil habet. Qđ vt
 vir dei Constantius audiuit: lāpades quas
 resiciebat p̄tinus relinquēs letus cōcit⁹
 descēdit atq; in eiusdē rustici amplexum
 ruit: eūq; ex amore nimio constringere ce

pit brachijs ⁊ osculari magnasq; gratias agere q̄ is de se talia iudicasset: dicens: Tu solus es qui in me aptos oculos habuisti. Quia ex re pensandū est cui⁹ apud se hūilitatis fuerit qui despicientē se rusti cū amplius amant. Qualis enim quisq; apud se lateat: ꝑtūmelia illata ꝑbat. Nā sicut supbi honoribus: sic plerūq; humiles sua despectione gratulant. Lūq; se ⁊ ī alienis oculis viles aspiciūt: idcirco gaudēt: qz hoc iudicio cōfirmari intelligunt qđ de se ⁊ ipsi apud semetipsos habuerūt.

Petrus.

⁊ agnosco vir iste magnus foris fuit in miraculis: sed maior intus in humilitate cordis.

De Marcellino Anthonitane ciuitatis episcopo: La. vi.

Gregorius.

Iusdē quoq; Anthonitane antistes ecclesie vir vite venerabilis Marcellinus fuit: cuius gressum dolore nimio podagra cōtraxerat: eumq; familiares sui sic vbi necesse erat: in manibus ferebant. Quadā vero die per culpā incurie eadē ciuitas Anthonitana succēsa est. Lūmq; vehemēter arderet: cucurrerūt oēs vt ignem extinguerēt: sed illis aquā certatim ꝑiijciētibus ita crescebat flāma vt iā totius vr̄bis interitū minari videret. Lūq; ad propinquoza sibi loca queq; ignis inuaderet: iamq; vr̄bis ꝑtez nō modicā cōsumpsisset ⁊ obistere null⁹ valeret: deductus in manib⁹ venit episcop⁹ ⁊ tāta periculi necessitate ꝑpulsus: familiarib⁹ suis se portatibus ꝑcepit dicēs: Cōtra ignē me ponite. Qđ ita factū est atq; in eo loco est positus vbi tota vis flāme videbat incūbere. Lepit autē miro modo in semetipsum incendiū retorqueri ac si reflexiōis sue impetus exclamaret: se episcopū transire nō posse. Sicq; factū est vt flāma incendiij illo termino refrenata in semetipsā refrigesceret: ⁊ cōtingere vterius quicq; edificij nō auderet. Perpendis Petre

cuius sanctitatis fuerit egrum hominem sedere ⁊ exorando flāmas premere?

Petrus.

⁊ perpendo ⁊ obstupesco.

De Honoso preposito monasterij in mōte sito qui Soractis dicitur: Cap. viij.

Gregorius.

⁊ vicino nunc loco tibi aliqd narrabo qđ ⁊ viri venerabilis Maximini episcopi ⁊ Laurionis: quē nosti: veterani monachis qui vterq; nunciusq; superest relatione cognoui. Qui scz Laurio in eo monasterio qđ iuxta vr̄bē Nepešnā vocat suppētōnia ab anastasio viro sanctissimo nutritus est. Qui nimirū Anastasius vite venerabilis viro Honoso ꝑposito monasterij: qđ in Soractis mōte sitū est: ⁊ ꝑꝑinquitate loci ⁊ morū magnitudine ⁊ virtutum studijs assidue iungebat. Idem vero Honosus sub asperitimo sui monasterij debebat patre: sed eius mores mira semp̄ equanimitate tolerabat. Sicq; fratribus ꝑererat in mansuetudine: sicut crebro patris iracundiā ex humilitate mitigabat. Quia vero eius monasteriū in sūmo montis cacumine sitū est ad quēlibet paruum hortū fratrib⁹ excolēdū nulla patebat planicies. Unus autē breuissim⁹ locus in latere mōtis excreuerat: quem ingētis saxi moles naturaliter egrediens occupabat: Quadā vero die dū Honosus vir venerabilis cogitaret qđ saltem ad cōdimēta olei nutritiōna locus idē aprus potuisset existeri: si hūc moles saxi illius nō teneret: occurrit animo qđ eandem molē quinquaginta boni paria mouere nō possēt. Lūq; de humano labore facta esset desperatio: ad diuinū se solatiū obtulit: seq; illic nocturno silentio in orationē dedit. Lūq; mane facta ad eundē locū fratres venērūt: inuenerūt molē tante magnitudinis ab eodem loco longius secessisse: suosq; recessu largū fratribus spaciū ad excolēdū hortum dedisse.

Alo quoq; tēpore cum isdem vir venerabilis lampades vitreas in oratorio lanaret: vna ex eius inasibus cecidit: que p̄ innumeras ptes fracta dissiluit: qui vehemētissimū patris monasterij furore timens: lampadis protin⁹ omnia fragmēta collegit atq; ante altare posuit: seq; cū graui gemitu in orationem dedit. Cūq; ab oratione caput leuasset: sanam lampadē reperit: quā timēs per fragmēta collegerat. Sicq; in duobus miraculis duorū patrū virtutes imitatus est. In mole scz saxi factū Gregorij qui montem mouit: in repatione vero lāpadis virtutē donati: qui fractū calicem pristine incolumitati restituit.

Petrus.

b Abemus vt video de exēplis veteribus noua miracula.

Gregorius.

v In ne aliquid in opatione Nonnosii de imitatione quoq; helizei cognoscere?

Petrus.

v Olo atq; inbianter cupio.

Gregorius.

c Am quadā die in monasterio vetus oleum deesset. Jamq; colligende oliue tempus incūberet: sed fructus in oliuis nullus appareret. Usū patri monasterij fuerat: vt circumquaq; fratres in colligēdis oliuis ad exhibēda extraneis opera pergerēt: quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monasterio oleū deportarent: qđ vir doctissimi Nonnosus fieri cū magna humilitate p̄hibuit: ne exeuntes fratres ex monasterio dū lucra olei quererēt: animarū dāna parerent. Sed quia in monasterij arborib⁹ oliue pauce inesse videbāt eas colligi precepit ⁊ in plio mitti ⁊ quālibet parū olei exire potuisset: sibimet deferri: factūq; est ⁊ susceptū ī paruulo vasculo oleū fratres Nonnosio dei famulo detulerunt qđ ipse protinus ante altare posuit: cunctisq; egrediētibus orauit: atq; accessit

postmodū fratrib⁹ precepit: vt hoc qđ detulerunt oleū leuarēt: ⁊ per cūcta vasa monasterij ex igne fundēdo diuiderent: quatenus benedictione eiusdē olei omnia infusa viderent. que protinus vt erant vasa claudi fecit. Die vero altera aperta omnia plena reperta sunt.

Petrus.

p Robamus quotidie impleri verba veritatis: que ait: Pater me⁹ vsq; modo operat⁹ ⁊ ego operor.

De Anastasio abbate monasterij quod Suppentonia vocatur. Cap. VIII.

Gregorius.

c Odē quoq; tēpore venerādus vir Anastasius cui⁹ superius memoriā feci: sancte Romane ecclesie: cui deo auctore deservitio notarius fuit. Qui soli deo vacare desiderās scripiū deseruit: mōasteriū elegit: atq; in eo loco quē presat⁹ sum qđ Suppentonia vocat⁹: p̄ āndos multos in sanctis actib⁹ vitā duxit: ei⁹q; monasterio solerti custodia p̄sult. Quo videlicet ī loco ingens desup rupis eminet: ⁊ pfundū subter precipitiū patet. Quadā vero nocte cū tā oisipotens de⁹ eius venerabilis viri Anastasij labores remunerare decreuisset: ab alta rupe vox facta est: que producto sonitu clamaret dicēs: Anastasi veni. Quo vocato alij quoq; septē fratres vocati sūt ex nocte. Parto autē momēto ea que fuerat emissa vox siluit: ⁊ octauū fratrem vocauit. Quas dū apte voces cōgregatio audissz dubiū nō fuit qz eorū qui vocati sunt obitus p̄pinq; uasset. Intra paucos igif dies primus venerādus vir Anastasius: ceteri autē in eo ordine ex carne educi sunt: qđ de rupis verūce sunt vocati. Frater vero ille ad quē vox parū siluit: atq; eū tūc nominant: moxiētibus alijs paucis diebus vixit ⁊ tūc vitā finituit vt apte mōstraret: qz interiectū vocis silentiū paruū viuēdi spaciū signauerit. Sed mira res, conligit

quia venerabilis vir Anastasius dū de corpore exiret: erat quidā in monasterio qui supiuiere eū nolebat: puolutus vero eius pedibus cepit cū lachrymis ab eo postulare dicens: Per illū ad quē vadis deprecor et adiuro: ne septē dies super te in hoc mōdo viuā. Ante cuius diē septimū etiā ipse defunctus est: qui tamē in illa nocte inter ceteros nō fuerat vocat⁹: vt aperte claresceret: quia eius obitum sola venerabilis Anastasij intercessio obtinere potuisset.

Petrus.

Am idē frater et vocatus inter ceteros nō est: et tamē sancti viri intercessiōibus extra lucē subtrahit⁹ est qd aliud datur intelligi: nisi qd hi qui apud dominū magni sūt meriti: obtinere aliquando possunt ea etiā que non sunt predestinata.

Gregorius.

Stinere nequaquā possūt que predestinata nō fuerūt: sed ea que sancti viri orando efficiūt: ita predestinata sunt vt p̄cibus obtineāt. Itā ipsa qz perbēnis regni predestinatio: ita est ab omnipotēti deo disposita: vt ad hoc electi ex labore perueniāt: q̄ntis postulādo mereantur accipere: qd eis omnipotens deus ante secula disposuit donare.

Petrus.

Robari mihi apertius vellē si petest predestinato luuari.

Gregorius.

Ec qd ego petre lutuli cōcite valet pbari. Certe etenī noīti qz ad abraā dñs dixit: In ysaac vocabitur tibi semen: cui etiā dixerat: patrē multarū gentiū cōstitui te. Cui rursus pmisit dicens: Benedicā tibi et multiplicabo semen tuū sicut stellas celi: et sicut arenā maris. Ex qua re aperte cōstat: qz ops deus semen abrae multiplicari per ysaac predestinauerat: et tñ scriptū est. De peccatus est ysaac dñm p vxore sua: eo qd esset sterilis qui exaudiuit eū et dedit cōceptū rebecca. Si ergo multiplicatio generis abrae pe

ysaac predestinata fuit: cur cōiugem sterilem accepit? Sed nimirū cōstat: qz predestinatio p̄cibus impletur quando is in quo deus multiplicare semē abrae predestinauerat: oratione obtinuit: vt filios habere potuisset.

Petrus.

Quia secretū ratio aperuit: nihil mihi dubietatis remāsit.

De Bonifacio Ferentine ciuitatis episcopo: Cap. IX.

Gregorius.

It tibi aliqd de Thuscie partibus narrē: vt cognoscas quales in eaviri fuerint: et omnipotentis dei noticie quantū propinquū.

Petrus.

Sto atqz omnimodo exposco.

Gregorius.

Vit vir venerabilis Bonifacius notē: qui in ea ciuitate que Ferentis dicit: epatus officium tenuit: et moribus impleuit. Hui⁹ multa miracula is qui adhuc superest Baudentius psbyter narravit: qui nutritus in eius obsequio: tanto valet de illo quoqz veracius dicere quāto ei cōgigit et interesse. Hui⁹ ecclesie grauis valde paup̄tas inerat: que bonis mētibus esse solet custodia humilitatis: nihilqz aliud ad omne stipendiū nisi vnam tantūmodo vineā habebat. Que quodaz diē ita gradie irrūte vastata est: vt in ea in paucis vitibus vix parui rariqz racemi remāssent. Quā cū dei predictus vir reuerētissimus Bonifacius ep̄s fuisset ingressus: magnas omnipotenti deo gr̄as retulit: qz in ipsa sua adhuc inopia sese angustari cognouit. Sed cū t̄p̄s exigeret: vt ipsi quoqz racemi qui remāserant: mature scere potuissent. Custodē vinee ex more posuit: eāqz solerti vigilātia seruari precepit. Quādā vero diē mādavit Constatario psbytero nepoti suo vt cetera vniū vascula in episcopio oīaqz volia ita vt ante cōsueuerat: pice superflua p̄pararet. Qd cū ne

pos illius p̄sbyter audisset: valde admiratus est q̄ quasi insana p̄ciperet: q̄ vini vascula preparare faceret qui vinū mīme haberet. Nec tamē presump̄it inquirere cur talia luberet: sed iussus obt̄pat ⁊ om̄ia ex more p̄parauit. Tūc vir dei vineas in gressus: racemos colligit: ad calcatorūz detulit: oēsq̄ exinde egredi p̄cepit: solusq̄ ibicū vno paruulo puero emāst: quē in eodē calcatorio deperuit ⁊ calcari ip̄os paucissimos racemos fecit. Quōq̄ ex eisdem racemis pauc̄ aliquid vini deflueret: cepit hoc vir dei suis manib⁹ in paruo vase suscipere ⁊ per cūcta volia om̄iaq̄ vasa que parata fuerāt: p̄ benedictiōe diuidere vt ex eodē vino oīa vascula vix infusa viderent̄. Cū vero ex liquore vin i parū alis qd̄ in vasis oibus misisset: vocauit protinus presbyterū: iussitq̄ pauperes adesse. Tūc cepit vinū in calcatorio crescere: ita vt oīa que allata fuerāt: pauperū vascula impleret: q̄bus cū se ydonee satisfecisse cōspiceret: ex calcatorio iussit puerū discedere: apothecā clausit atq̄ imp̄so sigillo p̄ puo munitā reliquit: mox ad ecclesias redijt. Die vero tertia predictū Constantiū presbyterū vocauit: ⁊ oratiōe facta apothecā aperuit: ⁊ vasa in quibus tenuissimū liquorē infuderat: obertim vinū fundentia inuenit: ita vt pauimentū omne ex crescentia vna inuaderēt: si ad hec ep̄us tardius intrasset. Tūc terribiliter p̄sbytero p̄cepit ne quousq̄ ip̄e in corpe viueret hoc miraculū cutiq̄ indicaret: p̄time scēs videlicet ne virtute facti humano fauore pulsatus: inde intus inanesceret: vnde foris hoībus magnus appareret: exemplū magistri sequēs qui vt nos ad viā humilitatis instrueret: de semetip̄o discipulis p̄cepit dicēs: vt ea que vidissent mīme dicerēt: quousq̄ filius hominis a mortuis refurgeret.

Petrus.

Alia occasio apta se p̄buit: libet inquirere quid nā sit qd̄ redemptor noster cū duobus cecis lumē redidit: iussit vt nemini dicerēt: ⁊ illi abeū

tes diffamauerūt eū in totā terrā illā: nūc quid nā vnigenitus filius patri ⁊ sancto spiritui coeternus: hac in re velle habuit quod nō potuit implere: vt miraculū qd̄ taceri voluit: mīme potuisset abscondi?

Gregorius.

Edemptor noster per mortale corpus omne qd̄ egit: hoc nobis in exemplū actiōis p̄buit: vt p̄ nostrarū virtū modulo eius vestigia sequentes: in offenso pede operis p̄stis vite carparamus viā. Miraculū namq̄ faciēs ⁊ tacere iussit: ⁊ tamē taceri nō potuit: vt videlicet electi eius exempla doctrine illi⁹ sequēt̄: in magnis que faciūt latere quidem in voluntate habeāt: sed vt p̄sint alisis prodant̄ inuiti: quaten⁹ ⁊ magne humilitatis sit q̄ sua opera taceri appetūt: ⁊ magne vtilitatis sit q̄ eorū opera taceri nō possunt. Non ergo voluit dñs quicq̄ fieri ⁊ minime potuit: sed quid velle eius mēbra debeant. Quid ve de eis etiā letibus fiat: doctrine eius magisterio exemplum dedit?

Petrus.

Pacet quod dicis.

Gregorius.

Abuc pauca aliqua de Bonifacio ep̄iscopi opere sup̄sunt: quia eius memoriā fecim⁹ exequamur. Alio nāq̄ tempore beati Proculi martyris natalitius p̄p̄inquabat dies. Quo in loco vir nobilitis Fortunatus nomīe manebat: qui magnis precibus ab eodē venerabili viro postulauit: vt cū apud beatūz martyre missarū solennia ageret ad benedictionē dandā in suaz domū declinaret. Vir autē dei negare non potuit: quod ab eo ⁊ Fortunati mente charitas poposcit. Peractis igit̄ missarū solennijs: cum ad predicti fortunati venisset mensa priusq̄ deo hymnū diceret: sicut quidā ludendī arte cibū solēt querere: repēte ante ianuā cū sumia vir asirit: ⁊ cibala p̄cussit. Quē scētus vir dedignat⁹ audīēs sonitū dixit: Heu heu mortu⁹ est miser ille: mortu⁹ est b ij

miser iste. Ego ad mēsam refectionis ven-
 nt: os adhuc ad laudē dei nō aperui ⁊ ille
 cū finia veniēs pēussit cimbala. Subiun-
 xit quoq; ⁊ ait: Ite ⁊ p charitate ei cibuz
 potūq; tribuite: scitote tamē qz mortuus
 est. Qui infelix vir dñi panē ac vinū ex ea
 dē domo pcepisset: egredi ianuā voluit:
 sed saxum ingens subito de tectro cecidit:
 eiq; in verticē venit. Ex qua pēusione p
 stratus: in manib; iā semiuiu; leuar; est.
 Die vero altera fm viri dei sentent. iā fun-
 ditus finiuit vitā. Qua in re petre pēsan-
 dum est: quātus sit viris sanctis timor ex
 hibēdus: tēpla enī dei. uni: ⁊ cū ad iracū-
 diā vir sanctus trahit; quis alius ad ira-
 scendū nisi eiusdē tēpli inhabitator excita-
 tur. Metuēda ergo tanto est ira iustoruz:
 quāto ⁊ cōstat qz in eorū cordib; ille pre-
 sens est: qui ad inferendā vltionē quā vos
 luerit inualidus non est.

Vio quoq; tēpore predict; Con-
 a stātius presbyter: nepos ei; equū
 suū xij. aureis vēdidit: quos in p-
 pria archa ponēs ad exercendū opus ali-
 qd discessit: tūc subito ab episcopio paupe-
 res venerūt: qui importūe precabant;: vt
 eis sanct; vir Bonifaci; episcop; ad con-
 solationē sue inopie aliqd largiri debuif-
 set. Sed vir dei qz quid tribueret nō ha-
 bebat: etuare cepit in cogitatōe ne ab eo
 paupes vacui exirent. Qui repēte ad me-
 moriā redijt qz Constātius presbyter ne-
 pos eius equū quē insidere psueuerat vē-
 didisset: atq; hoc ipsum in archa sua pre-
 cū haberet. Absente igif eodem nepote
 suo accessit ad archā: ⁊ pie violētus clau-
 stra archę cōminuit. xij. aureos tulit: eosq;
 indigētibus vt placuit diuidit. Itaq;
 Constātius presbyter reuersus ex ope ar-
 chā fractā repperit: ⁊ caballi sui pēiū qd i
 eā posuerat nō inuenit. Lepit itaq; voce
 magna pstrepere: t cū furore nimio clama-
 re. Omēs hic vluunt: solus ego in domo
 hac viuere nō possum. Ad cuius nimirū
 voces venit episcopus omnesq; in eodez
 episcopio aderant. Cumq; eum locutiōe
 blanda vir dei tempore voluisset: cepit il-

le cum iurgio respōdere dicēs: Omēs te-
 cū viuūt: solus ego ante te hic viuere nō
 possum: redde mihi solidos meos. Quis-
 bus vocib; cōmorus Episcop; beate mar-
 rte virginis ecclesiā ingressus est ⁊ expan-
 sis manib; stando cepit orare vt ei reddē-
 ret: vnde presbyteri furentis infania miti-
 gari potuisset. Cūq; subito oculos ad ve-
 stimentū suum inter extensa brachia redu-
 xit: repente in sinu suo duodecim aureos
 inuenit: ita fulgēs tanq; si ex igne pdu-
 cti eadē hora fuissent. Qui mox de eccle-
 sia egressus eos in sinū parentis presbyte-
 ri proiecit dicēs: Ecce habes solidos q̄s
 quesisti: sed hoc tibi notū sit q̄a post mor-
 tem meā tu huius ecclesie Episcopus nō
 eris: ppter tuā auaritiā. Ex qua sentētiā
 veritatis colligif; qz eosdē solidos pres-
 byter pro adipiscēdo episcopatu prepara-
 bat: sed viri dei sermo preualuit: nā isdez
 Constantius in presbyteratus officio vlti-
 tam finiuit.

Vio quoq; tēpore duo ad eū Go-
 a thi hospitalitatis gratia venerūt:
 qui rauennaz se festinare professi
 sunt. Quib; ipse paruū vas ligneū vino
 plenū manu sua prebuit: qd fortasse i p̄-
 dia itineris habere potuissent: ex quo illi
 quo adufq; rauennā venirent: gothi bibe-
 runt. Sicq; vsq; ad eundē venerabilē pa-
 trem ferētes reuersi sunt: vt nullo die ces-
 sarent bibere: ⁊ tamen vinū eis ex illo va-
 sculo nunq; deesset ac si illo vase ligneo
 qd Episcopus eis dederat: vinū non au-
 geretur: sed nasceretur.

Aper quoq; de eiusdē loci p̄tib;
 n senex quidaz clericus aduenit: ⁊
 ea que tpe de eo narrat: silētio nō
 sunt pretereunda. Iā dicit q; quadā die
 ingressus hortū magna hūc crucarū mul-
 titudine inuenit esse coopertū. Qui omne
 olus in eo depire conspicit: ad easdem
 crucas cōuersus dixit: Adiuo vos in no-
 mie dñi iesu christi recedite hic: atq; hec
 olera comedere nolite. Que statim ad vi-
 ri dei verbū ita omnes egressi sunt: vt nec
 vna quidez intra spaciū horti remaneret.

Sed quid mirū q̄ hec de episcopatus ei⁹
tempore narramus: quādo iam ab omni
potente deo ordine simul ⁊ moribus cre-
uerat: dum illa magis miranda sint q̄ euz
hic senex clericus adhuc puerulū fecisse
testatur. Nam ait q̄ eo tēpore quo cū ma-
tre sua puer habitabat: egressus hospitio
nonnunq̄ sine lineaz: crebro etiā sine tuni-
ca reuertebatur. quia mox vt nuduz: quē-
piam inuenit: vestiebat: hic se expoliens
vt se ante dei oculos illius mercede vesti-
ret. Quē mater sua frequēter increpare
conueuerat: dicens q̄ iustum nō esset vt
ipse inops pauperibus vellimēta largire-
tur. Que die quadā horreum ingressa pe-
ne omne triticū qd̄ sibi in expendiū totius
anni preparauit: inuenit a filio suo pauperi-
bus erogatū. Cumq̄ semetipsam alapis
pugnifq̄ tunderet: q̄ quasi anni subsidia
p̄ rēdidisset: superuenit Bonifaciū puer
dei: eamq̄ verbis quibus valuit: consola-
ri cepit. Que cū nihil cōsolationis admit-
teret: hanc rogauit vt ab horreo exire de-
buisset: in quo ex omni eorū tritico paruz
quid inuentū est remansisse. Puer autē
dei sese illis protinus in orationem dedit
qui post paululū egressus ab horreo ma-
trem reduxit ad horreū qd̄ ita tritico ple-
num inuentū est sicut plenū ante fuerat:
vnde mater illius totius anni sumptus se-
cōgregasse gāudebat. Quo viso miracu-
lo cōpuncta mater iam ipsa cepit hortari
vt daret qui sic celeriter posset: que petij-
set: accipere. Nec itaq̄ in hospitij sui ves-
tibulo gallinas nutrire consueuerat: sed
eas ex vicino rure vulpis veniēs aufere-
bat. Quadā vero die dū in eodem vestis-
bulo puer Bonifaciū stare: vulpis ex
more venit gallinā abstulit. Ipse autē
concitus ecclesiā intrauit ⁊ se in orationē
prosternēs apertis vocibus dixit: Pla-
cet tibi dñe vt de nutrimentis matris mee
māducare nō possim. Ecce enim gallinas
quas nutrit: vulpis comedit. Qui ab ora-
tione surgens ecclesiā est egressus. Mox
autē vulpis redijt: gallinā quā ore tene-
bat: dimisit atq̄ ipsa moriēs añ eius ocu-

los in terram cecidit.

Petrus.

Alde mihi mirū videtur q̄ exau-
dire preces in se sperantū: etiaz in
rebus vilibus dignatur deus.

Gregorius.

De Petre ex magna conditoris
nostri dispensatione agitur: vt per
minima que precipimus: sperare
malora debeamus. Exauditus nāq̄ est in
rebus vilibus puer fractus ⁊ simplex vt
in paruis disceret: q̄tum de deo presume-
re in magnis petitionibus deberet.

Petrus.

p Lacer qd̄ dicis.

De Fortunato Tuderline ciui-
tatis episcopo: Cap. X.

Gregorius.

Plus quoq̄ vir venerabilis in
eisdem ptibus fuit Fortunat⁹
nomine Tuderline antistes ec-
clesie qui in effugandis spiriti-
bus timēte virtutis gratia polebat. Ita
vt nōnunq̄ ab obsessis corporibus legio-
nes demonū pelleret ⁊ cōtinuo orationis
studio intētus obiectas cōtra se eorū mul-
titudines suparet. Huius viri familiaris-
simus fuit Julianus nostre ecclesie defen-
sor: qui ante nō longū tēpus in hac vrbe
defunctus est. Cui⁹ ego quoq̄ hoc didici
relatione qd̄ narro: quia sepe gestis illi⁹
vsu familiaritatis interrerat. eiusq̄ post
memoriā ad instructionē nostrā quasi fa-
ui dulcedinē in ore retinebat.

Atrona quedā nobilis in vicinis
p ptibus Thuscie virū habebat: q̄
intra breue tempus quo filiū eius
acceperat: cū eadē socru sua ad dedicatio-
nem oratorij beati Sebastiani in rryris
fuerat inuitata. Hocce vero eadē qua sub-
sequēte die ad dedicationē predicti oras-
torij fuerat processura: voluptate carnis
denicta: a viro suo sese abstinē nō potuit
Cūq̄ mane facto conscientiam deterreret
perpetrata carnis delectatio: processione

vero imparet verecūdia : plus erubescēs
vultū hominū q̄ dei iudiciū metuens: cū
focu sua ad dedicationē oratorij proces-
sit. Mox vero vt reliquē beati Sebastia-
ni martyris oratorij ingressē sunt eandē
predicā marronā malign⁹ spūs arripuit:
et coram omni populo vexare cepit. Eius-
dem vero oratorij presbyter dū eaz vehe-
mentissime vexari cōspiceret: ex altari p-
tinus syndonē tulit: eamq; operuit: sed et
hunc simul repēte dyabolus inuasit. Et
quia vltra vires voluit quicquā presume-
re: cōpulsus est: et ipse cognoscere in sua
vexatiōe quid esset. Hi vero qui aderāt:
puellam in manib⁹ ex oratorio sublatam
ad domū propriā repositauerūt. Cūq; hāc
antiquus hostis vexatione cōtinua vehe-
menter attereret: ppin qui sui eam carna-
liter amātes: et amādō prosequētes ad ob-
tinendū salutis remediū maleficis, tradi-
derūt: vt eius animā fundit⁹ exinguerēt:
cuius carnī magicis artibus ad tēpus p-
desse conarent. Ducta est itaq; ad fluuiū
atq; in aquā mersa. Ibiq; diutius incan-
tationib⁹ agere malefici moliebant vt is
qui eam inuaserat dyabolus exiret. Sed
miro omnipotentis dei iudicio dū arte p-
uersa vnus ab ea repellit: in eam legio su-
bito intrauit. Cepit ex hoc illa tot motib⁹
agitari: tot vocibus: clamoribus pstrepe-
re: quot spiritibus tenebat. Tunc inito
cōsilio parentes eius sue perfidie culpaz
fatentes: hanc ad venerabilē virū Fortu-
natum episcopū dederūt: eiq; relique-
runt. Qua ille suscepta multis se diebus
ac noctibus in orationē dedit: tantoq; an-
nisu precib⁹ incubuit: quāto et in vno cor-
pore contra se assistere legionis aciem in-
uenit. Quā non post multos dies ita sa-
naz atq; incolumē reddidit: ac si in ea ius
proprium dyabolus nunq̄ habuisset.

Mo quoq; tempore idem vir om-
nipotentis dei famulus ex obse-
so quodam homine in mundū spi-
ritum excussit. Qui malignus spūs cum
vesperascente iam die secretam ab omni-
bus horā cerneret: peregrinū quēpiam et

se se simulans circuire cepit ciuitatis pla-
teas et clamare. Quod virum sanctū fortuna-
tum episcopū. Ecce quid fecit: peregrinū
hominē de hospitio suo expulit. Quero
vbi requiescere debeam: et in ciuitate ei⁹
nec inuenio. Tūc quidā in hospitio cum
uxore sua et paruulo filio ad prunas sedes
bat. Qui vocē eius audiens et quid Epi-
scopus ei fecerit requirens hunc inuita-
uit hospitiō sedere secum iuxta prunas se-
dit. Cūq; vicissim aliqua confabularētur
paruulum eius filiū idem malignus spī-
ritus intrauit: atq; in eisdem prunas proie-
cit. Ibiq; mox eius animā excussit. Qui
orbatus: miser: vel quem ipse susceperit:
vel quē episcopus expulit: agnouit.

Petrus.

Ad nam hoc esse dicimus vt oc-
cidendi ausum in ei⁹ hospitio an-
tiquus hostis acciperet: qui hunc
peregrinū estimans ad se hospitalitatis
gratia vocauit.

Gregorius.

Alta Petre videntur bona: sed
non sunt: quia bono animo non
sūt. Ande et in euāgelio veritas
dicit. Si oculus tuus nequā fuerit: totū
corpus tuū tenebrosū erit: quia cū per-
uersa est intentio que precedit: prauum ē
omne opus qd sequitur: quāuis esse rectū
videatur. Ego nāq; hunc virū qui dum
quasi hospitalitatē exhiberet: orbatus ē:
non pietatis opere delectatus estimo: sed
episcopi derogatione. Nam pena suble-
uens innocuit: quia precedens illa susce-
prio sine culpa non fuit. Sunt nāq; non-
nulli qui iccirco facere bona studēt vt gra-
tiam aliene operationis obtineant: nec
pascuntur bono qd faciunt: sed laude bo-
ni: qua ceteros premunt. Qua de re exi-
stimo hunc virum qui malignū spiritum
in hospitalitatem suscepit: ostētationem

bont potius intendisse q̄ operam. vt me-
liora quā Episcop⁹ fecisse videretur: qua
tenus ipse susciperet eum quem vir domi-
mini Fortunatus expulisset. Ita est vt di-
citur: nam finis operis probat: q̄ munda
intentio operationis non fuerit.

Lio quoq; tempore dum oculo-
rum quidam lumen amisisset:

a ad hunc deductus intercessiōis
eius opem petijt ⁊ impetrauit.

Itam cuz vir dei oratione facta
oculis eius signum crucis imprimeret: ab
eo luce reddita nox cecitatis abscessit.

Preterea equus cuiusdam militis in ra-
biam fuerat versus: ita vt a multis teneri
vix potuisset: sed quoscūq; potuit inuade-
ret ⁊ eorum mēbra moribus dilaniaret:
tunc vt cūq; a multis ligatus ad virū dei
deductus est. Qui mox eius capiti exten-
sa manu signum crucis edidit: cunctā ei⁹
rabiam in mansuetudinē mutauit vt po-
stea mitior existeret: q̄ ante illaz insaniā
fuisset. Tunc idem miles equū suum quē
celerime ex miraculi imperio a sua vasa-
ria vidit inmutatū: eidēz sancto viro decre-
uit offerendū. Quē cum suscipere ille rē-
nueret: ipse vero in precibus ne despice-
retur eius oblatio: perseveraret: sanctus
vir media duarum ptium viam tenens ⁊
petitionem militis audiuit: ⁊ munus reci-
pere pro exhibita virtute recusauit. Pri-
us nāq; dignum precū prebuit: ⁊ postea
equum quē sibi offerebat: accepit. Quia
enim si nō susciperet: eum cōtristari con-
spererat: charitate cogente emitt qd̄ neces-
sarium non habebat. Itaq; hoc filere de-
hulus viri virtutibus debeo q̄ ante dies
fere. xij. audiui. Quidā nāq; ad me dedu-
ctus est senex pauper atq; vt mihi senum
collocutio esse semper amabilis solet: stu-
diosē hunc vnde esset inquisiui: qui se esse
de Tuderina ciuitate respōdit. Cui in-
quā? Queso te pater: num Fortunatum
Episcopū nosti. Qui ait. Nōui ⁊ bñ no-
ui. Tunc ipse subianxi. Dic ergo si qua
illius miracula nosti ⁊ desideranti mihi

qualis vir fuerit: innotesce. Qui ait ho-
mo ille ab istis hominibus longe fuit q̄
videmus modo. Itā quicquid ab omni⁹
potente deo petijt: ita dum peteret impe-
trauit. Cuius hoc vnū narro miraculum
q̄ ad precibus antimo occurrit. Quadam
nāq; die Gothi iuxta Tuderinam vene-
runt qui ad partes Rauēne properabāt:
⁊ duos paruulos de possessiōe
abstulerant que possessio prefate Tuder-
tine ciuitati subiacebat. Hoc cuz viro san-
ctissimo Fortunato nunciatum fuisset: pe-
tinus misit atq; eosdem Gothos ad se vo-
cari fecit. Quos blādo sermone alloquēs
eorum prius studuit asperitate placare.
ac post intulit dicens. Quale vultis pre-
cium: dabo ⁊ paruulos quos abstulistis:
reddite mihiq; hoc gratie vestre munus
prebete. Tunc is qui prior eorum esse vi-
debat: Respondit: dicens. Quicquid
aliud precipere parati sumus.

Itam istos paruulos nullatenus red-
dem⁹: cui venerandus vir blande mina-
tus dicit. Contristat me ⁊ non audis pa-
trem tuum: noli me contristare: nam non
expedit tibi. Sed is de⁹ Gothus in cordis
sui feritate permanens negādo discessit.

Die vero altera digressurus rursus ad
Episcopum venit. Quem isdem verbis
pro predictis paruulis iterum Episcop⁹
rogauit. Cumq; ad reddendū nullo mo-
do consentire voluisset cōtristatus Epi-
scopus dixit. Scio quia tibi non expedit
qd̄ me contristato discedis. Que Goth⁹
verba despiciens ad hospitium reuersus:
eosdem paruulos de quibus agebatur: eqs
super impositos cum suis hominibus pre-
misit: ipse vero statim ascendens equum
subsecutus est. Cumq; in eadem ciuitate
ante beati Petri apostoli ecclesiaz eccles-
set: equi eius pes lapsus est. Qui cuz eo
corruit ⁊ ei⁹ corā mox fracta est: ita vt in
duabus partibus os esset diuisus. Veya-
tusq; in manibus reductus est ad hōsp-
itiū. Qui festin⁹ misit ⁊ paruulos q̄s p̄misit
reduxit: ⁊ viro venerabili fortunato mīa-
dauit. dicens. Rogo te pater: mitte ad me

dyaconū tuū. *Lusus* dyacon^o dū ad iacētem venisset: pueros quos redditurum se episcopo omnino negauerat: ad medium deduxit: eosq; dyacono illius reddidit: dicens. *Vade* et dic dño meo episcopo quia maledixisti mihi: ecce percussus sum: sz pueros quos quesisti: recipe et pro me rogo: intercede. Suscepit itaq; puerulis dyaconus eos ad episcopū reduxit: cui benedictā aquā venerabilis *Fortunatus* dedit. dicēs: *Vade* citius et eā sup iacētis corp^o projice. Perrexit itaq; dyacon^o atq; ad *Horhū* interrogatus benedictā aquā sup mēbra illius asperit: res mira et vehēmenter stupēda: mox vt aqua benedicta *Sorbi* corā cōtigit ira hominis fractura soli data est et saluti pistine cora restituta vt hora eadē de lecto surgeret et ascēso equo ita cepit iter agere ac si nullā vnq; lesionē corpis pertulisset. Factūq; est vt qui sancto viro fortunato pueros cū precio reddere: obediētia subiectus: noluit. eos sine p̄cio: pone subactus: donauit.

Is igit expletis studebat adhuc senex de eo et alia narrare. Sz q̄a nōnulli aderāt: ad quos exhortādos occupabar. Itaq; diei tardior hora incubuerat: venerabilis *Fortunatus* facta mihi audire nō licuit: que audire si liceat: sp̄ volo. Sed die alia isdem senex rē de illo magis mirabilē narrauit: dicens.

In eadē *Tudertina* vrbe *marcellinus* quidā bone actionis vir cū duabus sorozib⁹ suis habitabat: qui euasietē molestia corpis ipso sacratissimo vespascente iam sabbato pascale defunctus est. *Cui⁹* corpus: cū longius esset efferendū: die eodem sepeliri nō potuit. Cūq; mora esset tēporis ad explendū debitū sepulture: sorozes eius morte eius afflicte: accurrerūt s̄ctes ad venerabilē *Fortunatus* eiq; magnis vocibus clamare ceperunt. Scimus quia apostolorū vitā tenes: leprosos mundas: cecos illuminas: veni et resuscita mortuū nostrū. *Qui* mox vt earū fratē cognouit defunctū: flere et q̄sp̄ etiā de morte eius cepit: eisq; respon-

dere dicens. *Recedite* et hec dicere nolite: quia iussio omnipotentis dei est: cui cōtraire nullus hominū potest. Illis itaq; discedētib; tristis ex morte eius mansit episcopus. Subsequēte autem die dñico ante exurgētis lucis crepusculum: vocatis duobus dyaconis suis perrexit ad domum defuncti: accedēsq; ad locū: vbi corpus defuncti iacebat: exanime: ibi se in orationem dedit. Expleta autē prece surrexit et iuxta corpus defuncti sedit: non autē grādi voce defunctū per nomē vocauit: dicēs. *Fra*ter *marcelle*. Ille autē: actū leuiter dormiēns: ad vicinā vocē quibus modica fuisse creat⁹: statim oculos aperuit: atq; ad *Episcopū* respiciēs dixit. *Quid* fecisti: o qd fecisti? *Cui* episcopus r̄ndit dicēs. *Quid* feci? *At* ille ait. *Duo* heiterno die venērunt qui me eiciētēs ex corpore in bonus locū duxerunt. *Hodie* autē intus missus est: qui dixit. *Reducite* eū quia *Fortunatus* *Episcopus* in domū eius venit. *Qui* bus verbis expletis mox ex infirmitate cōualuit et in hac vita diutius māsit. *Itē* tamē credendū est quia locū quem acceperat: perdidit: quia dubiū non est: qd intercessoris sui precibus potuit post mortem melius viuere: qui ante mortē studuit omnipotēti deo placere. Sed cur multa de eius vita dicimus: cū nuncusq; ad corpus illius tot virtutū documēta teneam⁹. *De* montanos quippe absolueret: egros curaret: quotiens ex fide experit⁹: vt vitus consueerat: hoc indefinenter facere et apud mortua sua ossa perseuerat. Sed liber petre adhuc ad *valerie* prouincie ptes: narrationis mee verba reducere: de quibus me extimia valde miracula ex ore venerabilis *Fortunatus*: cuius nō longe superius memoriā feci: contigit audisse: qui crebro ad me nuncusq; veniens dū facta mihi veterum narrat: noua refectione me fatiat.

De Martyrio monacho:
prouincie *Valerie*.
Capitulum. XI.

¶ Aīdam nūc in eadē prouincia Martyrius noīe: deuotus valde de om̄ipotentis dei famul' ex-
tuit: qui et hoc de virtutibus suis testimonij signū dedit. Dum quadaz die fratres illius panē subcineritiū fecis-
sent: atq; oblitī essent crucis signū impo-
nere: sicut in hac puincia crudi panes si-
gno signari solēt: et per quadras quattuor
partiti videantē: idē dei famulus affuit:
eisq; referētib; signatū nō fuisse cognouit.
Lūq; iam panis ille prunis esset et cineribus
coopertus: dixit: Quare hūc minime signastis?
Qui hec dicens: Signū crucis digito
ptra prunas fecitq; uo signāte p̄tinus
immēsūm crepitū panis dedit: ac si ingēs
in ignib; olla crepuisset. Qui dū coctus
postmodū fuisset: ab igne subtractus:
ea cruce signatus inuentus est: quā non
cōtractus: sed fides fecerat.

De Seucro presbytero eiusdem prouincie: Cap. XII.

¶ In eo etiā loco iterorina vallis dicit: que a multis verbo rustico interocrina nomīat. In qua erat quidā vir vite venerabilis: valde admirabilis noīe Seuerus: ecclesie beate Marie dei genitricis et semp virginis: sacerdos. Hunc cū quidā paterfamilias ad extremū venisset diē: missis cōcitate nūcijs rogauit: vt ad se quātocius posset venire: suisq; oratiōibus p peccatis eius intercederet vt acta de malis suis penitētia: solutus culpa: de corpore exiret. Qui videlicet sacerdos: inopināte cōtigit: vt ad putandā vineā esset occupat': atq; ad se veniētib; diceret. Antecedite ecce ego vos subsequē. Lūq; videret sibi in eodē opere parū aliquid superesse: paululū morā fecit: vt opus quod minimū restabat expleret. Quo expleto cepit ad egrū pergere: cū vero in itinere occurrētes hī: qui prius venerāt: obuiā facti sunt: dicentes: Pater quare tardasti: noli fatigari: quia iam defunctus est? Quo audito ille cōtremuit: magnisq; vocib; se interfecto

rē illius clamare cepit. Flens itaq; peruenit ad corpus defuncti: seq; corā lecto illius cū lachrymis in terrā dedit. Lūq; iam vehementer fleret: in terrā caput tonderet seq; reū mortis illius clamaret: repēte is qui defunctus fuerat: animā recepit. Quis multi q; circūstabant aspicerēt: admiratiōis vocibus emissis ceperūt amplius flere p̄re gaudio. Lūq; eum requirerent: vbi fuerit: vel quomō redisset: ait: Tetri valde erāt hoīes qui me ducebāt: ex quorū ore ac naribus ignis exibat: quē tolerare non poterāt. Lūq; per obscura loca me ducerēt: subito pulchre visionis iunens cū alijs nobis cūrib; obuiam factus est: qui me trahētib; dixit: Reducite illuz: quia Seuerus p̄sbyter plangit. Eius enī lachrymis dñs eum donauit. Qui scilicet Seuerus p̄tinus de terra surrexit: eisq; penitentiā agentī opem sue intercessiōnis prebuit. Et dū per dies seprē de peccatis culpīs penitentiā eger rediit: ageret: octaua die letus de corpore exiit. P̄pende queso hūc de quo loquimur: Seuerū: quē dilectū dñs accendit: quem cōristari nec ad modicū pertulit.

Petrus.

¶ Miranda sunt valde que dicit: que me inuenio nūcusq; latuisse. Sed quid esse dicimus: q; modo tales viri nequeūt inueniri?

Gregorius.

¶ Suspetre multos tales in hoc seculo nec mō deesse existimo: neq; enim si talia signa nō faciūt: ideo tales nō sunt. Uite nanq; vera estimatio in virtute est operum: non in ostensioe signorū. Nam sunt pleriq; qui et si signa nō faciunt: signa tamen faciētib; dispares non sunt.

Petrus.

¶ Ad nubi rogo hoc ostēdi potest q; sint quidā qui signa nō faciūt: et tamen signa faciētib; dissimiles non sunt.

Gregorius.

n Anquid nā nescis quonā Paulus apostolus Petro apostolorū primo: in principatu Apostolico frater est.

Petrus.

f Etio plane nec dubiū est: quia et si minimus omnium apostolorū: plus tamen omnibus laborauit.

Gregorius.

q Hod bene ipse reminisceris: Petrus super mare pedibus ambulauit. Paulus in mari naufragius pertulit: et in vno eodemque elemento: ibi Paulus ire cum nauī non potuit: ubi Petrus pedibus iter fecit. Aperte igitur constat: quia cum utriusque virtus fuerit dispar in miraculo: utriusque tamen meritum dispar non est in celo.

Petrus.

p Lacet: fateor omnino quod dicis. Ecce enim aperte noui: quia vita et non signa querenda sunt. Sed quoniam ipsa signa que sunt bone vite testimonium ferunt. Quæso te adhuc si qua sunt: referas: ut elurientem me per exempla bonorum pascas.

Gregorius.

v Ellem tibi in laudibus redemptoris de viri venerabilis Benedicti miraculis aliqua narrare: sed ad hoc explenda hodiernum tempus video non posse sufficere. Liberius itaque hoc loquimur si aliud exordium sumamus.

Explicit liber primus dierum
logorum beati Gregorij.

Vixit hic Cassinensis
Benedictus pater monachorum paulo
ante hanc Gregorij forsan annis
60 / in reposita Beda de tam. rdx.

Sancti Gregorij pape dialogorum liber secundus: de vita et miraculis sancti Benedicti: feliciter incipit.

De ortu: moribus: ac conuersatione sancti Benedicti: Capitulum. I.

At vir vite venerabilis Benedictus: dei gratia et nomine ab ipso sue puericie tempore cor gerens senile. Etate quippe moribus transiens: nulli voluptati animam dedit: sed dum in hac terra adhuc esset quo temporaliter libere uti potuisset: despexit tam quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere ex provincia Nursie exortus. Rome liberalibus litterarum studiis traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta viciorum cerneret cum que quasi ingressum mundi posuerat retraxit pedem: ne si quid de scientia eius attingeret: ipse quoque postmodum in inane precipitium totus iret. Despectus itaque litterarum studiis: relicta domo: rebusque patrijs: soli deo placere desiderans: sancte conuersationis habitum quesuit. Recessit igitur scelerum nesciens et sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca que narro: quattuor discipulis illi referentibus agnouit. Constantio scilicet reuerensissimo valde viro: qui ei in monasterij regimine successit. Valertiano quoque qui annis multis Latranensi monasterio presuit. Simplicio qui congregationem illius post eum tertius rexit. Honorato etiam qui nunc adhuc celle eius in qua prius conuersatus fuerat: preest.

De Lapisterij fracti reparatione: Cap. II.

Et itaque cum iam relictis litterarum studiis petere deserta decerneret: uisus: nutrix que hunc artius

amabat: sola secuta est. **L**unq; ad locum venissent: qui dicitur *Euide* multiq; honestioribus viris pro charitate illic detentis: in beati Petri ecclesia demorarent predicta nutrit illius ad purgandū triticū a vicinis Mulieribus prestari sibi capisteriū petijt. **Q**uod super mensa incaute derelictū casu accidēte fractū est: sic vt duabus partibus inueniret diuisum. **Q**uod mox rediens nutrit illius vt ita inuenit: vehemētissime flere cepit: quia vas quod prestitū acceperat: fractū videbat. **B**enedictus autē religiosus et pius puer cū nutriticē suā flere cōspiceret: eius dolori compassus ablati secū vtriusq; fracti capisterij partibus: sese cū lachrymis in orationē dedit: qui ab oratiōe surgēs ita iuxta se vas sanū repperit: vt in eo inueniri fracturę nulla vestigia potuisset. **M**oxq; nutriticē suā blande consolatus: ei sanū capisteriū reddidit: quod fractū tulerat. **Q**ueres in eodē loco a cūctis est agnita: atq; in tāta admiratiōe habita: vt hocipm capisteriū ei? loci incolę in ecclesie ingressu suspenderēt: quatenus presentes et futuri oēs agnoscerēt: a quāta *Benedictus* puer puerfatiōis gratia: perfectiōe cepisset. **Q**uod annis multis illic ante omnium oculos fuit: et vsq; ad *hec longobardorū* tempora supra fores ecclesie pepēdit. **S**ed *Benedictus* plus appetēs mala mūdi perpeti q̄ laudes: p̄ deo laboribus fatigari q̄ vite huius fauore extolli: nutriticē suā occulte fugiens deserti loci secessum petijt. **C**ui sublacus vocabulū est: qui a *Romana* vrbe quadraginta fere miliarib; distās frigidās atq; perspicuas emanat aquas. **Q**ue illic videlz aquarū abūdātia in extēso prius loco colligit: ad extremū vero in amnē deriuat. **Q**uo dñ fugiens pergeret monachus quidā *Romanus* nomie hūc euntē repperit: quo tenderet req̄siuit. **C**uius cū desiderū cognouisset: et cretū tenuit: et adiutorium impendit: eiq; sancte cōuersatiōis habitū tradidit: et inq̄uantū licuit ministravit. **A**ir autē dei ad eundē locū perueniens in artissimā specū se tra-

didit: et tribus annis excepto *Romāo* monacho: oibus ibi incognitus māsit. **Q**ui videlicet *Romanus* nō longe in monasterio sub *Theodaci* patris reglā degebat. **S**ed pie eiusdē patris sui oculis furabat horas: et quē sibi ad manducandū subipe re poterat: diebus certis *Benedicto* panē ferebat: ad eandē vero specū a *Romani* cella iter nō erat. **Q**uia excelsa desup rupis eminebat: sed eadem rupe in longissimo fune ligatū *Romanus* deponere panē cōsueuerat. **I**n qua etiā resti parū tinctis nabolū inferuit: vt ad eius sonū cognosceret: quādo sibi *Romanus* panē preberet: quē exiens acciperet. **S**ed antiquus hostis vni? charitati inuidens: et alterius refectioni cū quadā die submitti panē cōspiceret: iactauit lapidē et tintinabolū fregit. **Romanus tamē modis cōgruentib; ministrare nō desijt. **L**um vero tam deus omnipotens et *Romanū* veller a labore quiescere: et *Benedicti* vitā in exemplū hominū demonstrare: vt posita super candelabrum lucerna claresceret: quatin? omnibus: qui in dei domo sunt luceret: cuidā p̄sbjtero longius manētī qui refectionē sibi in pascali festiuitate parauerat: per visus dominus apparere dignatus est dicens: **T**u tibi delicias preparas: et seruus meus illo in loco fame cruciat. **Q**ui p̄tinus surrexit: atq; in ipsa solēnitare pascali cū alimentis que sibi parauerat: ad locū tetendit: et virū dei per abrupta montū: per cōcaua valliu: per defossa terrarū quesuit: eūq; latere in specu repperit. **L**unq; orationē facta: et benedicentes dominū omnipotentē cōsedissent. **P**ost dulcia vite colloquia is qui aduenerat: p̄sbjter dixit: **S**urge sumamus cibū: quia hodie pasca est. **C**ui vir dei respondit: dicens: **S**cio: quia pasca est: q; hodie te videre merui. **L**onge quippe ab hoibus positus: quia die eodem pascalis solēnitās esset: ignorabat. **G**enerabilis autē p̄sbjter rursus asseruit: dicens: **V**eraciter hodie resurrectionis dominice pascalis dies est: abstinere tibi minime p̄gruit: quia et ego ad**

hoc missus sum: ut omnipotentis dei dona pariter sumamus. Benedicentes igitur dominum sumperunt cibum. Explata itaque refectio et colloquio ad ecclesiam suam presbyter recessit. Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam pastores inuenerunt: quos dum vestrum pellibus inter frutecta cernebant: aliquam bestiam esse crediderunt. Sed cognoscetes dei famulum eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt. Hominem itaque eius per vicina loca innotuit cunctis. Factus est ut ex illo iam tempore a multis frequenter cepisset. Qui cum ei cibum afferret corporis: ab eius ore in suo pectore altissima reserebantur vite.

De temptatione carnis superata.

Cap. III.

Adam vero die dum solus esset temptator affuit. Hanc nigra paruaque avis que merula nominatur: circa eius faciem voltare cepit: eiusque vultui impotente insistere ita ut manu capi posset: si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edito recessit avis. Tanta autem carnis temptatio aue eadem recedente sequuta est: quantum vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namque aliquando feminam viderat: quam malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne serui dei animi in specie illi accendit: ut dum in eius pectore amoris flamma visum caperet: etiam pene deserere heremum voluptate victus deliberaret. Tunc subito superna gratia respectus: ad semetipsum reuersus est atque viticarum et veprium iuxta densa succrescere frutecta conspiciens erutus indumenta: nudum se in illis spinarum aculeis et viticarum incendijs precit. Ibius diu volutat: toto ex eis corpore vulneratus exijt et per cutis vulnera duxit a corpore: vulnus mentis. Quia voluptatem traxit in dolorem. Quisq; pena penaliter foris arderet extinxit quod intus illicite ardebat: vicit itaque peccatum quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore sicut post discipulis ipse perhibebat. Ita in eo est temptatio voluptatis edomita: ut tale aliquid minime senseret.

Leperunt postmodum multi iam mundum relinquere atque ad eius magisterium festinare. Liber quippe attemptationis vitio: vere iure iam factus est virtutum magister. Unde in Exodus et per Moysem precepitur: ut leuite a viginti quinq; annis et supra ministrare debeant. Ab anno vero quinquagesimo custodes vasorum fiant.

Petrus.

Am quidem prolatis testimonij mihi aliquantum intellectus interlucet sed tamen hoc planius exponi posset.

Gregorius.

Inquiet petre quod in inuenitute carnis temptatio ferueat. Ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat. Vasa autem sacrata sunt fidelium mentes. Electi ergo cum adhuc in temptatione sunt: subesse eos ac seruire necesse est: et obsequijs laboribusque fatigari. Cum vero iam mentis etate tranquilla calor recesserit temptationis custodes vasorum sunt: quia doctores animarum fiunt.

De vitreo vase per signum sancte crucis rupto: Cap. III.

Petrus.

Atque placet quod dicitis sed quia prolatis testimonij clausa referantur: queso ut de vita iusti debitas ea que sunt inchoata percurrere.

Gregorius.

Cedente igitur temptatione vir dei quasi spinis erutis: exulta terra de virtutum segete feracius fructus dedit. Preconio itaque extime conuersationis celebre nomen eius habebatur. Non longe autem monasterium fuit cuius congregationis pater defunctus est. oisq; ex illo congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit: et magnis precibus ut eis preesse deberet: petijt. Qui diu negando distulit: suis illorumque fratrum moribus conuenire non posse precepit: sed victus quos precibus: al-

sensum dedit. Cūq; in eodē monasterio regularis vite castidiam teneret: nulliq; vt prius p̄ actus illicitos in dexteram leuāq; p̄tem deflectere a cōuersatiōis itinere liceret: suscepti fratres insane seuiētes semet ipsos prius accusare ceperunt: quia hūc sibi p̄esse poposcerāt: quozū sc̄z totz̄ titudo in norma eius recitūdinis offendebat. Cūq; sibi sub eo cōspicerēt: illicita nō licere: et se dolerēt v̄itata relinquere: durūq; esset q̄ in mēte veteri cogebātur noua meditari et qz grauis ē semp̄ prauis moribus vita bonozū: tractare de ei⁹ morte aliquid conati sunt. Qui inuito consilio venenū vino miscuerūt: et cū vas vitreum in quo ille pestifer, pot⁹ habebat: recumbēte patre ex more monasterij ad benedicendū fuisset allatū: extēsa manu benedictus signū crucis edidit et vas qd̄ longi⁹ tenebat: eodē signo rupit. Sicq; confractū est ac si in illud vas mortis p̄ cruce lapidē dedisset. Intellexit p̄tinus vir dei: qz potū mortis habuerat: qd̄ portare non potuit signū vite: atq; illico surgēs et vultu placido: mente tranquilla: conuocatis fratrib⁹ allocut⁹ est eos: dicēs: Misereā vestri fratres omnipotētē de⁹: quare in me facere ista voluistis: nunquid nō prius dixi vobis: qz vestris ac meis moribus non cōueniret. Ite et iuxta mores vestros patre vobis querite: qz post hac me habere minime potestis. Tūc qz ad locū dilecte solitudinis redijt: et solus in sup̄ni pectoris oculis habitauit secum.

Petrus.

Inus parēter intelligo quid nam sit: habitauit secum.

Gregorius.

Sanct⁹ vir cōtra se vnanimīter cōspirantes: suēq; cōuersatiōi lōge dissimiles: coactos diu sub se tenere voluisset: fortasse sui vigoris vsum et modū tranquillitatis abscederet: atq; a cōtēplationis lumine sue mentis oculū declinasset. Dūq; quotidie illozū coreptione fatigatus: min⁹ curaret sua: et se for-

titā relinqueret et illos nō inueniret. Hā quotiēs p̄ cogitationis motū minime extra nos ducimur: et nos sumus: et nobiscū nō sumus: qz nosmetipsos minime videntes: p̄ alia vagamur. An illū secū fuisse vidim⁹: qui i longinquā regionē abiit: portione quā accepit: cōsumpsit: vni in ea cūuium adhesit: porcos pavit: quos cū manducare videret siltiquas et esuriret: tū cum postmodū cepit cogitare bona que perdidit: scriptum de illo est: in se reuersus: dixit Quātū mercenarij in domo p̄ris mei abundāt panib⁹? Si igit̄ secū fuit: vñ ad se redijt: Hūc ergo venerabilē virū secū habitasse dixerim: qz in sua semper custodia circūspectus ante oculos conditoris: semp̄ aspiciēs se: semp̄ examinās: extra se mentis sue oculū nō diuulgauit.

Petrus.

Ald ergo qd̄ de apostolo Petro scriptū est: dū de carcere ab angelo educt⁹ fuisset q̄ ad se reuersus: dixit: Hūc scio vere qz misit dñs angelus suū et eripuit me manu Herodis et de omni expectatione plebis iudeozum.

Gregorius.

Sub modis petre extra nos ducimur: qui aut p̄ cogitationis lapsum sub nosmetipsos recedimus: aut p̄ cōtēplatiōis gratiā sup̄ nosmetipsos leuamur. Ille itaq; qui porcos pavit: v̄gatiōe mētis et inādicie sub semetipsum cecidit. Ille vero quē angel⁹ soluit: eius mentē in extasim rapuit: extra se quidē: sed super semetip̄m fuit. Aterq; ergo ad se redijt: qm̄ et ille ab errore opis se collegit ad cor: et iste a cōtēplatiōis culmine: ad hoc redijt: qd̄ i intellectu cōi vt pri⁹ fuit. Venerabilis igit̄ B̄ndictus i illa solitudine habitabat secū: in quātū se intra cogitationis claustra custodiuit. Hā quotienscūq; hūc cōtēplationis ardor in alīū rapuit: se p̄culdubio sub se reliquit.

Petrus.

Lacet qd̄ dicis: sed nō rideas: si deseres fr̄es debuit qd̄ sel̄ suscepit

Gregorius.

Ego petre existimo: ibi aduna-
 ti equanimitè postredi sunt mali
 vbi inueniunt boni: nã vbi oimos
 do de bonis fructus deest: fit aliquãdo de
 malis labor vacuus: maxie si e vicino cau-
 se suppetat: que fructum deo valeat ferre
 meliore. Vir itaq; sanctus ppter quẽ cus
 studendi staret: qui oēs vnanimiter se p
 sequẽtes cerneret. Et sepe agiẽ in corde
 perfectoz qđ silentio p̄tereundũ nõ est vt
 cuz laborẽ suũ sine fructu esse cõsiderentẽ
 in locũ alium ad laborẽ cũ fructu migrẽt.
 Unde ille quoq; egregius p̄dicator: qui
 dissolui cupit: et cum xp̄o esse: cui viuere
 xp̄s est ⁊ mori lucrũ: qui passionũ certami-
 na nõ solũ ipse appetijt: sed ad toleranda
 hec ⁊ alios accẽdit. Damasci persecutio-
 nẽ passus: vt potuisset euadere: murũ: su-
 nẽ sportãq; quesuit: seq; latenter de poni
 voluit. Nũquid nam paulũ mortẽ dicim?
 timuisse: quã seipse p amore Ihesu testat
 appetere. Sed cũ in eodẽ loco minorẽ si-
 bi fructũ adesse cõspiceret: ⁊ graui labore
 ad laborẽ se alibi cũ fructu seruauit. For-
 tis etenim preliator dei teneri intra claustra
 noluit: certamis campũ quesuit. Unde
 isdẽ quoq; venerabilis Benedictus si l-
 bẽter audis: citius agnoscis: qz viuus ip̄e
 indociles deseruit: qui aliquãtos in locis
 alijs a morte anime suscitauit.

Petrus.

Ta est vt doces ⁊ manifesta ratio
 ⁊ prolatus congruũ testimoniũ de-
 clarat. Sed queso de vita tãti pa-
 tris ad narratiõis ordinẽ redeas.

Gregorius.

Am sanctus vir diu in eadẽ soli-
 tudine virtutibus signisq; succre-
 sceret: multi ab eo in eodẽ loco ad
 oipotentis dei sunt seruitiũ cõgregati: ita
 vt illic duodecim monasteria cũ oipoten-
 tis Ihesu xp̄i dñi opiculariõe cõstrueret.
 In quib; statutis p̄ribus duodeno s mo-
 nachos deputauit: paucos vero secũ reti-
 nuit: quos adhuc in sua p̄ntia ab eo erudi-
 ri iudicauit. Ceperẽ etiã tũc ad eũ Roma

ne vrbis nobiles ⁊ religiosi cõcurrere: sus-
 oisq; ei filios oipotentis deo nutritiõs vas-
 re. Tũc quoq; bone spei suas soboles Eu-
 tici? Maurũ: Tertullius vero patricius
 Placidũ tradidit. E quibus Maurus iu-
 mor cũ bonis polleret moribus magister:
 adiutor cepit existere. Placidus vero pu-
 erilis adhuc indolis gerebat annos.

De monacho vagemẽtis ad sa-
 lutẽ reducto: Cap. V.

In vno autẽ ex eis monasterijs
 que circũquãq; p̄struxerat: qui
 dã monachus erat: qui ad ora-
 tionẽ stare nõ poterat: sed mox
 vt se fratres ad studiũ oratiõis inclinabãt:
 ip̄e egrediebatur foras ⁊ mente vaga ter-
 rena aliqua ⁊ transitoria gerebat. Lunq;
 ab abbate suo sepius fuisse admonit?: ad
 virũ dei ductus est: qui ip̄e quoq; stultiti-
 am eius vehemẽter increpauit: ⁊ ad mo-
 nasteriũ reuersus: vix duobus diebus vi-
 ri dei admonitiõẽ tenuit. Nã die tertia
 ad vsum propriũ reuersus vagari tpe ora-
 tiõis cepit. Quũ cũ seruo dei ab eodẽ mo-
 nasterij patre quẽ cõstituerat: nũciatũ fu-
 isset: dixit: Ego venio: eũq; per me emen-
 do. Cũq; vir dei venisset ad monasteriũ ⁊
 cõstituta hora: expleta psalmodia sese fra-
 tres in orationẽ de dissent: aspexit q; eun-
 dẽ monachũ qui manere in oratiõẽ nõ po-
 tuit: quidã niger puerulus per vestimẽtũ
 fimbriã foras trahabat. Tunc eidẽ patrĩ
 monasterio Pompeiano noie et Mauro
 dei famulo secreta dixit: Nũquid nõ aspi-
 citis: quis est qui istũ monachũ foras tra-
 hit? Qui respondentes dixerũt: Nõ. Qui
 bus ait: Oramus vt vos etiam videatis:
 quẽ iste monach? sequit. Cũq; per biduũ
 esset oratũ Maurus monach? vidit: Põ-
 peianus vero eiisdẽ monasterij pater vi-
 dere nõ potuit. Die igit alia expleta orõe
 vir dei oratoriũ egressus stantẽ foris mõ-
 chũ reppit: quẽ p cecitate cordis sui vir-
 ga percussit. Qui ex illo die nil p̄suasio-
 nis ulterius a nigro iã puerulo prulit: sed
 ad orationis studiũ immobilis permãsit.

Somy verba

Sicq; antiqu⁹ hostis dominari nō ausus est in eius cogitatioe: ac si ipse percussus fuisset ex verbere.

De aqua quā in montis vertice ex petra pduxit: Cap. VI.

X his autē monasterijs que in eodē loco cōstruxerat: tria sursum in rupibus mōtis erant: et erat fratrib⁹ laboriosum q; semper ad lacū oportebat descēdere: vt aquā haurire debuissent: maxime q; e diuexo mōtis latere erat graue descēdentibus in timore periculū. Tunc collecti fratres ex eisde; tribus monasterijs ad dei famulū Benedictū venerūt dicētes: Laboriosus nobis est ppter aquā quotidie vsq; ad lacū descēdere: et iccirco necesse est ex eodē loco monasteria mutari. Quos blāde cōsolatus dimisit: et nocte eadē cū paruo puerulo nomine Placido: cui⁹ superius memoratā fecit: eiusdē montis ascendit rupē: sibiq; diutius orauit. Et oratione cōpleta tres petras in loco eodē pro signo posuit: atq; ad suū cunctis illic nesciētibus monasteriū redijt. Cūq; die alia ad eū pro necessitate aque p̄dicti fratres redijissent: dixit: Ire et rupē illā in qua tres super in uicē positas petras inueneritis: modicuz cauate. Galer enī omnipotens deus etiaz in illo mōtis cacumine aquā producere: vt vber laborē tanti itineris dignet auferre. Qui eūtes rupem mōtis quam Benedictus p̄dixerat: iam sudantē inuenerūt. Cūq; in ea concauū locū fecissent: statim aqua repletus est: que tā sufficiēter emanauit: vt nuncusq; vberim desuauit: atq; ab illo montis cacumine vsq; ad inferiora deriuetur.

De ferro ex profundo aque in manubrio retruso:

Capitulū. VII.

No quoq; tempe Sothus qui dam pauper spiritu ad cōuersionem venit: quē vir domini Benedictus libētissime susce-

pit. Quadā vero die ei dare ferramentū iussit: quod ad falcis similitudinē falcistrum vocat: vt de loco quodā vepres abscinderet: quaten⁹ illic fieri hortus deberet. Locus autē ipse quē mundandū Sothus susceperat: super ipam lacus ripā iacebat. Cūq; Sothus isdem densitatē vepriū totius virtutis annis succideret: ferrū de manubrio prosliens in lacū cecidit vbi tāta erat aquarū profunditas: vt spes requirēdi ferramētū nulla iam esset. Itaq; ferro perditō tremebūdus ad Maurū monachū cucurrit Sothus damnū quod fecerat nūciavit: et reatus sui egit penitentia. Ad Maurus quoq; monachus mox Benedicto famulo dei curavit indicare. Vir igitur dñi benedictus hec audiens: accessit ad locū: tulit de manu Sothi manubriū et misit in lacū: et mox ferrū de profundo redijt: atq; in manubriū intrauit. Qui statim ferramentū Sotho reddidit. dicēs: Ecce labora et noli cōtristari.

De Mauro eius discipulo qui super aquas inscius cucurrit: Cap. VIII.

Quadā vero die dñi isdem venerabilis Benedictus in cella cōsisteret: p̄dictus Placido⁹ puer sancti viri monach⁹ ad hauriendā delacu aquam egressus est. Qui vas quod tenuerat: in aquā incaute submittens: ipse quoq; cadendo secutus est. Quē mox vnda rapuit: et pene vnus sagitte cursum euz a terra introitus traxit. Vir autē dei intra cellā positus: hoc protinus agnouit: et Maurū festine vocauit dicens: Frater Maure curre: quia puer ille qui ad hauriendā aquā perreerat: in lacū cecidit. Jamq; eū longius vnda trahit: res mira: et post Petrū apostolū inustrata: benedictione etenim postulata atq; perecepta: ad patris sui imperiū concitus perrexit Maurus: vsq; atq; ad eū locū: quo ab vnda ducebatur puer: per terram se ire existimans: super aquam cucurrit: eumq; per capillos tenens: cursu rapido

redijt. Qui mox vt terrā tetigit: ad se res
uersus post tergū respexit. Et qz sup aqs
cucurrisset: agnouit: et qđ presamere non
potuit vt firet: miratus extremuit factum
Reuersus itaqz ad patrē rem gestā retu-
lit. Vir autē venerabilis Benedictus hoc
nō suis meritis: sed illius obediētie depu-
tare cepit. At cōtra maurus p solo ei⁹ im-
perio factū dicebat: se qđ consciū in illa vir-
tute nō esse qđ nesci⁹ fecisset. In hac itaqz
mutua humilitatis et amica contentione
accessit arbiter puer: qui ereptus est: qui
et dicebat. Ego cū ex aqua traheret: super
caput meū melorē abbatis videbā atqz ip-
sum me ex aquis educere considerabam.

De infecto per venenū pane
per coruum longius proiecto.

Capitulum. IX.

Petrus.

m Agna sunt valde que dicitis et
multorū edificationi p futura.
Ego autez boni viri miracula:
quo plus bibo: eo plus sitio.

Gregorius.

e Am iam loca eadē in amozes dei
domini nostri iesu christi lōge la-
teqz seruescerēt: et secularē vitam
multi relinquerent: et sub leui redēptoris
iugo cervicē cordi edomarēt. Sicut mos
pauozū est: inuidere alijs virtutibus bo-
norū: quas ipsi habere nō appetunt: vici-
ne ecclesie presbyter florētinus noie hu-
ius nostri subdiaconi florētij auus: anti-
quus hostis: malicia perculsus: facta san-
cti viri cepit emulari: eiusqz cōuersationi
derogare: quosqz etiā posset: ab illius visi-
tatione cōpescere. Quz iam se cōspiceret
eius pfectibus obuiare nō posse: et cōuer-
satiōis illius opinionē crescere: atqz mul-
tos ad statum vite melioris: ipso quozqz
opinionis eius pconio indefinēter voca-
ri: iudicē facib⁹ magis magisqz succēsus:
deterior fiebat: quia cōuersationis illius
appetebat habere laudē: sed habere lau-
dabile vitam nolebat. Qui eiusdem inui-
die tenebris cecatus: ad hoc vsqz pduct⁹

est: vt seruo omnipotētis dei infectum ve-
neno panē quasi pro benedictiōe trāsnit-
teret. Quē vir dei cū gratiarū actione sus-
cepit: sed euz que pestis lateret in pane:
nō latuit. Ad horā vero refectionis illi⁹:
ex vicina silua coruus venire p̄sueuerat et
panem de manu eius accipe. Qui cū mo-
re solito venisset: panē quē presbyter trās-
miserat: vir dei ante coruū p̄iecit eiqz pre-
cepit: dicens: In nomine iesu christi dñi
nostri tolle hūc panē et rali eū in loco pro-
ijce: vbi a nullo hominū possit inueniri.

Tunc coruus aperto ore: expansis alis:
circa eum panē cepit discurrere et crocitas
re: ac si aperte diceret: et cōdire se velle:
et tamen iusta implere non posse. Qui vir
domini precipiebat iterū atqz iterum: di-
cēs: Leua: leua securus: atqz ibi proiece:
vbi inueniri nō possit. Quē diu coruus
demoratus: quādoqz coruus momodit:
leuaui et recessit. Post tridū vero hora-
rum spacio: abiecto pane redijt: et de ma-
nu hominis dei annonā: quā cōsueuerat:
accepit. Venerabilis autē pater cōtra vis-
tam suā inardescere sacerdotis animū vs-
dens: illi magis qđ sibi voluit. Sed predi-
ctus florentinus: quia magistri corp⁹ ne-
care nō potuit: se ad extinguedas discipu-
lorū animas accēdit: ita vt in horto celle
cui Benedictus inerat: ante eorū oculos
nudas septē puellas miserat: que coram
eis sibi inuicē manus tenētes et diuti⁹ lu-
dentes: illorū mētes ad peruersitatē libi-
dinis inflāmarent. Quē vir sanct⁹ de celo
la conspicēs: lapsusqz adhuc teneriori-
bus discipulis p̄tremescens. Idqz pro sua
solius fieri persecutiōe pertractans: inui-
die locū dedit: atqz oratoria et cuncta que
cōstruxerat: substitutis prepositis: adiun-
ctis fratribus ordinauit et paucis secū mo-
nachis ablatiis: habitatiōē mutauit loci
Sicqz vir dei eius odia humiliter decli-
nauit: quē omnipotēs deus terribiliter p-
cussit. Quā cum predicator presbyter stans
in solario Benedictū discessisse cognosce-
ret et exultaret: p̄durante immobiliter tota
domus fabrica: hoc ipsum tñ in quo sta-
bat: solarium cecidit: et Benedicti ostez

conterēs: extinxit: qđ viri dei discipulus
Maurus venerabili patri Benedicto: qđ
adhuc a loco eodē vix decē miliarib⁹ abs
erat: estimavit esse nūciandū dicens: Re-
uertere: quia presbyter qui te persequer-
bar: extinctus est. **Ad** viri dei Benedict⁹
audiens: sese in grauib⁹ lamentatiōib⁹
dedit. **Vel** quia inimic⁹ occubuit. **Vel**
quia de inimici morte discipulus exulta-
uit. **Qua** de re factū est: vt eidē quoq; dis-
cipulo penitentiā idiceret: qđ taliter gau-
dere de inimici interitu p̄sumpsisset.

Petrus.

Tra sunt ⁊ multū stupēda: que vi-
m cis. **Ita** in aqua ex petra pdu-
cta Moyse: in ferro vero quod
ex pfundo aque rediit: Helyzei: in aque
itinere Petri: in corui obediētia Helyā
in luctu aut̄ mori inimici David video:
vt perpendo: vir iste spiritu iustoz omni-
um plenus fuit:

Gregorius.

Ir dei Benedictus Petre vnus
spiritū habuit: qui per cōcesse re-
demptiōis gratiā electozū corda
omniū impleuit: de quo Johānes dicit:
Erat lux vera: que illuminat omnē homi-
nē venientē in mūdū. **De** qua rursus scri-
ptū est: de plenitudine eius nos omnes ac-
cepimus. **Ita** sancti dei homines potue-
rūt a dño virtutes habere: nō etiam alijs
trahere. **Ille** aut̄ signa virtutis dedit sub-
ditis: qui se daturū signū Jone pmisit: in
imicis vt corā superbis mori dignaret: co-
ram humilib⁹ resurgere: quaten⁹ ⁊ illi vi-
derēt quod cōtempneret: ⁊ isti quod ve-
nerātes amare debuissent. **Ex** quo myste-
rio actū est: vt dū superbi aspiciūt despe-
ctum mortis: humiles cōtra mortē accipe-
rent gloriā potestatis.

Petrus.

Heso te: post hec ad que loca vsr
q sanctus migrauerit. **Vel** si aliq̄s
in eis virtutes postmodū ostende-
rit: Innotesce.

Gregorius.

Anctus vir ad alia migrāe: locū:
f non hostem mutauit. **Ita** tanto
post gra tora plia pertulit: quan-
tum cōtra se aperte pugnantē ip̄m mali-
tie magistrū inuenit. **Castrū** nanq; quod
Cassinū dicit: in excelso montis latere sit-
tum est: qui videlicet mons descēso sinu
hoc idem castrū recipit. **Sed** per tria mi-
liaria in altū se subrigēs: velut ad aera ca-
cumen tendit: vbi verustissimū sanū fuit:
in quo ex antiquoz more gentiliū: a stul-
to rusticoz populo appollo colebat. **Li-
cū** quaq; etiā in cultu demonū luci succre
uerāt: in quibus adhuc eodē tempe Insi-
deliū insana multitudo sacrificijs sacri-
le-
gis insudabat. **Ille** itaq; vir dei veniēs
contriuit ydolu: subuertit arā: succidit lu-
cos: atq; in ip̄o templo apollinis: oraculū
sancti Johānis cōstruxit: ⁊ cōmorantē cir-
cūquaq; multitudinē predicatiōe p̄tinua
ad fidē vocabat. **Sed** hec antiqu⁹ hostis
tacite nō ferens: nō occulte vel per som-
niū: sed aperta visione eiusdem patris se
oculis ingerebat: ⁊ magnis clamoribus
vīm se perpeti conquirebat: ita vt voces
illius etiā fratres audirēt quāuis imagi-
nē minime cernerēt. **At** enī discipulis su-
is venerabilis pater dicebat: cor pallibus
eius oculis idē antiquus hostis deterris
mus et succensus apparebat: qđ in eū ore
oculisq; inflammatis sentire videbat: iam
vero que diceret: audiebant omnes: prius
enim hūc vocabat ex noie. **Qui** cū vir dei
minime responderet: ad eius mox cōtume-
lias erūpebat. **Ita** cū clamaret dicens:
Benedicite benedicite: ⁊ ei sibi nullomo-
do responderē conspiceret: prius adiu-
gebat: maledicite nō benedicite: qđ mecum
habes quid me persequeris? **Sed** iā nūc
expectanda sunt cōtra dei famulū antiqui
hostis noua certamina: cui pugnas qui-
dem volens intulit: sed occasionē victo-
rie ministravit inuitus.

**De ingenti saxo: per eius
orationem leuiato:
Capitulū. X.**

q Adam die dñi fratres habitaculo eiusdē celle construerent: lapis in medio facebat: quē in edificium leuare decreuerūt. Cū

q̄ eū duo vel tres mouere nō possent: plures adiuncti sunt: sed ita imobilis māsit: ac si radicatus in terra teneret: vt palā dareē intelligit: q̄ sup eū ipse p se antiquus hostis sederet: quē tantorū virozū manū mouere nō possent. Difficultate igit facta ad virū dei missum ē. vt veniret torādo hostē repelleret vt lapidē leuare possent.

Qui mox venit r orationē faciēs: benedictionē dedit r tanta lapis celeritate leuatus ē: ac si nullū pri⁹ pōdus habuisset.

De phantastico coquine incendio.

Cap. XI.

t Anc in conspectu viri dei placuit: vt in eodē loco terra foderetur. Quā dñi fodēdo alti⁹ penetrarēt: erēū illic ydolū fratres inuenerūt. Quo ad horā casu in coquina proiecto: exire ignis repēte visus est. atq̄ in cunctozū monachozū oculis: qz oē eiusdem coquine edificium consumere: ostendit. Cūq̄ ad faciendā aquā: ad ignē quasi extinguendū perstrēperēt: pulsatus eodem tumultu vir dei aduenit. Qui eundē ignē in oculis fratrum esse: in suis vero nō esse considerās: caput p̄tinus ad orationē flexit r eos quos fantasmatico reperit igne deludi: vocauit fratres ad oculos suos vt r sanū illud coquine edificium assistere cernerēt r flāmas quas antiqu⁹ hostis fraxerat nō viderēt.

De puerulo monacho ruina parietis fracto et sanato.

Cap. XII.

r Ursus dñi fratres parietē quia res ita exigebat: paulo alti⁹ erigerent: vir dei in orationis studio intra celle sue claustra morabatur. Qui antiqu⁹ hostis insultās apparuit r ei qd ad laborātes fratres pgeret: indicauit qd vir dei g nunciū celeritē fra-

trib⁹ indicauit: dicēs. Fratres caute vos agite. Qu ad vos hac hora malign⁹ spūs venit: is q̄ mādātus detulit: vix verba cōpleuerat r malign⁹ spūs eundē parietē: q̄ edificabat: euertit. atq̄ vnū puerulum monachū cuiusdā curialis filiū opprimēs ruina cōtriuit. Cōtristati oēs ac vehemēter afflicti: nō dānū pietis: s; cōtritiōe fratris: venerabilī p̄ri Bñdicto celeritē cū graui luctu nunciarūt. Tūc isdē p̄r dilaceratū puerū ad se deferri iubet: quē portare nō: nisi in lago potuerūt: qz collapsi saxa parietis nō solū ei⁹ mēbra: sed etiā ossa cōtrierāt. Precepitq̄ vir dei statū eū in cella sua in psalmo: q̄ orare cōsueuerat: p̄ijci. missiq̄ foras fratrib⁹ cellas clausit q̄ oratiōi instātius q̄ solebat: incubuit. Mira res eadē hora hūc incolūmē atq̄ vt prius valentē ad eundē iterū laborē misit vt ipse quoq̄ parietē cū fratrib⁹ p̄iceret: de cui⁹ se iteritū antiqu⁹ hostis Benedicto insultare credidisset.

De monachis qui extra cellā contra regulā cibū sumpserūt.

Cap. XIII.

c Epit vero iter ista vir dei potestate etiā spū polere: ventura p̄dicere: p̄sentib⁹ etiā absentia nunciare. Quos etiā celle fuit vt quotiēs ad respōsum aliqd egredereēt fratres: cibū potius extra cellā minime sumerent. Cūq̄ hoc de vsu regule sollicitē seruaret: quadā die ad r̄sum fratres egressi sūt r i eo tardiori p̄pulsī sūt hora demorari: qui manere iuxta religiosā feminā nouerant: cui⁹ ingressi hīraculū sūperūt cibū. Cūq̄ tā tardi⁹ ad cellā rediissēt: bñdictionē parietis ex more petierūt. Quos ille p̄tin⁹ p̄cūctat⁹ ē: dicēs. Vbi cōeditistis? Qui r̄derūt nusq̄. Quib⁹ ille ait: q̄re ita mentistrastis? nunqd hos atq̄ illos cibos nō accepistis? Nunqd tot calices nō bibistis? Cūq̄ eis venerabilis pater: r hospitium mulieris: r genera cibozū: r numerū portionū diceret: recognoscētes cūcta q̄ ege-

rant: ad eius pedes tremefacti ceciderunt se deliquisse cōfessi sunt. Ipse autē p̄tin⁹ culpe penitentia p̄cepit: p̄pendēs q̄ in eius absentia vltra nō facerēt: q̄ presen- tem sibi esse in spū scirent.

**De fratre Galētiniani mona-
chi quē vir dei in via cōedisse p̄
spiritū cognouit. Cap. XIII.**

Rater quoq; Galētiniani: ei⁹
monachi cui⁹ superi⁹ memori⁹
am feci: vir erat laycus sed reli-
giōsus. Qui vt serui dei orati-
onē p̄ciperet: ⁊ germanū fratres videret:
annis singulis de loco suo ad cellā ieiun⁹
venire cōsueuerat. Quadā igit die dum
iter ad monasteriū faceret se se illi alter vi-
ator adiunxit: qui sumēdos cibos in itine-
re portabat. Cūq; iam hora tardior exire
uisset dixit. veni frater sumam⁹ cibum ne
lassetur in via. Cui ille r̄ndit. Absit fra-
ter: hoc nō faciā: q; ad venerabilē patre
Benedictū ieiun⁹ semp venire cōsueuit.
Quo respōso percepto ad horā cōuiator
tacuit. Sed cū post hoc aliquātulū itine-
ris spaciū egissent: rursus admonuit vt
manducarēt. uoluit cōsentire: qui ieiun⁹
ventre decreuerat. Tacuit quidē qui ad
manducandū inuitauerat ⁊ cū eo ieiunus
adhuc p̄gere modicū cōsensit. Cūq; iter
lōgius agerēt ⁊ eos tardior hora fatiga-
ret: ambulātes inuenerūt in itinere pratū
⁊ fontē ⁊ queq; poterāt ad reficiendū cor-
pus delectabilia videri. Tūc cōuiator ait
Ecce aqua. Ecce pratū. Ecce amenus lo-
cus in quo possum⁹ refici: ⁊ parū quiete-
re vt valeam⁹ iter nostrū postmodū inco-
lumes explere. Cū igit ⁊ verba aurib⁹: ⁊
loca oculis blādirent. Tertia admonitio
ne p̄suasus cōsensit ⁊ comedit. Hesperti-
na vero hora puenit ad cellā: p̄sentat⁹
autem venerabili Benedicto: sibi oratio-
nem petijt. Sed mox ei vir sanctus hoc:
qđ in via egerat: improperauit: dicens.
Quid est frater q̄ malign⁹ hostis: q̄ tibi
p̄cōuiatorē tuū locutus est: semel tibi p̄-

suadere nō potuit. scđo nō potuit. tertio
vero persuasit: ⁊ te ad hoc qđ voluit: su-
perauit. Tūc ille reatū infirme sue mētis
agnoscēs: eius pedibus prouolutus: tan-
tomagis cepit culpā desere ⁊ erubescere:
quanto se cognouit: etiā absentē in Bene-
dicti patris oculis deliquisse.

Petrus.

So sancti viri precordijs Helijel
e spiritum video inesse qui absentē
di cūpulo presens exiit.

**De simulatione regis Toti-
le deprehensa. Cap. XV.**

Gregorius.

Portet Petre vt interim file-
o as: quatenus adhuc maiora co-
gnoscas. Sorborū nāq; tempo-
ribus cum rex eorum Totila
sanctū virum p̄phetie habere spiritum
audisset ad eius monasteriū pergens pau-
lo longius substitit: ei⁹ se venturum esse
nunciauit. Cui dū protinus mandatū de
monasterio fuisset vt veniret. Ipse sicut
perfide mētis fuit an vir dei p̄phetie spi-
ritum haberet: explorare conat⁹ est. Quis-
dam vero eius sp̄tarius Riggo dicebat
cui calclamēta eius prebuit: cumq; indui
vestib⁹ regalibus fecit: q̄ quasi in perso-
na sua pergere ad dei hominē precepit.
In cuius obsequio tres qui sibi p̄ ceteris
adherere cōsueuerāt comites misit:
scz vul. ruderig. ⁊ blindinch vt ante ser-
ui dei oculos ipsum regem Totylā esse
simulantes: eius lateri obambularēt: cui
aliqua quoq; obsequia quasi sp̄tarij p̄re-
berent: vt tā ex eisdē obsequijs q̄ ex pur-
pureis vestibus rex esse putaret. Cumq;
idem Riggo decoratis vestib⁹ obsequen-
tium frequētia comitat⁹: monasteriū fuis-
set ingressus: vir dei cmin⁹ sedebat. Quē
venientem conspiciens: cum laz ab eo au-
diri potuisset: clamauit: dicens. Pone
fili pone hoc quod portas: non est tuum:
qui Riggo protinus in terrā cecidit ⁊ qz
āto viro illuderē p̄sūpisset: expauit: oēs

qs qui cū eo ad dei hominē veniebant: ter re consternati sunt. Surgētes autē ad eū propinquare minime p̄sumpserūt: s̄ ad suū regē reuersi nunciauerunt trepidi: in quanta velocitate fuerant deprehensi.

De prophetia regi Totile et Lamisine antistiti facta.

Cap. XVI.

Anc per se isdē Totilla ad dei hominē accessit: quē cuz longe sedentē cerneret: nō ausus accedere: sese in terram dedit. Cui cū vir dei bis terue diceret: surge: sed de terra erigere se nō auderet: B̄ndict' xpi iesu famulus p̄ semetipsum dignatus est accedere ad regem: p̄stratūq; de terra leuauit: et de suis acibus increpauit: atq; ī paucis sermonib' multa: que illi erāt vētura: p̄nunciauit: dicens. Multa mala facis: multa mala fecisti. Nā aliquādo ab iniquitate cōpescet. Equidē Romā īgressus es: mare trāsturus: nouē annis regnans: decimo morieris. Quib' auditis rex vehemēter territus: oratiōe petita recessit: atq; ex illo iam tēpore minus crudelis fuit: et nō multo post Romā adiit: ad siciliā prēxit: anno autē regni sui decimo omnipotentis dei iudicio regnū cum vita perdidit. Præterea canusine antistes ecclesie ad eundē dei famulū venire consueuerat: quez vir dei pro vite sue merito valde diligebat. Is itaq; dñ cū illo, de īgressu regis Totile et Romane vr̄bis p̄ditōe colloquiū haberet: dixit. Per hūc regē ciuitas ista destruet: vt amplius nō inhabitet. Cui vir dñi respondit. Roma a gētib; nō exterminabit: sed tempestatibus chozuscis: turbinibus: ac terremoto tu fatigata inardescet in semetipsa. Cuius p̄phetie mysteria nobis iam facta sunt luce clarioza: quia in hac vr̄be dissoluta memia: euerfas domus: destructas ecclesias turbine cernimus. eiusq; edificia longo senio lassata: quia ruinis crebrescētibus p̄sternātur videmus: quāuis hoc honoratus eius discipul' cui' mihi ralatiōe com

perūt est: nequāq; tñ ex ore illius audisse se p̄hibet: sed quia hoc dixerit: dictū sibi a fratribus fuisse testatur.

De clerico a demonio liberato: ad tempus. Cap. XVII.

Qdem quoq; tēpore quidam Aquinēsis ecclesie clericus demonio vexabā qui a venerabili viro Constatario eiusdē ecclesie antistite ad multa fuerat martyru loca trāsmissus: vt sanari debuisset. Sed sancti dei martyres noluerūt ei sanitatis donum tribuere: vt quanta esset in b̄ndictio gratia demonstrarent. Ductus itaq; est ad oīpotentis dei famulū B̄ndictū: qui iesu christo dño p̄ces fundēs: antiquū hostez de obfesso hoīe prinus expulit. Cui sana to precepit: dicens. vade et post hec carnes nō cōedas: ad sacrū ordinē nunq; accedere p̄sumas. Quacūq; autē die sacrū ordinē temerarie p̄sumpseris: statim iuri dyaboli iterū mācipaberis. Discessit igit clericus san' et sicut terrere solet aīm pena recens: ea que vir dei p̄ceperat: interim custodiuit. Cū vero post annos multos dēs priozes illi' de hac luce migrassent: et minores suos sibi met supponi in sacris ordinib' cerneret: verba viri dei quasi ex longo tpe oblitus postposuit: atq; ad sacrum ordinē accessit. Quē mox is qui reliquerat dyabol' tenuit: eūq; vexare quousq; animā eius excuteret: nō cessauit.

Petrus.

Ste vir dei diuinitatis vt video etiā secreta penetrauit: qui p̄cepit hūc clericū iccirco dyabolo traditū: ne ad sacrū ordinē auderet accedere.

Gregorius.

Vare diuinitatis secreta non nosset: qui diuinitatis p̄cepta seruaret: cū scriptū sit: qui adheret dño cū dño vnus spūs est.

Petrus.

I vn' sit emu dño spūs: qui dño adheret: quid ē q̄ iterū idē egres

gius p̄dicator dicit: quis cognouit sensus dñi: aut quis cōsiliari⁹ eius fuit. Valde ei esse incōueniēs videt: eius sensum cuz q̄ vnū factus fuerit: ignorare.

Gregorius.

Ancti viri in quātū cū deo vnū sunt: sensū dñi nō ignorāt. Itā s̄ dē quoq; apostol⁹ dicit. Quis ei scit hominū: q̄ sunt hoīs: nisi spūs homīs qui ē in ipso. Ita ⁊ q̄ dei sunt. nemo cogit nouit: nisi spūs dei. Qui vt se ostenderet nosse: q̄ dei sunt: adiūxit: Hos autē nō sp̄ritū hui⁹ mūdi accepim⁹: sed sp̄ritū q̄ ex deo est. Hinc iterū dicit. Quis ocul⁹ nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoīs assecēdit: que prepaui deus diligētibus se: nobis autē reuelauit p̄ sp̄ritū suum.

Petrus.

Ferga eidez Ap̄lo ea q̄ dei sunt: p̄ dei sp̄ritū sunt reuelata: quō supra hoc: qd̄ p̄posuit: p̄misit: dicēs. **Altitudō diuitiarum sapientie ⁊ sciētie dei: q̄ incōprehēsbilia sunt opa eius ⁊ inuestigabiles vie ei⁹. Sz rursus mihi hec dicētī alia suborīt q̄stio. Itā Dauid propheta dño loquit: dicēs. In labijs meis p̄nunciaui oīa iudicia oris tui. Et cū minus sit nosse: q̄ etiā p̄nunciare: quid est qd̄ paul⁹ incōprehēsbilia esse dei iudicia asserit. Dauid autē hec se oīa nō solū nosse: s; etiā in labijs p̄nūciasse testatur.**

Gregorius.

Ita q; hec tibi sup̄ius sub breuitate respōdi dicēs q̄ sancti viri in quātū cū dño sunt. sensum dñi nō ignorāt. Bēs enī qui deuote dñm sequunt. etiā deuotiōe cū deo sūt: ⁊ adhuc carnis corruptibilis grauari pōdere cum deo nō sunt. occultaq; dei iudicia in q̄tūz cōiuncti sunt: sciūt: in quātū diuincti sunt: nesciūt. Quē enī secreta eius adhuc p̄fecte nō penetrār: incōprehēsbilia ei⁹ iudicia esse testant. Qui vero mēte ei adherent atq; inherēdo: vel sacris scripture eloq̄s: vel occultis reuelationib⁹ in quantū accipiunt: agnosciūt: ⁊ nouerūt hec: ⁊ pronun-

ciant. Iudicia iḡl̄ qui de⁹ tacet: nesciūt. que de⁹ loquit: sciūt. Sū ⁊ dauid p̄pheta cū dixisset. In labijs meis p̄nunciaui oīa iudicia: p̄tinus addidit oris tui: ac si a pte dicat. Ego iudicia ⁊ nosse: ⁊ p̄nūciasse potui: que te dixisse cognoui. Itā ea q̄ ipse nō loqueris: a nostra p̄culdubio cognitiōe absēdit. Lōcordat ergo propheta apostolicā sn̄ia: qz ⁊ incōprehēsbilia sunt dei iudicia: ⁊ tamē que de ore eius plata fuerint: humanis labijs p̄nūciant. quoniā scire ab oībus: ⁊ plata p̄di possunt: ⁊ occultari non possunt.

De prophetia destructionis monasterij sui: Cap. XVIII.

Petrus.

Ita obiectione mee questiuncule patuit causa ratiōis: sed q̄sote si qua sunt adhuc de viri huius virtute subiunge.

Gregorius.

Ita quidā nobilis Theoprob⁹ nomine eiusdē Benedicti patris fuerat admonitione cōuersus: q̄ pro vite merito magnā apud eū familiaritatis fiduciā habebat. Hic cū quadā die ei⁹ cellā fuisset ingressus: hūc amarissime p̄sentē repperit. Lūq; diu subsisteret: ei⁹q; nō s̄niri lacrimas; videret: nec tamen vt vir dei cōsueuerat: orādo plāgeret: sed merēdo: que nā causa tanti luci⁹ existeret: inq; sinit. Cui vir dei illico r̄dit. Omne hoc monasteriū qd̄ cōstruxi ⁊ cūcta q̄ fratrib⁹ prepaui oipotētis dei iudicio gētib⁹ tradita sunt. Sicut autē obtinere potui: vt mihi ex hoc loco aīe cōcederent. Cui⁹ vocē tūc Theoprob⁹ audīuit: nos autē cernimus: qui destructū modo a longobardoz gente eius monasteriū scimus. Hoc tūc enī tpe ⁊ quiescētibus fratrib⁹ nup̄ illic longobardi ingressi sunt. Qui diripiētēs oīa ne vnū quidē hominē illic tenere poterūt: sed impleuit omnt̄ potes de⁹ q̄ si deli famulo B̄ndictio p̄miserat: vt si res gētibus traderet: aīas custodiret: q̄ in re pauli vicē video tenuisse B̄ndictū cuius

dū nauis rerū omnīū facturā pertulit: ipse in consolatiōe vitā omnīū: qui cū eo comitabant: accepit.

De absconditiōe flasconis a beato Benedicto cognita:

Capitulū. XIX.

q **U**odā quoq; tempe exhilarat⁹ noster: quē ipse conuersū nosti: trāsmisus a dño suo fuerat: vt dei viro in mōasteriū vino plena duo lignea vascula: que vulgo flascones vocant deferret. Qui vnū detulit: alterū vero pergēs in itinere abscondit. Vir autē dñi quē facta absentia latere nō poterant vnū cū gratiarū actiōe suscepit: et discedentē puerū monuit: dicens. Vide fili ne de illo flascone quē abscondisti: iam bias: sed inclina illū caute et inuenis: quid intus habet. Qui cōsulus valde a dei homine exiuit. Et reuersus: volēs adhuc probare que audierat: cū flasconē inclinasset: de eo ptinus serpens egressus est. Tunc predictus exhilarat⁹ puer per hoc qđ in vino reperit: expauit malū qđ fecit.

De mappularū receptiōe a seruo dei cognita: Cap. XX.

n **Q**uoniam longe autē a monasterio vicus erat: in quo nō minia multitudo hominū ad fides dei ab idolorū cultu Benedicti fuerat exhortatiōe cōuersa. Ibiq; quoq; quedaz sanctimoniales femine inerāt: et crebro illic per exhortandis aniabus fratres suos mittere Benedict⁹ dei famulus curabat. Quadā vero die misit ex more: sed his q̄ missus fuerat monachus post admonitiōnē factā: a sanctimonialib⁹ feminis rogatus: mappulas accepit: sibiq; eas abscondit in sinu. Quē mox vt reuersus est: vir dei vehemētissima amaritudine cepit increpare dicens: Quō ingressa est iniquitas in sinu tuo? At ille obstupuit: et quid egisset oblitus: vnde corripiebatur: nesciebat. Cui ait: Nūquid ego illic pñs non eram: qñ ab ancillis dei mappulas accepisti: et

bias eas in sinu misisti? Qui mox elus vestigijs puolutus stulte se egisse penituit: et eas quas in sinu absconderat: mappulas abiecit.

De cogitatione monachi super verba a dei viro cognita:

Capitulū. XXI.

q **U**adā quoq; die dū venerabilis pater: vespertina iam hora corpis alimēta perciperet: eius monachus cuiusdā defensoris filius fuerat: qui ei ante mēsam lucernam tenebat. Cūq; vir dei ederet: ipse autē cū lucerna misterio astaret: cepit per superbie spiritū in mente sua tacitus voluere et per cogitationē dicere. Quis est hic cui ego manducāti assisto: lucernā teneo: seruitiū impendo? Quis sum ego: vt isti seruias? Ad quē vir dei statim cōuersus: vehemēter eum cepit increpare dicens: Signa cor tuū frater: quid est qđ loqueris? Signa cor tuū. Vocatisq; statim fratrib⁹ precepit es lucernā de manibus tolli. Ip̄m vero iussit a misterio recedere: et sibi hora eadem quietū sedere. Qui requisitus a fratrib⁹ qđ habuerit in corde: per ordinem narrauit: q̄ro superbie spū intumuerat: et que p̄tra virū dei verba per cogitationē tacitus dicebat. Tūc liquide oibus patuit: qđ venērabile Benedictū latere nil possz: in cui⁹ aure etiā cogitatiōis verba sonuissent.

De ducētis farine modijs famis tempe ante cellam viri dei inuentis: Cap. XXII.

a **L**io igitē tempe in eadē campanie regione famēs incubuerāt: magnaq; oēs alimentorū indigentia coangustabat: itaq; in benedicti monasterio triticū deerat: panes vero pene oēs p̄sumpti fuerāt: vt nō plus q̄ quibz ad refectionis horā fratrib⁹ inueniri potuissent. Cūq; eos venerabilis pater tristatos cerneret: corū pusillanimitatē studuit modesta increpatiōe corrigere: et rursū p̄missione subleuare dicens: Quā

re de panis inopia vester animus tristat? Hodie quidem minus est: sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die duceti farine modij ante fores celle in sacis inuenti sunt. Quos opus deus quibus deferentibus transmisisset: nunc quoque manet incognitum. Quia cum fratres cernerent: domi non gratias referentes didicerunt iam de abundantia ne in egestate dubitarēt.

Petrus.

Je queso te: nunquid nam credendum est huic dei famulo semper prophetie spiritum adesse potuisse: an per interualla temporum eius mentem prophetie spiritus implebat.

Gregorius.

Prophetie spiritus Petre prophetarum mentes non semper irradiat: quod sicut de sancto spiritu scriptum est. Ubi vult spirare. Ita sciendum est: quia quoniam vult aspirare. Sic est quod Athanasius a rege requisitus: si construere templum potuisset: prius consensit: et postmodum prohibuit. Hinc est quod Helysus cum flentem mulierem cerneret: causamque nescisset: ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam: quod anima eius in amaritudine est: et dominus celauit a me: et non indicauit mihi. Quod omnipotens deus ex magne pietatis dispensatione disponit: quod dum prophetie spiritum aliquando dat: et aliquando subtrahit prophetantium mentes: et eleuat in celsitudine: et custodit in humilitate: ut et accipientes spiritum inueniant: quod de deo sint: et rursus prophetie spiritum non habentes cognoscant: quod sint de semetipsum.

De fabrica monasterij Terracinensis per visionem disposita:

Capitulū. XXIII.

Petrus.

Haec hoc esse ut asseris magna ratio clamat. Sed queso de venerabili patre Benedicto: quicquid ad huc animo occurrit: exequere.

Gregorius.

Mo quocumque tempore a quodam

fideli viro fuerat rogatus: ut in eius predio iuxta Terracinensem urbem missis discipulis suis construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens deputatis fratribus patrem constituit: et quis ei secundus esset et ordinauit. Quibus euntibus spopondit dicens: Ite et die illo ego ventus: et ostendo vobis: in quo loco oratorum: ut quo refectorium fratrum: in quo susceptionem hospitum: vel quecumque sunt necessaria edificare debeatis. Qui benedictione percepta illico perreperunt: et constitutum diem magnoz per e prestolantes: parauerunt omnia que his cum tanto patre venire potuissent: videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem quam promissus illucebat dies: eidem seruo dei quem illic patrem constituerat: atque eius proposito vir domini in somnis apparuit: et loca singula ubi quid edificare debuissent: subtiliter designauit. Cumque utriusque a somno surgeret: sibinunicum quid viderent retulerunt: non tamen visioni illi omnimodo fide dantes: virum dei sicut se venire pmiserat: expectabant. Cumque vir dei constituto die minime venisset: ad eum cum merore reuersi sunt dicentes: Expectauimus pater ut venires: sicut pmiseras: et nobis ostenderes: ubi quid edificare deberemus: et non venisti. Quibus ipse ait: Quare fratres: quare ista dicitis? Numquid sicut pmisi: non veni? Qui cum ipsi dicerent: Num venisti? Respondit. Numquid utriusque vobis dormientibus non apparui: et loca singula designaui? Ite et sicut per visionem vidistis: omne habitaculum monasterij ita construite. Qui hec audientes vehementer admirati ad predictum predium reuersi: et cuncta habitacula: sicut ex reuelatione didicerant: construxerunt.

Petrus.

Deseri velim quo fieri ordine potuit: ut longe responsu dormientibus diceret: quod ipsi per visionem audirent: et recognoscerent.

Gregorius.

Ad est: quod perscrutatus rei gestae ordinem: ambigis Petre. Liquec profecto: quod mobilioris nature est.

spiritus q̄ corpus. Et certe scriptura teste nouimus: q̄ p̄pheta ex iudea subleuatus: repente est cū prandio in caldea depositus: quo uidelicet prandio p̄phetā refecit: seq̄ repēte in iudea iterū inuenit. Si igit̄ iam longe Abachuch potuit sub mōmēto corporaliter ire et prandū deferre: quid mirū: si Benedictus pater obtinuit: quatenus iret per spiritū et fratrum quiescentiū spiritibus necessaria narraret ut sicut ille ad cibū corporis corporaliter perrexit: ita iste ad institutionē spiritualis vite spūaliter pergeret.

De sanctimōialibus feminis que post mortē per eius oblationē cōmunioni sunt redditę:

Capitulū. XXIII.

Petrus.

m Anus tue locutiōis terst̄ a me fateor: dubietatē mētis. Sed uelim nosse in cōmuni locutio ne qualis iste uir fuerit.

Gregorius.

v Ir ipsa Petre cōmunis eius locutio a virtutis erat pondere uacua: quia cui⁹ cor sese in alta suspenderat: nequa q̄ uerba de ore illius in cassum cadebāt. Si quid uero vnq̄ non iam decernēdo: sed minādo diceret: tantas uires sermo illius habebat: ac si hoc nō dubie atq̄ suspense: sed iā per sententiā protulisset. Nam nō longe ab ei⁹ monasterio due quedā sanctimoniales femine nobilioze femia exiit: in loco proprio puerfabant: quibus quidā religiosus uir ad exterioris uite usum p̄bebat obsequiū. Sed sicut nōnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatē mentis: ut minus se in hoc mūdo despiciāt: qui plus se ceteris aliquid fuisse meminērūt: necdū p̄dicte scimoniales femie perfecte linguā suā sub habitus sui freno restrinxerāt: et eundē religiosus uirū: qui ad exteriora necessaria eis obsequiū prebebat: incautis sepe sermonib⁹ ad iracundiā p̄uocabāt.

Qui cū diu ista toleraret: perrexit ad uel hoiem: quātalesq̄ pateret uerboꝝ cōtume lias enarravit. Vir autē dei hec de illis audiens: eis p̄tinus mandauit dicēs: **L**orrigite linguā uestrā: qz si non emēdaueritis: excōico uos. Quā uidelicet excōicatiois sententiā non p̄ferendo intrulit: sed mīnando. Ille autē a p̄stinis moribus nihil mutare intra paucos dies defuncte sūt: atq̄ in ecclesia sepulte. Tunc in eadē ecclesia missarū solēnia celebrarent: atq̄ ex more dyaconus clamaret. Si quis nō cōmunicat uet locū: nutrit̄ earū que pro eis oblationē dño offerre cōsueuerat: eas de sepulcris suis p̄gredi et exire ecclesiā uidebat. Quē dū sepius cerneret: qz ad uocē dyaconi clamātis exiebāt foras: atq̄ intra ecclesiā permanere nō poterāt: ad mortiam redijt que uir dei illis adhuc uiuentibus mādauit. Eas quippe se cōione priuare dixerat: nisi mores suos et uerba corrigerent. Tūc seruo dei cū graui merore indicatū est. Qui manu sua p̄tinus oblationē dedit dicēs: **I**te et hāc oblationē p̄ eis offerri dño facite: et ulterius excōicatio nō erūt. Que dū oblatio p̄ eis fuisset immolata: et a dyacono iuxta morem clamatū est ut non cōcantes ab ecclesia exiret: uide se nō sunt. Quae ex re indubitate patuit: qz dū inter eas que cōione priuate sūt: a dño per seruū minime recederet: cōionez a dño per seruū dñi recepissent.

Petrus.

m Irū ualde quod dicis: quāuis uenerabile et sanctissimū uirū adhuc tamē in hac carne corruptibil de gentē potuisse aīas soluere: in illo iam inuisibili iudicio cōstituas.

Gregorius.

n Anquid nā Petre in hac adhuc cūq̄ ligaueris super terrā: erit ligatū in celis: et que solueris sup terrā: soluta erūt et in celis. Tulus nūc uicē ligando et soluēdo obtinent: qui locū sancti regim̄is fide et moribus tenēt. Sed ut tāta

quāq̄ se h̄re .xij. solidos r̄ndit: sed t̄n ei⁹ inopia blāda locutiōe cōsolat⁹ ait. Eade z post biduū reuertere: qz̄ deest hodie qd̄ tibi debeā dare. In ipso autē biduo more suo in orōne fuit occupat⁹. Cū die tertio is necessitate debiti affligebat⁹: redijt. Super archā vero monasterij: q̄ erat frumen- to plena subito tredecim solidi sunt inuē- ti. Quos vir dei deferri iussit z afflicto petitori tribuit: dicēs vt. xij. redderet et vnū in expēsis pprijs h̄ret. Sz̄ ad ea nūc redeā que ei⁹ discipulis i libri hui⁹ expo- ditō p̄dictis referētibus agnoui.

Adaz vir grauissima aduersarij
 q̄ sui emulatiōe laborabat: cui⁹ ad
 hoc vsq̄ odiū prupit vt nescienti
 in potu venenū daret. Quis quis vitā au-
 ferre nō valuit: cutis t̄n colorē mutauit:
 ita vt diffusa in corpe eius varietas lepre
 morē imitari videret⁹: sed ad dei hominez
 deduct⁹ salutē pristinā citius recepit. Itā
 mox vt eum cōtigit: omnē cutis illius va-
 rietatē fugauit.

De vase vitreo in satis piec-
 to et nō fracto. **Lapi. XXIX.**

Quoq̄ tpe quo alimētoꝝ in
 opta campaniā grauiter afflige-
 e bar: vir dei diuersis indigētib⁹
 monasterij sui cūcta tribuerat:
 vt pene nihil i cellario nisi parū quid olei
 in vitreo vase remaneret. Tūc quidā sub
 dyacon⁹ agapici⁹ noīe a duentit: magnoꝝ
 pere postulas vt sibi aliquātulū olei dari
 debuisset. Vir autē dñi qui cuncta decre-
 uerat t̄ terra tribuere: vt i celo oīa reserua-
 ret: hoc ipsum paz̄ qd̄ remāserat olei: ius-
 sit petēti dari. Monach⁹ vero q̄ cellariū
 tenebat audiuit quidē lubētia verba: sed
 implere distulit. Cūq̄ post paululū: si id
 qd̄ iusserat: datū esset: inq̄reret: r̄ndit mo-
 nach⁹ se mīme dedisse: qz̄ si illud ei tribu-
 eret: oīno nihil fratrib⁹ remaneret. Tūc
 frat⁹: alijs p̄cepti vt hoc cūpm vas vitreuz
 in q̄ parū olei remāsisse videbat⁹: per fene-
 strā proijcerēt: ne in cella aliquid per in-
 obediētiam remaneret. factūq̄ est. Sub

fenestra autē eadē ingens precipitiū pate-
 bat: saxozū molibus asperū. Proiectum
 itaq̄ vas vitreū venit in saxis: sed sic mā-
 sit incolume ac si proiectū minime fuisset:
 ita vt neq̄ frangi: neq̄ oleū effundi potu-
 isset. Quōd vir dñi precepit leuari atq̄ vt
 erat integrū: petēti tribuit. Tūc collectis
 fratrib⁹ inobediētē monachū de infides-
 litate sua z superbia corā omnibus incre-
 pauit.

De dolio vacuo oleo repleto
Lap. XXX.

Et increpatione cōpleta, se se
 cū eisdē fratribus in orationez
 q̄ dedit. In eo autē loco vbi euz
 fratribus orabat: vacuū erat ab
 oleo doliū z coopertū. Cūq̄ sanctus vir i
 oratione p̄sisteret: cepit operimentū eius
 dē doliū oleo exrescēte subleuari. Quo-
 p̄moto atq̄ subleuato oleū qd̄ excreuerat
 ora doliū transiēs: pauimentū loci: in quo
 incubuerat: inundabat. Quōd Benedict⁹
 dei famul⁹: vt asperxit: prius orationem
 cōpleuit atq̄ in pauimentū oleū defluere
 cessauit: tūc dissidentē inobediētēq̄ fra-
 trē latius admonuit: vt fidē habere discer-
 ret z humilitatē. Idē vero frater salubri-
 ter correptus: erubuit. Quia venerabilis
 pater virtutē omnipotētis dñi: quam
 admonitione intinuerat: miraculis ostē-
 debat. Nec erat iam vt quisquā: de ei⁹ p̄-
 missionibus dubitare posset: q̄ in vno eoz-
 dēq̄ momēto p vitreo vase pene vacuo
 plenū oleo doliū reddidisset.

De monacho a demone libe-
 rato: **Lapi. XXXI**

Quādā die dñi ad beati Johā-
 nis oratorij: qd̄ in ipso montis
 q̄ celsitudine sitū est: pergeret: et
 antiqu⁹ hostis in mulo medici
 specie obuiā fact⁹ est: cornu z trepedicam
 ferēs. Quē cū requisisset: dicēs. Quō va-
 dis. Ille r̄ndit. Ecce ad fratres vado poti-
 onē eis dare: itaq̄ prxit venerabilis be-
 nedict⁹ ad orationē. Quia cōpleta con-
 cius redijt. Malign⁹ vero spūs vnū sento

rem monachū inuenit aquā haurientē: In
quē statim ingressus ē. Eūq; in terrā pie
cit ⁊ uehemētissime uerxit. Quē cū vir
dei ab oratione rediēs tā crudeliter uerxi
ri cōspiceret: ei solūmodo alapam dedit ⁊
malignū ab eo spiritū p̄tinus excussit. ita
ut ad eū redire ulterius non auderet.

Petrus.

Elim nosse hec tanta miracula si
virtute semp̄ ofonis impetrabat:
an aliquādo etiā solo uoluntatis
exhibebat nutu.

Gregorius.

Et deuotamēte deo adherēt euz
rerū necessitas exposcit: exhibere
signa mō utroq; solēt: ut mira q̄q;
aliquādo ex p̄ce faciāt. aliquñ ex ptāte. Cū
enī iohānes dicat. Quotquot sūt recepe-
runt eū: dedit eis ptātem fillos dei fieri: q̄
filij dei ex ptāte sūt quid mirū si signa fa-
cere ex ptāte ualeāt: qz enī utroq; mō mi-
racula exhibeāt: testat̄ petr⁹: q̄ Habitaz
mortuā orādo suscitauit. Ananiā uero et
saphirā mētientes: morti increpādo tradi-
dit. Hecq; enī orasse in eozū extinctione le-
git: s; solūmō culpā: quā p̄petrauerāt: in-
crepasse. Cōstat ergo qz aliquñ hec ex ptā-
te: aliquñ uero exhibet ex postulatione: duz
⁊ istis vitā increpādo abstulit: ⁊ illi reddi-
dit orādo. Hā duo quoq; fidelis dei famu-
li Bñdicti faeta nūc replico in quib⁹ ap-
te clareat: aliud hūc accepta diuinitus ex
ptāte: aliud ex oratione potuisse.

De ligato rustico et solo aspe- ctu uiri dei: Cap. XXXII.

Orthorū quidā halla nomie p
fidie fuit arriane q̄ Torile regi
eorū tēporib⁹ contra catholice
ecclesie religiosos viros ardos
re inanissime crudelitatis exarsit. ita ut
quisq; ei cleric⁹ monachusue ante faciem
uenisset: ab eius manib⁹ uiuus nullomo-
do exiret. Quadam uero die auaricie sue
estu succensus: in rapinam rerū impiās:

dum quendā rusticum tormentis crudelli-
bus affligeret eumq; per supplicia diuersa
saniaret: uictus penlis rusticus se se res
suas Benedicto dei famulo cōmendasse
professus est: ut dū hoc a torquente credi-
tur: suspensa interim crudelitate ad vitaz
hora raperetur: tunc idem halla cessauit
rusticū tormentis affligere: sed eius bra-
chia loris fortibus astringēs: ante equoz
suum cepit impellere ut quis esset bene-
dictus: qui eius res susceperat: demōstra-
ret. Quē ligatis brachijs rusticus antea
cedens duxit ad sancti uiri monasterium
eumq; ante ingressum celle sedentē rep-
perit ⁊ legentē. Eidē autem subsequenti
⁊ seculenti halle rusticus dixit. Ecce iste ē
de quo dixerā tibi bñdictus pater. Quē
dum seruū do spiritu ⁊ peruerse mentis in-
sania fuisset intuitus: eo terrore: quo con-
sueuerat: acturū se existimans: magnis ce-
pit uocibus clamare dicens. Surge: sur-
ge: ⁊ res istius rustici redde: quas accepi-
sti. Ad cuius uocē uir dei p̄tinus oculos
leuauit a lectione eūq; intuitus: mox etiā
rusticū: qui ligatus tenebatur: attendit.
Ad cuius brachia duz oculos deflexeret
mīro modo tanta se celeritate ceperunt
ligata brachijs lora deuoluere ut dissol-
ui tam concite nulla hominū festinatōe
potuissent. Cumq; is: qui ligatus uene-
rat: cepisset subito astare solutus: ad tan-
te potestatis vim tremefact⁹ halla ad ter-
ram corruit ⁊ ceruicem crudelitatis rigi-
de ad eius uestigia inclinans: se orationis
bus illius cōmendauit. Vir autem san-
ctus a lectione minime surrexit sed uocati
fratribus eum introitus tolli: ut benedic-
tionem acciperet: precepit. Quē ad se re-
ductū: ut a tante crudelitatis infania q̄e-
scere deberet: admonuit. Qui fractus re-
cedens: nil ulterius petere a rustico p̄sum-
psit. quem uir domini nō tangendo: s; res
spiciendo soluerat. Ecce est petre: quod
dixi: quia hī qui omnipotenti deo familia-
ri⁹ seruūt: aliquñ mira faciē etiā ex ptāte
possūt. Qui enī ferocitate Torbi terribil-
sedēs resp̄xit: lora uero nodosq; ligature

que innocētis brachia astringerāt: oculis
dissoluit: ipsa miraculis celeritate indicat:
quia ex potestate acceperat habere: quod
fecit. Rursus quoque quale quantūque mi-
raculū orādo valuit obtinere: subiungā.

De mortuo suscitato:

Capitulū. XXXIII.

Eadē die cū fratribus ad agri
opera fuerat egressus. Quidā
q vero rusticus defuncti filij cor-
pus in vlnis ferens: orbitatus
luctu estuans: ad monasteriū venit: Be-
nedictū patrē quesuit. Cui cū dictū esset
quā idem pater cū fratribus in agro mo-
raret: prius ante monasterij ianuā cor-
pus extincti filij piccit et dolore turbat⁹:
ad inueniendū venerabilē patrē sese cōci-
tus in cursum dedit. Eadē vero hora vir
dei ab agri opere iam cū fratribus reuerte-
bat. Quē mox vt orbitatus rusticus aspe-
xit: clamare cepit. Redde filiū meū: red-
de filiū meū. Air autē dei in hac voce sub-
stitit: dicens. Nūquid ego filiū tuū tibi ab-
stulī? Cui ille respōdit: Mortuus est: ve-
ni suscita eū. Quō vt mox dei famulus au-
diuit: valde cōtristatus est dicens: Recē-
dit fratres: recedit: hec nostra nō sunt:
sed sanctorū apostolorū sunt. Quid nobis
onera vultis imponere: que nō possum⁹
portare? At ille quē nimis cogebat do-
lor: in sua petitiōe perstitit iurās q nō re-
cederet nisi eius filiū resuscitaret. Quē
mox dei famulus inquisiuit dicens: Ubi
est? Cui ille respōdit: Ecce corpus ei⁹ ad
ad ianuam monasterij iacet. Ubi dū vir
dei cū fratribus peruenisset: flexit genu et
super corpusculū infantis incubuit: seque-
rigens ad cellū palmas tendit dicens:
Dne non aspicias peccata mea: sed fidez
huius hominis qui resuscitari filiū suū ro-
gat et redde in hoc corpusculū aiām quā
abstulisti. Air in oratiōe verba cōpleue-
rat: et regrediente anima ita corpusculū
puerī omne cōtremuit: vt sub oculis om-
niū qui aderāt apparuerit cōcussione mi-
rifica tremēdo palpitate. Cuius mox ma-
nū tenet: et eum patri viuente atq incolu-

mem dedit. Liqueat Petre: quia hoc mi-
raculū in potestate nō habuit: qd pstrat⁹
petijt: vt exhibere potuisset.

De miraculo Scholastice so-
roris eius: Cap. XXXIII.

Petrus.

Itē cūta esse vt asseris constat,
patēter. Quia verba que ppo-
f fueras: rebus phas. Sed que
so te vt indices: si facti viri om-
nia que volūt: possunt: et cūta impetrāt:
que desiderant obtinere.

Gregorius.

Uisā erit Petre in hac vita pau-
lo sublimior: qui de carnis sue sti-
mulo ter dñm rogauit: et tamē qd
voluit: obtinere nō valuit. Ex qua re ne-
cesse est vt tibi de venerabili patre Bene-
dico narrē: qz fuit quoddā quod voluit:
sed nō valuit implere. Soror namq eius
Scholastica nomine: omnipotenti dño ab
ipō infantie tempore dedicata: ad eā semel
per annū venire cōsueuerat: ad quam vir
dei nō longe extra ianuā in possessiōe mo-
nasterij descēdebat. Quadā vero die ve-
nit ex more atq ad eā cum discipulis ve-
nerabilis eius descēdit frater: qui totū di-
em in dei laudib⁹: sacrisq colloquijs du-
cētes: incubentibus iam noctis tenebris
simul acceperūt cibos. Lunq ad mensā
sederēt: et inter sacra colloquia tardior se
hora ptaberet: eadē sanctimonialis fe-
mina soror eius eū rogauit dicens: Que
so te vt ista nocte non me deserās: vt vsq
mane aliquid de celestis vite gaudijs lo-
quamur. Cui ille respōdit: Quid est qd
loqueris soror? manere extra cellā nulla-
tenus possum. Tanta vero erat celi fere-
nitas: vt nulla in aere nubes appareret.
Sanctimonialis autē femina cū verba fra-
tris negātis audisset: insertas digitis ma-
nus super mēsam posuit: et caput in mani-
bus omnipotentē dominū rogatura decli-
nauit. Cūq leuaret de mensa caput tanta
choruscatiōis et tonitruū virtus tanta-
q inundatio pluue erupit: vt neq vene-

rabilis Benedictus: neq; fratres: qui cū eo aderant extra loci limen: quo confederant: pedē mouere potuissent. Sanctimonialis quippe femina caput in manib⁹ declinans: lacrimarū fluuiū in mensam fuderat per quē serenitatē aeris ad pluuiā traxit. Hec paulo tardius post orationez inundatio illa secuta est: sed tanta fuit cōueniētia oratiōis ⁊ inundatiōis vt de mēsa caput iam cum tonitruo leuaret: quatenus vnū idemq; esset momentū: ⁊ leuare caput: ⁊ pluuiā deponere. Tūc vir dei inter chorulos tonitruos atq; ingētis pluuię inundationē vidēs: se ad monasteriū nō posse remeare: cepit conqueri cōtristatus: dicens. Parcat tibi omnipotēs de⁹ soror: quid est: qđ fecisti. Cui illa respondit. Ecce te rogauī ⁊ audire me nolūistis: rogauī dñm meū ⁊ audiuit me. Modo ergo si potes: egredere ⁊ me dimissa: ad monasteriū recede. Ipse autē exire extra tectum nō valens: qui remanere sponte noluit: in loco māsit inuitus. Sicq; factum est vt totā noctē peruigilē ducerent: atq; per sacra spiritalis vite colloquia se se vicaria relatione satiarent. Quā de re dixit eū voluisse aliquid: sed minime potuisse. Quia si venerabilis viri mētē aspici⁹: dubiū nō est quin eandē serenitatem voluerit in qua descēderat permanere: s; cōtra hoc qđ voluit: in virtute omnipotentis dei ex femine pectore miraculum inuenit. Hec mirū qđ pl⁹ illo femina que diu fratrem videre cupiebat: in eodē tēpore valuit. Quia enī iuxta Johānis vocē deus charitas ē: iusto valde iudicio illa pl⁹ potuit: que ampl⁹ amauit.

De aīa sororis eius visa et qualiter a corpe sit egressa.

Cap. XXXV.

Petrus.

Ateor multum placet quod dicitis

Gregorius.

Umq; die altero eadem venerabilis femina ad cellā propriā

am recessisset vir dei ad monasteriū rediit. Cū vero post triduum in cella confestens eleuatis in aera oculis vidit eiusdē sororis sue animā de eius corpore egressā in colūbe specie celi secreta penetrare.

Quī tante eius glorie congaudēs omnī potēti deo in hymnis ⁊ laudibus gratias reddidit eiusq; obitū fratrib⁹ denunciavit Quos etiā protinus misit vt eius corp⁹ ad monasteriū deferrēt. atq; in sepulchro qđ sibi se parauerat: ponerēt. Quo facto contigit vt eorum mens vna semper in deo fuerat. Eorum quoq; corpa nec sepultura separet.

De mundo ante oculos eius collecto et aīa Germani Lapuane epi. Ca. XXXVI.

Quoq; tpe Seruad⁹ dyaconus atq; abbas eius monasterij qđ in campanie partibus a Liberio quondā patricio fuerat constructū ad eum visitationis gratia ex more venire cōsueuerat eiusq; monasteriū frequētabat vt qđ idem quoq; vir doctrina gratie celestis affluebat: dulcia sibi inuicē vite verba transfunderent ⁊ suauē cibum celestis patrie: quā adhuc perfecte gaudendo nō poterant: saltem suspirādo gustarent. Cumq; hora iā quietis exigeret: in cuius turre superioribus se venerabilis Benedictus: in eius quoq; inferioribus se Seruad⁹ dyaconus collocavit: quo videlicet in loco inferior ad superiora peruius cōtinuabat ascēsus. Ante eandē vero turrim largius erat habitaculum: in quo vtriusq; discipuli quiescebant. Cumq; vir dei benedictus adhuc quiescētibus fratribus vigilijs nocturne orationis tēpora preuenisset: ad fenestrā stās ⁊ omnipotentē deum deprecans: subito in tempesta noctis hora respiciens: vidit fusam lucē desuper cunctas tenebas effugasse: tantoq; splendore clarescere: vt diē vinceret lux illa: que in tenebris radiasset Mira autē res valde in hac speculatione secuta est: qđ sicut post ipse narravit: oīs

etiam mundus: velut sub vno solis radio collectus: ante oculos eius adductus est. Quia venerabilis pater dū intentus oculo rum acie in hoc splendore eborasce lucis insingeret: vidit germani capuani episcopi animā in sphaera ignea: ab angelis in celum ferri: tunc tāti sibi teste volens adhibere miraculi: Seruandū dyaconū iterato his terq; eius nomine cū clamoris magnitudine vocauit. Cūq; ille fuit insolito tāti viri clamore turbatus: ascēdit: respexit p̄temp; tā lucis exigua vidit. Cui tantuz obstupescēti miraculū: vir dei p̄ ordinez: que fuerāt gesta: narrauit: Statimq; itas sinuz castrum religioso viro Theoprobō mandauit vt ad capuanā urbē sub eadem nocte trāsmitteret: q̄ d̄ de Germano episcopo ageret: agnosceret: et indicaret. Factūq; est: et reuerendissimū virū Germanū Episcopū: is qui missus fuerat: iaz defunctum repperit: et requirēs subtiliter agnouit: eodē momento fuisse illuz obitū: quo vir dñi eius agnouit ascensum.

Petrus.

Ira res valde et vehemēter stupēda. Sed hoc qd̄ dictū est: qz ante oculos ipsius quasi sub vno solis radio collectus: omnis mūdus adductus est: sicut nunq̄ expertus sum ira nec conciscere scio: quo ordine fieri potest vt mundus omnis ab homine vno videatur.

Gregorius.

Irum tene petre qd̄ loquor quia aie videnti creatoroz: angusta est omis creatura. Quālibet etenim parū de luce creatoris aspererit: breue ei fit omne qd̄ creatū est: qz ipsa luce visiois intime mētis laxat sinus. tantūq; expāditur in deo vt superior existat mundo. Fit vero ipsa vidētis aīa etiā super semetip̄sam: cūq; in dei lumine rapit: super se in terioribus ampliat: et dū sub se cōspicit exaltata: cōprehendit q̄ breue sit: qd̄ cōprehendere humiliata nō poterat. Air ergo qui intueri globū igneuz angelos quoq; ad celū redeuntes videbat: hec proculdū

blo cernere nō nisi in dei lumine poterat. Quid itaq; mirū: si mundū ante se collectū vidit: qui subleuatus in mētis lumine extra mundū fuit. Quia autē collectus mundus ante eius oculos dicit: nō celū et terra cōtracta est: sed vidētis animus dilatatus. Quō in deo raptus: videre sine difficultate potuit omne: qd̄ infra deū est. In illa ergo luce que exterioribus oculis fulsit: lux interior in mēte fuit: que videntis animū: qz ad superiora rapuit: ei q̄ angusta essent oīa inferiora: monstrauit.

De eo q̄ regulā monachozū scripsit. Cap. XXXVII.

Petrus.

Ideoz mibi vtiliter nō intellexisse: que dixerat: quādo ex tarditate mea tantū creuit expositio tua. Sed qz hec liquide meis sensib; infudisti queso vt ad narrationis ordinē redeas.

Gregorius.

Ibet petre adhuc de hoc venerabili patre multa narrare: sed quedam eius studiosē pretereo. Quia ad aliozū gesta volūdo festino. Hoc autē nolo: te lateat qd̄ vir dei inter tot miracula: quib; in mundo claruit: doctrine quoq; verbo nō mediocriter fulsit. Nam scripsit monachozū regulā discretionē precipuam: sermone luculentā. Cui; si quis velt subtilius mores vitāq; cognoscere: pot̄ eadē institutione regule oēs magisterij illius actus inuenire: quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere q̄ vixit.

De prophetia sui exitus fratrib; nūciata. Cap. XXXVIII.

Edem vero anno quo de hac vita erat exiturus: quibusdā discipulis secū cōuersantibus: quibusdā lōge manētib; sanctissimi sui obitus denunciāuit diē: presentib; indicēs vt audita p̄ silentia tegerēt: absentibus indicēs: qd̄ vel quale eis signū fieret: quādo eius aīa de corpe exiret. Ante sextū vero sui exitus diē aperire sibi sepul

turā iubet. Qui mox correptus febribus acri cepit ardore fatigari. Licq; p̄ dies singulos lāguor ingrauesceret: sexta die portare se in oratoriu a discipulis fecit. Ibiq; exitū suū dñict corporis ⁊ sanguinis p̄ ceptione munivit. atq; inter discipulorū manus imbecillia mēbra sustētās: erectis in celū manib⁹ stetit ⁊ vltimū spiritus inter verba oratiōis efflauit. Qua scz die duob⁹ de eo fratrib⁹: vni in cella cōmorāti: alteri autē lōgius posito reuelatio vni⁹ atq; indissimilis visionis appuit. Aides rūt nāq; qz istrata pallus atq; innumeris choruscis lampadib⁹ via recto oriētis tramite ab eius cella in celū vsq; tendebat. Cui venerādo habitu vir desup clar⁹ afflētens: cuius esset via: quā cernerēt: inquit fuit. Illi autē se nescire p̄fessi sunt. Qui vbi ipse ait: hec est via qua dilectus dño celū Benedict⁹ ascēdit. Tūc itaq; sancti viri obitum sicut presentes discipuli vident. ita absentes hoc signo: qđ eis predictū fuerat: agnouerūt. Sepultus vero est in oratorio beati Iohānis baptiste: qđ de structa ara Apollinis ipse cōstruxit: qui ⁊ in ea specu in qua prius habitauit nuncius qđ si petentiū fides exigat: miraculis choruscet.

n Aper nāq; est res gesta: quā narro. Quedam mulier mēte capta dū sensum fundit⁹ pdidisset: per mōtes ⁊ valles: siluas ⁊ cāpos: die noctuq; vagabāt. ibiq; tantūmodo quiescebat: vbi hāc quiescere lassitudo coegisset. Quadam vero die duz vaga nimīū erraret: ad beati viri benedicti specuz deuenit. ibiq; nesciēs ingressa māstr. Mane autē facta ita sanato sensu egressa est: ac si eā nunq; insania capitis vlla tenuisset: que omni vite sue tēpore in eadē: quam accepit salute permansit.

Petrus.

q Aid nam esse dicimus: qđ plerūq; in ipsis quoq; patrocinijs sic esse sentim⁹ vt nō tanta p̄ corpora sua: quāta beneficia p̄ reliquias ostendāt atq; illis maiora signa faciūt: vbi inimit

per semetipsos facent.

Gregorius.

De insana muliere in ei⁹ specu sanata. Cap. XXXIX.

v Bi in suis corpib⁹ sancti martyres iacent: dubiū Petre nō est: qđ multa valeant signa demonstrare: sicut ⁊ faciunt ⁊ puramente querētibus innumera miracula ostendunt. Sed qz ab infirmis potest mētibus dubitari: vtrū ne ad exaudiendum ibi presentes sint: vbi constat quia in suis corpibus non sint: ibi necesse est eos maiora signa ostēdere: vbi de eorū presentia potest mens infirma dubitare. Quoz vero mēs in deo fixa est: tāto maius habet fidei meritū: quāto illic eos nouit ⁊ nō iacere corpore ⁊ tamen nō deesse ab exauditione. Unde ipsa quoq; veritas vt fidē discipulis augeret: dixit. Si ego nō abiero: paraclitus non veniet ad vos. Cū enim sciet quia paraclitus spiritus a patre semp procedat ⁊ filio: cur se filius recessurum dicit vt ille veniat: qui a filio nunq; recedit. Scz quia discipuli in carne dñz cernētes: coroz porozeis hunc oculis semper videre sitiebāt: recte eis dicitur. Nisi ego abiero: paraclitus nō veniet: ac si aperte diceretur. Si corpus nō substraho: quis sit amor spiritus: nō ostendo: ⁊ nisi me deseritis carnaliter cernere: nunq; me discetis spūaliter amare.

Petrus.

Lacet quod dicitis:

Gregorius.

a Liquantū iam a locutione cessandum est vt si ad aliorum miracula narranda tendimus. Ios quendi vires interim per silentium repemus.

Explicit Liber secund⁹ dialogorum beati Gregorij.

Beati Gregorij pape Dialo-
gorū liber tertius: de vita ⁊ mi-
raculis aliorū patrum: feliciter
incipit.

De sancto Paulino Molane
ciuitatis Epō. Cap. I.

Am vicinis valde patribus
intēdo: maloꝝ facta relique-
rā: ita vt Paulini miraculū
Molane vrbis ep̄i: qui mul-
tos quoꝝ memini virtute et
tempe precessit: memorie defuisse videat
Sed ad p̄iora nūc redeo: eaꝝ quāta vas-
leo: breuitate perstringo. Sicut enī bono-
rū facta innotescere citius similibꝯ solēt:
senioribꝯ nostris per iustoꝝ exempla gra-
dientibus p̄dicti venerabilis viri celebre
nomen innotuit: eiusꝝ opus admirabile
ad eoꝝ se instruenda studia teiēdit: quoꝝ
me necesse fuit grauitati tā certe credere:
ac si ea que dicerēt meis oculis vidissem.

Am seuentiū Bandaloꝝ tempe
fuisse italia in cāpanie partibus
depopulata: multiꝝ essēt de hac
terra in affricā regiones traducti: vir dñi
Paulinus cūcta que ad ep̄i scopi vsus ha-
bere potuit: captiuū indigētibusꝝ largi-
tus est. Cūq; iam nihil oīmodo superesset
quod petētibus dare potuisset. Quodā
die quedā vidua aduenit: que a regis hā-
daloz genero suū filiū in captiuitatē fuis-
se ductum perhibuit: atq; a viro dei eius
preciū postulauit: si forte illius dñs hoc
dignaret accipere: ⁊ hūc cōcederet ad p̄-
pria remeare. Sed vir dei magnope pe-
tēti femine: quid dare potuisset: inquirēs:
nihil apud se aliud: nisi se inuenit: peten-
tiꝝ femine respōdit dicēs: Mulier quid
possim dare: non habeo: sed memetip̄m
tolle. Seruū me iuris tui p̄fitere: atq; vt
filiū tuū recipias: me vice illius in serui-
tū trade. Quō illa ex ore tanti viri audi-
ens: irrisionē potius credidit q̄ cōpassio-
nē. At ille vt erat vir eloquētissimus: at-
q; appetite exterioribꝯ quoꝝ studijs eru-

ditus: dubitātī femine citius persuasit: vt
audita crederet: ⁊ pro receptiōe filij se in
seruitiū ep̄m tradere nō dubitaret. Pers-
rexerit igit̄ vtriꝝ ad affricā. P̄cedente
autē regis genero: qui eius filiū habebat
rogatura se obtulit ac prius petijt vt ei fi-
liū donare debuisset. Quō cū vir barbarꝯ
typo superbie turgidus: gaudio transito-
rie p̄peritatis inflatus: non solū faceret
sed etiā audire despiceret: vidua subiūxit
dicens: Ecce hūc hominē pro eo vicariū
p̄beo: ⁊ solūmodo pietatē in me exhibe
mibiꝝ vnicū filiū redde. Cū ille venustū
vultus hominē cōspexisset: quā artē nos-
ser: inquisiuit. Cui vir dei Paulinus res-
pondit dicēs: Artē quidē aliquā nescio:
sed horū bene excolere scio. Quō vir gen-
tilis valde libēter accepit: cū in nutrien-
dis oleribus: quia peritus esset: audiuit.
Suscepit itaq; seruū: ⁊ rogātī vidue red-
didit filiū. Quo accepto didua ab affrica
na regione discessit: Paulinus vero exco-
lēdi horti suscepit curā. Cūq; idē regis
genero crebro igredere horti: suūꝝ horti
lanū requireret: sapientē valde esse homi-
nē videret: amicos cepit familiares deser-
rere: ⁊ sepius cū suo hortulano colloquit̄:
atq; eius sermōibus delectari. Cui Pau-
linus quotidie ad mēsam olera virētesq;
herbas deferre cōsueuerat: ⁊ accepto pa-
ne ad curā horti remeare. Cūq; hoc diuti-
us ageret: quadā die suo domino secū ses-
cretius loquētī ait: Vide quid agas. Et
Bandaloꝝ regnū qualiter disponi debe-
at provide: quia rex citinis ⁊ sub oīni cele-
ritate est moriturus. Quō ille audiēs: qz
ab eodē rege p̄ ceteris diligebat: ei mi-
nime tacuit. Sed qd a suo hortulano sa-
plente seꝝ viro agnouisset: idicauit. Quō
dū rex audisset: ilico respōdit. Ego vellē
hūc: de quo loqueris: hominem videre. Cui
gener eius venerabilis Paulini tempa-
lis dñs respondit dicere: Arentes her-
bas mihi ad prandium deferre cōsueuit.
Has itaq; ad mēsam eū deportare facio:
vt quis sit qui mihi hec est locutus: agno-
scas. Factūꝝ est ⁊ vñ rex ad prandū dīa

scubuit: Paulin⁹ ex suo opere olera que
 qz et virentia delaturus aduenit. Luncqz
 bunc rex subito cōpexisset: intremuit atqz
 qz accersito eius domino sibi p. r. filiā pro
 pinquo ei secretū: quod prius abscoederat
 indicauit dicens: Serū est quod audisti.
 Nam nocte hac in somnio sedētes in tris
 bunalibus contra me iudices vidi: inter
 quos iste etiā sedebat: et flagellū quod ali
 quando acceperā: eorū mihi iudicio tolle
 batur: sed percūctare: quis nam sit. Nam
 ego hūc tanti meriti virū posularē: vt cō
 spicitur nō esse suspicior. Tunc regis ge
 ner secreto Paulinū tulit: quisnā esset in
 quisuit. Cui vir domini respōdit: Ser
 uus tuus sum: quē pro filio vidue vicariū
 suscepisti. Cūqz instanter ille requireret:
 vt non quis iam esset: sed quis in sua ter
 ra fuisset: indicaret: atqz hoc ab eo itera
 tione frequens inquisitionis exigeret: vir
 domini constrictus magnis coniuratiōi
 bus iam nō valens negare quid esset: epi
 scopū se fuisse testatus est. Quod posses
 sor eius audiēs: valde pertimuit: atqz hu
 militer obtulit: dicens: p̄ete quod vis:
 quatenus ad terram tuam a me cum ma
 gno munere reuertaris. Cui vir domini
 Paulinus ait: vnū est quod mihi impen
 dere beneficiū potes: vt omnes ciuitatis
 mee captiuos relaxes. Qui cuncti protin
 nus in africana regiōe requisiti: cū onu
 stis frumēto nauibus pro venerādi Pau
 lini viri satisfactiōe: in eius comitatu la
 xati sunt. Post nō multos vero dies Bā
 dalozū rex occubuit: et flagelluz: quod ad
 suaz perniciē dispensante deo: pro fidelū
 disciplina acceperat: auisit. Sicqz factū
 est: vt omnipotens dei famulus Paulin⁹
 vera predicaret: et qui se in seruitiū solum
 tradiderat: cū multis a seruitiū ad liberta
 tem rediret: illū videlicet imitar: qui for
 mā serui assumpsit: ne nos essemus serui
 peccati. Cui⁹ sequēs vestigia Paulinus
 ad tempus volūtarie seruus factus est so
 lus: vt esset postmodū liber cū multis.

Petrus.

c Am me audire cōtingit qd imita
 ri non valeo: flere magis libet: q̄
 aliquid dicere.

Gregorius.

d E cuius etiā morte apud elus ecc
 lesiā scriptū est: quia cum dolore
 essz lateris tactus ad extrema per
 ductus est. Dumqz eius omnis domus in
 sua soliditate psisteret: cubiculū: quo ia
 cebat eger: facto terremotu contremuit:
 omnesqz qui illic aderāt: nimio terroze cō
 cussit: sicqz sancta illa anima carne soluta
 est. Factūqz est vt magnus pauoz inuade
 ret eos: qui Paulini mortē videre potus
 issent. Sed quia hec quā superius dixi:
 Paulini virtus valde est intīmata: nunc
 si placet: ad miracula exteriora veniam:
 que et multis iam nota sunt: et ego tā re
 ligiosozū viroz relatiōe didici: vt de his
 omnimodo ambigere nō possim.

De sancto Johanne papa:

Capitulū. II.

g Ethoz tempore dū Johānes
 vir beatissimus hui⁹ Romane
 ecclesie pontifex: ad Justinū se
 niozem principēz pergeret: in
 E hozinthi partes aduenit. Cui neces
 se fuit vt in itinere ad sedendū: equ⁹ requi
 ri debuisset. Quillic quidā vir nobilis au
 diens: equū in quo pro magna māfuetu
 dine eius consūx sedere cōsueuerat: ita et
 obrulit vt cū ad loca alia peruenētū apr⁹
 equus potuissz inueniri: deberet ille quē
 nobilis vir dederat: propter suā confugē
 trāsmitti. Factūqz est: et vsqz ad certū locū
 predictus vir equo eodē subuehente pers
 ductus est. Qui mox vt alū reperire: il
 lum quē acceperat transmittit. Luncqz in
 eo predicti nobilis viri: consūx sedere ex
 more voluissz: vltra non valuit. Quia
 post possessionē tanti pontificis: mulierē
 ferre recusauit. Lepit nāqz immenso fla
 tu et fremitu: atqz incessanti totius corpo
 ris motu: quasi despiciēdo prodere: quia
 post membra pontificis mulierē ferre non
 posset. Qu vir eius prudenter inuitus:

hunc eundē venerabilē virū protinus remissit: magnis precib⁹ petēs: vt equū ipse possideret: quē iuri suo sedēdo dedicasset. De quo etiā illud mirabile a nostris senioribus narrari solet: quod in cōstantinopolitana vrbe ad portam que vocatur aurea veniens: populorū turbis sibi occurrentibus in cōspectu omnium roganti ceco lumine reddidit: et manu superimposita oculorū tenebras fugauit.

De sancto Agapito papa:
Capitulū. III.

P Est non multū vero temporis exigitē causa Gothorū: vir quoq; beatissimus Agapitus hui⁹ sancte Romane ecclesie pontifex: cui deo dispēsante deseruio: ad Iustinianū principē accessit. Cui adhuc pergrēti quadā die in greciarū iam partibus curādus oblatus est mutus et claudus: qui neq; vlla verba edere: neq; ex terra vnq; surgere valebat. Cūq; hūc p̄p̄inqui illius flētes obtulissent: vir dñi sollicitè requisit: an curatiōis illius haberēt fidē? Cui dū in virtute dei ex auctoritate Petri: hīcā salutis illius spem habere se dicebant: p̄tinus venerādus vir oratiōi incubuit: et missarū solēnia exposus: sacrificiorū in cōspectu dei omnipotentis immolauit. Quo peracto ab altari exiēs: claudū manū tenuit: atq; assistēte et aspiciēte populo eū mor a terra p̄p̄rijs gressibus erexit. Cūq; ei dominicū corpus in os mitteret: illa diu muta ad colloquendū lingua soluta est. Mirati oēs: flere p̄ gaudio ceperūt: eorūq; mentes illico metus et reuerētia inuasit: cū videlicet cernerēt: que agapitus facere in virtute domi ex a diutorio Petri potuisset.

De Datio Mediolanensū
episcopo: Cap. III.

E Jusdē quoq; principis tpe euz Datio mediolanensīs vrbis ep̄s causa fidei exactus ad cōstantinopolitanā vrbe pergeret: coriēbū deuenit. Qui dū largā domū ad ho-

spitandū quereret: que comitatū illius totuz ferre potuisset et vix inueniret: aspexit eminus domū cōgruentis magnitudinis eāq; sibi prepari ad hospitandū iussit. Cūq; eiusdē loci incolē dicerēt: in ea hūc manere nō posse. Quia multis iā annis hāc dyabolus inhabitaret: atq; idē vacua remāssisset: vir venerabilis Datio respōdit dicēs: Immo ideo hospitari in domo eadē debemus: si hāc spūs malignus inuasit: et ab ea hoīm hospitatiōe repulit. In ea sibi igit parari precepit: securusq; illā antiqui hostis certamā toleratur⁹ intravit. Itaq; intempeste noctis silētio cū vir dei quiesceret: antiqu⁹ hostis īmensis vocibus magnisq; clamoribus cepit imitari rugitū leonū: boatus pecorū: ruditus asinorū: sibulos serpentū: porcorū stridores et forlicū: tūc repente Datio tot bestiarū vocibus excitatus: surrexi vebementer iratus: et contra antiquū hostē magnis cepit vocibus clamare dicēs: Bene tibi pigrit miser. Tu ille es qui dixisti: ponā sedem meā ad aquilonē: et ero similis altissimo. Ecce per superbā tuā porcis et forlicib⁹ similis factus es: et qui imitari deū indigne voluisti. Ecce vt dignus es: bestias imitaris. Ad quā eius vocē: vt ita dicā: delectatiōe suā spūs malignus erubuit: an nō erubuit? Qui eandē domū ad exhibenda mōstra que cōsueuerat: vltorius nō intravit Sicq; postmodū fidelīū habitaculū facta est. Quē dū eā vnus veraciter fidelis īgressus est: ab ea p̄tinus mēdax spūs atq; infidelis abscessit. Sed oportet iam vt p̄iora taceam⁹: ad ea que diebus nostris sunt gesta veniendū est.

De Sabino Lanusine vrbis
episcopo: Capitulū. V.

Quidā enī religiosi viri Appulie p̄uincie pubus cogniti hoc qd apud multorū notitiā longe lateq; p̄rebuat: de Sabino canusine vrbis ep̄o testari solēt: qz idem vir lōgo iā senio oculoꝝ lunēamiserat: itaq; oīmodo nil videret. Quē rex Gothorū tota p̄p̄betie habere spiritū audiēs mīme

credidit: sed pbare sustulit: qđ audiuit. Qui cū in eisdē partibus deuenisset: hūc vir dñi ad prandiu rogauit. Cūq; iam vē tū esset ad mensam: rex discūbere noluit: sed ad Sabini venerabilis viri dexterā se dit. Cū vero eidē patri puer ex more vini poculū preberet: rex silentē manū tetēdit calicē abstulit: eū per se epō vice pueri p̄buit vt videret: an spū p̄udentie discerneret quis ei poculū p̄beret. Tūc vir dei accipiēs calicē: sed tamen ministrū nō vidēs dixit: Quat ip̄a manus. De quo verbo rex letus erubuit: qz quāuis ipse dephensus: in viro tū dei qđ querebat: inuenit. Huius autē venerabilis viri cū ad exēplū vite sequentiū in longū seniu vita traheret: eius archidiacon⁹ ambitioē ad ipsē scendī ep̄atus accensus: eū extinguere veneno molitus est. Qui cū vintfuloris animū corrupisset vt mixtū vinuz veneno sibi poculū preberet: reflectōis hora cū iaz vir dei ad edendū discūberet: ei premijs corruptus puer hoc: qđ ab archidiacono eius acceperat: veneni poculum obtulit. Cui statim venerabilis ep̄us dixit: Bibe tu hoc: qđ mihi bibendū prebes. Tremefactus puer deprehēsum se esse sentiens: maluit moriturus bibere q̄ penas p̄ illa tantī homicidij culpa tolerare. Cūq; sibi ad os calicē duceret: vir dñi cōpescuit dicens: Non bibas: da mihi: ego bibo: sed vade dic ei qui tibi illud dedit. Ego quidem venenū bibo: sed tu ep̄s nō eris. Facto igitē signo crucis venenū ep̄us bibit se curus. Eadēq; hora in loco alio quo inerat archidiacon⁹ eius defunctus est: ac si per os ep̄i ad archidiaconi viscera illa venena trāssissent. Cui tamen ad inferendaz mortē venenū quidē corporale defuit sed hūc in cōspectu eterni iudicis venenū sue malicie occidit.

Petrus.

Ita sunt hec ⁊ nostris valde suspēda temporibus: sed talis eiusdem viri vita perhibet: vt qui cōuersationē eius agnouerit: virtutem non debeat mirari.

De Cassio Harniensis ciuitatis episcopo: Capitulū. VI.

Gregorius.

Eq; hoc Petre sileā q̄ multū nūc qui hic de Harniensi ciuitate assunt: mihi sedulo testificant. Eodem nāq; Gothorum tempore cū prefatus rex Torila: Harnias venisset: yr vite venerabilis Cassius eius vrbis episcopus occurrit. Cui quia ex cōspersione semper facies rubere cōsueuerat hoc rex Torila non cōspersionis esse credit: sed assidue potatiōis: eūq; oimodo desperit. Sed omnipotens deus: vt quātus vir esset: qui despiciebat: ostenderet in Harniensi cāpo quo rex aduenerat malignus spiritus corā omni exercitu ei⁹ spartariū inuasit: eūq; vexare crudeliter cepit. Qui cū ante regis oculos ad venerandū virū Cassiū fuisset adduct⁹: hūc ab eo vir dñi in oratiōe facta signo crucis expulit. Qui in eū ingredi vltierus nō p̄sumpsit. Sicq; factū est vt rex barbarus seruuz dei ab illo iaz de veneraret ex corde: de specū valde iudicabat ex facie. Hāc quia virū tante virtutis vidit: erga eū illa mēs effera ab elatiōis fastu detumuit.

De Andrea Fundane vrbis episcopo: Cap. VII.

Ed ecce dū facta fortū vtroz narro: repente ad memoriā venit quid erga Andream Fundane ciuitatē episcopū diuina misericordia fecerit. Qđ tū ad hoc legētib⁹ vt valeat: exopto: quīs qui corpus suū cōtinētie dedicāt: habitare cū femis nō p̄sumāt: ne ruina mēti tāto repētia surripiat. Q̄to ad hoc qđ male cupiscit: etiā p̄ntia cōcupi te forme famulāt. Nec res est dubia: quā narro: qz pene tāti in ea testes sūt: q̄ti ⁊ eiusdē loci hītatores existūt. Hic nāq; venerabilis vir cū vitā multīs plenā virtutib⁹ duceret: seq; sub sacēdotali custodia in p̄nētie arce custodiret. Quādā sancti monialē feminā quā, secū p̄ci⁹ habuerat: noluit ab ep̄i sui cura repellere: sed cert⁹

De sua eiusque continētia: se cū hanc permittit habitare: ex qua re actū est vt antiquus hostis apud eius animū aditū tētatōnis exquireret. Nam cepit speciē illi oculis mētis eius imprimere: vt illece^r nephandā cogitaret. Quadā vero die Jude⁹ quādam ex cāpanie p^ribus Romā veniēs ap^rte carpebat iter. Quā ad fundanū ciuez perueniens: cuz iā diē vesperscere cerne^ret: et quo declinare posset: minime reperiret: iuxta appollinis templū fuit. ibique se ad manendū cōtulit. Qui ipsum loci illius sacrilegiū pertimescēs. quāuis fides crucis minime haberet: signo tamē se crucis munire curauit. Nocte autē media ipso solitudinis pauore turbatus: pernigil facebat et repente conspiciēs vidit malignozū spiritū turbā quasi in obsequiū cū iusdā potentis p^reire. Eū vero qui ceteris p^rerat: in eiusdē gremio loci consedis^se. Qui cepit singulozū spirituum obsequentium sibi causas actusque discutere: quatenus vnusquisque quantū nequitie gessisset: inueniret. Cūque singuli spūs ad inquisitionē eius exponerēt: quid operati contra bonos fuissent: vnus in mediū prosluuit: qui in Andree episcopi animo per speciē sanctimonialis femine que in epio ei⁹ habitabat quantā tētatōnē carnis cōmouisset: aperuit. Cū vero hoc malign⁹ qui p^rerat spūs: inhiāter audiret: et tāto sibi factum lucrū grāde crederet: quāto sanctioris viri aiām ad lapsū pditionis incliāret. Ille spūs qui hec eadē fatebat: adiunxit quē vsq; ad hoc quoque die p^reterito vespertina hora eius mentē traxerit vt iter ga eiusdem sanctimonialis femine blāditens alāpam daret. Tunc malignus spūs atque humani generis antiquus inimicus exhoratus hunc blande est vt perficeret quōd cepisset quatenus ruine illius singularem inter ceteros palman teneret. Cūque iudeus qui aduenerat: hoc vigilans cerneret et magne formidinis anxietate palpitarēt: ab eodem spiritu qui cunctis illic obsequentibus p^rerat: iussū est vt requirerent quānam esset ille: qui iacere in tē-

plo eodem presumpsisset. Quē maligni spiritus pergentes et subtilius intuentis crucis mysterio signatum viderunt: mirātesque dixerunt. Ne ve vas vacuū et signatum. Quibus hoc renunciātibus cuncta illa malignozū spirituum turba disparuit. Iudeus vero qui hec viderat illico surrexit atque ad episcopū sub festinatione puenit. Quē in ecclesia sua repperiēs seorsus tulit: qua tētatōne vrgeretur: inquisiuit. Cui confiteri episcopus tētatōnem suam verēcūdatus: noluit: cuz vero ille diceret quē in illa tali dei famula p^rauit amozis oculos intecisset. atque adhuc episcopus negaret: adiunxit dicens. Quare negas quod inquireris qui ad hoc vsque vespere hesternō die: perductus es vsq; posteriora illi⁹ alapa ferires. Ad que nimirū verba deprehensum se episcop⁹ sentiēs humiliter confessus est quod prius p^rinaciter negauit. Cuius ruine et verēcūdie isidē iudeus consulens qualiter hoc cognouisset vel que cōuentu malignozū spiritū de eo laudisset: indicauit. Quē ille agnoscēs se: ad terram p^rinus in orationem dedit moxque de suo habitaculo non solū eandē dei famulam: sed omnem quoque feminam que in eis illic obsequio habitabat: expulit. In eozde⁹ vero templo appollinis beati andree apostoli repente oratorū fecit atque hominū illa tētatōne carnis funditus caruit. Iudeum vero cuius visione atque increpatione saluatus est ad eternam salutē traxit. Nam sacramentis fidei imbutum atque aqua baptismatis emundatū: ad sancte ecclesie gremiū perduxit. Sicque factum est vt hebreus isdem dum salutē alienē consulisset: p^rueniret ad suam vt omnipotēs deus inde alterum ad bonam vitā perduceret. vnde in bona vita alterum custodisset.

Petrus.

Es gesta quā adiuui et metū mihi prebet et spem.

Gregorius.

Tiq; sic oportet ⁊ de dei nos sem
 v per miseratiōe considerare: ⁊ de no
 itra infirmitate formidare. Ecce
 enī paradīsi cedrū concussam audiuim⁹:
 ⁊ nō euulsam: quaten⁹ infirmis nobis: ⁊
 de eius cōcussione nascat timor: ⁊ de ei⁹
 stabilitate fiducia.

**De Constantio Aquine ciui-
 tatis episcopo: Cap. VIII.**

v Ir quoq; venerabilis vite Cō
 stantius: Aquine ciuitatis epi
 scopus fuit. Qui nuper prede
 cessoris mei tempe beate mēo:
 rie Johānis pape defunctus est: hūc pro
 phetie habuisse spiritū multū testant: qui
 eū familiariter scire potuerūt. Cui⁹ inter
 multa hoc ferunt religioſi veracesq; viri:
 qui p̄sentes fuerūt q̄ in die obitus sui cū
 a circūstantibus ciuibus: vtpote discessu-
 rus pater tā amabilis amarissime plāge-
 res: eū flendo requisierūt dicentes: Quē
 post te patrē habebim⁹? Quibus ip̄e per
 p̄phetie spiritū respondit dicens: Post
 Constantiā mulionē: post mukonē ful-
 lonē. Qui aquina hos habes. Quibus
 p̄phetie verbis editis vite spiritū exala-
 uit extremū. Quo defuncto eius ecclesie
 pastoralē suscepit curā Andreas dyaco-
 nus illius: qui quondā in stabulis itineꝝ
 cur. uꝝ seruabat equoz: atq; illo ex hac vi-
 ta subducto ad episcopatus ordinē Jobis
 nus accersitus est: qui in eadē vrbe ful-
 lo fuerat. Quo adhuc superstite: ita cūcti
 inhabitatores ciuitatis illius: barbarozū
 gladijs ⁊ pestilētie imānitate vastati sūt:
 vt post mortē illius ne quis Epūs fuerit:
 nec quibus fieret inueniri potuisset. Sic
 itaq; cōpleta est viri dei sententia: quate-
 nus post decessuz duoz se sequentiū eius
 ecclesie pastorē minime haberet.

**De Frigidiano Lucane ciui-
 tatis episcopo: Capi. IX.**

s Ed neq; hoc sileā: qđ narrāte
 viro venerabili Venātio Lu-
 nensi episcopo: me ante viduū
 cōtigit agnouisse. Lucane ec-

clesie sibimet p̄p̄tinque fuisse: mire virtus
 tis virū Frigidianū nomie narrat episco-
 pū: cuius hoc inopinatissimū a cūctis illie
 habitantibus testat memorari miraculū.
 Quod auferis fluiuis qui iuxta illius vr-
 bis muros insuebat sepe inundatiōe fas-
 cta cursus sui alueū egressus per agros
 diffundi p̄sueuerat: ⁊ quecūq; sata ac plā-
 tata reppererat: euertebat. Cūq; hoc cre-
 bro fieret: ⁊ magna eiusdē loci incolas ne-
 cessitas vigeret: dato studio operis eū per
 loca alia deriuare conati sunt. Sed quā-
 uis diutius laboratū fuisset: a proprio al-
 ueo deflecti nō potuit. Tunc vir dñi Fri-
 gidianus rastrū sibi paruulū fecit: ad alue-
 um fluminis accessit: ⁊ solus oratiōi incu-
 buit: atq; eidē flumini precipiēs vt seque-
 res: per loca queq; vt ei visa sunt: rastruz
 per terrā traxit. Quē relicto alueo p̄prio
 tota fluminis aqua secuta est: vt funditus
 locū cōsueti cursus desereret: ⁊ ibi sibi al-
 ueū: vbi tacto per terram rastro per dñi si-
 gnū fecerat vendicaret: ⁊ queq; essent ali-
 mentis hominū pro futura: sata vel plāta
 ta vltra non lederet.

**De Sabino Placentino epi-
 scopo qui Padū flumen per lit-
 teras suas cōpescuit: Cap. X.**

b Eius quoq; venerabilis viri
 Venantijs ept̄ aliud miraculuz
 relatiōe cognout: qđ in Placē-
 tina vrbe perhibet gestū qđ vir
 quoq; veracissimus Johānes in hac mo-
 do Romana ciuitate locū prefectozū ser-
 uās: qui in eadē Placentina vrbe est or-
 tus ⁊ nutritus: ita vt epūs memorat: quia
 gestū fuerit: attestat. In ea nāq; ciuitate
 Sabinū noie fuisse asserūt: mire virtutis
 ep̄m. Cui duꝝ die quadā suus dyaconus
 nūciasset: qđ cursus sui padū alueū egres-
 sus: ecclesie agros occupassz: totaq; illic
 loca ad nutriciū semibus p̄ futura: aqua
 eiusdē fluminis teneret: venerabilis vi-
 re Sabinus epūs respōdit dicens: Eade
 ⁊ vic ei. Mādauit tibi epūs: vt te compe-
 scas ⁊ ad ip̄m alueū redeas. Qđ diacon⁹

elus audiens desperit et irrisit. Tunc vir dei Ascito notario dictavit dicens: Sabidus domini Iesu christi servus: comonitorem pado: precipio tibi in nomine Iesu christi domini nostri: ut de alveo tuo in locis istis ulterius non creas: nec terras ecclesie ledere presumas. Atque eisdem notario subiungit dicens: Mado hoc scriberet: et in aqua eiusdem fluminis projice. Quo facto sancti viri preceptum suscipiens: statim se a terris ecclesie fluminis aqua prescivit: atque ad proprium alveum reuerfa exire ulterius in loca eadem non presumpsit. Qua in re Petre quod aliud quam iobedientium hominum duritia confundit: quoniam in virtute Iesu et elementum irrationabile sancti viri preceptis obedunt.

De Lerbionio Populonij episcopo: Capitulum XI.

In quibus vite venerabilis lerbionius Populonij episcopus: magna diebus nostris sanctitatis sue probationem dedit. Hic cum hospitalitatis studio valde esset intentus: die quadam transeuntes milites hospitio suscepit. Quos Gothis supponentibus abscondit: eorumque vitam ab illorum nequitia abscondendo servavit. Ad dum Gothorum regi perfido Totile nuntiatum fuisset: crudelitatis inhumanissime vesania successus: huc ad locum qui abloctauo huiusmodi vrbis militario merulis dicitur: ubi tunc ipse cum exercitu se debet: fuisse duci eorum in spectaculo populi vrbis ad deuorandum projici. Quibus idem rex perfidus in ipso quibus spectaculo consessit: ad inspicendum mortem episcopi: magna populi turba confluit. Tunc episcopus deductus in medio est: atque ad eius mortem immanissimus visus exquisitus: qui dum humana membra crudeliter carperet: sui regis animum fatiaret. Dimissus itaque visus ex cauea est. Qui accensus et cocatus episcopum petijt: sed subito sue feritatis oblitus: deserta ceruice: summissisque humiliter capite labere episcopi pedes cepit: ut patenter omnibus daretur intelligi: quia erga illum virum dei et ferina corda essent hominum: et quasi humana bestiarum. Tunc populus qui ad spectaculum

venerat mortis: magno clamore versus est in admirationem venerationis: tunc ad eius reuerentiam, colendam rex ipse perinotus est: quippe cum quo superno iudicio actum erat: ut qui deum sequi prius in custodienda vita episcopi noluit: saltem ad mansuetudinam bestie sequeretur. Cui rei hi qui tunc presentes fuerunt: adhuc nonnulli supersunt: eorum cum omni illic populo se vidisse testantur. De quo etiam viro aliud quoque miraculum Genatio Lunensi episcopo narrante cognouit. In ea namque Populonij ecclesia: cui perat: sepulcrum preparauit. Sed cum longobardorum gens in Italia veniens: cuncta vastasset: ad helbam insulam recessit. Qui ingrute egritudine ad mortem veniens: clericis suis sibi obsequiis precepit dicens: In sepulcro meo quod mihi preparavi Populonij me ponite. Cui illi cum dicerent: Corpus tuum illic qualiter reducere possumus: quod a longobardis teneri loca eadem et vbi eos illic discurrere scimus. Ipse respondit: Reducite me secure: nolite metueri: sed festine sepelire me curate. Moros ut sepulcrum fuerit corpus meum: ex eodem loco sub omni festinatione recedite. Defuncto igitur episcopo corpus imposuerunt nauim. Quibus Populonij tenderent: collectis in aere nubibus imensa nimis pluuia erupit. Sed ut patesceret omnibus cuius viri corpus nauis illa portaret: per illud maris spatium quod ab helba insula usque Populonij, xij. miliaribus distat: circa utraque nauis latera pellose valde pluuia descendit: et in nauem eandem vna pluuie gutta non cecidit. Peruenerunt itaque ad locum clerici: et sepulture tradiderunt corpus sacerdotis sui: cuius precepta seruantes ad nauem sub festinatione reueri sunt. Quamquam ut strare potuerunt: in eundem locum ubi vir domini sepulcrum fuerat: longobardorum dux crudelissimus gumatus aduenit. Ex cuius adventu virum dei habuisse spiritum prophete claruit: quia ministros suos a sepulture suo loco sub festinatione discedere precepit.

De Fulgentio Utriculensi episcopo: Capitulum XII.

h De vero qđ de diuisa pluuia factū narraui miraculū: etiā in alterius Ep̄i veneratiōe monstratū est. Nam quidā clericus senex: qui adhuc superest: eidē rei p̄esto se fuisse, testat̄ dicens: Fulgentius ep̄s q̄ vtricolensi ecclesie p̄erat: regē crudelissimū Totilā in festū omnimodo habebat. Tunc ad easdē partes cū exercitu appropinquasset: cure fuit ep̄o per clericos suos xenia ei trāsmittere: eiusq̄ furoris infanti am si posset munerib⁹ mitigare. Que ille vt vidit: prius spreuit atq̄ iratus: suis omnibus iussit vt eundē ep̄iscopū sub omni asperitate cōstringerēt: eūq̄ eius examini seruaret. Quē dū feroces Gothi ministri sez crudelitatis illius tenuissent: circūdantes eū vno in loco stare p̄ceperūt: eiq̄ in tra circulū designauerūt: extra quē pedē tēdere nullomō auderet. Tūq̄ vir dei in sole nimio estuaret: ab eisdem Gothis circūdatus: et designatiōe circuli inclusus: repente chorusus et tonitrua et tanta vis pluuię erupit: vt hi qui eū custodiendū ac ceperāt: imensitate pluuię ferre nō possēt. Et dū magna nimis inundatio fieret: inter eandē designatiōe circuli: in qua vir dñi Fulgētius stetit: nec vna quidē plus uie gutta descendit. Quē dū regi crudelissimo nunciatū esset: illa mens effera ad magnā eius reuerentiā versa est: cuius penā prius insatiabili furore sitiebat. Sic oīpo potentie sue miracula per despectos operat̄: vt qui superbe cōtra p̄cepta veritatis se eleuant: eoz̄ ceruicē veritatis per humiliter p̄mittit.

De herculano Perusino ep̄i scopo: Cap. XIII.

n Aper quoq̄ Floridus venerabilis vite ep̄s: narravit quod dā memorabile valde miraculū dicens: Vir sanctissim⁹ herculanus nutritor meus Perusine ciuitatis ep̄s: fuit ex conuersatiōe monasterij ad sacerdotalis ordinis gratiā deductus: Totile autē perfidi regis tempibus eans

dem urbē annis septem cōtinuis Gothorum exercitus obsedit: ex qua multi ciuiū fugerūt: qui famis periculū ferre nō poterāt. Anno vero septimo nondū finito obsesam urbē Gothoz̄ exercitus intravit: tūc comes qui eidē exercitū p̄erat: ad regē Totilā nūcios misit exquirēs: qđ de ep̄iscopo vel populo fieri iuberet. Cui ille p̄cepit dicens: Ep̄o prius a vertice capitis vsq̄ ad calcaneū corrigiā tolle et tūc caput eius amputa: oēm vero populū qui illic iuentus est gladio extingue. Tūc isdē comes venerabilē virū herculanū ep̄m suū per vbis murū deductū capite trucauit: eiusq̄ curē iam mortuū a vertice vsq̄ ad calcaneū incidit vt ex eius corpore corrigia sublata videret: moxq̄ corpus illi⁹ extra muros p̄iecit. Tunc quidā humanitatis pietate cōpulsus: abscisum caput ceruici apponētes: cū vno paruulo infante qui illic extinctus inuētus est: iuxta murū corpus ep̄i sepulture tradiderūt. Tunc post eandē cedē die quadragesimo rex Totila iussisset: vt ciues vbis illius qui quolibz̄ dispersi essent: ad eā sine aliqua trepidatione remearet: hi qui prius fugerāt: viuēdī licētia accepta reuersi sunt. Sed cui⁹ vite eoz̄ ep̄s cognitus fuerat memores: vbi sepultū esset corpus illi⁹ quesierunt: vt hoc iuxta honorē debitū in ecclesia beati Petri apli humaret. Tunc itū esset ad sepulcrū: effossa terra inuenerūt corp⁹ pueri pariter humati vt pote iā die quadragesimo tabe corruptū et vermibus plenū. Corpus vero ep̄i ac si die eodē esset sepultū: et qđ est adhuc miratiōe venerandū: qz̄ ita caput eius vnitū fuerat corpori: ac si nequaquam fuisset abscisus: sic videlicet vt nulla vestigia sectiōis apparerēt. Tunc hoc et in terga verterēt: exquirētes si qđ signū vel de alia mōstrari incisione poruisset: ita sanū atq̄ intemeratū omne corpus inuentū est: ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset.

Petrus.

q His non obstupescat talia signa mortuoz̄ que sunt pro excitatiōe vuentium.

De ysaac seruo dei.

Cap. XIII.

Gregorius.

p **R**ioribus quoq; Gothorū tē-
 poribus fuit iuxta Spoletanam
 urbē vir vite venerabilis ysa-
 ac nomīe: qui vsq; ad extrema
 pene Gothorū tēpora puenit. Quem no-
 strozū multi nouerunt: & maxime sacra vir-
 go Gregoria que nūc in hac Romana vr-
 be iuxta ecclesiā beate Marie semper vir-
 ginis habitat. Que dum adoleſcētie sue
 tēpore constitutis iam nuptijs in ecclesiā
 fugisset & sanctimonialis vite conuersati-
 onem quereret: ab eodē viro defensa atq;
 ad eum quē desiderabat habitū: dño. pte
 gente perducta est. Que qz sponſum fu-
 git in terra: habere sponſum meruit in ce-
 lo. Multa autē de eodē viro: narrāte ve-
 nerabili patre Eleuthero agnoui qui et
 hūc familiariter nouerat & eius verbis vi-
 ta fidem prebebat. Hic itaq; venerabilis
 Ysaac ortus ex Italia nō fuit: sed ea illi⁹
 narro miracula que in Italia cōuersatus:
 fecit. Cū primū de Syriē partib⁹ ad Spo-
 litanam urbē venisset: ingressus ecclesiāz
 a custodiibus petijt vt sibi quantū vellent
 licentia cōcederetur orandi: eumq; horis
 secretioribus egredi non vrgerent. Qui
 mox ad orandū stetit: diemq; totū p egit i
 oratione. Cui sequentē cōtinuauit ac noc-
 tem. Secūdo etiā die cū nocte subsequenti in
 defessus i precibus perſistit. Diez quoq;
 tertiu in oratione cōiunxit. Cūq; hoc vn⁹
 ex custodibus supple spiritu inflatus cer-
 neret: vnde p̄ficere debuit: inde ad defe-
 ctus damna peruenit. Hāc hunc simulato-
 rem dicere & verbo rustico cepit hipochri-
 tam clamare: qui se tribus diebus & nocti-
 bus orare ante oculos hominū demonstrā-
 ret. Qui protinus currēs virū dei alapa
 percussit vt quasi religioſe vite simulator
 de ecclesia cum cōtumelia extret: sed hūc
 repente vltor spirit⁹ inuasit & ad viri dei
 vestigia strauit ac per os illi⁹ clamare ce-
 pit. Ysaac me eijcit. Ysaac me eicit vir q̄p-

pe peregrinus: quo censaretur noſe: neſ-
 ciebatur: sed eius nomē ille spūs. pdidit
 qui se ab illo posse eijci clamauit. Mox
 autem vsq; super veratū corpus vir dei ins-
 cubuit: malignus spūs: qui eū inuaserat:
 abſceſſit. In tota vrbe tunc statim quid i
 ecclesia factū fuisset innotuit: currere viri &
 femine nobiles atq; ignobiles: pariter ces-
 perunt. Cōtatimq; eū in suis rapere domi-
 bus conabant. Alij ad construendū mo-
 nasteriū pcedia: alij pecunias: alij substā-
 dia queq; poterāt: offerre viro dei suppli-
 citer voleb. . . . . us omnipotētis do-
 mini horū nihil accipiēs: egressus urbē:
 non longe defertū locū reperit ibiq; sibi
 humile habitaculū cōstruxit. Ad quē dū
 multi pergunt: exemplo illius: eterne vite
 accendi desiderio ceperūt atq; sub ei⁹ ma-
 gisterio in omnipotētis se dñi seruitū des-
 derūt. Cumq; eū crebro discipuli humiliter
 admonerēt vt pro vsu monasterij pos-
 sessiones: que offerbantur: acciperet: il-
 le sollicitus sue paupertatis custos fortē sen-
 tentiam tenebat dicēs. Monachus qui i
 terra possessionē querit: monachus nō ē.
 Sic quippe metuebat paupertatis sue secu-
 ritatem perdere: sicut auari diuites solēt
 perituras diuitias custodire. Ibi itaq; p-
 phetie spiritu magniq; miraculis cūctis
 longe lateq; habitantibus vita eius incla-
 ruit. Hā die quadā ad vesperez in horto
 monasterij fecit lactari ferzamiēta que vsu-
 rato nos nomine vangas vocamus: dixit
 itaq; discipulis suis. Tot vangas i hōr-
 to projcite & citius redite. Nocte vero ea-
 dem dū ex more cum fratribus ad exhibē-
 das laudes dño surrexisset: precepit eis:
 dicens. Ite & operarijs nostris pulmen-
 tum coquite vt mane primo paratum sit.
 Facto autē mane fecit deferrī pulmentūz
 qd parari iusserat: atq; hortū cū fratribus
 ingressus: quot vangas lacrari precepar:
 tot in eo laborantes operarios inuenit.
 Ingressi quippe fures fuerant: sed muta-
 ta mente per spiritū apprehenderūt van-
 gas: quas inuenerunt & ab ea hora qua i-
 gressi sunt: quousq; vir domini ad eos ve-

niret: cuncta horti illius spacia: que sculta fuerat: coluerunt. Quibus vir dñi mox vt ingressus est: ait. Saudete fratres: multum laborastis. Iam quiescite: quibus illico alimeta que detulerat: prebuit: eosq; post tanti laboris fatigationem refecit. Sufficiens aut refectis ait. nolite malum facere. Quoties de horto aliquid vultis ad horti aditum venire: tranquille petite: cum benedictione precipite: et a furti prauitate cessate. Quos statim collectis oleribus onustari fecit. Actusq; est vt qui ad hortum nocituri venerat: cum laboris sui premio: et repleti ab eorum innocui redirent.

Lio quoq; tempore accesserunt ad eum peregrini quidam misericordiaz postulantes scissis pannis obsiti. Ita vt pene nudi viderent. Cuius ab eo vestimenta peterent: eorum verba vir dñi tacite audiuit. qui vnus ex discipulis suis protinus silenter vocauit eos precepit: dicens. Eade atq; in illa silua in loco tali causa arborem require et vestimenta que in ea inueneris ad me defer. Cuius discipulus abiisset: arborem sicut fuerat iussus requisit: vestimenta reperit et latenter detulit magistro. Que vir dei suscipiens: peregrinos nudis atq; petentibus ostendit et prebuit dicens. Venite quia nudi estis: ecce tollite et vestite vos. Nec illi intuentes recognouerunt: que posuerant: magnoq; pudore consternati sunt et que fraudulenter vestimenta querebant aliena: confusi receperunt sua.

Lio quoq; tempore quidam se eis orationibus commendans: sportas duas plenas alimētis ei per puerum transmisit. Quorum vnā idē puer surripuit atq; in itinere abscondit. vnā vero ad dei hominem detulit: et petitionem illius que se ei peruenius commendauerat: enarrauit. Quā vir dominus benigne suscipiens: eundem puerum admodum dicens. Gratias agimus: sed vide sportam quam in itinere posuisti: ne incautus tanquam presumas. quia in ea serpens ingressus est. Esto ergo sollicitus ne si tollere incautus volueris: a serpente feraris. Quibus verbis puer valde confusus: exulta-

uit quidem quod mortem euasit: sed tristis ad modicum factus est. Quia quamuis salubrem penam euaserit: tamen protulit verecundiam suam. Qui reuersus ad sportam caute ac solcite attendit: sed eam iam: sicut vir dei prederat: serpens tenebat. Illic itaq; cum virtute abstinentie: contemptu rerum transeuntium: propheticis spiritu: orationis intentione esset incomparabiliter preeditus: vnus erat quod in eo reprehensibile esse videbatur: quia non nunquam tanta ei leticia inerat vt illis tot virtutibus nisi sciret esse plenus: omnimodo non crederetur.

Petrus.

Aid nam queso te: quid nam hoc esse dicimus. Sponte sibi leticie fremitus laxabat. an tot virtutibus polens: aliquando ad preffens gaudium etiam remittens eius animus traheretur.

Gregorius.

Agna est petre omnipotentis dei dispensatio: et plerumq; contingit vt quibus maiora bona prestat: que dant minora non tribuat: vt semper eorum animus habeat. unde se reprehendat: quatenus dum appetitur perfecti esse et non possunt et laborant in hoc quod non acceperunt: nec tamen elaborando preualent: vt in his que accepta habent: se minime extollant sed discant quia ex semetipsis maiora bona non habent: qui in semetipsis vincere parua vicia: atq; extrema non possunt. Hinc est enim quod perducto dominus ad terram promissionis populo cum ceteros fortes atq; prepotentes aduersarios eius extinguens: philisteos atq; cananeos reseruauit vt sicut scriptum est: in eis expiraretur israel: quia nonnunquam vt dictus est eis etiam quibus magna dona tribuit: parua quedam reprehensibilia relinquit vt semper habeant: contra quod bellum gerant et deuictis magnis hostibus mentem non erigant. quando eos adhuc aduersarij etiam minimis fatigant. Sit itaq; vt miro modo vna eademq; mens et virtute polleat et ex infirmitate languescat: quatenus et ex parte constructa sit et ex parte se respiciat esse delecta-

etiam ut per bonū quod querit et habere non valet: illud seruet humiliter: quod habet. Sed quid mirū quod hoc de homine dicim⁹ quando illa sup̄na regio in ciuitibus suis ex pte dāna pertulit et ex pte fortiter stetit ut electi angelorū spūs: dum alios per superbiam cecidisse conspicerent: ipsi tāto robustius: quāto humiliter starent: Illi ergo regioni sua etiā detrimēta profecerūt: quia ad eternitatis statum ex parte sue de structionis est solidius instructa. Sic ergo et in vnaquaq; agitur ut humilitatis custodia aliquādo ad lucra maxima ex minimo damno seruetur.

Petrus.

Facet quod dicitis.

De Eutycio et florentio seruis dei. Cap. XV.

Gregorius.

Et hoc flemus quod ex regione eadem venerabilis viri Sancti presbyteri narratione cognouimus. de cuius verbis ipse non dubitas quia eius vitam fidemque minime ignoras.

Idem quoque tempore in vrsie parte puencie duo viri in vita atque habitu sancte conversationis habitabant quorum vnus Eutycius: alter vero florentius dicebatur. Sed idē Eutycius in spiritali zelo atque in seruoze virtutis exercitabat: multorumque animas ad deū pducere exhortando satagebat. Florētius vero simplicitati atque orationi dedita ducebat vitam. Nō longe autē erat monasteriū quod rectoris sui fuerat morte destitutum: ex quo sibi monachi eundē Eutyciū pcesse voluerunt. Qui eorū precibus acquiescens multis annis monasteriū rexit: discipulorumque animas in studio sancte conversationis exercuit. Ac ne oratorum in quo prius habitauerat: solū remanere potuisset: illic venerabile virū Florentiū reliquit: in quodū solus habitaret: die quadā sese in orationē dedit atque ab omnipotēte dño petijt

ut ei illic ad habitandū aliq̄d solatiū donare dignaret. qui mox ut impleuit orationem oratorum egressus: ante fores vrsūm reperit stantē qui dū ad terrā caput depuniret: nihilque feritatis in suis motibus demōstraret: apte dabat intelligi quod ad viri dei obsequiū venisset. Quōd vir quoque dñi protinus agnouit: et quod in eadē cella. iij. vel. v. pecudes remāserāt: quibus oino decerat: quod pasceret et custodiret: eidē vrsō pcepit dices: vade atque oues has ad pastū eijce ad horā vero sextā reuertē. Lepit itaque hoc indefinēter agere: iniūgebat vrsō cura pastoris et quas māducare cōsueuerat: pascere oues bestia ieiuna: re volebat: ad nonā p̄cipiebat vrsō eadē hora cū ouibus reuerti. Cū vero noluisset: ad sextā: in ouibus itaque mādatis viri dei obtempabat vrsus vñ neque ad sextā iussus redire: veniret ad nonā: neque ad nonā iussus redire: veniret ad sextā. Cūq; diu hoc ageret cepit in loco eodē tate virtutis fama longe lateque crebrescere: sed quod antiqui hostis. vñ bonos cernit nitescere ad gloriā. inde puerfos p inuidiā rapit ad penā quatuor viri ex discipulis venerabilis Eutycij vehemēter inuidēs quod eorū magister signa nō faceret et is qui sol⁹ ab eo relictus fuerat: tāto hoc miraculo clar⁹ appareret: eundē vrsū in insidiās occiderūt. Cūq; hora qua iussus fuerat: nō rediret: vir dei Florētius suspicatus est eū reditū et vrsū ad horā vesp̄ā expectans: affligi cepit quod isdē quem ex simplicitate multa fratē vocare cōsueuerat: vrsus minime reuertēret. Die vero altera perrexit ad agrū vrsū pariter ouesque questurus: quē occisum repperit sed sollicitē inquirens citius: a quibus fuerat occisus: inuenit. tūc sese in lamentū dedit: fratrum maliciā magis quod vrsi mortē deplorās. Quē venerādus vir Eutyci⁹ ad se deductū cōsolari studuit: sed isdē vir corā eo doloris magni stimulis accensus imprecatus est dicens. Spero in omnipotēte deo quia in hac vita ante oculos omnium ex sua malicia vindictā recipiant. qui nihil se ledens

tem vrsū meū occiderūt. Lulus vocem
 proximus ultio diuina secuta est. Nā qua
 tuor monachi qui eundē vrsū occiderāt:
 statim elephantico morbo percussī sūt vt
 mēbris putrescētibus interiret. Quō factū
 vir dei florentius vehemēter expauit: neq;
 ita fratribus maledixisset pertimuit. Om
 nī enī vite sue tēpore fiebat qz exauditus
 fuerat: se crudelē: se in eorū morte clama
 bat homicidā. Quō iccirco omnipotentē
 dñm fecisse credimus ne vir mire simpli
 citatis quātolibet dolore cōmotus: intor
 quere vltra presumeret iaculū maledicti
 onis.

Petrus.

Enquid naz valde graue esse cre
 dimus si fortasse cui libet exagita
 ti iracundia maledicamus.

Gregorius.

Hoc peccato cur me percuncta
 ris an graue sit: cū paulus dicat.
 Neq; maledici regnū dei posside
 bunt. pensa igitur q̄ grauis culpa ē: que
 sepat a regno celestis vite.

Petrus.

Aid si homo non fortasse ex mali
 cia: sed ex lingue incuria maledi
 ctionis verbū iaculatur in proximū.

Apud districtū iudicē petre ocio
 sus sermo reprehenditur: quanto
 magis et noxius. Pensa ergo q̄
 tum sit dānabilis qui a malicia nō vacat
 si et ille sermo penalis ē qui a bonitate vti
 litatis et humilitatis vacat.

Petrus.

Sentio.

Gregorius.

Sdem vir dei egit aliud quod si
 lere non debeo. Cum enim mag
 na eius opinio lōge lateq; crebre
 sceret. quidam dyaconus longe positus ad
 eum pergere studuit vt eius se orationis
 bus cōmendaret: qui ad eius cellulam ve

niens: omnē locū per circuitum inuenit id
 numeris serpentibus plenum. Cūq; ve
 hementer expauescerent: clamauit dicens.
 serue dei ora. Erat autem tunc mira serē
 nitas. Egressus vero Florentius ad celū
 oculos et palmas tetendit vt illam pestē
 sicut sciret dominus auferret. ad cuius vo
 cem subito celum intonuit: atq; idē toni
 truus omnes illos: qui eundē locum oc
 cupauerunt: serpentes interemit. Quos
 cum vir dei florentius interemptos aspī
 ceret: dixit. Ecce illos occidisti domie q̄s
 eos hinc leuabit? Moxq; ad eius vocem
 tante aues venerunt: quanti serpētes oc
 cisi fuerant: que asportātes singulos et lō
 gius projicientes: locū habitacionis illi
 mundum a serpentibus omnimodo redē
 diderunt.

Petrus.

Aid virtutis. quid fuisse meritū
 dicimus: qz eius ori tantū factus
 est deus proximus.

Gregorius.

Quid omnipotentis dei singula
 rem mundiciam atq; eius simpli
 cem naturam multū petre huma
 m cordis mundicia, atq; simplicitas valet
 hoc ipsum nāq; quod eius famuli a terre
 nis actionibus segregati: ociosa loqui ne
 sciunt et mentem per verba spargere atq;
 inquinare deuitant: auctoris sui pre cete
 ris exauditionē impetrant. Cui inquan
 tum est possibile ipsa puritate ac simplici
 tate cogitationis quasi ex quadā tam simi
 litudine concordāt. Hos autē turbis po
 pularibus admixti: dum frequēter ocio
 sa nōnunq; vero etiam: qz est grauis: no
 xia loquimur: os nostruz omnipotentī deo
 tanto longinquuz sit. quāto huic mundo
 proximū. Multum quippe deozum duce
 mur: dum locatione continua secularib;
 admiscemur. Quod bene Istaas post
 quam regem dominum exercituum vidit
 in semetipso se reprehendit et penituit: di
 cens. Ne mihi: quia tacui: quia. vtr
 pollutus labijs ego sum: qui cur pollus

ta labia haberet: ostendit: cū subiūxit In me-
dio populi polluta labia habētis ego ha-
bito. Pollutionē namq; labiorū habere se-
doluit: sed vnde hāc p̄raxerit indicauit:
cū in medio populi polluta labia habētis
se habitare perhibuit. Valde enī difficile
est vt lingua seculariū mentē non inq̄net
quā tangit: q; dū plerūq; eis ad quedam
loquēda cōdescendimus paulisper asueri
hancipaz locutionē q̄ nobis indigna est:
etiā delectabiliter tenemus vt ex ea iā re-
dire nō libeat: ad quā velut ex cōdescēssio-
ne deducti: venimus inuiti. Sicq; fit vt
ab ociosis ad noxia: a leuiorib; ad grauio-
ra verba veniamus: et os nostrū ab oīpo-
tente dño: tanto iā minus exaudiat in pre-
ce: quāto amplius in quinaf̄ stulta locutio-
ne: q; sicut scriptū est. Qui auertit aures
suā ne audiat legē: oratio eius erit execra-
bilis. Quid ergo mirū si postulātes tarde
a dño audimur: q̄ precipiēte dño aut tar-
de: aut nullomō audimus. Et quid mirū
si Florentius in prece sua citius est audi-
tus: q̄ in p̄ceptis suis dñm citius audiuit.

Petrus.

n. Quid est quod respondere valeat a
parte rationi.

Gregorius.

e. Titius vero qui predicti Floren-
tij in via dñi socius fuerat: magis
post mortē claruit in virtute signo-
rū. Nam cū multa ciues vrbis illius de eo
soleāt narrare miracula: illud tñ est preci-
puū qđ vsq; ad hec longobardoz tpa om-
nipotens deus per vestimentū illius assi-
due dignabatur operari. Nam quoties plu-
uia deerat: et estu nimio terrā longa sic-
citas exurebat: collecti in vnū ciues vrbis
illius eius tunicā leuare: atq; in cōspectu
dñi cū precibus offerre cōsueuerāt. Cum
qua dū per agros pergerēt exorātes: rez-
pēte pluuia tribuebat: que plene terrā sa-
tiare potuisset. Ex qua re paruit: eius ani-
ma: quid virtutis intus: quid meriti ha-
beret cuius foris ostēsa est vestis tram cō-
ditoris auerteret.

De Marcio monacho de mō- te Marsico: Cap. XVI.

n. Eper quoq; in parte Lāpanie
vir valde venerabilis Marti-
nos: in monte Marsico solita-
riaz vitā duxit: multiq; annis
in specu āgustissimo iclusus fuit: quē mul-
ti ex nostris nouerūt: eiu s̄q; acerb; presen-
tes exiterāt: de quo multa ip̄ez beate me-
morie papa Helagio p̄decessore meo et
alijs religiosissimis viris narrātib; ag-
nouit. Cuius hoc miraculū primū fecit q̄
mor vt se in predicti mōris foramine p̄tu-
lit: ex petra eadē que in semetip̄a cōcaua
angustū specū fecerat: aque stilā p̄cipit:
que Martio dei famulo in vsū quotidiana:
no sufficeret: nec plus adesset: nec necessi-
tati deesset: qua in re ostēdit oipotens de-
us quantā sui famuli curā gereret: cui ve-
rusto miraculo potum in solitudine ex pe-
tre duritia mīstraret. Sed antiquus hos-
tis hūani generis inimic; eius virtutib;
iudens: hūc vsitata arte pellere ex eo spe-
cu molitus est. Nam amicā sibi bestiā ser-
pentē scz iagesus: hūc ab eadē habitatio-
ne eicere factis: terrore conatus est. Lepit
etenim serpens in speluncā venire solus: cū
solo: eoq; orāte se ante illū sternere: et cū cu-
bāte pariter cubare. Sed vir sanctus oī-
no imp̄territus: eius ori manū vel pedem
extēdebat: dicens: Si licentiā accepisti vt
ferias: ego nō prohibeo. Cūq; hoc quotis
die per triennū gereret: die quadā anti-
quis hostis tāta hac eius fortitudine vis-
ctus infremuit: seq; per diuicū mōris la-
tus in precipitiū serpens dedit: oīaq; arbu-
sta loci illi; flāma ex se exesite cremauit.
Qui in eo qđ montis latus dñie cōbussit
cogente oipotente deo mōstrare cōpulsus
est: quāte virtutis fuerat: q̄ victus absces-
debat. P̄spēde queso: iste vir dñi qui in
montis vertice stetit: qui cū serpente per
triennū iacuit securus.

Petrus.

a. Aditu pauco.

Gregorius.

In iste vite venerabilis inclusiois
 v sue tēpe primo decreuerat: vt vl-
 tra mulierē non videret: nō qz as-
 pernabat sexū: sed ex cōtemplata spē tem-
 ptatiōis incurreret: metuebat vicium. Quod
 quedā mulier audiēs: au dacter ascendit
 montē: atq; ad eius specū impudētē pro-
 rupit. At ille paulo longi⁹ intuens: ⁊ ve-
 nientis ad se muliebria indumēta conspi-
 ciens: sese in orationē dedit: in terrā faciē
 despsit: ⁊ eonseq; pstratus iacuit: quo im-
 pudens mulier a fenestra cellulę illi⁹ fati-
 gata recederet. Que die eodem mox vt
 de mōte descendit: vitā finiuit: vt ex mor-
 tis eius sentētia dareſ intelligi: qz valde
 oipotēti deo displicuit qz eius famulū au-
 su improbo cōtristauit.

a Lio quoq; tpe dū multi ad hunc
 religiosa deuotiōe concurrerēt: at-
 q; arcta esset semita: que in deuexo
 mōtis latere ad eius cellulā pperātes du-
 cebat. Puer paruulus incaute gradiens
 ex eodē monte cecidit: ⁊ vq; ad vallē cor-
 ruit que sub mōte eodē sita quasi in pfun-
 do conspicit. In loco quippe eodē tanta
 mons ipē altitudine excreuit: vt arbusta
 ingentia que ex eadē valle pdeūt: ex mō-
 te aspiciētibus quasi fructecta esse videan-
 tur. Perturbati itaq; sūt cūcti qui venie-
 bāt: summaq; cura quesitū est: sicubi cor-
 pos elapsi pueri potuissz inueniri. Quis
 enī aliud nisi exinctū crederet? quis vel
 corpus ad terrā integrū peruenisse suspi-
 careſ? Duz interpositis vbiq; scopulis in
 partibus discerpi potuisset. Sed requisit-
 us puer in valle inuētus est: non solū vi-
 uus: sed etiā incolumis. Tūc cunctis pa-
 tenter innotuit: qz ideo ledi nō potuit: qz
 hūc casu suo Martij oratio portauit. In
 specu vero illius magna desup rupes emi-
 nebat: que cū ex parte exigua monti vides-
 res affixa: martij celle pminens casuz suū
 quotidie: ⁊ illius interitū ruitura minaba-
 tur: ad hūc Mascatoz illustris vir armen-
 tarij nepos cū magna rusticoz multitudi-
 ne veniens precabatur: vt vir dei de specu
 eodē dignaretē exire: quatenus ipē ruitu-

ram rupem ex monte potuisset euellere
 atq; in specu suo dei famulus iam secun⁹
 habitaret. Quq; huic vir dei nequaq; ac-
 quiesceret: ei quod posset vt faceret prece-
 pit: ⁊ ipē in celle remotiori se parte cōtu-
 lit. Si tamē moles rueret: dubiū nō erat
 qz simul ⁊ specū destrueret: ⁊ Martiū nes-
 caret. Itaq; dum ea que venerat multitu-
 do conaret: si posset sine periculo viri dei
 ingens illud qd desuper incubuerat saxū
 leuare: cūctis videntibus repēte res val-
 de admirabilis contigit: quia moles ipsa
 quā conabant euellere: subito ab eisde la-
 borantibus euulsa: ne spelunce Martij res-
 ctū tangeret saltū dedit: ⁊ quasi serui des-
 lesionē fugiens lōglus cecidit. Quod ad
 iussim omnipotentis dei angelico ministe-
 rio actū intelligit: qui diuina providētia
 disponi omnia fideliter credit. Hic cū pri-
 us se in eundē montē cōtulit: nec dū clau-
 so specu habitans: cathena sibi ferrea pes-
 dem ligauit: eāq; saxo ex parte altera affi-
 xit: ne ei ultra liceret pgredi: quā cathē-
 ne eiusdē quantitas tendebat. Quod vir
 vite venerabilis Benedictus audiēs: cu-
 ius superius memoriā feci: ei per discipu-
 lum suū mandare curauit. Si seruus dei
 es: nō te teneat cathena ferri: sed cathena
 xpī. Ad quā vocem Martius ptnus eū-
 dem compedē soluit: sed nunq; postmo-
 dum solutū tetendit pedē vltra locū quo
 hūc tendere ligatū consueuerat: atq; in rā-
 to se spacio sine cathena cobercuit: in qn-
 to ⁊ antea ligatus māsit. Qui duz se post-
 modū in eiusdē loci specu cōclusisset. Les-
 pit etiā discipulos habere: qui ab ei⁹ spes-
 cu seorsum habitātes ad vsum vite: aquā
 de puteo haurire cōsueuerāt. Sed finis
 in quo ad hauriendā aquā stitula depēdes-
 bat: crebro rumpebat. Unde factus est vt
 eandē cathenā quā ex pede suo vir domi-
 ni soluerat: eius discipuli peterēt: eamq;
 fumī adiūgerent: atq; in illam stulā liga-
 rent. Ex quo iam tempe cōtigit vt idē fu-
 nis tingereſ aqua: ⁊ nullo modo rumpe-
 res. Quia enī cathenā viri dei finis ille
 contigit: ipē quoq; ad tolerandā aquam

latam fidelē credimus fuisse: carne domin⁹
 suscitauit. Saulū vero suscitauit in mens
 te. Equidem post resurrectionē carnis de
 Lazari virtutibus tacet: sed post resurre
 ctionē anime capere nostra infirmitas nō
 valet: quāta in sacro eloq̃o de p̃ Pauli vir
 tutibus dicunt: q̃d illius crudelissime co
 gitatiōes ad pietatis mollia cōuerse sunt
 viscera: q̃d mori cupit p̃ fratribus: in quo
 rū prius morte gaudebat: q̃d plenus om
 nis scripture scētia nil se scire indicat: nī
 si x̃pm̃ Iesum h̃c crucifixū: quod p̃ x̃po
 virgīs libēter cedit quē gladijs inseque
 bat: quod apostolat⁹ honore sublimis est.
 Sed tamē sponte paruulus in medio di
 scipuloꝝ quod ad celi tertij secreta ducit:
 ⁊ tamen mētis oculū per cōpassionē refle
 ctit ad dispensandū cubile cōiugatoꝝ: di
 cens vxori vir debitū reddat ⁊ vxor viro:
 quod admisceat in contemplatiōe cetibus
 angeloz: ⁊ tamen nō aspernas cogitare:
 atq; disponere facta carnaliū: q̃d gaudet
 in infirmitatibus: sibiq; in p̃tumelijs pla
 cet: q̃d ei viuere x̃ps est ⁊ mori lucrū: q̃ to
 tū iam extra carnē est hōcīpm̃: q̃d viuūt in
 carne. Ecce qualiter viuūt qui ab inferno
 mētis ad vitā pietatis rediit. Minus est
 ergo quēpiam in carne suscitari: nisi forte
 per viuificationē carnis ad vitā reducat
 mentis: vt ei hoc agatur per exterioris mis
 curalum: quatenus conuersus inter ius
 viuificetur.

De Benedicto monacho:
 Capitulū. XVIII.

Petrus.

Alde infra credidi hoc q̃d mo
 do q̃ sit incōparabiliter superi
 us agnouī. Sed queso cepta p̃
 sequere vt dum tempus vacat:
 sine edificatiōe hora non transeat.

Gregorius.

Bater quidā meū est in monaste
 rio cōuersatus: in scriptura sacra
 studiofissimus: qui me etate p̃cis
 bat: ⁊ ex multis que nesciebā: me edifica
 re cōsueerat. Hui⁹ itaq; narratiōe didi:

ci: q̃ fuit quidā in campanie partibus in
 tra quadragesimū Romane vrbis milia
 riū: nomine Benedictus: qui quidē eta
 te iuuenis: sed morib⁹ grādeus ⁊ in san
 cte cōuersatōis regula se fortiter stringēs
 Quē Totile regis tempore cum Gothi
 repperissent: hūc incendere cum sua cella
 moliti sunt. Ignē nanq; posuerūt: sed in
 circūitu arserūt omnia. Cella vero illius
 igne cōburi non potuit. Quod videntes
 Gothi magisq; seuitentes: atq; hūc ex suo
 habitaculo trahētes: nō longe aspexerūt
 succensū elibanū: qui coquēdis panibus
 parabat: eūq; in illo picerūt: elibanūq;
 clauerūt. Sed die altero ita illesus inue
 tus est: vt non solū eius caro ab ignibus:
 sed neq; extrema vllomō cremarent.

Petrus.

Atiquū trium pueroꝝ miraculū
 audio: qui proiecti in ignibus le
 si non sunt.

Gregorius.

Quod vt opinor miraculū ex pars
 te aliqua dissimiliter gestum est.
 Tunc quippe tres pueri ligatis
 pedib⁹ ac manibus in ignē proiecti sunt:
 quos die altera rex requirens: in camino
 illesis vestibus deambulantes repperit.
 Ex qua re colligit: quā ignis in quo ia
 ctati fuerāt: qui eoz vestimenta nō conti
 git: eoz vincula cōsumpsit: vt vno eodē
 q; tempe in obsequio iustoz ⁊ haberet flā
 ma virtutē suam ad solatiū et nō haberet
 ad tormentum.

De Ecclesia beati Zenonis
 martyris: in qua aque vltra poz
 tam apertā inundātes minime
 intrauerūt: Cap. XIX:

Alc tam antiquo miraculo die
 bus nostris res similis ex con
 trario euenit elemento. Nam
 nuper Johānes tribunus rela
 tiōe sua me docuit: q̃ p̃runolfus comes
 cū ilico adesse: se cum rege Authario eo
 tpe in loco eoz: vbi mira res p̃igit: affuis

ferrī in se fortitudinem traxit.

Petrus.

f Acta hec placent: quia mira sunt
7 multū recentia.

**De Monacho ex monte ar
genteo: qui mortuū suscita
uit: Capitulū. XVII.**

Gregorius.

Nostris modo temporibus quidā
vir **Quadragesim** nomine **Bu
xentine** ecclesie subdyaconus fu
it: qui ouīū suarum gregē pascere in eius
dem **Aurelie** partibus solebat: cuius val
de veracis viri narratiōe res mira inno
tuit: que secreto fuerat gesta. **Is** namq
vt diximus: dū gregis sui in **Aurelia**
curā gereret: in diebus eisdem vir fuit e
monte qui **Argentarius** vocat: venerabi
lis vite qui habitū monachi: quē preten
debat specie: moribus explebat. **Hic** ita
q; ad ecclesiā beati **Petri** apostolorū prin
cipis ab eodem monte **Argentario** annis
singulis venire cōsueuerat: atq; ad hunc
quē predicti **Quadragesimū** subdyaconē
sicut ipse narrauit: hospitalitatis gratia de
clinabat. **Quadā** vero die dum eius hos
pitiū: quod nōlonge ab ecclesia aberat:
itrasset: cuiusdā paupercule mulieris ma
ritus iuxta defunctus est. **Quē** ex more
lotū: vestimentis indutū: 7 sabono cōstri
ctum: superueniente vespere sepelire ne
quiuerūt. **Igitur** iuxta defuncti corpus vi
duata mulier sedit: que in magnis fletib
noctem ducens: cōtinuis lamentorū vocib
bus satisfaciebat dolori. **Lunq;** hoc diu
tius fieret 7 flere mulier nullomodo cessa
ret: vir dei: qui receptus hospitio fuerat:
Quadragesimo subdyacono cōpunctus
ait: **Dolori** hui? mulieris anima mea cō
patit: rogo: surge 7 oremus. **Perreperūt**
igit vtrq; ad vicinam ecclesiā: sese pari
ter in orationē dederunt. **Lunq;** diutius
orassent complere orationē **Quadragesi
mū** subdyaconū seruus dei petijt. **Qua**
completa ab altaris crepidine puluerem

collegit: atq; cū eodem **Quadragesimo**
ad defuncti corpus accessit: seq; ibidez in
orationē dedit. **Lunq;** diutius orasset: iā
non: sicut prius fecerat: orationē comple
re cū subdyacono voluit: sed ipse benedi
ctionem dedit: statimq; surrexit. **Et** quia
manu dextera puluerē collectū gestabat:
sinistra palliū: quo facies defuncti velaba
tur: abstulit. **Quod** cū mulier fieri cerne
ret: cōtradidere vehementer cepit 7 mira
ri quid vellet facere. **Ablato** itaq; pallio
diu de eo: quē collegerat puluerē: defun
cti faciem fricauit. **Lunq;** diutius fricare
tur: recepit animā: oscitauit: oculos aper
ruit: seseq; eleuans resedit: quid erga se
ageret: miratus est: ac si de grauissimo sō
no fuisset excitatus. **Quod** cū mulier las
mentis fatigata conspiceret: cepit ex gau
dio magis flere: 7 voces amplius edere.
Quā vir domini modesta prohibitiōe cō
pescuit: dicens: **Tace** tace: sed si quis te
requiserit: qualiter factū sit: hoc solūmo
do dic: quia dominus **Iesus xp̄us** opera
sua fecit. **Dixit** hoc atq; eius hospitio exi
uit **Quadragesimū** subdyaconū protin
reliquit: 7 in loco eodem vltra nō compa
ruit. **Temporalē** namq; honorem fugiēs
egit vt ab his: quibus visus: in tanta vir
tute fuerat: nunquā iam in hac vita vide
retur.

Petrus.

Uid alij sentiant ignoro. **Ego** au
tem pre cētis miraculis hoc po
tius existimo esse miraculū: q; ad
vitā mortuū redeunt: eorūq; anime ad car
nem ex occulto reuocant.

Gregorius.

I visibilia attēdimus: necesse est
vt credamus. **Si** vero inuisibilia
pensamus: nimirū cōstat quia ma
gis est miraculū: predicatoris verbo atq;
oratiōis solatio peccatorē conuertere: q;
carne mortuū suscitare. **In** isto enim resu
scitat caro itē 7 moritura. in illis vero ani
ma in eternū victura. **Cum** enim propono
duos: in quo horū existimas maius fore fa
ctū virtute miraculū: **Lazarū** quippe quē

Te: eamq; cognouisse testat. **P**redictus tribunus narravit: dicens: quia ante hoc ferre quinquennium quando apud hanc Romanam urbem alveum suum tiberis egressus est: tantumq; cresces ut eius vnda super muros urbis influeret. atq; in ea maximas regiones occuparet: apud Hieronem urbem fluvium Athesis excrecent: ad beati Zenonis martyris atq; pontificis ecclesiam venit. Cuius ecclesie dum essent ianue aperte aqua in eam minime intrauit: que paulisper cresces usq; ad fenestras ecclesie: que erant tectis primis peruenit: sicq; stans aqua ecclesie ianuam clausit ac si illud elementum liquidum in soliditate parietis fuisset mutatum. Cumq; essent multi interius inuenti: sed aquarum magnitudine omnis ecclesia circumdata: qua possent egredi: non haberent. ibiq; se siti ac fame deficere formidarent: ad ecclesie ianuam veniebant: ad bibendum hauriebant aquam que ut predicti usq; ad fenestras excreuerat et tamen intra ecclesiam nullomodo disfluerebat. Hauriri itaq; ut aqua poterat: sed disfluere ut aqua non poterat. Stans autem ante ianuam ad ostendendum cunctis meritum martyris et aqua erat adiutorium et quasi aqua non erat ad inuadendum locum. **G**regorio antiquo antedicti ignis miraculo vere predicti non fuisse dissimile qui, trinum puerorum et vestimenta non contigit et vincula incendit.

De Stephano presbytero provincie Galerie: cui: quia famulo suo negligenter loquebatur ad extrahendas caligas dyaboli obediuit. **Lap. XX.**

Petrus.

Ira sunt valde sanctorum facta que narras et presentem infirmitati hominum vehementer stupenda. Sed quia tantos nuper in Italia fuisse audio admirande virtutis viros: nosse velim si nulla eos contigit antiqui hostis insidias perulisse: an ex insidijs profecisse.

Gregorius.

In labore certaminis non est palma victoriae. Unde ergo victores sunt: nisi quod contra antiquae hostis insidias decertauerunt. **D**aligne quippe spiritus cogitationi locutioni atq; operi nostro semper insidit si forsasse quid iueniat. unde apud examen eterni iudicis accusator existat. **A**is etenim nosse quomodo ad decipiendum semper assidat.

Gregorius.

Aidam qui nunc nobiscum sunt: rem quam narro testantem quod vir vite venerabilis Stephanus nomine Galerie provincie presbyter huius nostri Bonifacii dyaconi atq; dispensatoris ecclesie agnitione primus. **Q**ui quadam die de itinere domum regressus: mancipio suo negligenter loquens precepit: dicens. **V**eni dyabole discalce me. **A**d cuius vocem mox ceperunt se caligarum corrigere in summa velocitate dissoluere ut a parte costaret et ei ipse, qui nominatus fuerat: ad extrahendas caligas dyaboli obedisset. **M**ox ut presbyter vidit vehementer exauit: magnisque vocibus clamare cepit: dicens. **R**ecede miser: recede: non enim tibi sed mancipio meo locutus sum. **A**d cuius vocem protinus ita ut inuente sunt: magna iam ex parte dissolute corrigere remaserunt. **Q**ua in re collige: antiquus hostis qui tunc presto est factis corporalibus quam nimis insidijs nostris cogitationibus insidat.

De puella conuersa cuius solo imperio homo est a demone liberatus. **Lap. XXI.**

Petrus.

Aboriosum est valde atq; terribile contra inimici insidias semper intendere et continue quasi in acie stare.

Gregorius.

Aboriosus non erit si custodiam nostram: non nobis: sed gratie superne tribuimus. ita tamen ut et ipsi quantum

possumus: sub protectione dei vigilemus. Si autē antiquus hostis a mente ceperit expelli: ex olivina largitate plerumq; agere non vt solū iam timere nō debeat: sed ipse etiā bene viuentiū virtute terreatur. **Rei** nāq; quā narro vlr sanctūssimus Eleutherius senex pater: cuius memoriaz superius feci: testis extitit mihiq; hoc intimare curauit qd̄ i Spoletana vrbe puella quedā tam nabilis cuiusdā primarij filia celestis vite desiderio exarsit: eiq; pat̄ resistere ad viā vite conatus est. Sed contēpto patre cōuersationis habitū suscepit. Quā ex re factū est vt eā pater sue substantie exbere dē faceret: nihilq; ei aliud nisi sex vntias vnius possessiuncule largiret. Eius vero exemplo prouocate ceperūt apud eā multe nobilioris generis puelle conuerti atq; omnipotēti dño dicata virginitate seruire. Quadā vero die idē Eleutherius abbas vlr vite venerabilis ad eam gratia exhortationis atq; edificationis accesserat: et cū ea de verbo dei colloquēssedebat. Cū repēte ex eodē fundo quē in sex vncijs a patre percepat: cuius renio rusticus venit. Qui dū ante eos assisteret: maligno spiritu correptus cecidit fatigatq; nimis stridoribus atq; balatib⁹ cepit. Tūc sanctimonialis femina surrexit atq; irato vultu magnis clamorib⁹ impauit: dicens. Exi ab eo miser. exi ab eo miser. Ad cuius vocem mox p̄ os vexati dyabolus rñdit: dicens: et si de isto exeo in quē intrabo. Casu autē iuxta porcus puulus pascebatur. Tūc sanctimonialis femina p̄cepit: dicens. Exi ab eo et in hūc porcū ingredi. Qui statim de hōie exijt: porcū quē iussus fuerat iuasit: occidit et recessit.

Petrus.

Elim nosse si saltē porcū cōcedere spiritui imūdo debuit.

Gregorius.

Roposita regula nostre actiōi sūt facra veritatis. Ipsi etenim redemptor nostro a legiōe: que homines tenebat: dictū ē. Si eijs nos: mitte nos

in grege porcorū. Qui hāc ab homine expulit: et in porcos ire eosq; i abyssū mitte re cōcessit. Ex qua re etiā hoc colligit qd̄ absq; p̄cessiōe oipotētis dei: nullā malignus spūs cōtra hōiem p̄tēz habear: q̄ in porcos intrare nō potuit nisi p̄missus. Illi ergo nos necesse ē: spōte subdi: cui omnia subiiciunt i vita vt tāto n̄is hostib⁹ potētiores sim⁹. Q̄to cū auctore oīm vnū effici: mur p̄ hūilitatē.

De presbytero prouincie Valerie qui furē ad sepulchrū suū tenuit:

Cap. XXII.

Aid autē mirū si electi quicq; in carne positi multa facerē miraculiter p̄nt. quoz ipsa quoq; ossa mortua plerūq; i multis miraculis viuūt. In valerie nāq; puincia res ē hec gesta: quā narro mihiq; btē me mortie abbatis mei valētonis relatiōe cognita. Ibi etenim quidā venerabilis sacerdos erat: q̄ cū clericis suis dei laudib⁹ bonisq; opibus intētus: sancte cōuersatiōis vitā ducebat. Supueniēte autē vocatiōis die defunct⁹ est atq; ante ecclesiā sepult⁹. Eidē vero ecclesie caule inherēbāt ouis atq; idē loc⁹ in q̄ sepultus est: ad eadē oues tendētib⁹ puus erat. Quadā at̄ nocte cū clericis intra ecclesiā psallētib⁹ fur venisset vt ingressus caulas furtū faceret veruecē tulit: et cōcitus exijt. Quū vero peruenisset ad locū: vbi vlr dñi sepult⁹ erat: repēte hesit: et gressum mouere nō potuit. Veruecē quidē de collo deposuit: eūq; dimittere voluit: s; manū laxare nō valuit. Cepit igit̄ stare miser cū preda sua reus et ligat⁹. volebat veruecē dimittere nec valebat: volebat egredi cū veruece nec poterat. Viro mō itaq; fur q̄ a viuus videri timuerat: hūc mortu⁹ tenebat. Cum itaq; gressus manusq; illi⁹ fuissent obstrecta: imobilis p̄stitit. Facto autē mane expletisq; laudib⁹ dei ab ecclesia: gressi sunt clerici et luenerūt ignotū hōiem veruecē tenentem manu. res venit in dubiū virū veruecē tollerēt an offerret. Sed culperē citū

indicauit penā. mirati omēs qz ingressus
fur viri dei merito ad p̄dā suā stabat liga
tus. Qui se p̄ eo p̄tinus i orationē dede
rūt. suisqz p̄cibus vix obtinere valuerunt
vt q̄ res eorū venerat rapere: saltē vacu⁹ ex
tre mereret. Itaqz fur qui diu steterat cuz
preda captiu⁹. qnqz exiit vacuus ⁊ liber.

Petrus.

¶ Paret quāte sit sup nos dulce
a dinis oipotēs de⁹: cui⁹ erga nos
fūt tam iucūda miracula.

De abbate prenestine mōtis eiusqz presbytero. Ca. XXII.

Gregorius.

¶ Kenestine vrbis mōs p̄minet: i
p quo beati petri apostoli monaste
riū sitū est: vtrozū dei quozā relati
one adhuc i monasterio positū audisse me
cōtigit magnū: hoc qd narro miraculum
qd eiusdē monasterij monachi se nosse te
stabant. In eo nāqz monasterio fuit: pater
vite venerabilis qui quendā monachum
nutriēs: vsqz ad reuerēdos prouexit mo
res. Cūqz eū in timore dñi videret excres
uisse: in eodē sibi monasterio tūc presbyte
rū fecit ordinari. Cui post ordinationē su
am qz nō longe abesset: eius exitus pre
snelationē indicatū ē. A predicto autē pas
tre monasterij petijt quaten⁹ ei pcederet
vt sibi sepulchrū pararet. Cui ille rēdit.
Ante te quidē ego moritur⁹ sum: s3 tñ va
de ⁊ sicut vis prepa sepulchrū tuū: recess:
sit igit ⁊ prepaui. Cū nō post multos die
es senex pater febre preuētus ad extrema
puenit. atqz assistenti presbytero iussit: di
cens. In tuo sepulchro me pone. Cūqz il
le diceret scis qz ego modo secutus⁹ sum:
vtrosqz capere nō potest: abbas p̄tin⁹ res
spondit. ita fac vt dixi qz sepulchrū tuum
ābos nos capit. Desunctor itaqz est atqz i
sepulchro eodē: qd sibi presbyter parau
erat: positus. Mor quoqz ⁊ presbyterū cor
poris languor secutus ē. Quo languore
crescēte citius presbyter vitā finiuit. Cū
qz ad sepulchrum qd sibi ipse parauerat.
corpus illius fuisset a fratribus deporta

tū: aperto eodez sepulchro viderūt oēs q̄
ad eront: locum nō esse vbi pent potuisset
qz corp⁹ patris monasterij qd illic añ po
siū uerat: omne illud sepulchrū tenebat
Cūqz fratres qui presbyteri corpus detu
lerāt: factā sibi sepeliē di difficultatē vide
rent. vn⁹ eorū exclamauit: dicēs. O pater
vbi est qd dixisti qz sepulchrū istud ābos
vos capet. Ad cuius vocē subito cunctis
vidētibus abbas corp⁹ qd illic ante po
sitū fuerat ⁊ supinū iacebat: se vertit in las
tere ⁊ vacante sepulchri locū ad sepeliēns
dū presbyteri corpus prebuit ⁊ qz vtrosqz
qz ille locus caperet: sicut viuus p̄miserat:
mortuus impleuit. Sed qz hoc qd predi
xi apud prenestinā vrbem in beati Petri
apostoli monasterio gestū est. His ne ali
quid etiā in hac vrbe de eius ecclesie cu
stodib⁹ vbi sacratissimū corpus illius est
positum audire.

Petrus.

¶ Glo atqz id vt fiat magnope de
precor.

De Theodoro ecclesie sancti Petri apostoli vrbis Rome mā sionario. Cap. XXIII.

Gregorius.

¶ Dhuc sup sunt qui Theodorū
eius ecclesie custodē nouerūt:
a cuius narratiōe innotuit res q̄
ei contigit: valde memorabilis
qz quadā nocte dū citius ad melioranda
iuxta ianuā lumina surrexisset. ex more li
gneis gradib⁹ sub lāpade positus stabat ⁊
lampadis refouibat lumē. Tum repente
beatus petrus apostolus in stola candida
deorsum in pauimēto constitit ei⁹ dixit.
Colliberte quare citius surrexisti. quo di
cro ab oculis aspiciētis euannit. Sed tan
tus in eū p̄no: irruit vt tota in illo corpo
ris virtus deficeret ⁊ per dies multos de
stratu suo surgere nō valeret. Qua in re
quid idē beator apostolus seruicibus sibi
voluit nisi presentia sui respect⁹ ostēdes
re: qz quicquid pro eius veneratiōe ages

gerent ipse hoc p mercede retributionis sine intermissione semp videret.

Petrus.

Mhi hoc nō tā apparet mirū quā visus est: sed qz is qui eū vidit: cū sanus esset egrotauit.

Gregorius.

Quid super hac re miraris petre.

Quāqd nā mēti excedit qz eū Daniel ppheta magnā illā ac terribilē visionē vidit: ex q̄ etiā visione p̄tremuit p̄tinus adiungit ⁊ ego elanguī ⁊ egrotavi p̄ dies plurimos. Caro enī ea que sunt spūs: cape nō valet. ⁊ iccirco nōnunq̄ cū mens humana vltra se ad videndū ducit̄ necesse est vt hoc carnē vasculū: qd̄ ferre talēti pond⁹ nō valet: infirmet̄.

Petrus.

Crupulū cogitationis mee aperta ratio dissoluit.

De Abundio mansionario ecclesie sancti Petri Ca. XXV.

Gregorius.

Quius illic nō ante longa tpa sicut nostri seniores referunt: custos ecclesie Abundius dicit̄ est magne humilitatis atqz grauitatis vir ita omnipotēti deo fideliter seruiens vt idē beatus Petrus apostolus signis ostēderet. quantā de illo haberet estimationē. Hāc cū quedā puella paralytica in ei⁹ ecclesia pmanēs manib⁹ reperit ⁊ dissolutis renib⁹ corp⁹ per terram traheret: vltiqz ab eodē beato Petro apostolo peteret vt sanari mereret: nocte quadā ei p̄ visionē ostendit ⁊ dixit. Vade ad Abundiū mansionariū ⁊ roga illū atqz ipse tibi salutē restituet. Cūqz illa de tāta visione certa esset: sed quis esset Abundius: ignoraret: cepit huc illucqz p̄ ecclesie loca se trāsire vt quis esset Abundius: inuestigaret. Cui repēte ipse factus ē obusā quē querebat ei⁹ dixit. Rogo te pater indica mibi quis est Abundius custos. Cui ille respōdit.

Ego sum. At illa inquit pastor ⁊ mītritor noster beatus Petrus apostol⁹ ad te me misit vt ab infirmitate illa liberare me debeas. Cui ille respōdit. Si ab ipso missa es surge manūqz ei⁹ tenuit ⁊ eā ī statum suū p̄tinus erexit. Sicqz ex illa hora oēs in eius corpore neruī ac mēbra solida ta sunt. vt solutionis illius signa vltēri⁹ nulla reemanerēt. Sed si cuncta que ī ei⁹ ecclesia gesta cognouim⁹: reuoluere conamur: ab vīro iam p̄culdubio narratiōe cōcessimus. Unde necesse est vt ad moder nos patres quorū vita per italle puincias claruit: narratio se nostra retorqueat.

De Abena monacho solitario. Cap. XXVI.

Uper in samnīa prouincia quidam venerabilis vir Menas nomine solitariā vitā ducebat: qui nostrorū multis cognitus ante hoc fere est decennium defunctus. De cuius operis narratione vnum auctorem nō infero. Qz pene tot mibi in eius vita testes sunt quot samnīa prouinciam nouerunt. Hic itaqz nihil ad vsum suum aliud nisi pauca apū vascula possidebat. Huic cum longobardus quidā in eisdem apibus rapinā voluisset ingerere: p̄tē ab eodem vīro verbo corruptus est: ⁊ mox p̄ malignum sp̄ritū ante eius vestigia veratus. Qua ex re factus est vt sicut apud omnes incolas ita etiā apud eandem barbarā gentē eius celebre nomen haberetur nullusqz vltra presumeret eius cellulam nisi humilis intrare. Sepe vero ex vicina silua venientes vrsi: apes eius comedere conabant: quos ille deprehensos ferula: quā portare manu conueuerat: cedebat. ante cuius verba immanissime bestie rugiebant ⁊ fugiebant ⁊ que gladios formidare vix poterant: ex eius manu ictus ferule pertimescebant. Huius studiū fuit nihil in hoc mundo habere: nihil quere re. omēs q̄ ad se charitatē cā veniebāt: ad eterne vite desideria accēdere. Si quans

do autem quorūlibet culpas agnosceret: nunq̄ ab increpab̄ tōe paſceret: sed amotis igne succensus: studebat in eis veberementer per linguā seuire. Consuetudinē vero vicini vel longe positi: eiusdē loci ac cole fecerūt: vt diebus certis per ebdomadam vnusquisq; ei oblatiōes suas trāsmitteteret: vt esset q̄ ip̄e ad se venientibus offerre potuisset. Quodā vero tempore possessor quidā Carterius nomīe in mūdo desiderio deuictus: quandā sc̄imonialē femina rapuit: sibiq; illicito m̄rimonio iūxit q̄ mox vt vir dñi cognouit: ei per q̄s potuit: que fuerat dignus audire: mandauit. Cūq; ille sceleris sui cōsciū timeret: atq; ad virū dei accedere nequaq; presume- ret: ne forte hūc asperere vt delinquētes solebat: increparet: fecit oblatiōes suas eas inter oblatiōes alioꝝ misit: vt eius munera saltē nesciendo susciperet. Sed cū coram eo fuissent oblatiōes omnīū deportate: vir dei tacitū sedit: sigillatim omnes cōsiderare studuit: et oēs als eligēs atq; seorsum ponēs: oblatiōes quas idem Carterius trāsmiserat: cognouit per spiritū: spreuit et abiecit decens: Ite et dicte ei: oblatiōem suam omnipotēti deo tulisti: et mihi tuas oblatiōes transmittis. Ego oblatiōnem tuā non accipio: quia suam abstulisti deo. Quia ex re factū est vt presentes quosq; magnus timor inuaderet: cū vir domini tā scilenter de absentibus iudicaret.

Petrus.

Altos horū suspicor martyrium
 m subire potuisse: si eos tempus per
 secutiōis inuenisset.

Gregorius.

Non sunt Petre martyrij genera
 d vnū in occulto: aliter q̄z in publico. Nam et si persecutio deest exterius: martyrij meritū in occulto est: cum virtus ad passiōem p̄mpta flagrat in ania. Quia enī esse possit et sine aperta passiōe martyriū: testat in euangelio dñs: qui sebedei filijs adhuc pre infirmitate mentis maiorā sessionis loca querentibus dicit: potestis bibere calicē quē ego bibitur?

sum? Cui videlicet cū responderēt: Possu-
 sumus. At vtriusq; Calicē quidē meū bi-
 betis: sedere autē ad dexterā meā vel ad
 sinistrā non est meū dare vobis: quid autē
 calicis nomē nisi passiōis poculū signat?
 Et cū nimirū conlter: qz Jacobus in pas-
 sione occubuit: Johānes vero in pace eccle-
 sie quieuit incūctanter: colligit esse et si
 ne aperta passiōe martyriū: quando et ille
 calicē cūi bibere dictus est: qui ex persecu-
 tiōe mortuus nō est. De his autē talibus
 tantisq; viris quoz superius memoriā feci:
 cur dicamus qz si persecutiōis tempus
 extitisset: martyres esse potuissent: qui oc-
 culte antiqui hostis insidias tolerātes: su-
 osq; in hoc mūdo aduersarios diligētes:
 cūctis carnalib; desiderijs resistentēs: per
 hoc qz se offūpotenti deo in corde macta-
 uerūt: etiā pacis tempe martyres fuerūt:
 dū nostris modo t̄pibus viles quoz et se-
 cularis vite personas de quibus nil celestis
 glorie p̄sumi posse videbat: orta occasiōe
 cōtingit ad martyrij coronas peruenisse.

De quadraginta rusticis qui
 pro eo qz carnes imolaticias co-
 medere noluerūt: a lōgobardis
 occisi sunt. Cap. XXVII.

Ante hos fere annos quīn-
 decim sicut hi testāt: qui inter
 esse potuerūt: quadraginta rus-
 tici a lōgobardis capti: carnes
 imolaticias comedere cōpellebant. Qui
 cū valde resisterent: et cōtingere cibū sacri-
 legū nollent: ceperunt longobardi: qui eos
 tenerāt: nisi imolata comederēt: morteꝝ
 eis minari. At illi eternā potius vitā q̄
 presentē ac trāstorā diligētes: firmiter
 perstiterūt: atq; in sua cōstantia simul om-
 nes occisi sunt. Quid itaq; isti nisi veri-
 tatis martyres fuerūt: qui ne vetitū come-
 dendo: conditorē suū offenderēt: elegerūt
 gladijs vitam finire.

De multitudine captiuoz q̄
 pro eo qz caput capre adorare no-
 luerūt occisi sūt: Cap. XXVIII.

Eodem quoq; tēpore duz fere.
 xl. captiuos alios longobardū
 tenuissent moze suo immolaue
 runt caput capze dyabolo. hoc
 ei p circuitū currētes. ⁊ carmine nefando
 dedicātes. **Lūg** illud ipsi pri^o submissis
 ceruicib⁹ adorarēt: eos quoq; quos cepe
 rāt: hoc adorare pariter cōpellabāt. Sed
 ex eis dē captiuis maxia multitudo mag
 eligēs moriēdo ad vitā immortalē tendere
 q̄ adorādo vitā mortalē tenere: obtempe
 rare iussis sacrilegis noluit ⁊ ceruicē quā
 semp creatori flexerat: creature inclinare
 contēpsit. vñ factum est vt hostes qui eos
 ceperāt graui iracūdia accēsi: cūctos gla
 dijs interficerēt: quos in errore suo pucti
 pes nō haberēt. Quid ergo mirū si erum
 pēte psecutiōis tpe illi martyres esse po
 tuissent: qui in ipsa quoq; pace ecclesie se
 metipos semp affligētes angustā marty
 rij tenuerūt viā. q̄n ingruētē psecutionis
 articulo. hi etiam meruerūt martyrij pal
 mas accipere: qui i pace ecclesie latas hu
 ius seculi vias sequi videbant. **Ita** tamē
 hoc qđ de eis dē electis dicimus viris: de
 cūctis iā quasi in regula tenem⁹. **Ita** cum
 psecutionis apte tēpus irruit: sicut pleris
 q; martyriū subire possunt. q̄ esse in pace
 ecclesie despicabiles vident. ita nōnunq̄
 in debilitatis formidinē corruūt qui in pa
 ce ecclesie pri^o fortiter stare videbant. S; **s;**
 eos de quib⁹ p̄dicim⁹: fieri martyres po
 tuisse fidēter fatemur: q; hoc iā ex eozū fi
 ne colligim⁹. **Eadē** ei nec in ap̄ta psecu
 tione poterāt hi: de quibus cōstat quia ⁊
 vsq; ad finem vite in occulta animi virtu
 te perstiterunt.

De Arriano episcopo cecato:

Cap. XXIX.

Petrus.

Tasseris ita est. Sed super in
 dignos nos diuine misericord
 die dispēsationē miroz. **Quia**
 longobardozū seuciciā ita mode
 ratur vt eozū sacerdotēs sacrilegos: qui es
 se se fidelīū quasi victores vidēt: orbodo

rozū fidē psequi minime permittat.

Gregorius.

Ec petre facere plerumq; conati
 sunt: sed eozū seucicie miracula su
 perna restiterūt. **Ande** vnū narro
 qđ per **Bonifaciū** monasterij mei mona
 chū: qui vsq; ante quadriennū cū longo
 bardis fuit: adhuc āte tridū agnouit. **Lū**
 ad Spoletanā vrbe longobardozū episco
 pus scz **Arrian⁹** venisset ⁊ locus illic vbi
 solētia ageret: nō haberet: cepit ab eius
 ciuitatis Episcopo ecclesiā petere: quam
 suo erroi dedicaret. **Q** dū valde Episco
 pus negaret. idē qui venerat **Arrian⁹** be
 ati **Pauli** apostoli illic ecclesiā comin⁹ si
 tam se die altero violēter intraturū profes
 sus est. **Q**d eiusdē ecclesie cultos audiēs
 festinus cucurrit: ecclesiā clausit: seris mu
 niuit. **Facto** autē vespere lampades oēs ex
 tinxit seq; in interiorib⁹ abscondit. **In** ipso
 autē subsequētis lucis crepusculo **Arria
 nus** episcopus collecta multitudine adue
 nit: clausas ecclesie ianuas effringere pa
 ratus: sed repente cūcte simul porte diuis
 nitus concusse: abiectis longius seris ap
 te sunt atq; cum magno sonitu oia eccles
 sie claustra patuerūt effuso desuper lumis
 ne omēs que extincte fuerant lampades ac
 cense sunt. **Arrianus** vero episcop⁹ q̄ viz
 facturus aduenerat: subita cecitate p̄cus
 sus est. atq; alienis iam manib⁹ ad suum
 habitaculū reductus. **Q**d dū longobardū
 in eadē regione positi omēs agnoscerēt:
 nequaq; vltierius presumpserūt catholica
 loca temerare. **Miro** enī modo res gesta
 est: vt quia eiusdē **Arriani** clause lampas
 des in ecclesia beati **Pauli** fuerant extin
 cte: vno eodēq; tēpore vt ipse lumen p̄de
 ret ⁊ in ecclesia lumen rediret.

De Arrianozū ecclesia que in
 Romana vrbe catholica cōsecre
 tione dedicata est. Ca. XXX.

Ed neq; hoc sileā q; ad eiusdē
 Arriane hereseos damnationē
 in hac quoq; vrbe biennū

pietas superna monstrauit. Ex his quispe
que narro aliud populus agnouit: aliud
autē sacerdos ⁊ custodes ecclesie, se audis
se ⁊ uidisse testantur Arrianorum ecclesia i re
gione vrbis huius q̄ Subura dicitur cum
clausa vsq; ante biennium remanisset: pla
cuit vt in fide catholica introductis illic
beati Stephani ⁊ sancte Agathe marty
rum reliquijs dedicari debuisset. Ad fa
ctū est. Itā cum magna populi multitudine
venientes atq; omnipotentē dño laudes
canentes eandē ecclesiaz ingressi sumus.
Cūq; in ea iā missarū solēnia celebrarent
⁊ pre eiusdē loci angustia populi se turba
compremeret: quidā ex his q̄ extra sacra
riū stabant porcū subito intra suos pedes
huc illicq; discurrere senserūt. Quē duz
vnusquisq; sentiret ⁊ iuxta se stantib⁹ in
dicaret: idē porcus ecclesie ianuas petiit
⁊ omēs p quos transijt: in admirationez
comouit: sed videri a nullo potuit quāuis
sentire potuisset. Ad idcirco diuina pie
tas ostēdit vt cūctis patefceret quia, de lo
co eodē imundus habitator exiret. Per
secta igitur celebratiōe missarū recessim⁹.
Sed adhuc nocte eadē magnus in eius
dem ecclesie tectis strepitus, factus est. ac
si in eis aliquis errando discurreret. Se
quētī autē nocte grauior sonit⁹ exereuit.
ac subito tāto terroze insonuit ac si omīs
illa ecclesia a fundamētis fuisset euerſa et
ptinus recessit. ⁊ nulla illuc vltier⁹ inq̄
tudo antiqui hostis apparuit. Sed p ter
roris sonitum quem fecit: innotuit a loco
quem diu tenuerat: quā coactus exibat.
Post paucos vero dies in magna sereni
tate aeris super altare eiusdē ecclesie nu
bes celitus descendit suozq; illud velamē
ne operuit. omnēq; ecclesiā tanto terroze
ac suauitatis odore repleuit: vt patētib⁹
ianuis nullus illic presumeret intrare.
Sacerdos quoq; ⁊ custodes ⁊ hi qui ad
celebrāda missarū solēnia venerant. rem
videbāt: ingredi minime poterāt ⁊ suau
tatē mirifici odoris trahebant. Die vero
alio cū in ea lampades sine lumine pende
rent: emissio diuinitus lumine sunt accen

se. Post paucos iterū dies expletis mis
sarum solēnijs: extinctis lampadibus cus
tos ex eadē ecclesia egressus post paulu
luz intrauit ⁊ lampades quas extinctas
reliquerat: lucentes reperit. Quas nes
gligenter extinxisse se credens: eas iā sol
licitus extinxit. ⁊ exiens ecclesiā clausit.
Sed post horarū trium spaciū regressus:
lucentes lampades: quas extinxerat: itez
accensas inuenit vt videlicet ex ipso lumi
ne aperte claresceret: quia locus ille a tes
nebris ad lucem venisset.

Petrus.

Et si in magnis sum⁹ tribulationi
bus positi quia tamē a conditore
nostro nō sumus omnino desper
ti: testantur ea que audio eius stupenda mi
racula.

De Hermigildo rege Liugildi
Quisigothoruz regis filio pro
fide catholica ab eodē patre suo
occiso: Cap. XXXI.

Gregorius.

Amamus sola que in Italia ges
ta sunt narrare decreuerim.

¶ Quis ne tamē vt pro ostendēda
eiusdem arriane hereseos dā
natione transeamus: verbo ad hispanias
atq; inde per Africā ad Italiā redeam⁹.

Petrus.

Se quo libet. nā letus ducoz: let⁹
a reducor.

Gregorius.

Sicut multorū qui ab hispaniaruz
ptibus veniunt: relatione cognouim⁹: nu
per Hermigild⁹ rex Liugildi regis Gul
sigothoruz filius ab arriana heresi ad ca
tholicā fidē viro reuerētissimo Leandro
Spoleitano Episcopo dudū mihi i amici
tija familiariter iuncto predicāte conuer
sus est. Quē pater Arrianus vt ad ean
dem heresim rediret ⁊ premijs suadere. ⁊
minis terrere conatus est. Cūq; ille con

stantissime responderet nunquā se veram fidem posse relinquere: quā semel agnouisset: iratus pater eū priuauit regno rebusque expoliavit omnibus. Cūque nec sic virtutē mentis illius emollire valuisset: ardua illū custodia concludēs: collū manusque illius ferro ligauit. Cepit itaque isidō Hermigildus rex iuuenis terrenū regnum despicere. et forti desiderio celeste querens. in cilitijs vinculatus iacēs: omnipotenti deo ad confortandū se preces effundere: tantoque sublimius gloriā transeuntis mundi despiciere quōto? et religatus agnouerat nil fuisse quod potuerit auerri. Superueniente autē pascalis festiuitatis die intēpēste noctis silentio ad eū perfidus pater Arrianū episcopū misit ut ex eius manu sacre lege cōsecrationis cōmunionē perciperet atque per hoc ad patris gratiam, redire mereret. Sed vir deo deditus Arriano episcopo venienti exprobrauit ut debuit: eiusque a se perfidiā dignis increpationibus repulit. Quia et si exterius iacebat ligatus apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reuerso episcopo Arriano pater infremuit stantissimosque apparitores misit qui constantissimorum confessorē dei illic: vbi tacebat: occiderēt quōd et factū est. Nam mox ut ingressi sunt: securi cerebrū eius infringentes: vitā corporis abstulerunt: hocque in eo valuerunt perimere. quōd ipsum quoque: qui peremptus est: in se cōstiterat desperasse. Sed pro ostēdenda vera eius gloria superna quoque nō defuere miracula. Nam cepit in nocturno silentio psalmodiē cantus ad corpus eius dem regis et martyris audiri. atque idō veraciter regis quia et martyris. Quidā etiam ferunt quōd illic nocturno tēpore accense lampades apparebant. vnde et factum est quatenus corpus illius ut videlicet martyris iure a cunctis fidelibus venerari debuisset. Pater vero cōmētus pīna perfidus et parricida hoc fecisse se voluit nec tamen vix ad obtinendam. salutem pertinuit. Nam quia vera esset catholica fides agnouit: sed gentis sue timore perterritus

ad hanc perueniri non meruit. Quis orta egritudine ad extrema perductus est. et Leandro episcopo quem prius vehemēter afflixerat Richardum regē filium: quē in sua heresi relinquebat. cōmendare curauit: ut in ipso quoque talia faceret: quas lia et in fratre illius suis exhortationibus fecisset. qui cōmendatione completa defunctus est. Post cuius mortem Richardus rex non patres perfidū sed fratrem martyrem loquens: ab Arriane hereseos prauitate cōuersus est. Totaque quoque Quisigothorum gentē ita ad veram perduxit fidem ut nullum in suo regno militare permitteret qui regni dei hostis existere perhereticarum prauitatem non timeret. Nec mirum quod vere fidei predicator factus est: quod frater est martyris cuius hunc quoque merita adiuuant ut ad omnipotentis dei gremium et multos reducat. Quia in re cōsiderandum nobis est quia totum hoc agnequaquā posset si Hermigildus rex pro veritate mortuus nō fuisset. Nam sicut scriptum est nisi granū frumenti cadens in terram mortuū fuerit: ipsum solum manet. si autem mortuū fuerit multum fructum affert. Hoc fieri videmus in membris quoque factum scimus in capite in Quisigothorum gente etenim vnus mortuus est ut multi viuerent. Et dum vnum granum fideliter cecidit: ad obtinendam fidem animarum seges multa surrexit.

Petrus.

Es mira et nostris stupenda temporibus.

De episcopis Africanis qui pro defensione catholice fidei abscessis ab Arrianis Quadalorum linguis nullum locutionis solite sustinere dispendium.

Lapi. XXXII.

Gregorius.

Ustiniani quoque Augusti temporibus: quoniam contra catholicorum fidem exorta a Bandalis persecutio Arriani in Africa vehementer insaniret: quidam in defensione veritatis ipsi fortiter persistebant. Quos ad medium deductos: Bandalorum re eos verbis ac muneribus ad perfidiam flectere non valens: tormentis frangere posse se credit. Nam cum eis in ipsa defensione veritatis silentium indiceret: nec tamen ipsi contra perfidiam tacerent: ne tacendo forsitan consensisse viderentur: raptus in furorem: eorum linguas abscindi radicitus precepit. Res mira et multis nota senioribus: quod ita per defensionem veritatis etiam sine lingua loquebantur sicut prius loqui per linguam consueverat.

Petrus.

m Grandum valde et vehementer stupendum.

Gregorius.

f Criptum Petre est de unigenito summi patris in principio erat verbum: et verbum erat apud dei: et deus erat verbum. De cuius etiam virtute sub iungit. Omnia per ipsum facta sunt. Quid igitur miramur: si verba edere sine lingua potuit: verbum quoque fecit linguam.

Petrus.

p Tacet quod dicis.

Gregorius.

b Itaque tempore profugus ad Constantinopolitanam urbem venerat eoque tempore: quo pro explendis responsis ecclesie ad principem ipse transmissus suorum seniorum quendam in episcopum repperit: qui se ad huc eorum ora sine linguis loquentia vidisse testabatur ita ut aperto ore clamaret. Ecce videte: quia linguam non habemus et loqui mur. Videbat enim a respicientibus ut ferebat abscissis radicitus linguis: quasi quoddam baratrum patebat in gutturo: et tamen ore vacuo plena ad integrum verba formabant. Quorum illic vnus in luxuria lapsus mox priuatus est dono miraculi recto videlicet omnipotentis dei iudicio: ut qui car

nis continentiam seruare neglexerat: sine lingua carnea non haberet verba veritatis. Sed hec nos pro Arriane hereseos damnatione dixisse sufficiat. Nam ad ea que nuper in Italia gesta sunt signa redeamus.

De Eleutherio seruo dei:

Cap. XXXIII.

i Sauri cuius superius memoriam feci Eleutherius pater: monasterij beati euangeliste Marci: quod in Spolitane urbis pomerijs situm est: diu mecum est in hac urbe in meo monasterio conuersatus: ibique defunctus est. Quod sui discipuli referebant oratione mortuum suscitasse. Vir autem tante simplicitatis erat et compunctiois: ut dubium non esset quod ille lachryme ex tanta humilitate simplicitatis mente edite apud omnipotentem dominum multa obtinere potuissent. Cuius ego aliquod miraculum narabo: quod inquisitus mihi simpliciter et ipse fatebatur. Quadam namque die dum iter carperet: facto vespere cum ad secedendum locus desisset: in monasterium virginum deuenit. In quo quidam puer parvulus erat: quem malignus spiritus omni nocte vexare consueverat. Sed sanctimoniales femine ut virum dei susceperunt: eum et rogauerunt dicentes: Tecum pater hactenote puer iste maneat. Quod ipse benigne suscepit: se cuius eus nocte eadem iacere permisit. Facto autem mane ceperunt sanctimoniales femine eundem patrem vigilantem inquirere siquid ei puerique dederant: nocte eadem fecisset. Qui miratus: cur ita requireretur: respondit: Hihil. Tunc illi et eundem pueri innotuerunt causam: et quod malignus spiritus nulla ab eo nocte recederet indigne cauerunt sum opere postularis: ut hunc secum ad monasterium tollerent. Quia iam vexatione illius videre ipse non possent. Concessit senex: puerum ad monasterium duxit. Qui cum multo tempore in monasterio fuisset: atque ad hunc antiquus hostis accedere minime presumpsisset: eiusdem senis animus de salute pueri imoderatus per leticia tactus est. Nam coram positus fratribus dixit. Fratres: dyabolus sibi cum illis sororibus ioca

baē. Et vero ubi ad seruos dei ventū est: ad hunc puerū accedere non presumpsit. Post quā vocem hora eadē ac momento idem puer corā cunctis fratribus dyabolose inuadēte veratus est: quo viso senex se protinus in lamentū dedit. Quē dum lugentē diu fratres cōsolari voluissent: respondit dicēs: Credite mihi: qz in nulli⁹ vestrū ore hodie panis ingredit: nisi puer iste a demōtio fuerit erept⁹. Tūc se in orationē cum cūctis fratribus strauit: et eouf qz oratū est: quousqz puer a veratiōe sanatus est: vt ad hūc malignus spūs accedendi ausum vltērius nō haberet.

Petrus.

Credo quia hec elatio parua surripuerit: eius discipulos omnipotens deus facti illius esse voluit adiutores.

Gregorius.

Ta est nam pondus miraculi solus portare nō potuit: diuidit hoc cū fratribus et portauit. Hui⁹ vizi oratio quāte virtutis essz: in memetipso expertus sum. Nam cū quodā tempe in monasterio positus: incisionē vitaliū paterer: crebrisqz angustijs per horarū momēta ad exitū propinquarē: quē medici molestā greco eloquio syncopin vocāt: et nisi me frequēter fratres cibo reficerēt: vitalis mihi spūs funditus intercidit. videret. Pascalis superuenit dies. et cū in sacratissimo sabbato in quo omnes et paruuli pueri ieiunant: ego ieiunare nō possem: cepi plus merore q̄ infirmitate deficere. Sed tristis anim⁹ consiliū citius inuenit vt eūdem virū dei secreto in oratoriu⁹ duceret. Eūqz peteret: quaten⁹ mihi vt die illo ad ieiunandū virtus daret: suis apud omnipotētē dñm precibus obrineret: quod et factū est. Nam mox vt oratoriu⁹ ingressus fuit: humilliter sese cū lachrymis in orationē dedit: et post paululū completa oratione exiit: et ad vocē benedictiōis illius virtutē tantā meus stomach⁹ accepit: vt mihi funditus a memoria tollerēt cibis et egritudo. Lepi mirari quis essem: q̄s sue

rim: quia et cū ad animū redibat infirmitas: nihil in me ex his: que meminerā: recognoscebā. Quqz in dispensatiōe monasterij mens occupata fuisset: obliuiscer bar funditus egritudinis mee. Si vero: vt predixit: rediret egritudo ad memoriā: cū tam fortē me esse sentirē: mirabar si nā comedissem qui ad vesperā veniens: tante me fortitudis inueni: et si voluissem: ieiunū vsqz ad diem alterū trāsferre potuissem. Sicqz factū est vt in me probaret: ea etiā de illo vera esse: quibus ipse minime interfuissem.

De generibus compunctio- num: Capitulū XXXIII.

Petrus.

Quia eundē virū magne compunctiōis fuisse dixisti: ipaz lachrymarū vin largius addiscere cupio. Unde queso: vt quot sint genera compunctiōis: mihi edisseras.

Gregorius.

In multis species compunctio diuidit: quādo singule queqz a penitentibus culpe plangunt. Unde ex voce quoqz penitentū Hieremias ait: Diuisiōes aquaz deduxit oculus meus. Principaliter vero compunctiōnis genera duo sunt: qz deū sitis anima: prius timore cōpungit: post amore. Prius enī sese i lachrymas effudit: qz dū maloz suorum recolit: p his perpeti eterna supplicia pertimescit. At vero cū longa meroris anxietate fuerit formido cōsumpta: quedā tā de presumptiōe venie securitas nascit: et in amore celestiu⁹ gaudiōz anim⁹ inflammat: et qui prius flebat ne duceret ad suppliciu⁹: postmodū amarissime flere incipit: quia differtur a regno. Contemplant enim mēs qui sint illi angeloz chorū: que ipa societas beatoruz spirituu⁹: que materas interne visionis dei: et amplius plangit: quia a bonis perhennibus deest: quā fleuit pri⁹ cū mala eterna metuebat. Sic qz fit vt perfecta cōpunctio formidinis tradat animā compunctiōi dilectiōis. **23**

bene in sacra veraciq; hystoria figurata narratiōe describitur que ait: **Q**uæra filia Caleph sedens super azinū suspiravit Cui dixit pater suus: Quid habes? At illa respondit. Da mihi benedictionē: terrā australē ⁊ arenā dedisti mihi: iunge ⁊ irriguā. Dedit ei pater suus irriguū superius ⁊ irriguū inferius. Quæ quippe super azinū sedet: cū irratiōabilibus carnis sue motibus anima presidet. Quæ suspirās a patre terrā irriguā petit: quia a creatore nostro cū magno gemitu querenda est lachrymarū gratia. Sunt nāq; nōnulli qui tam in dono perceperūt libere p iusticia loqui: oppressos tueri: indigētibus possessa tribuere: ardorē fidei habere: sed adhuc gratiā lachrymarū non habēt. Hi nimirū terram australē ⁊ arenam habent: sed adhuc irrigua indigent: quia in bonis operibus: positi in quibus magni atq; feruētēs sunt: oportet nimirū vt aut timore supplicij: aut amore regni celestis: mala etiā que antea perpetrauerūt deplorent. Sed quia vt dixi: duo sunt compūctiōnis genera: dedit ei pater suus irriguū superius: ⁊ irriguū inferius. Irriguū quippe superius accipit anima: cū sese in lachrymis celestis regni desiderio: affligit. Irriguū vero inferius accipit: cū inferni supplicia flendo pertimescit. Equidem prius inferius ac post irriguū superius dat. Sed quia compūctio amoris dignitate preeminet: necesse fuit vt prius irriguū superius: ⁊ post irriguū inferius cōmemorari debuisset.

De Amantio presbytero:
prouinciæ Tusciæ:

Capitulū. XXXV.

Petrus.

Pacet quod dicis. Sed postq̄ hūc venerāde vite Eleutherij hui⁹ meriti dixisti: liber inquit: re si nūc in mundo esse credē dum est aliquos tales.

Gregorius.

Lozidus Tudertine ecclesie ep̄sculus veritatis: atq; sanctitatis est: dilectiōi tue incognitū nō est. Hic mihi esse apud se presbyter⁹ quendā Amantiū nomine præcipue simplicitatis narrauit virū: quem hoc habere virtutis perhibet: vt apostolorū more manū super egros ponat ⁊ salutē restituat: ⁊ quantum liber vehemens egritudo sit: ad tactū illius abscedat. Quē hoc etiam habere mirraculi adiūxit: quia in quolibet loco quāuis immansissime asperitatis serpentē reperit: mox vt eaz signo crucis signauerit: extinguit: ita vt virtute crucis: quam vir dei digito ediderit: disruptis visceribus moriat. Quem si quādo serpens in foramine fugerit: signo crucis os foraminis benedicat: statimq; ex foramine serpens iaz mortuus trahit. Quem tante virtutis virtus ip̄e etiā videre curauit: eūq; ad me ductum in infirmorū domo paucis diebus manere voluit: vbi siqua adesset curatiōnis gratia: citius probari potuisset. Ibi autem quidam inter egros alios mēte capius iacebat quem medicina greco vocabulo freneticus appellat. Qui nocte quadam cū magnas voces sicut insanus ederet: cunctosq; egros immensis clamoribus perturbaret: ita vt nulli illic capere somnū liceret: fiebat res valde mirabilis: quia vnde vnus male: inde omnes deterrius habebant. Sed sicut ⁊ prius a reuerendissimo Florido ep̄scopo: qui tunc cū predicto presbytero illic pariter manebat ⁊ post a puero: qui nocte eadem egrotantibus serutebat: subtiliter agnouit. Idem venerabilis presbyter: de proprio stratu surgens: ad lectum frenetici silenter accessit: ⁊ super eum positis manibus orauit. Moxq; illum: vt melius habentem tulit: atq; in superiora domus secum ad oratorium duxit: vbi pro eo liberius orationis incubuit: et statim eum sanum ad lectum proximum reduxit: ita vt nullas ulterius voces ederet: nec iam egrotorum quempiam aliquo clamore perturbaret: nec iaz egritudinem auxilium alienam: qui perfecte

reecerat mentem suaz. Ex quo eius vno facto didicimus: vt de eo illa omnia audita crederemus.

Petrus.

m Agne vite edificatio est videre viros tam mira facientes: atq; in ciuibus suis hierusalem celestesz in terra conuiscere.

De Maximiano Syracusane ciuitatis episcopo:

Capitulum. XXXVI.

Gregorius.

n Eaq; hoc silendum puto: q; omnipotēs deus super Maximianum famulum suum: nunc Syracusanum episcopum: tūc autem mei monasterij parem: dignatus est monstrare miraculum. Nam dum iussione pontificis in Constantinopolitane vrbis palatio responsis ecclesiasticis deseruirem: illuc ad me idem venerabilis Maximianus charitate exigente: cum fratribus venit. Qui cum ad monasterium meum Roma rediret: in mari adriatico nimia tempestate deprehensus inestimabili ordine: atq; inusitato miraculo erga se cunctosq; qui cum eo aderant: omnipotentis dei iram cognouit et gratiā. Nam cum in eorum morte ventorum nimietatibus eleuati fluctus sentirent: ex nauiclaui perditis: arbor abscisa est: vela inundis proiecta: totumq; vas nauis quassatum nimis fluctibus: ab omni fuerat vas compage dissolutum. Rimis itaq; patentibus intrauit mare: atq; vsq; ad superiores tabulas impleuit nauem: ita vt non tam nauis inter vndas: quam vnde iam intra nauem esse viderentur. Tunc in eadem nauis residentes: non iam ex morte vicina: sed ex ipsa eius presentia ac visione turbati: omnes sibimet pacem dederūt corpus et sanguinem redemptionis acceperunt: deo se singuli commendantes: vt eorum animas benigne susciperet: quorum corpora in tam pauenda morte tradiderat.

Sed omnipotens deus: qui eorum mentes mirabiliter terruit: eorum quoq; vitam mirabilis seruauit. Nam diebus octo: nauis eadem vsq; ad superiores tabulas aquis plena iter propriuz peragens enatauit. Nono autem die in Corbronensis castri portu educta est. Ex qua ierūt omnes incolumes qui cum predicto venerabili viro Maximiano nauigabant. Quos post eos ipse quoq; fuisset egressus: mox in eiusdem portus profundum nauis demersa est: ac si illis egredientibus prepondera subleuatiōe caruisset: que plena hominibus in pelago aquas portauerat atq; enatauerat: Maximiano cum suis fratribus recedente aquas sine hominibus in portu non valuit portare: vt hinc omnipotēs deus ostenderet: quia hanc onustam suam manu tenuerat: que ab hominibus vacua et derelicta sup aquas nō potuit manere.

De Sanctulo presbytero:

provincie Thursie:

Capitulum. XXXVII.

a Hæc dies quoq; fere quadraginta vidisti apud me eum: cuius superius memoriaz feci: venerabilis vite presbyterū Sanctulum nomine: qui ad me ex Thursia provincia: annis singulis venire consuevit. Sed ex eadem provincia quidam monachus ante triduū venit: qui grauis numerum me rorem ad me pertulit: quia eundez virum obiisse nunciauit. Huius ergo viri et si non sine gemitu dulcedinis recoilo: factamen sine formidine illas virtutes: narro: quas a vicinis eius sacerdotibus mira virtute et simplicitate predictis agnouit. Et sicut inter amantes se animos hominum magnum charitatis familiaritas autem prebet: a me plerumq; ex dulcedine coactus: ipse quoq; de his que egit extrema quedā fateri cogebatur.

q Quodam namq; tempore hic cum in prelo longobardi oliuā premebant: vt oleum liquari debuisset:

sicut iucundus erat et vultu et animo: vitem vacuam ad prelium detulit laborantesque longo bardos leto vultu salutavit. vtrum protulit et iubendo potius quam petendo eum impleri sibi dixit. Sed gentiles viri quia tota iam die frustra laborauerant atque ab oliuis exire oleum torquendo non poterat: verba illius molestos susceperunt eumque iniurijs insectati sunt. quibus vir domini letiozi adhuc vultu respondit: dicens. Sic promittis si istum vitem Sanctulo impletis et sic a vobis reuertit. Quibus illis ex oliuis oleum defluere non cerneret et virum dei ad implendum vtrum sibi insistere videret: vehementer accensum maiori bus hinc verborum contumelijs detestari ceperunt. Vir autem dei videns quod ex prelo oleum nullomodo exiret: aquam sibi vane petijt quam cunctis videtibus benedixit. atque in prelium suis manibus iactavit. Ex qua protinus benedictione tanta vbertas olei erupit ut longobardi qui prius diu incassum laborauerant: non solum sua vascula omnia. sed vtrum quoque que viri dei detulerat implentes: gratias agerent quia is qui oleum petere venerat: benedicens dedit quod postulabat.

Alio quoque tempore vehemens ibi incuberat: fames et beati Laurentij martyris ecclesia fuerat a longobardis incensa. Quam viri dei restaurare cupiens artifices multos ac plures subministrates operarios adhibuit: quibus necesse erat ut quotidiani sumptus laborantibus sine dilatioe preberent. sed exigente eiusdem famis necessitate panis defuit: ceperuntque laborantes instanter victum querere quia vires ad labore per inopiam non haberent. Quam viri dei audiens eos verbis consolabatur foras promittendo quod deerat. Sed ipse grauiter anxiebat intus: exhibere cibum non valens: quem promittebat. Cum vero huc illucque anxius pergeret: deuenit ad clibanum in quo vicini mulieres pridie panes coxerant. ibique curuatus aspexit ne forte panis coquentibus remansisset. Tunc repente panem mire magnitudinis atque insoliti candoris inuenit: quoniam quidem tulit. Sed deferre artifi-

cibus noluit. ne fortasse alienus esset et cuius panis velut ex pietate perpetraret. Per vicinas itaque hunc mulieres detulit eumque omnibus ostendit ac ne cui earum remansisset: inquisiuit: omnes autem quem pridie panem coxerant. suum hunc esse negauerunt atque panes suos numero integro se a clibanano retulisse profitebantur. Tunc letus vir domini perrexit ad multos artifices cum vno pane et vni omnipotenti deo gratias agerent admonuit: et quia eis annonam prebuerat indicauit eisque ad refectio nem protinus inuitatis inuentum panem apposuit. Quibus sufficienter pleneque satietatis plura ex eo quam ipse panis fuerit fragmenta collegit. Que die quoque altero eis ad refectioem intulit. Sed id quod ex fragmentis supererat. Ipsa quoque que appositae fuerant fragmenta supabant. factusque est ut per dies decem omnes illi artifices atque operarij ex illo vno pane satii. hunc et quotidie ederent et ex eo quotidie quod edi posset: in crastinum quotidie superesset ac si fragmenta panis illius per eum crescerent et cibum comedentium ora ipsorum repararent.

Petrus.

Mira res atque exemplum domini talem operis vehementer omnibus stupenda.

Gregorius.

Ipsa Petre multos de vno pane per seruum qui ex quinque panibus quinque millia hominum satiauit per semetipsum. Qui pauca seminibus grana innumera segetum frumenta multiplicat. qui ipsa quoque semina produxit ex terra. et simul omnia creauit ex nihilo. Sed ne diuini mireris quid in virtute domini venerandus vir Sanctulus exteri fecerit audi ex virtute domini qualis interioris fuit. Die etenim quadam a longobardis captus quidam dyaconus tenebatur ligatus. eumque ipsi qui tenuerant interficere cogitabant. Quibus prescete autem die

vir dei Sanctulus ab eisdē longobardis petijt: vt relaxari eius vita cōcedi debuisset: quod posse se facere oīno negauerūt. Tuncq; mortē illius deliberare eos cerne ret: petijt: vt sibi ad custodiā tradi debuisset. Cui p̄tinus responderūt. Tibi quidē eū ad custodiendū dāmus. Sed ea conditōe interposita: vt si iste fugerit p̄ eo ipse moriaris. Quod vir dñi libenter accipiens predictū dyaconē in sua suscepit fide. Quē nocte media: cum longobardos omnes somno graui depressos aspiceret: excitauit dyaconū: et ait: Surge et conctus fuge: liberet te omnipotens deus. Sed idē dyaconus promissiois eius nō immemor respōdit dicens: Fugere pater nō possum: quia si ego fugero pro me sine dubio ipse morieris. Quem vir dñi Sanctulus ad fugiendū compulit dicens: Surge et vade: te omnipotens deus eripiat. Nam ego in manu eius quantū ipse permiserit. Fugit itaq; dyaconus et quasi deceptus in medio fideiussoz remāsit. Facto igit̄ mane longobardi qui dyaconū ad custodiendū dederāt: venerūt: quez dederūt petierūt. Sed hūc venerandus presbyter fugisse respōdit: Tunc illi inquit: Scis ipse melius quid cōuenit: Seruus autem domini cōstanter ait: Scio. Cui dixerūt: Bonus homo es: nolumus te per varios cruciatus mori. Elige tibi mortē quā vis. Quibus vir domini respondit: dicens: In manu dei sum: ea morte occidite: qua me occidi permiserit. Tunc omnibus qui illic aderant longobardis placuit vt eum capite trūcare debuissent: quaten⁹ si ne graui cruciatu vitam eius cōpendiosa morte terminarēt. Cognito itaq; qđ sanctulus qui inter eos sanctitatis reuetētia magni honoris habebat: occidendus esset: om̄s qui in eodē loco inuenti sunt longobardi cōuenerunt sicut sunt nimie crudelitatis lecti ad spectaculū mortis. Circūsteterūt itaq; acies: vir autē domini deductus in medio est: atq; ex omnibus viris fortib⁹ electus est vn⁹ in dubio ita nō esset: quin vno fetu caput eius absunderet

Venerandus igit̄ vir inter armatos deductus: ad sua arma statim ecurrit. Nā petijt vt sibi paululū orandi licentiā darent Cui dum cōcesum fuisset: se strauit et orauit. Qui dum paulo diutius oraret: hūc electus interfectoz calce pulsauit: vt surgeret dicens: Surge et flexogeni decide ceruicē. Surrexit autē vir domini genu flexit: ceruicem tetendit. Sed tenso collo eductā cōtra se sparam intuens: hoc vnū fertur publice dixisse: Sancte Johānes suscipe illam. Tūc electus carnifex euaginatū gladiū tenens: annisū forti in alto brachiū percussurus leuauit. Sed depone nullo modo potuit. Nam repēte dirigit: et erecto in celū gladio brachiū inflexibile remansit. Tunc om̄s longobardoz turba: que ad illud mortis spectaculū aderat: in laudis fauorē conuersa mirari cepit: virūq; dei cū timore venerari: quia profecto claruerat: cuius sanctitatis esset Qui carnificis sui brachiū in aere ligasset. Itaq; postulatus vt brachiū sui carnificis sanaret: negauit dicens: Ego pro eo nullo modo ozabo: nisi ante mibi iuramentum dederit: quia cū ista manu christianū hominē non occidat. Sed longobardus isdem qui vt ita dicā brachiū contra deuz perdiderat: pena exigente cōpulsus est iurare se xpianū hominēz nunq̄ occidere. Tunc sanct⁹ vir domini precepit dicens: Depone manū deorsum. Qui statim deposuit atq; illico adiūxit. Remitte gladiū tuū in vaginā: et statim remisit. Om̄es ergo tante virtutis hominē cognoscentes: boues et iu mēta q̄ depredati fuerāt certatim ei offerre in munere volebāt Sed vir domini tale munus suscipere rēnuū: munus autē bonē in mercedis quesuit dicens: Si mibi aliquid vultis cōcedere: omnes caprinos quos habetis mibi tribuite: vt habeā vnde pro vobis debeā ozare. Factūq; est et om̄s captiui cū eo dimissi sunt atq; superna gratia disponente cū se vnus pro vno mori obtulit: multos a morte liberauit.

Petrus.

m Ira res et quauis hanc ab alijs et
 ipse cognouerim: vere tamen fa-
 teor: quia mihi quorles narratur
 inuouatur.

Gregorius.

n In hac re in Sanctulo mireris
 Sed pensa si potes: quis ille spi-
 ritus fuerit qui eius tam simplicē
 mentē tenuit: atq; in tanto virtutis culmi-
 ne erexit. Ubi enī eius animus fuit quā-
 do mori pro proximo tam cōstanter decre-
 uit: et pro temporalī vita fratris vnus suā
 desperit: atq; sub gladio cernicē terēdit.
 Que ergo vis amoris illud cor tenuit qđ
 morē suam pro vnus salute proximi nō
 expauit. Scimus certe: quia idem vene-
 rabilis vir Sanctulus ipa quoq; elmen-
 ta litterarū bene non nouerat legis prece-
 pta nesciebat. Sed quia plenitudo legis
 est charitas: legē totam in dei ac proximi
 dilectiōe seruauit: et quod foris in cogni-
 tiōe non nouerat: ei intus inuabat in amo-
 re. Et qui nunquā fortasse legerat: qđ de
 redemptore nostro Johānes apostolus di-
 xit: Quonia sicut ille pro nobis animā su-
 am posuit: sic et nos debemus pro fratri-
 bus animas ponere: tam sublime aposto-
 licū preceptū faciendo magis qđ sciendo:
 nouerat. Comparem? si placet cū hac no-
 stra indocta scientia illius doctā ignoran-
 tiā. Ubi hec nostra iacet: ibi illius disci-
 plina eminent. Hos de virtutib? vacui lo-
 quimur: et quasi iter fructifera arbusta po-
 siti adoramus poma: nec manducamus.
 Ille virtutū fructus carpere nouerat: quā-
 uis hos in verbis adorare nesciebat.

Petrus.

q Aid nam queso te: esse existimas
 qđ boni quiq; subtrahunt: et qui
 viuere ad edificationē multoz po-
 terant: aut penitus inueniri nequeunt: aut
 certe iam omnimodo rarefcūt.

Gregorius.

m Alicia remanentiū meretur vt hi
 qui prodesse poterāt festine sub-
 trahant: et cum mūdi finis appo-

pinquats: electi tollunt: ne deteriora vide-
 ant. Hinc etenim ppheta ait: Iustus pe-
 rit: et nemo est qui recogitet in corde suo:
 et viri misericordie colligent: quia nō est
 qui intelligat. Hinc rursus scriptum est.
 Aperite vt exeat qui conculcēt eam: tol-
 lite de via lapides. Hinc Salomon ait:
 Tempus mittēdi lapides: et tempus col-
 ligendi. Quo igitur finis mundi vtget:
 eo necesse est vt viui lapides ad edificiū
 celeste colligantur: quatenus Hierusalē
 nostra immensurā sue constructionis ex-
 crescat. Hec tamen ita omnes electos sub-
 trahi credimus: vt soli in mundo peruer-
 si remaneāt: quia nunqđ peccatores ad la-
 mentū penitentie redirent: si nulla essent
 bonoz exempla: que eozum mentem
 traherent.

**De visione Redempti: Se-
 rentine vrbis Episcopi:**

Cap. XXXVIII.

Petrus.

t Cassum subtrahi bonos que-
 ro: quia perire cateruatim: et
 malos video.

Gregorius.

b Ac de re nihil Petre mireris.
 Nam Redemptum Serentine
 episcopi: vite venerabilis vi-
 rum: qui ante hos ferre an-
 nos septem: ex hoc mundo migravit: tua
 dilectio cognitum habuit. Hic sicut mi-
 hi adhuc in monasterio prope posito val-
 de familiariter iungebatur: hoc quod Jo-
 hānis iunioris predecessoris mei tempo-
 re de mundi fine cognouerat: sicut longe
 lateq; claruerat a me requisitus: ipse mihi
 narrabat. Diebat namq;: quia quadā die
 dum parrochias suas ex more circuiret:
 peruenit ad ecclesiam Euthicij martyris
 Adesperascēte autē die: stratū sibi fieri iu-
 xta sepulchrū martyris voluit: atq; ibi p-
 labare q̄uit: et nocte media vt asserēbat:
 nec perfecte vigilare poterat: nec dormie-
 bat: sed depressus vt solet grauabat quo-
 dam pondere vigilans animus: atq; ante

eum isdem beatus martyr Euthicus astetit dicens: Redēte vigilas? Cui respondit: Vigilo. Qui ait: Finis venit vniuersę carnis: finis venit vniuersę carnis: finis venit vniuersę carnis. Postquam trinam vocem viso martyris cum omnipotentis dei gratia: que mentis eius oculis apparēbat: euauit. Tunc vir domini surrexit seque in orationis lamentum dedit. Vox enim illa terribilia in celum signa secuta sunt: ut haste atque acies ignee ab aquilonis parte viderentur. Vox effera longobardorum gens de vagina sue habitationis educta in nostram ceruicem crassata est: atque humanum genus quod in hac terra pre nimia multitudine quasi spisse segetes moere surrexerat: succisum aruit. Nam de populate vrbis: et euerfa castra: cōtremate ecclesie destructe sunt: monasteria virorum ac feminarum desolata: ab hominibus predia atque ab omni cultu desituta: in solitudine vacat terra. Nullus hanc possessor inhabitat: occupauerunt bestie loca que prius multitudo hominum tenebat. Et quid in alijs mundi partibus agatur ignoro. Nam in hac terra in qua nos viuimus: finem suum mundus iam non nūciat: sed ostendit. Tanto ergo nos necesse est instantius eterna querere: quanto a nobis cognoscimus velociter temporalia fugisse. Despicendus a nobis hic mundus fuerat: etiam si blandiretur: si rebus prosperis demulceret animam. Et postquam tot flagellis premitur: tanta aduersitate fatigatur: tot nobis quotidie dolores ingerminat: quid nobis aliud quam ne diligatur clamat. Multa autem fuerant que adhuc de electorum factis narrare debuissim: sed hec silentio suppressimo: quia ad alia festino.

Petrus:

¶ Uia multos intra sanctę ecclesie gremio constitutos: de vira anime post mortem carnis perpendo dubitare. Unde queso: ut debeas: ut qua ex ratione possit agnosci: vel si qua anima

rum exempla animo occurrunt pro multorum edificatiōe dicere: ut hi qui suspicantur discant cum carne animam non finire.

Gregorius.

Abotiosum valde hoc opus est: et maxime occupato anio ad alia tendenti. Sed si sunt quibus prodesse valeat: voluntatem meam proculdubio postpono vtilitati proximorum: et in quantum post carne viuat: subsequenti hoc quarto volumine demonstrabo.

Explicit liber tertius dialogorum beati Gregorij.

Beati Gregorij pape dialogorum liber quartus: de eternitate animarum: feliciter incipit.

¶ Quia eterna ac spiritalia ideo a carnalibus minus credantur: quia ea que audiunt per experimentum minime nouerunt:
Capitulum, I.

Quod de paradisi gaudijs culpa exigente expulsi est primus humani generis parēs. In huius cecitatis atq; exilij quā patimur venit eruginam qz peccando extra semetipsum susus. iam illa celestis patrie gaudia que prius cōtemplabatur videre non potuit. In paradiso quippe assueuerat homo verbis dei perfrui beatorum angelorum spiritibus cordis mūdicia: et celsitudinis visione interesse. Sed postquā hic cecidit ab illo quo implebat mē. is lumine recessit. Ex cui⁹ videlicet carne nos in huius exilij cecitate nati audimus quidem celestē esse patriā: audimus ieiunantes ues angelos dei. audimus eorum dē angelorum socios spūs iustorum. perfectorum. Sed carnales quoq; illa inuisibilia scire non ualēt per experimentū. dubitāt utrūne sit q; corporalib⁹ oculis nō uidēt. Que nimirū dubietas in primo parente nostro esse nō potuit qā exclusus a paradisi gaudijs hoc qd amiserat que uiderat recolerebat. Hi autem sentire uel recollere audita non possunt quia eorum nulli sicut ille saltem de preterito experimentū tenent. at si enī pregnans mulier mittatur in carcerē ibiq; pariat puerū qui natus puer in carcere nutriatur et crescat. cui si forte mater que hic genuit. solē. lunā. stellas. montes et campos. uolātes aues. currētes eqs nominet. Ille uero qui est in carcere natus et nutritus nihil aliud q; tenebras. carceris sciat et hec quidem esse audiat: sed qā per experimentū non nouit ueraciter esse diffidat. ita in hac exilij sui cecitate nati homines dū esse summa et inuisibilia audiūt diffidunt an uera sint qz sola hec infima in quibus nati sunt uisibilia nouerunt. vñ factū est ut ipse uisibiliū et inuisibiliū creator ad humani generis redemptionē uis genitus patris ueniret et sanctū spiritū ad corda nostra mitteret quatenus per eū uis uisitati crederemus que adhuc scire per experimentum non possumus. qui que ergo hunc spiritū hereditatis nostre pign⁹ accepimus de uita inuisibiliū nō dubitā⁹

Quisquis autē in hac credulitate adhuc solidus nō est debet proculdubio maiorū dictis fidem prebere eisq; iam p spiritum sanctū inuisibiliū experimentū habētibus credere quia et stultus est puer si matrem ideo estimet de luce mentiri quia ipse nihil aliud q; tenebras carceris agnouit.

Qd sine fide neq; infidelis uiuat.

Cap. II.

Petrus.

Vacet ualde qd dicit. Sed qd esse inuisibilia nō credit profecto infidelis est. Qui uero infidelis est in eo qd dubitat fides non querit sed rationem.

Gregorius.

Adienter dico quia sine fide neq; infidelis uiuit. Nam si ab infideli percunctari uoluerō quē patrem uel quā matrē habuerit. prius respondit illum atq; illā. Quē si statim requiram utrū nouerit quādo cōceptus sit uel uiderit quādo natus. nihil horū se y⁹ nos se uel uidisse fatebit et tamen qd nō uidit credit. Nam illuz patrē illāq; se habuisse matrē absq; dubitatione testabitur.

Q tres spūs vitales sint. creati

Cap. III.

Petrus.

Atque quia nūcuscq; nesciūt q; infidelis haberet fidem.

Gregorius.

Abēt etiā infideles fidē sed utinā in deū. Quā si utiq; haberēt infideles nō essent. Sed hinc in sua perfidia redarguendi sunt. hinc ad fidei gratiā prouocandi quia si de ipso suo uisibili corpore credūt qd minime uiderunt cur inuisibilia nō credūt que corporaliter uideri non possunt. Nā qz post mortē carnis uiuat anima patet ratio s; fidei admixta. Tres quippe vitales spūs creauit omnipotens deus. vñ qui carne nō tegitur.

Alium qui carne tegitur sed nō cum carne
ne moritur. Tertiu que carne tegit̄ r̄ euz
carne moritur. Spūs nāq̄ est qui carne
nō tegitur angelozū. Spūs qui carne tes
gitur sed cū carne nō morit̄ hominū. Spi
ritus qui carne tegit̄ r̄ cū carne morit̄ iu
mentozū omniūq̄ brutorū animaliu. Ho
mo itaq̄ sicut in medio creat̄ est vt esset
inferior angelo. superior iumento. ita ali
quid habet cōmune cū summo. aliquid cō
mune cū infimo: imortalitatē scz spūs euz
angelo. mortalitatez vero carnis cum iu
mento quousq̄ r̄ ipsam mortalitatez car
nis gloria resurrectionis absorbebat. r̄ in
herēdo spiritui caro seruet̄ impetuu: q̄a
r̄ ipse spūs inherēdo seruet̄ in deū. Que
tamē caro: nec in reprobis inter supplicia
pfecte deficit: quia semp̄ deficiendo subsi
stit vt qui spiritu r̄ carne peccauerūt: semp̄
essentialiter viuētes r̄ carne r̄ spiritu sine
fine moriant̄.

De eo quod Salomon dicit:
Dixi in corde meo de filijs homi
num vt probaret eos de^o et ostē
deret similes esse bestijs: idcirco
vnus interit^o est homin̄ et iumē
torū et equa vtriusq̄ conditio.

Cap. iij.

Petrus.

Ationi fideliu placēt cuncta q̄
dicis. Sed queso te dū spirit^o
hominū atq̄ iumentozū tanta
distinctione discernas. Quid
est qd̄ Salomon ait. Dixi in corde meo d̄
filijs hominū vt p̄baret eos de^o r̄ ostēde
ret similes esse bestijs. idcirco vn^o interis
tus ē homin̄ r̄ iumentozū r̄ equa vtriusq̄
cōditio. Qui adhuc eandē sniam suā sub
tiliter exequēs adiūgit. Sicut morit̄ hō
sic r̄ illa moriunt̄. Simlr̄ spirāt omia r̄ ni
hil hō iumēt̄ ampl^o. Quib^o adhuc ver
bis generalē diffinitionē subinfert: dicēs.
Lucta subiacēt vanitati r̄ oīa pergunt ad
vnū locū. De terra facta sunt r̄ in terram

pariter reuertunt̄.

Gregorius.

Alomonis liber in q̄ hec scripta
sūt ecclesiastes appellat^o. Ecce
siastes at̄ pprie cōcionator dicit̄ ē
cōtione vero snia p̄mittit̄ per quā tumult
tuosa turbe seditio cōprimat̄ r̄ euz mult^o
diuersa sentiūt̄. p̄ cōcionantis rationē ad
vnā sententiā perducunt̄. Hic igitur liber
idcirco cōcionator dicit̄ qz Salomon ī eo
quasi tumultuantis turbe suscepit sensuz
vt ea per inquisitionez dicat. que fortasse
per temptacionē imperita mens sentiat.
Nam qd̄ sententias quasi per inquisitio
nem mouet. quasi tot in se personas diuer
sorum suscipit. Sed cōcionator verax ve
lut extensa manu omniū tumultus sedat
eosq̄ ad vnā sententiā reuocat. cum in
eiusdem libri termino ait. Finem loquen
di omnes pariter audiamus. Deū time r̄
mādata eius obserua. Hoc est enī oīs ho
mo. Si enī in libro eodē per locutionem
suā multozū personas non susceperat cur
ad audiendū loquendi finē secum pariter
omnes admonebat. Qui igitur in fine li
bri dicit omnes pariter audiamus. ipse se
bi testis est. quia in se multozū personas
suscipiens quasi solus locutus nō est. An
de r̄ alia sunt que in libro eodem per inq̄
sitionem mouēt̄ atq̄ alia per rationem
satisfaciūt̄ alia que ex temptatōis p̄fert̄ ani
mo atq̄ adhuc huius mūdi delectationi
bus dediti. alia vero in quibus ea ea q̄ ras
tionis sunt disserat atq̄ animū a delecta
tione cōpescat. Ibi nāq̄ ait. hoc itaq̄ mi
hi visum est. bonū vt cōcedat quis r̄ bibat
r̄ fruatur leticia ex labore suo. r̄ longe in
ferius subiūgit. Melius est ire ad domuz
luctus quā ad domū conuiuij. Sic enim
bonū est māducare. r̄ bibere melius fuis
se videbat̄ ad domum cōuiuij pergere q̄
ad domū luctus. Ex qua re ostenditur: qz
illud ex infirmitatū passionibus intulit. hoc
vero ex rationis diffinitione subiunxit.
Nam ipsas p̄tinus rationis causas edis
serit: r̄ illius luctus que sit vtilitas osten
dit: dicens. In illa enī finis cunctozū ad

monet hominuz: et viuens homo cogitat quid futurus sit. Rursum illic scriptu est. **V**etere iuuenis in adolescentia tua: et paulo post subdit. Adolescentia eni et voluptas vana sunt. **Q**ui du hoc postmodu vanuz esse redarguit: qd prius monuisse videbatur: pateter indicat: quia illa quasi ex desiderio carnali verba intulit: hec vero ex iudicio veritatis subiunxit. Sicut ergo detestatione prius carnaliu exprimens: curis postpositis denunciat bonu esse mducare et bibere: qd tamen postmodu ex iudicij ratione reprehendit cu esse melius dicit: ire ad domu luctus q ad domu couuiuij: et si aut letari debere iuuenem in adolescentia sua quasi ex deliberatione carnaliu proponit: et tamen postmodu per diffinitione sententie adolescentia et voluptate vana esse redarguit: ita etia pconator noster velut ex mente infirmantiu humane suspitionis sententia pponit du dicit: **U**n? Interitus est hominis et iumentoz: et equa vtriusq est conditio. Sicut morie homo: sicut et illa moriunt. Similiter spirant omnia: et nihil habet homo iumentis amplius. **Q**ui tamen ex diffinitione rationis sua postmodu sententia pfert dicens: **Q**uid habet amplius sapiens stulto: et quid pauper nisi vt pergat illuc vbi est vita? **Q**ui igit dixit: **N**il habet homo iumentis amplius. Ipse rursuz diffiniuit: qz habet aliquid sapiens non solu amplius a iumento: sed etia ab homine stulto: videlicet: vt pergat illuc vbi est vita. **Q**uibus verbis primu indicat: quia hic hominu vita no est qua esse alibi testat. **N**abet ergo hoc homo amplius iumentis: quia illa post morte non viuunt: hic vero tuc viuere inchoat cu per morte carnis hanc visibilē vitā consumat: qui etia loqe inferius dicit: **Q**uodcuq potest manus tua facere: instatē opare: qz nec op? nec ratio: nec scientia: nec sapientia erit apd inferos quo tu pperas. **Q**uomodo ergo vnus interit? est hominis et iumentu et equa vtriusq conditio? **A**ut quomodo nil habet homo iumentis amplius: cu iumenta post morte carnis no viuunt. **H**ominu vero spiritus p malis suis cogibus post morte car-

nis ad inferos deducti: nec in ipsa morte moriunt. **S**ed in vtraz tam dispari sententia demonstrat: qz cocionator verax e: et illud ex tentatione carnali intulit: et hoc postmodu ex spiritali veritate diffiniuit.

Petrus.

Ibet necesse qd requisitū duz me in tanta subtilitate cōtigit discere quod nesciui. **S**ed queso te vt me equanimitē feras: si ipse qz apud te more ecclesiastes nostri infirmantiū in me personā suscepero: vt eisdē infirmantibus prodesse ppinquius quasi pro eorum inquisitione possim.

Gregorius.

Et condescendentē te infirmitati proximoz equanimitē nō feram cū Paulus dicat omnibus omnia factus sum: vt omnes facerem saluos. **Q**u ipse quoqz dum ex cōdescensione charitatis eger: in hac re aplius venerari debes: in qua morē egregij pdicatoris imitaris.

De anime inuisibili egressione Capitulu. V. Petrus.

Eodā fratre moriente presentē fuisse me cōrigit. **Q**ui repete dum loqueret vitalē emisit flatu: et quē prius meū loquentē viderā subito extinctū vidi. **S**ed eius anima vtrū egressa sit an nō: non vidi et valde durū videt vt credat res esse quā nullus valeat videre.

Gregorius.

Aid mīx Petre si egredientē animā non vidisti: quā et manentē in corpore nō vides. **N**ūquid nam modo cū meū loqueris: quia videre i me nō vales animā meā. **R**ecirco me esse exanimē credis. **N**atura quippe anime inuisibilis est: atqz ita ex corpore inuisibiliter egredit: sicut in corpore inuisibiliter manet.

Petrus.

Ed vitā anime in corpore manentis pensare possum ex ipis motibus corporis: qz nisi corporis anima adesset: eiusdē mēbra corporis mouer-

ri nō possent: vitā vero anime post carnē quibus motibus quibusue operibus viatur dicas: vt ex rebus visis eise colligam: qđ videre non possum.

Gregorius.

On quidē similiter: sed dissimiliter dico: quia sicut vis ante viuificat: mouet corpus: sic vis diuina implet: que creauit omnia: et alia inspirando viuificat: alijs tribuit vt viuant: alijs vero hoc solummodo prestat vt sint. Quia vero esse non dubitas creatantē et regentē: implentē et circūplectentē: transcendentē et sustententē: in circūscriptū atq; inuisibilem deū: ita dubitare nō debes hūc inuisibilia obsequia habere. Debēt quippe ea: que ministrant ad eius similitudinē tendere: cui ministrāt: vt que inuisibili seruiūt: esse inuisibilia nō dubitent. Nec autē que esse credimus nisi sanctos angelos et spiritus iustoz. Sicut ergo motū cōsiderans corporis vitā anime manētis in corpore perpētis animo: ita vitā anime exēūtis a corpore perpēdere debes a summo: quia potest inuisibiliter viuere quā oportet in obsequio inuisibilis cōditoris manere.

Petrus.

Ecce totū dicitur: sed mens refugit credere: quod corporis oculis non valet videre.

Gregorius.

Um Paulus dicat: est enī fides sperandarū substantiarū rerū argumentū non apparentū: hoc veraciter dici credi: quod non valet videri: nam non potest: quod videri potest: vt tamē te breuiter reducā a te nulla visibilia nisi per inuisibilia vident. Ecce enī cūcta corporea oculus tui corpis aspicit: nec tamē ipse corporeus oculus aliqd corporeū videret: nisi hūc res incorporea ad videndū acueret. Hāc tolle mentē que nō videt: incassum patet oculus: qđ videbat. Subtraha animā corpori: remanent proculdubio oculi in corpore aperti. Si igit per se videbāt: cur discedēte anima nihil vident? Hinc ergo colliges: quia ipa quoq;

visibilia nō nisi per inuisibilia videntur. Pponamus quoq; ante oculos mētis edificari domū: immētas moles lenari: pendere magnas in machinis colūnas: quia queso te hoc opus operat: corpus visibile qđ illas moles manibus trahit: an inuisibilibus anīa que viuificat corpus: tolle enī qđ non videt in corpore: et mox in mobilia remanent cūcta que moueri videbant visibilia corpora metallox. Quia ex re pensandū est: quia in hoc quoq; mūdo nihil visibile nisi per creaturā inuisibilem dispositū nō potest: nā sicut opus deus aspirādo vel implēdo ea qđ rōne subsistūt: et viuificat et mouet inuisibilia: sic ipa inuisibilia implēdo mouēt atq; sensificāt carnalia corpora qđ vidēt.

Sicut vita anime manētis in corpore deprehenditur ex motu membrorū: sic vita anime post corpus in sanctis pensanda est ex virtute miraculorum.

Capitulū. VI. Petrus.

Sis fateor: allegatiōibus libenter victus: ppe nulla iā esse hec visibilia existimare cōpello: qđ prius in me infirmantiū psonā suscipiens: de inuisibilibus dubitabā itaq; placēt cūcta que dicis: sed tū sicut vitā aie in corpore manētis ex motu corporis agnosco: ita vitā aie post corpus apertis quibusdā rebus attestatibus cognoscere cupio.

Gregorius.

Ac in re si cor paratū tue dilectionis inuenio in allegatiōe mīme laboro. Nunqd nā sancti apli et martyres xpī pntem vitā despicerēt: et in mortē carnis aīas ponerēt: nisi certiorē aīarū vitā subsequē sciret? Tu vero inq̄es: qz vitā aie in corpore manētis ex motibus corporis agnoscis: et ecce hī qđ aīas in mortē posuerūt atq; aīarū vitā post mortē choruscāt? Ad exderūt quōtidianis miraculū choruscāt? Ad ex ticta nāq; eorū corpora viuētēs egri veniūt et sanāt: pūri veniūt et dōonio vexāt: dōoni acī veniūt et liberāt: leprosi veniūt et mō-

dan: deserunt mortui ⁊ suscitantē. Pen-
sa itaq; eorū ante qualiter viuūt: illic vbi
viuunt: quorū hic ⁊ mortua corpora in tot
miraculis viuūt. Si igit vitā anime per-
manentis in corpore deprehēdis ex motu
membroz: cur non perpēdis vitā anime:
post corpus etiā per ossa mortua in virtu-
te miraculorum.

Petrus.

n **A**lla vr opinor huic allegatiōi ra-
tio obsistit: in qua ex rebus visibi-
libus cogimur credere quod non
videmus.

De egressibus animarum:

Capitulū. VII.

Gregorius.

p **A**ulo superius questus es mo-
rientis cuiusdam egredientē te
animā non vidisse: sed hoc ipm
iā culpe fuit: qđ corporeis ocu-
lis rē videre inuisibile questiti. Itā multi
vestroz mentis oculos: fide pura ⁊ vberi-
oratiōe mudātes: egredientes e carne ani-
mas frequēter vident. Unde nūc mihi ne-
cesse est: vel qualiter egredientes anime vi-
se sint: vel quāta ipse: dū egredierent vide-
rēt: enarrare: quaten⁹ fluctuātī animo qđ
plene ratio nō valet: exempla suadēt. In
secūdo namq; hui⁹ operis libro iam p̄fata
sum: qđ venerabilis Benedict⁹: sicut
a fidelibus eius discipulis audiui: longe
a Capuana posit⁹ Germani eiusdē vrbis
ep̄i animā nocte media in globo igneo ad
celū ferrī ab angel⁹ aspexit. Qui eandē qđ
ascendentē animā intuens mentis laxato
sinu quasi sub vno solis radio cūctū in sus-
is oculis collectū mundū vidit.

De egressu anime Specio- si monachi: Cap. VIII.

e **I**sdē qđ discipulis illius narra-
tibus didici: qđ duo nobiles vi-
ri: a qđ ex terriorib⁹ studijs eru-
diti: germāt fratres quorū vn⁹
Speciosus: alter vero Gregori⁹ dicebat
eius se regule in sancta cōuersatiōe tradi-

derūt: quos isdē pater in monasterio: qđ
iuxta Terracinēsem urbē cōstruxerat: fe-
cit habitare. Qui multas quidē pecuni-
as in hoc mūdo possederāt: sed cūcta pau-
peribus p̄ aīarū suarū redemptiōe largiti
sūt: ⁊ in eodē monasterio permāserūt: quo-
rū vnus scz Speciosus dū p̄ utilitate mo-
nasterij iuxta Capuanā urbē missus fuisset:
die quadā frater eius Gregorius cum
fratribus ad mēsam sedens: atq; quiescēs
per spiritū subleuat⁹ aspexit: ⁊ vidit Spe-
ciosi germani sui animā tā longe a se possi-
ti de corpore exire: qđ mox fratribus indica-
uit: ⁊ cucurrit itaq; eundē fratrem suū sepul-
tū repperit: quē tamen ea hora qua vide-
rat: exisset de corpore inuenit.

De anima cuiusdam inclusi:

Capitulum. IX.

q **A**ldā religiosus atq; fidelissi-
mus vir: adhuc mihi in mona-
sterio posito narrauit: qđ aliqui
de Sicilie partib⁹ nauigio Ro-
mā petētes: in mari medio positi cuiusdā
serui dei: qui in Samnio fuerat inclusus
ad celū ferrī animā viderūt. Qui descen-
tes ad terrā causamq; an ita esset acta per-
serutātes: illo die inuenerūt obijisse dei fa-
mulū quo eū ad celestia regna ascendisse
cognouerūt.

De egressu anime Spei ab- batis: Capitulū. X.

a **D**huc in monasterio meo pos-
tus cuiusdā valde venerabilis
viri relatiōe cognoui qđ dico.
Habebat enī qđ venerabilis pa-
ter noīe Spes monasteriū cōstruxit in lo-
co. Cui vocabulū Cāple est: qui sexti fer-
me militarij interiacente spacio a vetusta
Hursie vrbe disiungit. Hunc oīpotens ⁊
misericors deus ab eterno verberē flagel-
lando p̄terit: eiq; dispensatiōis sue mari-
mā ⁊ seueritatē seruauit: ⁊ gratiā quantū
eū p̄ius flagellando diligeret: postmodū
p̄fecte sanādo mōstrauit. Eius nāq; ocu-
los per .xl. annorū spaciū p̄tinue cecitatis
tenebris pressit: nullū ei lumen vel extres

me visionis aperiēs. Sed qz nemo in verbere illius gra destitute substitit: z nisi is dez misericors pater qui penā irrogat patientiā prebet: mox per impatientiā peccatū nobis ipa auget correptio peccatoz: fitqz mō miserabili vt culpa nostra: vnde sperare debuit terminū: inde sumat augmentū. Accirco nostra deus infirma spiciens flagellis suis custodiā permisit: atqz in percussioe sua electis filiis nūc misericorditer iustus est: vt sint quib⁹ postea debeat iuste misereri. Vnde venerabilē senem dū exteriorib⁹ tenebris pmeret inter na nunq̄ luce destituit. Qui cuz flagello fatigare corpus: habebat per sancti spiritus custodiā cōsolationē credens. Cū vero iā anni xl. fuisset in cecitate tpūs exple tū: ei dñs lumen reddidit: z vicinū suum obitū denūciavit: atqz vt monasterijs circumquaqz pstructis verbū vite predicaret: admonuit: quaten⁹ corpus recepto lumine visitatis in circuitu fratrib⁹ cordis lumen aperiret. Qui statim iussis obtemperans fratru cenobia circūiuit: mādata vite: que agendo didicerat: pdicauit. Quīto decimo mo igiē die ad monasteriū suū peracta predicatioe reuersus est: ibiqz fratribus quocatis astās in medio sacramentū dñici corporis z sanguis sumpsit: moxqz cū eis mysticos psalmoz cantus exorsus est. Qui illis psallētib⁹ oratioē intētus aiā reddidit. Dēs vero fratres qui aderāt ex ore eius exisse columbā viderūt: que mox apertecto oratorij egressa aspiciētibus fratribus penetravit celū. Cui⁹ iccirco aiā in colūbe specie apparuisse credendū est: vt op̄s deus ex hac ipa specie ostenderet q̄ simplici corde ei vir ille seruisset.

De egressu animie presbyteri Mursie puincie: Cap. XI.

Ed neqz hoc fileā qd vir venerabilis abbas Stephanus: qui nō longe ante hoc in hac vrbe defunct⁹ est: quē ipse etiā benenosti: in eadē puincie Mursie cōtigisse referebat. Aiebat enī qz illic psbyter quidā cōmissam sibi cū magno timore dñi rege-

bat ecclesiā. Qui ex tpe ordinatiois accēpre presbyterā suā vt sorore diligens: sed quasi hostē cauens: ad se ppius accedēre nunq̄ sinebat: eāqz sibi in ppiuare nulla occasione permittēs ab ea sibi cōmunionē funditus familiaritatis absceiderat. Habet quippe sancti viri hoc ppiū. Nam vt semp illicitis longe sint a se: ple rūqz etiā licita absceidūt. Vnde is dez vir ne vnq̄ per eam incurreret culpā: sibi etiā am ministrari per illā recusabat necessaria. Hic ergo venerabilis presbyter cum longā impleset vite eratē: anno quadragesimo ordinatiois sue inardescēte grauter febre correptus: ad extrema deductus est. Sed cū eum presbyter a sua spiceret solutus iam mēbris quasi in morte distensum: si qd adhuc ei vitale spiramen adesset: naribus eius apposita curauit aure dī noscere: qd ille sentiēs cui tenuissimus inerat flatus: quātulo annisu valuit vt loq̄ potuisset: inferuēscēte spiritu collegit vocem atqz erupit dicēs: Recede a me miulter adhuc igniculus viuūt: paleam tolle. Illa igiē recedēte: crescēte virtute corporis cū magna cepit leticia clamare dicēs: Beneueniāt dñi mei: beneueniāt domini mei. Quid ad tantillū seruulū vestrū estis dignati cōuenire? Venio venio: gratias ago: gratias ago. Cūqz hoc iterata crebro voce repeteret: quib⁹ hoc diceret: notū sui: qui illū circūsteterāt: requirebāt. Quibus ille admirādo respondit dicēs: Nūquid cōuenisse hic sanctos apostolos non videris beatū Petrū et Paulū prius mos apostolorū nō aspicitis? Ad quos iterum cōuersus dicebat: Ecce venio: ecce venio: atqz inter hec verba animā reddidit. Et qz veraciter sanctos apostolos videret: eos etiā sequendo testatus est. Quia plerumqz cōtigit iustus: vt in morte sua sanctorū precedentiū visiōes aspiciāt ne ipam mortis sue penalē sententiā per timēscāt: sed dum eoz menti internoz ciuū societatis ostendit: a carnis sui copula sine doloris z fortitudinis fatigatione soluantur.

De anima probi Reatine vr-
bis episcopi. Cap. XII.

Ea dñe neq; hoc sileā q̄ Pro-
 bus omnipotētis dei famulus
 qui nūc in hac vrbe mōasterio
 p̄festo ē q̄ appellat̄ Beatus: de
 Probo patruo suo Reatine ciuitatis epo-
 mibi narrare cōsuevit: dicēs: q; proquin-
 quātē vīte eius termino eū grauissima de-
 p̄ssit egritudo. Cui⁹ pater noīe Marim⁹
 pueris circūquaq; trāmissis colligere me-
 dicos studuit: si fortasse ei⁹ molestie sub-
 uenire potuisset. Sed congregati ex vicis-
 nis locis vndiq; medicī: ad tactuz vene-
 denunciauerūt ei⁹ exitū citius affuturuz.
 Sed cū iam tēpus refectōnis incūberet:
 atq; diei hora tardior excreuisset. Aenes-
 rand⁹ episcopus de illorū poti⁹ q̄ de sua
 salute sollicit⁹: eos qui aderāt admonuit
 cū sene patre in supioris ep̄ij sui p̄tes ascē-
 dere: seq; post laborem rificēdo reparare.
 Dēs igit̄ ascenderūt domū: vñ⁹ et tantū
 modo puulus relictus est puer. quē nunc
 quoz p̄dicat̄ Prob⁹ asserit superesse.
 Qui dum lecto iacentis assisteret: subito
 aspexit intrātes ad virū dei quosdā viros
 stolis cādidis amictos: qui eundē i quoq;
 candore vestīū vultū suozum luce vince-
 bant. Quia splendoris etiā claritate per-
 cussus: quā illi deessent emissa cepit voce
 clamare. Quā voce etiā Prob⁹ episcop⁹
 cōmotus intrātes eos aspexit ⁊ cognouit:
 atq; eundē stridentē vagientēq; puerum
 cōsolari cepit: dicens. Noli timere: quia
 ad me sanctus Iuuenalis ⁊ sanct⁹ Eleu-
 therius martyres venerunt. Ille autem
 tante vīsonis nouitatem nō ferens: cur-
 su concito extra fores fugit: atq; eos quos
 viderat patri ac medicis nunciauit. Qui
 concite descenderūt: sed egrum quē reli-
 querant iam defunctū inuenerunt: q; illi
 eum secū tulerant: quozum vīsonem puer
 ferre nō potuit qui ibi remansit.

De transitu Galle jancille dei
Cap. XIII.

Iterea neq; silendum arbītroz
 qd̄ mibi personarū grauū atq;
 fidelū est relatione compertuz
 Sothorū. nāq; tēporibus Gal-
 la huius vrbis nobilissima puella Simas-
 chi ac Patrītij filia intra adolescētē tem-
 pora marito tradita: in vnus anni spacio
 eius est morte viduata. Quā dum seruē
 te mundi copia ad iterandū thalamum et
 opes ⁊ eras vocarent: elegit magis sp̄iri-
 talibus nuptijs copulari deo: in quibus
 a luctu incipitur: sed ad gaudia eterna p̄-
 uenitur: q; carnalibus nuptijs subijcti: q̄ a
 leticia semp incipiunt ⁊ ad finē cum luctu
 tendunt. Huic autē cum valde ignea con-
 spersio corporis inesset: ceperunt medici
 dicere quia nisi ad amplexus viriles redi-
 ret: calore nimio contra naturam barbas
 esset habitura qd̄ itaq; post factuz est.
 Sed sancta mulier nihil exterius defora-
 mitatis timuit que interius sp̄ōsi celestis
 speciem amauit. Nec verita est si hoc in il-
 la fedaretur qd̄ a celesti sponso in ea non
 amaretur. Mox ergo vt eius maritus de-
 funct⁹ est: abiecto seculari habitu ad om-
 nipotentis dei seruitiū se apud beatū Pe-
 tri apostoli ecclesiam monasterio tradidit
 ibiq; multis annis simplicitati cordis atq;
 orationi dedita: larga indigentib⁹ ely-
 mosinarū opera impendit. Cūq; omipo-
 tens deus perhennē iam mercedem red-
 dere eius laboribus decreuisset: cancri vl-
 cere in mamilla percussa est. Nocturno
 autem tempore ante lectum eius duo can-
 delabra lucere conuenerant quia videli-
 cet amica lucis: non solum sp̄iritales: sed
 etiam corporales tenebras odio habebat
 Que dum nocte quadā ex hac eadem las-
 ceret infirmitate fatigata: vidit beatū Pe-
 trum apostolū inter vtraq; candelabra an-
 te suum lectū constitisse. Nec perterrita
 timuit: sed ex amore fumens audaciā exul-
 tauit ei⁹ dixit. Quid est domine mi: vis
 missa sunt mibi peccata mea? Cui ille: pe-
 nissimi vt est vultus: inclinato capite an-
 nuī: dicens dimissa veni. Sed quia quē-
 dam sanctimonialē feminam in eodē mo-

nafterio p̄ ceteris diligebat. illico Balla subiunxit. Rogo vt soror benedicta mecum veniat. Cui ille respondit. Non: sed illa talis veniat tecum. hec vero quā petis die te erit tricesimo secutura. His igitur expletis visio apostoli assistentis et colloquentis ei ablata est. At illa protinus cuncte congregationis ascitit matrem eius quid viderit: quidue audierit: indicavit. Tertio autem die cum ea: que iussa fuerat: sorore defuncta est. Illa vero: quā ipsa poposcerat: die est tricesimo subsecuta. Quod factum nuncusque in eodem monasterio manet memorabile. Sicque hoc a precedentibus matribus traditū: narrare illic solent subtiliter iuniores: que tūc sunt sanctimonialiales virgines ac si illo in tempore huic tam grandī miraculo et ipse affuissent.

De transitu Seruuli paralytici.

Cap. XIII.

Ed inter hec sciendum est quia sepe animabus exeuntibus electorum dulces solent laudes celestes erumpere vt dum illam

libenter audiunt: dissolutione carnis ab anima sentire minime permittant. Unde in omelias quoque evangelij iam narraſſe me memini quod in ea porticus: que euntibus ad ecclesiam beati Clementis est peruias fuit quidam Seruulus nomine cuius te quoque non ambigo meminisse. Qui quidem pauper rebus sed meritis diues erat quem longa egritudo dissoluerat. Hāc ex quo illum scire potuimus vsque ad finē vite paralyticus iacebat. Quid dicaz quia stare nō poterat: qui nunquam in lecto surge re vel ad sedendū valebat. Nunquam manuz suā ad eos ducere: nunquam se potuit in aliquid latus declinare. Huc ad seruiendum mater cum fratre aderat. et quicquid ex eius mofina potuisset accipere: hoc eorum manibus paupibus erogabat. He quaer litteras nouerat sed scripture sacre sibi met codices emerat: et religiosos quosque in hospitalitate suscipiens: eos coram se studiose legere fa

ciebat. Factus est vt iuxta modū suū: ple ne sacra scripturā disceret cum sicut dixi literas funditus ignoraret. Studebat semper in dolore gratias agere: hymnis deo et laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cum iam tempus esset vt tātā eius patientia remunerari debuisset: membrorum dolor ad vitalia redijt. Cūque iam mortis se proximū agnouisset: pegrinos viros atque in hospitalitate susceptos admonuit vt surgeret et psalmos cum eo pro expectatione sui exitus decantarent. Cūque cum eis et ipse moriens psalleret voces plallentis repente compeſcuit cum terrore magni clamoris: dicens. Tacete nunquid nō auditis quante resonent laudes in celo. Et dum ad easdem laudes quas intus audierat: aure cordis intederat. Sancta illa anima carne soluta est. Qua seque exeunte tāta illic fragrantia odoris aspersa est: vt omnis qui illic aderant inestimabili suauitate repleant. ita vt per hoc patēter cognosceret. quod eā laudibus in celo suscepissent. Cui rei monachus noster interfuit qui nuncusque viuūt et cum magno fletu attestari solet quia quousque corpus eius sepulture traderent: ab eorum naribus odoris fragrantia non recessit.

De transitu Romule ancille dei.

Cap. XV.

Haec eisdem quoque omelias re narraſſe me recolo. Quā Spectiosus cōpresbiter meus qui hanc nouerat: me narrante attestatus est.

Quoniam tempore quo monasterium petij: anus quedam Redempta nomine in sanctimoniali habitu constituta: in urbe hac iuxta beate marie semper virginis ecclesiam manebat. Hec illius discipula Erudinis fuerat. que magnis virtutibus pollens: super presensinos mores vitam heremiticā duxisse ferebat. Huc autem Redempte due in eodem habitu discipule fuerat vna nomine Romula et altera que nunc superest. quā quidē facie scio sed nomine nescio. Tres itaque hec in vno miraculo comā

nentes: morum quidē diuitijs plene: sed tamen pauperē vitā rebus ducebāt. Hec autem quā prefatus sum Romula aliam quā predicti condiscipulā suā magnis virtutis meritis antebat. Erat quippe nitre patientie: summe obediētie: custos oris suis ad silentiū: studiosa valde ad cōtinue orationis vsū. Sed quia plerūq; hic: quos tam homines perfectos estimant: adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent: sicut sepe imperiti homines nec dum perfecte sculpta sigilla conspiciunt: etiā quasi perfecta laudant?: que tamen adhuc artifex considerat et limat: laudari iam audit et tamē ea tundere meliorando nō desinit. Hec quam predictimus Romula ea: quā greco vocabulo medici paralysim vocant: molestia corporali percussa est. multisq; annis in lectulo decubās: pene omni tacebat membrorū officio destituta. Hec tamen hec eadē eius mentē ad impatiētiā flagella perduxerant: nam ipsa ei detrimēta membrorū facta fuerant incrementa virtutum: quia tanto sollicita ad vsū orationis excreuerat: quāto et aliud quōlibet agere nequaquā valebat. Nocte igitur quadā eandē Redemptā quā prefatus sum. que vtrasq; discipulas suas quasi filiarū loco nutrebat vocauit: dicens. Mater veni Mater veni. Que mox cū alia eius condiscipula surrexit sicut vtriusq; referentibus et multis eadē res claruit et ego quoq; in eodē tēpore agnouī. Cūq; nocte medio lectulo iacentis assisterent: subito cœlitus lux emissa omne illius cellule spacium impleuit. et splēdor tante claritatis emicuit: vt corda assistentiū inestimabili pauore prestringeret atq; vt post ipse referant: omne in eis corpus obrigeret vt in subito stupore manerēt. Cepit nāq; quasi cuiusdā magne multitudinis ingredientis sonit⁹ audiri hostiūq; cellule cōcuti. ac si ingredientū turba premeret atq; vt dicebant intrantiū multitudinē sentiebant. Sed nimietate timoris et lumis videre nō poterant quia earū oculos et paues depresserat: et ipsa tanti luminis clari

tas reuerberabat. Quā lucē protinus est muri odoris fragrantia subsecuta ita vt eorum animū quia lux emissa terruerat: odoris suauitas refoueret. Sed cū vim claritatis illi⁹ ferre nō possent cepit eadē Romula assistentē et tremētē Redemptam suorū morū magistrā blanda voce consolari: dicens. Noli timere mater: nō moriar modo. Cūq; hoc crebro diceret: paulatim lux que fuerat emissa: subtracta est: scilicet qui subsecutus est odor remansit: sicq; dies secundus et tertius transijt: vt asperis odoris fragrantia maneret. Nocte igitur quarta eandē magistrā iterum suam vocauit qua veniente vaticū petijt et accepit. Hec dum vero eadē Redempta vel illa alia eius discipula a lectulo iacētis abscesserant et ecce subito in platea ante eiusde cellule hostiū: duoq; chori psallentiū constiterant et sicut ipse dicebant: q̄ se sex⁹ ex vocibus discreuisse psalmodie cantus dicebāt: viri et femine respōdebāt. Cūq; ante fores cellule. exhiberent celestes exequie sancta illa anima carne soluta est. Qua ad celum ducta: quōto chori psallentiū altius ascendebāt: tanto cepit psalmodia lenius laudari. quousq; et eiusdem psalmodie sonitus et odoris suauitas elongata finiretur.

De transitu Tarille virginis.

Lap. XVI.

Annūq; vero in consolatiōe egredientis anime ipse apparere solet auctor ac retributor vite. Unde et hoc quō de Tarilla amica mea in omelijs euangelij dixit se me recolo: replicabo. que iter duas alias sorores suas virtute cōtinue oratiōis: grauitate vite: singularitate abstinentie ad cultum sanctitatis excreuerat. huic p̄ visionem. Felix arrauus meus hui⁹ Roma: ne ecclesie antistes apparuit ei⁹ mansiōnem perpetue claritatis ostēdit: dicens. Veni quia in hac te lucis mansionē suscipio. que subsequente mox febre correpta ad diē puenit extremū. Et sicut nobilib⁹

femine viri qz morietibus multi conueniunt qui eorum primos cosolentur: eadez hora exitus ipsius multi viri ac femine eius lectulu circūsteterunt. Tunc subito illa sursum respiciens Iesum venientē vidit ⁊ est magna vocis animaduersione cepit circūstantibus clamare dicens. Recedite recedite Iesus venit. Cūqz in eū intrēderet: quē videbat: sancta illa anima est a corpe egressa tantaqz subito fragratia miri odoris aspersa est vt ipsa quoqz suauitas cunctis ostenderet illic auctore suauitatis venisse. Cūqz corpus eius ex more mortuorum ad lauandū esset nudatū: longe orationis vsu in cubitis eius ⁊ genibus cames locū more inuēta est obdurata cutis exereuisse ⁊ quid viuens eius spūs semp egerit: caro mortua testabatur.

De transitu Muse puelle.

Cap. XVII.

Ed neqz hoc sileā qd̄ predict⁹
 Probus dei famulus de foro
 f re sua noīe Musa puella parua narrare conuenit: dicens. Q̄ quadaz nocte ei p̄ visionē sancta dei genitrix virgo Maria apparuit atqz coeua ei ī albis vestibus puellas ostēdit. Quibus illa cū admisceri appenset sed se eis iungere nō auderet: beate Marie semp virginis ē voce requisita an velit cū eis esse atqz in ei⁹ obsequio viuere. Cui cum puella eadē diceret: volo. ab ea mandati protinus accepit: vt nihil vltra leue aut puellare ageret: a risu iocis se abstineret sciens p̄ omnia qd̄ inter easdem virgines quas videbat ad ei⁹ obsequiū die tricesimo veniret. Quib⁹ visis: in cūctis suis morib⁹ puella mutata est oēsqz a se leuitates puellaris vite magna grauitatis deterfit manu. Cūqz eam parētes eius mutatā esse mirarent: requisita rē retulit. quid sibi brā dei genitrix iusserit vel quo die itura esset ad obsequiū eius indicauit. Tūc post viceima quinta die febre corrupta est. die autē tricesima cū hora exitus eius p̄pinqz

eandē beatā genitricē dei cū puellis: q̄s per visionē viderat: ad se venire conspexit. Cui se etiā vocatū respondere cepit ⁊ depressis reuerter oculis: apta voce clamare. Ecce dñā venio ecce dñā venio. In qua etiā voce spiritū reddidit ex virgineo corpe habitatura cū sanctis virginibus euiuit.

Quibusdā paruulis regni celestis aditus a parentibus clauditur cū male ab eis nutriantur. Et de puero quinqz annorum blasphemus.

Cap. XVIII.

Am humanū gen⁹ multis atqz innumeris vitis sit subiectum
 c Hierusalē celestis patrie ī maximā prem ex puulis vel infantibus arbitror posse compleri.

Gregorius.

Et si oēs baptizatos infantes atqz
 e qz in eadē infantia morietes: igre di in regnū celeste credendū est: oēs tñ puulos qui scz iā loqui possunt: regna celestia ingredi credēdū nō est qz nō nullis puulis eiusdē regni celestis aditus a parētib⁹ claudit si male ipsos nutriant. Hā quidā vir cunctis in hac vrbe notissimus ante trienniū filiū habuit: annozū sicut arbitror quinqz quē nimis carnaliter diligēs: remisse nutrebat atqz isdē puulus: qd̄ dictū graue est: mor vt eius antio aliquid obstitit: maiestare dei blasphema re cōsueuerat. qui in hac ante trienniū mortalitate p̄cussus venit ad mortē. Cūqz eū suus pater in sinu teneret: sicut hi testati sūt: qui p̄ntes fuerūt: malignos ad se venisse spūs tremētibus oculis puer aspiciens cepit clamare. Obsta pater obsta pater: qui clamās declinavit faciem vt se ab eis in sinu patris abscoederet. Quē cū ille tremētē requireret: quid videret: puer adiunxit: dicens. Mauri homines venerunt qui me tollere volūt. qui cum hoc dixisset: maiestatis nomē protinus blasphemus
 b

mauit ⁊ animā reddidit. Et enī omnipotens deus ostēderet p̄ quo reatu talibus fuisset tradit⁹ executorib⁹: vnde viuentez pater suus noluit corrigere: hoc moziētē pmisit iterare vt qui diu p̄ diuinitatis patientiā blasphemus vixerat quādoq; per diuinitatis iudiciū blasphemaret ⁊ morte: retur quatenus reatū suū pater agnosceret qui puili filij animā negligēs nō par uulū peccatorē gehēne ignibus nutrirēt: sed interim hoc triste seponētes: ad ea q̄ narrare ceperā leta redeamus.

De transitu Stephani serui dei.

Cap. XIX.

Bedito etenī Probo alijsq; religiosis narrātibus viris agnouit ea que indicare audientibus de venerabili patre Stephano in omelijs euangelij curauit. Fuit etenī vir sicut ⁊ idē Probo⁹ ⁊ multi alij testant: nihil in hoc mūdo possidēs: nihil q̄rens: solā cū deo paup̄tatē diligēs. inter aduersa semp̄ patientiam amplectēs: cōuentus seculariū fugiēs: vacare semp̄ oratiōi cupiēs. De quo vnū bonū virtutis refero vt ex hoc vno valeāt multa eius bona p̄ferri. Is nāq; cū quadā die messē: quā sua manu seruerat: decisam ad areas deduxisset: nihilq; aliud cū discipulis suis ad tori⁹ anni stipēdia haberet: quidā peruerse volūtratis vir antiqui hostis stimulis instigat⁹: eādē messē igne supposito ita vt erat in area incēdit. Quid factū dum alter p̄spiceret: eidē dei famulo cucurrit ⁊ nūciauit. qđ post q̄ indicauit: adiunxit dicēs. **Ue ue pater Stephane** quid tibi cōtigit. Cui statim vultu ac mētē placida ille rēdit. **ve quid illi contigit q̄ mihi hoc fecit.** nā mihi quid cōtigit: In quib⁹ eius verbis ostēdit in quo virtutis culmī se debebat: q̄ vnū qđ in sumptū mūdi habuerat tam secūra perdebat mētē magisq; illi cōdolebat: qui peccatū cōmiserat q̄ sibi qui peccati illius dāna tollebat. Hec pensabat quid ipse extertus: sed culpe re⁹ q̄rum perdebat intus. Hāc itaq; cū dies

mortis egredi de corpore vrgeret: conueniunt multi vt tam sancte anime de hoc seculo recedēti suas animas cōmendant. Cūq; lecto hi qui cōuenerāt: omēs assisterent: alij ingrediētes angelos viderūt sed dicere aliquid nullo mō potuerunt. Alij omnino nil viderūt sed oēs qui aderāt ita vebemētissimus timor percussit vt null⁹ egrediēte illa sancta aīa illic stare potuisset. Et hi ergo qui viderāt ⁊ hi qui omnino nil viderāt vno oēs timore percussi ⁊ terri fugerūt vt palā daret, intelligi que et quāta vis esset que illā egredientē aīam suscipet cuius egressum nemo mortalium ferre potuisset.

Sepe anīe meritū non in ipso suo egressu: sed post mortem verius declaratur.

Cap. XX.

Ed inter hec sciendū est q̄: ali quādo anīe meritū non in ipso suo egressu ostenditur. Post mortē vero certi⁹ declaratur. Unde ⁊ sancti martyres ab infidelib⁹ crudelia multa perpeffi sunt qui tamen: vt p̄ diximus: ad ossa sua mortua signis quotē die ⁊ miraculis clarescunt.

De duobus monachis valentius abbatis.

Cap. XXI.

Ite nāq; venerabilis Valentius qui post in hac Romana vrbe mihi sicut nosti in eo quoq; monasterio presuit: pri⁹ in Gallie prouincia suū monasteriū rexit i quo dū longobardi seculētes venissent: sicut eius narratiōe didici: duos ei⁹ monachos in ramis vn⁹ arboris suspēderūt: qui suo spēs eodē die defuncti sunt. Facto autē vespere vtroq; eorū spūs claris illis apertisq; vocib⁹ psallere ceperūt. Ita vt ipsi quoq; qui eos occiderāt: cū voces psallētium audirēt: nimis mirati terrerent. q̄s videlicet voces captiui quoq; omēs: qui illic aderāt: audierunt. atq; eorū psalmodie postmodū testes extiterunt. Sed haec

De neq; de omnib; iustis fateri possumus: neq; de omnibus negare. **H**æ sunt quorundã iustoz ani me que a celesti regno quibusdam adhuc mansionibus differunt. In quo dilatiõis damno quid aliud innuit nisi qd de perfecta iusticia aliquid minus habuerunt: et tamen luce clarior cõstat: qz perfectoz anime mor vt hui? carnis claustra exeunt: in celestis regni sedibus recipiunt: qd et ipa per se veritas attestat dicens: Abicũq; fu erit corpus: illuc cõgregabunt et a quile: quia vbi ipse redemptor noster est corpe: illuc pculdudio colligunt iustoz anime. Et Paulus. Lupio dissolui et cõ xpõ esse qui ergo xpõ esse in celo: nõ dubitat: nec Pauli animã esse in celo negat: qui etiã de dissolutiõis sui corporis: atq; de inhabi tatiõis celestis patrie dicit: Scimus quomã si terrestris domus nostra hui? habi tatiõis dissoluat: quod edificatiõem habebimus ex deo: domũ non manufactã eternam in celis.

Petrus.

Igitur nunc sunt in celo anime iustoz: quid est q in die iudicij pro iusticia sue retributiõis recipiet?

Gregorius.

De eis nimirũ crescit in iudicio: quod nũc animarũ sola: postmodũ vero etiã corporũ beatitudine perfruent: vt ipa quoq; carne gaudeat in qua dolores pro dño cruciatũq; pertulerũt. Pro hac quippe geminata eoz gloria scriptũ est. In terra sua duplicia possidebũt. Hinc etiã ante resurrectionis diem de sanctoz atibus scriptũ est. Date sunt illis singule stole albe: et dictũ est illis vt requiesceret tempus adhuc modicũ: donec impleret numerus cõseruoz et fratru eoz. Qui itaq; nũc singlas acceperũt: binas in iudicio stolas habituri sunt: quia modo animaz tantũmodo: nũc autẽ alaz simul et corporũ gloria letabunt.

De modis quibus morientes aliqua predicũt: et de morte cu-

iusdam aduocati: de reuelatiõis quoq; Serontij et Belliti monachoz: ac de puero armentario q moriturus diuersis linguis loquebat: **Cap. XXV.**

Petrus.

Sentio: sed vellẽ scire quo nã modo agit: quod plerũq; morientes multa predicũt.

Gregorius.

Ipsa aliquãdo animarũ vis subtilitate sua aliquid preuidet. Aliquãdo em̃ exiture de corpore anime per reuelatiõem ventura cognoscunt. Aliquãdo vero dũ iam iuxta sit vt corpus deserat: diuinitus afflate in secreta celestia incorporeũ mentis oculũ mittit. Hæc quãtus anie aliquãdo subtilitate sua ea que sunt ventura cognoscit: patet ex eo q cuz quidã aduocatus: qui in hac vite ante bidũ lateris doleto defunctus est: sed ante paululũ q moreret vocauit puerũ suum: preparari sibi vestimẽta ad procedẽdũ iussit: quẽ dum puer quasi insantre cerneret: eiusq; pceptis minie obediret: surrexit vestimento se induit: et per viã Appiã ad beati Sixti ecclesiã se esse processit: dixit: Cũq; post modicũ ingrauescente molestia esset defunctus: deliberatũ fuerat vt apud beati Jannariũ martyre in pnestina via eius corpus poni debuisset. Sed qz longũ hoc his qui funus eius curauerãt visum fuisset: repente orto cõsilio exeũtes cũ eius funere per viã Appiã nescentesq; illi qd dixerat in ipa eũ ecclesia quã predixerat: posuerũt. Et cũ eundẽ viũ curis secularibus obligarũt: lucisq; terrenis inhiãtẽ fuisse nouerim? vnde hoc predicere potuit: nisi quia id quod futurũ erat eius corpori ipa vis aie ac subtilitã preuidebat: qd antez sepe etiã reuelatiõibus agit: vt a morituris futura presciant. Et his colligere possum? que apud nos gesta in monasterijs scim?. In monasterio etiam meo quidã frater ante deconũ

Serontius dicebat: qui cū graui molestia
 corporis fuisset depressus in visione noc-
 turna albatos viros & clari omnimodo ha-
 bitus in hoc ipsum monasteriū descende-
 re de supioribus aspexit. Qui cum coram
 lecto iacentis assisteret vnus eorū dixit,
 Ad hoc venimus vt de monasterio Gre-
 gorij quosdā fratres in militiā mittamus.
 Atq; alteri precipiēs adiūxit. scribe Mar-
 cellū. Galērianū Agnellum atq; alios
 quorū nunc minime recordor. Quib⁹ ex-
 pletis addidit: dicēs. Scribe & hūc ipsuz
 qui nos aspicit. Et qua visione cert⁹ red-
 ditus predictus frater facto mane inouit
 fratribus qui & que essent ex eadem cella
 morituri. post quos se etiā denūciauit esse
 secuturū. Lūc die alio pdicti fratres mori
 ceperūt atq; sub eodē ordine se in mor-
 te secuti sunt quo fuerāt in descriptiōe no-
 minati ad extremū vero & ipse obiit: q̄ eos-
 dē fratres morituros preuidit. In ea hōz
 moralitate que ante trienniū hanc vrbez
 vehemētissima clade vastauit in Portu-
 nēsis ciuitatis monasterio Mellit⁹ dicit⁹
 est monachus adhuc in annis iuuenilib⁹
 cōstitutus sed mire simplicitatis atq; hu-
 militatis vir qui appropinquāte vocatio-
 nis die eadē clade percussus ad extrema de-
 ductus est. Qd vir vite venerabilis. Fe-
 lix eiusdē ciuitatis Episcop⁹ audiēs cui⁹
 & hec relatiōe pgnouit: ad eū accedere stu-
 duit & ne mortē timere debuisset: verbis
 hunc p̄suasorijs pfortare. Cui etiā adhuc
 de diuina misericordia longiora vite spa-
 cia pollicerī cepit. Sed ad hec ille respō-
 dit. cursus sui tēpora esse cōpleta: dicens
 apparuisse sibi iuuenē atq; epistolā dety-
 lisse. dicentē aperī & lege. Quib⁹ apertis
 asseruit qd se & omēs qui eodē tempore a
 pdicto Episcopo in pascale festiuitate fue-
 rāt baptizati scriptos in eisdē epistolis lit-
 teris aureis inuenit. Prīmū quidē vt vi-
 cebat suū nomen reperit. ac deinde oim
 illorū in illo tpe baptizatorum. Qua de re
 certū tenuit & se & illos de hac vita cē sub
 sceleritate migraturos factūz ē vt die ea-
 dem ipse moreret atq; post eū cuncti illi q̄

baptizati fuerant. ita secuti sunt vt intra
 paucos dies eorū nullus in hac vita rema-
 neret. De quibus nimirum cōstat qd eoz
 predictus dei famulus iccirco auro scripto-
 tos viderat quia eorū nomina apud se sta-
 ra eterna claritas habebat. Sicut hē itaq;
 qd reuelationib⁹ potuerūt futura cognos-
 cere. ita nōnunq̄ egressure anime possūt
 etiā mysteria celestia non p̄ somnū sed vs
 gilādo prebāre. Ammoniu nāq; mona-
 sterij mei monachū bene nosti qui duz es-
 set in seculari habitu cōstitutus Galeria-
 ni huius vrbis aduocati naturalē filiā in
 cōiugio forituz eius obsequijs sedule atq;
 cessanter adherebat. & queq; in ei⁹ do-
 mo agebant nouerat. Qui mihi iā in mo-
 nasterio posit⁹ narrauit qd in ea moralita-
 te que patricij Marce tēporibus hāc vrbe
 vehemēter afflixit in domo pdicti Gale-
 riani puer Armētarius fuit percipue sym-
 plicitatis & humilitatis. Cū vero eiusdē
 aduocati domus eadē clade vastaretur is-
 dem puer percussus est & vsq; ad mortem
 deductus. Qui subito sublatus a presen-
 tibus redijt sibiq; dñm suū vocari fecit.
 Cui ait. Ego in celo fui & q̄ de hac domo
 morituri sūt agnoui. Ille ille atq; illi mo-
 rituri sunt. Tu v̄ ro ne timeas quia hoc
 tēpore moritur⁹ non es. At vero scias qd
 me in celo fuisse verum fateor. ecce accepti
 illic vt linguis omnib⁹ loquar. Nunquid
 tibi cognitū fuit me grecā linguā omnino
 non nosse & tamē grece loquere vt cogno-
 scas an verū sit qd me omēs linguas acce-
 pisse testifico. Cui tūc grece domin⁹ ser-
 uo locutus est atq; ita illi in eadem ling-
 ua respōdit vt cuncti qui aderāt miraren-
 tur. In ea quoq; domo pdicti Marce spa-
 rarius vulgaris manebat qui festine ad
 egrū deductus ei vulgarica lingua locu-
 tus est: sed ita puer ille in Italia natus et
 nutrit⁹: in eadē barbara locutione respō-
 dit: ac si ex eadē fuisset gente generatus.
 Mirati sunt omēs qui audiebant atq; ex
 duarum linguarū experimēto quas eū an-
 tea nescisse nouerant crediderūt de omni-
 bus quas probare minime valebāt. Tūc

puer biduum mors eius dilatata est s; die tertio: quo occulto iudicio nefici: man⁹ ac brachia lacertosq; suos dētib; laniauit atq; ita de corpe exiuit. Quo mortuo omnes illi quos predixerat ex hac protinus luce subtrahi sūt nullusq; in hac domo eadem tēpestate defunctus est qui voce illius denunciatus non est.

Petrus.

Alde terribile est vt qui tale donum percipere meruit tali etiam post hoc pena plecteretur.

Gregorius.

His occulta dei iudicia sciat ea; in diuino examine comprehendere non possum⁹ timere magis q̄ discutere debemus.

De morte Theophani; comitis. Cap. XXVI.

Autē de egredientibus animabus que multa prenoscunt ea que cepim⁹ exequamur. He; hoc silendū est qd̄ de Theophanio centerelēsis vrbis comite in eadē vrbe positus multis attestatib; agnouit. Fuit nāq; vir misericordie acerb⁹ deditus bonis opib⁹ intētus hospitalitati precie pue studēs exercēdis quidē comitar⁹ curis occupat⁹ agebat terrena tēporalia s; vt post in sine claruit magis ex debito q̄ ex intētionē. Hāc dū propinquāte mortis eius tempore grauissima aeris tempestas obstitet ne ad sepeliendū duci potuisset. eūq; vxor sua cō fletu vebemētissimo inquireret: dicens. quid faciā quomodo te ad sepeliendū eijciā quia hostium dominus hui⁹ egredi pre nimia tēpestate nō possumus. Tunc ille respōdit. Noli mulier flere. Quia mox vt ego defun⁹ fuero aeris serenitas redit. Lusus protinus voce mors t mortē serenitas secuta ē. qd̄ signū etiam alia sunt signa comitata. Hā manus ei⁹ ac pedes podagre humore tumescētēs hī in vulnerib⁹ fuerāt t p̄ hūc tē sanle patebāt. Sed dū corpus eius ex more ad lauandū fuisset nudatū ita man⁹ pedesq; ei⁹ sani inuēti sunt ac si vnq; vul-

neris nil habuissent. Ductus itaq; ac sepultus est eiusq; cōiugū vsum est vt quarto die in sepulchro illius marmor qd̄ superpositū fuerat mutari debuisset. Sed videret licet marmor corpori ei⁹ superpositū duz fuisset ablatū: tanta ex corpe ipsi⁹ fragrantia odorif emanauit ac si ex putrescēte carne illius pro vermib⁹ aromata ferbuisset. Sed factū dum narrāte me in omelijs in firmis quibusdā venisset in dubiū die qd̄ dam sedēte me in cōuentu nobilitū ipsi ar⁹ tifices qui in sepulchro illi⁹ marmor mutauerant affuerūt aliquid me de ppria cā rogaturi. Quos ego de eodē miraculo coram clero nobilit ac plebe requisui quae eadē odoris fragrantia miro modo fere repletos fuisse testari sunt. Et quedā alia; augmento miraculi que nunc narrare longum existimo de eodem sepulchro ei⁹ addiderunt.

Sicut anime sanctorū i celo: ita post dissolutionē corporū iniquoz anime in inferno credē desint. Cap. XXVII. Petrus.

Aquisitioni mee sufficiēter iā video satisfactū sed hoc est adhuc qd̄ questione animum pulsar. Quia cū superius dictum sit esse iam sanctorū animas in celo: restat p̄culdubio vt iniquoz quoz anime esse nō nisi i inferno credant t quid hac de re veritas habeat ignoro. Hā humana estis matio nō habet peccatorū animas ante iudiciū posse cruciari.

Gregorius.

Esse sanctorū aīas i celo sacri elo⁹ qui satisfactioe credidisti: o; vt p̄ oīa esse credas t iniquozū aīas in inferno qz ex retributione terne iusti cie ex qua iusti iā gloriānt necesse ē p̄ oīa vt t inuisit i crucient. Hā sicut electos b̄ritu do letificat ita credi necesse ē qd̄ a die extus sui ignis reprobos exurat.

Qua ratioe credendū sit vt i corporeos spiritus tenere ignis

corporeus possit. **Ca. XXVIII.**

Petrus.

Qua ratione credendus est quae re incorporea tenere ignis corporeus possit.

Gregorius.

Qui vivetis hominis incorporeus spiritus tenet in corpore cur non post mortem cum incorporeus sit spiritus etiam corporeo igne teneatur.

Petrus.

Ut vivente quolibet scire incorporeus spiritus tenet in corpore quae vivificat corpus.

Gregorius.

Qui incorporeus spiritus. Petre in hoc teneri potest quod vivificat quare non penaliter et ibi teneat ubi mortificatur. Teneri autem spiritus per ignem dicimus ut in tormento ignis sit videndo atque sentiendo puniat. Ignem namque eo ipse patitur: quo videt et quod cremari se aspicit: crematur. Sicque fit ut res corporea incorpoream exurat dum ex igne visibili ardor ac dolor invisibilis trahit ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur quis colligere divinis evangelicis possumus quod in eodem aetate non solum videndo sed etiam experiendo patiat. Veritas etenim voce divites mortuus in inferno dicitur sepulchrum. Cuius aetate quod igne teneat insinuat voces quod Abraham deprecatur. dicentes. mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam quod crucior in hac flamma. Dum ergo peccatorum divinitus dantur veritas igne prohibet quisnam sapiens reproborum animas tenet in ignibus neget.

Petrus.

Ecce ratio ac testimonio ad credulitatem flectit animum sed dimissus iterum ad rigorem redit. Quomodo enim res corporea re incorpoream teneat atque affligere possit: ignoro.

Gregorius.

Et quomodo an apostatas spiritus in celesti gloria delectos esse corporeos an incorporeos suspicaris.

Petrus.

Alis sanum sapiens esse spiritus corporeus dixerit.

Gregorius.

Et bene ignem esse corporeum fatentis.

Petrus.

Sed bene corporeum esse non ambigo in quo certum est corpora cruciari.

Gregorius.

Et reprobis veritas in fine dicitur. ite in ignem eternum quod patet est diabolo et angelis. Si igitur diabolus et angelus cum sint incorporei corporeo sunt igne cruciandi quod mirum si aetate non recipiant corpora possunt corpora sentire tormenta.

Petrus.

Aetate ratio nec debet de hac re ulterius questione disturbare.

Gregorius.

De morte Theodorici regis Arriani. Cap. XXIX.

Quis laboriose credidisti opere cum credo si ea quae mihi a virtus fidelibus sunt gesta: narravero. Julia non huiusmodi Romanae ecclesiae: cui deo auctore de sereno: scodus defensor: quod ante septem fere annos defuit: est: ad me adhuc in monasterio positum crebro vivebat et mecum colloquere de aetate utilitate consueverat. hic itaque mihi quodam die narravit: dicens. Theodorici regis temporibus pro socii mei in Sicilia exactoribus canonis egerat atque iam ad Italiam rediebat. Cuius navis impulsae ad insulam quae Lipari appellatur. Et quod illic vir quidam solitarii magne virtutis habitabat: dum naute navis armamenta repararet visus est predicti pro socii mei ad eundem virum digne persequi eos et orationibus commendare. Quos vir dum cum vidisset eis in alia colloquens dixit scis quod rex theodorici mortuus est: cui illi propter ruderem. Absistens eum vivente dimissum.

nihil tale ad nos nūcūsq; plātū est. Quibus dei famulus addidit dicēs: Et iā mortuus est: nā hesterno die hora nona inter Iohannē papā & Simachū patriciū discipulis: atq; discalciatus: & vincis manib; deductus: in hanc vicinā vulcani ollā iactatus est. Ad illi audientes solliciti conscripserūt diē: atq; in Italiā reuersi: eo die Theodorici regē inuenerūt fuisse mortuum: quo eius exitus atq; supplicii dei famulo fuerat ostēsum: & quia Iohannē papam affligēdo in custodia occidit Simachū quoq; patriciū ferro trucidauit ab illis in ignē mitti aperuit: quos in hac vita iniuste iudicauit.

De morte Reparati: Capitulum. XXX.

De quoq; tempe quo primū remote vite desiderio ambulabā quidā honestus senex Deus dedit noie: valde huī vrbis nobilit; amicus: mihi quoq; in amicitijs sedule iungebat. Qui mihi narrabat dicēs: Sothoz tempe quidā expectabilis vir Reparatus nomē venit ad mozem. Qui dū diu iam cōmutatus ac rigid' iaceret: vīsu est q' ab eo funditus status vitalis exisset: atq; exanime remāssisset corp'. Cūq; & multi qui cōuenerāt: & eū iaz mortuū familia lugeret: subito redijt: & cūctorū plāgentiū in stuporē verse sunt lachryme. Qui reuersus ait: Citius ad ecclesiā beati Laurētij martyris: qui ex noie conditoris Damasi vocat: puer mittite: & qd de Tiburtio p̄bytero agat: videat & resnūciare festinet: qui videlicet tūc Tiburtius carnalibus desiderijs subiacere serebat. Cui' adhuc vite mox bene quoq; florētius eius nūc ecclesie p̄byter meminit. Cū vero puer pergeret: narrauit isdē Reparatus: qd ad se reuersus fuerat: qd de illo: vbi ductus fuerat: agnouit dicēs: Paratus fuerat rogus ingēs: deductus autē Tyburtius p̄byter in eo est suppositus: atq; supposito igne cōcrematus. Ali' autē parabat rogus cui' a terrā in celū cacumen tendi videbat. Cui emissa voce clas-

matū est: cui' esset. His dictis statim Reparatus defunctus est. Puer vero q' trāsmissus fuerat ad Tyburtiū iaz eū mortuū inuenit. Qui videlicet Reparat' ductus ad loca penarum vidit: redijt: narrauit & obiit. Aperte monstrat: qz nobis illa nō sibi videret: qbus vuz adhuc cōcessum est viuere: licet etiā a malis opibus emēdare Rogū vero cōstrui Reparat' vidit: nō q' apud' infernū ligna ardeant: vt ignis fiat: sed narraturus hec viuētibus illa de incēdio pranoꝝ vidit: ex quibus nutrirī apud viuētes corporeus igitis solet: vt per hec assueta viuentē discerneret: quid de insuetis timere debuissent.

De morte Lurialis cuius sepulchrum incensum est:

Capitulum. XXXI.

Errabile etiā quoddā in Valeria puincia cōtigisse vir vite venerabilis Maximian' siracusanus epus: qui diu in hac vrbe meo monasterio p̄fuit: narrare p̄uenit dicēs: Quidā curialis illic sacratissimo pascuall' sabbato iuenculā cuiusdā filiaz in baptisate suscepit. Qui dū post ieiuniū domū reuersus in multoq; vino ebriatus eādem filia suā secū manere petijt: eāq; nocte illa qd dictu nefas est: perdidit. Cūq; mane factu surrexisset: cogitare cepit: vt ad balneū p̄geret: ac si aqua balnei lauaret maculā pcti. Perrexit igit' lauit cepitq; strepidare an ecclesiaz ingredi vellet: s; si tāto die nō iret ad ecclesiā erubesceret hoies. Sin' hō iret p̄tescebat iudiciū dei. Hic itaq; hūana verecūdia: prexit ad ecclesiā: s; tremebūdus ac pauēs stare cepit atq; p' singula momēta suspect' qua hora immūdo spiritui traderet: & corā om̄i populo vexaret. Cūq; vehemētē timeret eū in illa mētarū celebritate quasi aduersi nihil cōtigit: qui letus extijt & die altero ecclesiā iam securus intrauit. Factūq; est vt per sex cōtinuos dies letus ac securus p̄cederet: estimans q' eius scelus dñs aut nō vidisset: aut visum misericorditer auertisset. Die autē septimo subita morte des-

functus est. Cuius sepulture traditus fuisse: per longū tempus cunctis vidētibus de sepulchro illius flāma exiit: et tam diu ossa eius cōcremavit: quousque ossa sepulchri p̄sumeret: et terra que in tumulū collecta fuerat: desossa videret. Quod videlicet omnipotens deus faciēs ostendit: quod eius anima in occulto pertulit: cuius etiam corpus ante humanos oculos cōsumpsit. Qua in re nobis quoque hec audientibus exemplū formidīs dare dignatus est: quatenus ex hac p̄sideratiōe colligamus quid aīa viuens ac sentiens pro reatu suo patiat si tanto ignis supplicio: etiā insensibilis ossa concremant.

An boni bonos in regno: et mali malos in supplicio agnoscat.
Capitulū. XXXII.

Petrus.

n Osse velim: vel si boni bonos in regno: vel mali malos in supplicio agnoscant.

Gregorius.

b Cuius rei sententiā in verbis est dominicus: quā iam superius protulimus: luce clarius demonstrata.

In quibus dum dictū esset: hō erat diues et induabatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide: et erat quidā mendicis nomine Lazarus: qui iacebat ad ianuā eius: vlcerebus plenus: cupiens saturari: de micis: que cadebāt de mensa diuitis: et nemo illi dabat. Sed et canes veniebāt et lingeabant vlcera eius. Subiunctum est quod mortuus Lazarus portatus est ab angelis in sinū Abrahę: et mortuus est diues: et sepultus est in inferno. Qui eleuatis oculis suos cum esset in tormentis vidit Abrahā a longe et Lazarum in sinu eius: Et ipse clamauit dicens: Pater Abrahā: miserere mei: et mitte Lazarū vt intingat extremū digiti sui in aquā: et refrigeret linguā meam: quia crucior in hac flāma. Cui Abrahā dixit: Fili recorderare: quia recepisti bona in vita tua: et Lazarus similiter mala. Diues autē iam spem de seipso salutis nō habēs

ad promerendā suorum salutem cōuertit dicens: Rogo te pater: vt mittas eū in domo patris mei. Habeo enim quos fratres: vt testes illis ne et ipsi veniant in locū hūc tormentorum. Quibus verbis aperte declaratur: quia et boni bonos: et mali malos cognoscunt. Si igitur Abrahā Lazarū minime cognouisset: nequaquam ad diuitem in tormentis positū de transacta eius cōtritione loqueretur dicens: quod mala receperit in vita sua: et si mali malos nō cognoscerent nequaquam diues in tormentis positus fratrum suorum etiam absentium meminisset. Quomodo enim presertim nō posset agnoscere: qui etiā pro absentium memoria curauit exorare. Qua in re illud quoque ostendit quod nequaquam ipse requisisti: et quia boni malos: et mali cognoscunt bonos. Nam diues ab Abrahā cognoscit cui dictū est: Recepisti bona in vita tua: et electus Lazarus a reprobo est diuitem cognitus: quem mitti precat ex nomine dicens: Mitte Lazarū vt intingat extremū digiti sui in aquā et refrigeret linguā meā: in qua videlicet cognitiōe vtriusque partis cumulus retributiōis exerescit: vt boni amplius gaudeant: qui secū eos letare conspiciunt: quos amauerūt. Et mali dum cū eis torquentur: quos in hoc mundo despecto deo dilexerunt: eos nō solum sua: sed etiā eorum pena consumat. Fit autē in electis quoddā mirabili: quia nō solus eos agnoscent: quos in hoc mūdo nouerāt: sed et inuisos ac incognitos recognoscunt bonos quos nunquam viderūt. Nam cū antiquos patres in illa eterna hereditate viderint: eis in cognitis per visionē non erūt: quos in opere semper non erūt. Quia enim illic omnes cōmuni claritate deū conspiciunt. Quid est quod ibi nesciāt: vbi scientē omnia sciāt?

De religioso quodā moriente: qui prophetas vidit:

Capitulū. XXXIII.

n An quidam noster religiosus vir: et vite valde laudabilis: cū ante quadriennium moreretur: sic

religiosi alij qui presentes fuerunt: testati sunt: in hora exitus sui Jonā prophetam: Ezechielē quoq; et Daniēlem cepit aspiciere: eosq; dominos suos ex nomine clamare. Quos dum ad se venisse diceret: et depressis luminibus eis reuerentie obsequiū preberet: ex carne eductus est. Quia in re aperte datur intelligi que erit in illa incorruptibili vita noticia: si vir iste adhuc in carne corruptibili positus: prophetas sanctos: quos nimirū nunq̄ viderat agnouit.

Quignote anime sepi⁹ se cognoscant: Et de morte Johannis et Ursi: Emorphij quoq; et Stephani:

Capitulū. XXXIII.

1 Olet autem plerūq; contingere: vt egressura anima eos etiam recognoscat: cum quibus pro equa itate culparum: vel etiam premiorū in vna est mansione deputāda. Nam virtute venerabilis Eleutherius senex: de quo precedente libro multa narrat: in monasterio suo germanum fratrem Johannē nomine se habuisse perhibuit: qui ante dies quattuordecim suū fratribus exitū predixit. Cūq; decreveret quotidie computaret dies: ante triduum quam vocaretur ex corpore: febre correptus est. Ad horam vero mortis veniens inysteriū dominici corporis et sanguinis accepit: vocatisq; fratribus coram se psallere precepit: quibus tamē antiphona ipse per semetipsum: de semetipso imposuit dicens: Aperite mihi portas iusticie: et ingressus in eas cōstetbor domino: hec porta domini: iusti intrabūt per eam. Cūq; coram eo assistentes fratres psallerent: emissā subito et producta voce clamavit dicens: Urse veni. Quod mox vt dixit: eductus de corpore mortale vitam finivit. Mirati sunt fratres: quia hoc: qd̄ moriens frater clamauerat: ignorabant. Quo defuncto in monasterio facta est ma-

gna tristitia. Quarto autē die quibusdā fratribus necessariū fuit: vt ad monasteriū aliud positum longe transmitterent. Illuc ergo eūtes fratres omnes eiusdem monasterij monachos tristes vehemēter inuenerūt. Quibus cum dicerent: quid habetis q; vos in tanto morore deprimistis? Responderūt dicentes: Loci huius desolationē gemimus: quia vnus frater cuius nos vita in hoc monasterio cōtinēbat: hodie quartus est dies q; ex hac luce subtractus est. Cūq; fratres qui venerāt studiose inquirerent: qualiter dictus fuisset. Responderunt vsus: Qui vocatio nis eius horam subtiliter inquirētes ipso eum momento cognouerunt exisse de corpore quo per Johānem: qui apud eos defunctus est: fuerat vocatus. Qua ex re colligitur: quia vtrorūq; par fuerit meritum eius datum est: vt in vna mansione socialiter viuerent: quibus ex corpore cōtigit socialiter exte. Sed neq; hoc fileā quod dum adhuc laicus viueret: atq; in domo mea: que mihi in hac vrbe ex iure patris obuenerat: manerem: de quibusdam vicinis meis me contigit agnouisse. Quedā namq; iuxta me vidua Balla dicebatur: hec Emorphijū nomine iuuenem filiū habebat: a quo non longe quidam Stephanus: qui alio nomie Optio dictus fuit habitabat. Sed isdem Emorphius ad extrema vite veniens vocauit puerum suū: ei q; precepit dicens: Hade citius et dic Stephano optioni: vt cōcitus veniat: quia ecce nauis apparatus ē: vt ad Sycciliā ducl debeamus. Cūq; puer hunc insanire crederet: et obedire recusaret: cepit ille vehementer innuere dicens: Hade et nuncia illi quod dico: quia non insano. Egressus est puer vt ad Stephanū pergeret: cūq; in mediū tunc venisset: ei alius quidā obuiā factus est: qui hunc requisituit dicens: Quo vadis? Cui respōdit. Ad Stephanū optionem a domino meo missus sum. Atq; illi prius dixit: Ab eo vento: sed ante me hac hora defunctus est. Reuersus vero est puer ad Emorphijū dominus

suū: sed iam cum mortuū inuenit. Sicq̃ factū est vt dum alter obuiam venit: ⁊ ex medio itinere puer reuersus est: vt ex mē sura spacij potuisset colligi q̃ vno momē to vtriq̃ fuerant vocati.

Petrus.

Erribile est valde quod dicitur sed queso te: cur egredienti antē me nauis apparuit: vel se ad Sy ciliā duci mortiturus predixit.

Gregorius.

Alma vehiculo non eget: sed mī rū non est si adhuc homini in eoz̃ pore posito illud apparuit: quod p̃ corpus assueuerat videre: vt per hoc in telligi daretur: quo ei⁹ anima spiritaliter duci potuisset. Quod vero se ad Sy ciliā duci testatus est: quid sentiri aliud potest nisi q̃ p̃re ceteris locis in eius terre insu lis eructante igne tormentoz̃ū olle patues runt: que vt solent narrare qui nouerūt: laratis quotidie sinibus excrescūt: vt mū dī termino appropinquante: quanto cer tum est illuc amplius exurendos colligi: tanto ⁊ eadem tormentoz̃ū loca amplius videantur apparere. Quod omnipotens ⁊ deus ad correptionem viuientium in hoc mundo voluit ostendi: vt mentes infide lium: que inferni tormenta esse non cre dūt tormētoz̃ loca videāt que audita cre dere recusant. Quod vero siue electi: siue reprobi: cui⁹ cōmunis causa in opere fue rit: in loca etiam cōmunia deducant. Ae ritatis nobis verba satisfacerent: si etiam exempla deessent: ipsa quippe propter ele ctos in euangelio dicit. In domo patris mei mansiones multe sunt: si enim dispar retributio in illa beatitudine eterna non esset: vna potius mansio q̃ multe essent. Multe ergo mansiones sunt: in quibus ⁊ distincti bonoz̃ ordines sūt: vt propter meritorum consortium cōmuniter leten tur: ⁊ tamen vnā denarium omnes labor antes accipiant: qui in multis mansioni bus distinguūt. Quia ⁊ vna est beati tudo q̃ illic percipiunt: ⁊ dispar retribu tionia qualitas q̃ per opera diuersa cons

sequūtur: que nimirū veritas iudicij fut diem denunciās ait: Tunc dicam messo ribus: colligite zizaniā: ⁊ ligare eam in fa sciculos ad comburendū. Messores quip pe angeli zizania ad cōburendū in fasciculis ligant: cū pares panibus in tormentis si milibus sociant: vt superbi cū superbis: lu xuriosi cū luxuriosis: auari cū auariis: fal laces cum fallacibus: immūdi cum immū dis: infideles cum infidelibus ardeant. Cum ergo similes in culpa ad tormēta si milia deducantur: quia eos in locis pena libus angeli depurāt quasi zizaniarū fasci culos ad comburendū ligant.

De his qui quasi per errores educi vidētur e corpore: Et de vocatione ac reuocatione Petri monachi: De morte quoq̃ ⁊ re suscitatione Stephani: ac de vi sione cuiusdam militis: De quo dam etiam viro nomine Deus dedit: cui⁹ domus sabbato edi ficabatur: ⁊ pena sodomitarū:

Capitulū. XXXV.

Petrus.

Inquisitionē meam respon siois satisfactio patuit causa ra tionis: sed quid naz est? queso te: q̃ nōnulli quasi per errores extrahūtur de corpore: ita vt facti exani mes redeant: ⁊ eozum quisq̃ audisse se di cat: quia ipse non fuerit qui erat iussus de duci?

Gregorius.

De cum sit Petre: si bene perpē ditur: non erro: sed admonitio est. Superna enim pietas ex ma gna mīsericordie sue largitate disponit: vt nonnulli etiam post exitum ad corpus redeant: et tormenta inferni: que audita non crediderant: saltem visa pertimes scāt. Nam quidā Aliricianus monachus qui in hac urbe in monasterio me cū mane

bat: mihi narrare p̄sueuerat q̄ q̄ddā tpe: cū adhuc i heremo mozarē: agnouerit q̄ Petrus quidā moach⁹ ex regione hiberie qui ei in loco vaste solitudinis: cui Euasa nomen est inherebat: sicut ipso narrante didicerat: prius q̄ heremū p̄teret: molestia corporis interueniente defunct⁹ est s̄ p̄tinus corpori restit⁹: inferni se supplicia atq̄ innumera loca flammarū vidisse testabatur. Qui etiam quosdā huius seculi potētes in eisdē flāmis suspēsos se vidisse narrabat. Qui cū iam deduct⁹ esset vt in illas ⁊ ipse mergeret: subito angelū choruscī habitus apparuisse fatebatur qui eum in ignē mergi prohiberet. Cui etiā dixit regredere ⁊ qualiter tibi post hoc iuuantium sit cautissime attēde. Postq̄ vocem paulatim recalescētibus mēbris ab eterne mortis somno euigilans cūcta: que circa illuz fuerant gesta: narrauit tantiq̄ se post modū ieiunij vigilijsq̄ cōstrinxit vt inferni eū vidisse ⁊ pertimuisse tormenta etiā si taceret lingua: cōuersatio loqueretur. Quippe cū omnipotētis dei mirabilitate in morte actū est ne mori debuisset Sed quia humanū cor grauis valde duricie esse solet ita ut ipsū quoq̄ penarū ostensiones que omnib⁹ vtilis est p̄tēnar. Hāc illustis vir Stephanus: quē bñ nosci: de semetipso mihi narrare cōsueuerat q̄ in Constantinopolitana vrbe p̄ quadaz causa demorat⁹ ⁊ molestia corporis defunctus est. Cūq̄ medic⁹ atq̄ pignētari⁹ ad apeririendū eū atq̄ condiendū esset quesit⁹ die eodē minime inuētus: subsequēte nocte corp⁹ iacuit inhumatū. Qui dicit⁹ ad inferni loca: vidit multa que prius audita nō credidit. Sed cū presidētī iudici p̄sentat⁹ fuisset: ab eo recept⁹ nō est ita vt diceret: nō hunc adduci sed Stephanū ferrariū iussi. Qui statim reduct⁹ est i cor pore ⁊ Stephan⁹ ferrarius qui iuxta euz habitabat eadē hora defunctus est: sicq̄ probatū est vera fuisse verba que audierat dū hec effectus mortis Stephani demonstrauit. Ante trienniū quoq̄ in hac pestilentia que hanc urbem clade vehemētis

sima depopulauit. In qua etiam corpora li visu sagitte celitus venire ⁊ singulos q̄ q̄ ferire videbantur: sicut nosti: Stephanus isdem defunctus est. Quidā vero miles in hac eadē nostra vrbe percussus ad extrema peruenit. qui eductus ⁊ corpore exanimis iacuit: sed citius redijt ⁊ que cū eo fuerant gesta: narrauit. Niebat enim sicut tūc res eadē etiā multis innotuit. Quis pons erat sub quo niger atq̄ caligosus fetoris intollerabilis nebulā exalāe fluuit⁹ decurrebat. Transacto autē ponte amena erant prata atq̄ virētia odoriferis herbarum floribus exornata in quib⁹ albatorum hominū cōuenticula esse videbatur. Tantusq̄ in eodē loco odor suauitatis inerat vt ipsa suauitatis fragrantia illic deambulantes habitantesq̄ satiaret. ibi māstiones diuersorum singule magnitudine lucis plene. ibi quedam mire potētie edificabatur domus que aureis videbatur laterculis cōstrui. Sed cuius esset nō potuit agnosci. Erant vero super ripam predicti fluminis nōnulla habitacula s̄ alia exurgens fetoris nebulā tangebatur. alia autē erurgens fetor a flumine minime tangebatur. Nec vero erat in predicto ponte p̄bario vt quisquis per euz iniustus vellet transire: in tenebrosū fetereq̄ fluuiū laboreretur. Iusti vero quibus culpa nō obfisteret securo per eū gressu ac libero ad loca amena peruenirēt. Ibi se etiā Petrus ecclesiastice familie maiorē qui ante quadrienniū est defunctus: deorsum positū in locis deterrimis magno ferri pondere religatum ac depressum vidisse cōfessus est. Qui dum requireretur cur ita esset: ea se dixit audisse que nos qui eū in ecclesiasticā domo nouimus: sciētes eius acta recolimus nāq̄ dictum est. Nec iccirco patitur quia si quid ei pro faciēda vltione videretur ad inferēdas plagas plus ex crudelitatis desiderio q̄ obediētie seruiebat. Quis sic fuisse nullus: qui illū nouerat: ignorat. Ibi se etiā quendā pegrinū p̄byte rū vidisse fatebatur qui ad predictū pontem veniens: tanta per eum auctoritate trans

sit quāta ⁊ hic sinceritate vixit. In eodē quoq; ponte hūc quem predixim⁹ Steffanū se cognouisse testatus est: qui dū trā fire voluisset eius pes lapsus est: ⁊ ex medio corpore iam extra pontē delectus: a quibusdā deterrimis viris ex flumine surgentibus per corā deorsum: atq; a quibusdā albatis ⁊ speciosissimis viris cepit per brachia sursum trahi. Cūq; hoc luctamē esset vt hūc boni spiri⁹ sursum: mali deorsum traherēt: ipse qui hec videbat: ad corpus reuersus est: ⁊ quid de eo plenius gestū sit: minime cognouit. Qua in re de eiusdē Steffani vitā dā intelligi: quā in eo mala carnis cū elemosynarū operatōe certabāt. Qui em̄ per coras deorsus: per brachia trahēbat sursum: patet nimirū qz ⁊ elemosynas amauerat: et carnis vicij perfecte nō resistebat que eū deorsum trahēbat. Sed in illo occulto arbitrio examinet: quid in eo vicerit: ⁊ nos ⁊ eū qui vidit ⁊ reuocatus est: latet. Constat tamē: quia Isdem Steffanus postq̄ sicut superi⁹ narrat: ⁊ inferi loca vidit: ⁊ ad corpus rediit: perfecte vitā in line corpore: qui post multos annos de corpore adhuc in certamine vite ⁊ mortis exiit. Qua de re colligitur quia ipa quoq; inferni supplicia cū demōstrant: alijs hoc in adiutorij: alijs vero in testimonij fiat: vt isti videāt mala que caueāt: illi vero eo amplius puniāt: quoniam inferni supplicia visa ⁊ cognita vitare noluerunt.

Petrus.

Quid est hoc queso te: qd̄ in amenis locis cuiusdā domus laterculis aureis edificari videbat. Ridentulū est valde si credimus: qm̄ in illa vita adhuc metallis talibus egeamus.

Gregorius.

Alis hoc sic sanum sapit: intelligat: sed per hoc qd̄ illic ostensum est: quisquis ille est cui māsio ita construebatur: aperte dā intelligi: quid est quod hic operat. Nam qui modo p̄mia eterne lucis elemosynarū largitate p̄metib: nimirū constat: quia auro edificat

mansionē suam. Quod etiā superius memor non fuit: vt dicerez Isdem miles: qui hec viderat: narrabat qz eisdē laterculos aureos ad edificationē domus senes ac iuvenes: puella ⁊ pueri ferebāt. Qua ex re colligitur Quia hi quibus hūc pietas facta est: ipsi illic operatores esse videbant.

Itē etiā quidam iuxta nos Deus dedit noīe religiosus habitabat: qui calciamenta solebat operari. De quo alter per reuelationē vidit qz ei⁹ domus edificabat: sed in ea cōstructores sui solo die sabbati videbāt operari. Qui eiusdē viri postmodū subtiliter vitam res quirens: inuenit: quia ex his que diebus singulis laborabat: quicquid ex victu atq; vestitu superesse potuisset: die sabbato ad beati Petri ecclesiā deferre consueverat: atq; indigētibus erogare. Qua ex re perpende: qz non immerito domus ipsius fabrica sabbato creſcebat.

Petrus.

Ac de re mihi idonee video satisfactū: sed queso te: quid esse dicimus qz quorundā habitacula ferotris nebula tangebant: quorūdam vero tangi nō poterant: vel qz pontē: quid est: qz fluuiū vidit?

Gregorius.

Et rerū Petre imaginibus pensantē sancti merita causarū. Per pontes quippe ad amena loca transire lustros aspexit: quia angusta valde est sententia que ducit ad vitā. Et ferentē fluuiū decurrentē vidit: quia ad vima quotidie defluxit carnaliū hic putredo victorum. Et quorūdam habitacula a ferotris nebula tangebant: ⁊ quorūdam vero ab ea tangi nō poterāt. Quia sunt pleriq; qui multa tā bona opera faciūt: sed tamen adhuc carnalibus vicij in cogitatōe delectatiōe tangunt: ⁊ instā valde est: vt illic nebula ferotris obſiderat: quos hic adhuc carnis fetor delectat. Unde ⁊ eandē delectatiōnē carnis esse beatus Job in fetore cōspiciens: de luxurioso ac lubrico sententiā protulit dicens: Dulcedo illius vermicis.

Qui autē perfecte cor ab omni delectatio-
ne carnis excutiūt constat nimirū: qz eoz
habitacula fetoris nebula nō tangunt Et
notandū qz isdem fetor esse ⁊ nebula visa
st: qz nimirū carnalis dilectatio mentē:
quā inficit: obscurat: vt veri luminis cla-
ritatē non videat: sed vnde delectat in: e-
rius: inde caliginē supernā patiatē.

Petrus.

P Etiam ne in hac auctoritate sa-
cri eloquij posse mōstrari: vt cul-
pe carnaliū fetoris pena puniant

Gregorius.

P Et est nāqz libro Beneseos atte-
stante dicitur: quia super Sodo-
mitas dom in ignem et sulphur
pluit: vt eos ⁊ ignis incēderet: ⁊ fetor sul-
phuris necaret. Quia em̄ amore illicito
corruptibilis carnis arserāt: simul incēdio
⁊ fetore perierūt: quaten⁹ imperia sua co-
gnoscerēt: quia eterne mortis fetoris sui se
delectatiōe tradidissent.

Petrus.

d Et his quib⁹ dubius fui nihil mi-
hi fateor questionis remansisse.

Quorundā anime adhuc
in corpe posite: penale aliquid
de spiritualibus vident: Et de
Theodoro puero:

Capitulum. XXXVI.

Gregorius.

f Sciendū quoqz est: quia nonnū-
qz anime adhuc in suis corpe-
bus posite penale aliqd de spi-
ritualib⁹ vidēt. Quō tamen qui
busdā ad edificatiōē audientū solet
Itā is de quo in omeljis corā populo me
narrasse tā memi in quietus valde Theo-
dorus nomie puer fuit: qui in monasteriū
meū fratē suū necessitate magis qz volū-
tate secutus est. Qui nimirū graue erat: si
quis p salute sua aliqd loqueret. Vona

em̄ non solū facere: sed etiā audire nō po-
terat: nunqz se ad sancte cōuersatiōis has
bitū venire iurādo: irascēdo: veridēdo: te-
stabat. In hac autē pestilētia: que nup bus-
ius vrbis populū magna ex parte cōsum-
psit: percussus in igne est perductus ad
mortē. Cūqz extremū spiritū ageret: cōue-
nerūt fratres vt egressū illius orādo pte-
gerent. Jam corp⁹ eius ab extrema parte
erat primortuū in solo tantū pectore vita-
lis adhuc calor anhelabat. Cūqz autē fra-
tres tāto p eo ceperūt enixius orare quā:
tō eū iam videbāt sub celeritate discedere
Tū repente cepit isdē fratrib⁹ assistenti-
bus clamare: ⁊ cū magnis vocib⁹ oratio-
nes eoz interrūpere dicēs: Recedite ecce
draconi ad deuorandū datus sum: qui p
pter vestrā presentia deuozare me nō po-
test: caput meū tā in suo ore, abso: buit: da-
te locū vt nō me amplius cruciet: sed faci-
at qd factur⁹ est. Si ei ad deuorandū da-
tus sum: quare ppter vos moras patior?
Tunc fratres ceperūt ei dicere: Quid est
qd loqueris frater? Signū sancte cruas
imprime. Respondit ille dicens: Solo me
signare: sed nō possū: quia squamis hu-
ius draconis pmoz. Cūqz hoc fratres au-
dirēt: pstrati in terrā cū lachrymis cepe-
rūt pro ereptiōe illius vehemētius orare
⁊ ecce subito cepit eger clamare: dicens:
Gratias deo: ecce draco: qui me ad deuor-
randū acceperat: fugit: oratiōibus vestris
expulsus stare nō potuit. Pro peccatis
modo intercedite: qz cōuerti paratus suz
⁊ secularē vitā funditus relinquere. Mo-
do ergo qui sicut tā dictū est: ab extrema
corpis parte fuerat primortu⁹: reseruatus
ad vitā toto corde ad deū cōuersus est: et
postqz mutatus mēte diu est: flagellis at-
tritus: ⁊ tūc eius aīa carne soluta est.

De morte Crisonij: et mona-
chi cuiusdam Iconij:

Capitulum. XXXVII.

a Et cōtra Crisonius: sicut Pro-
bus ppinquus illi⁹: cuius iam
superius memoriā feci: narra-

re consuevit. Air in hoc mundo valde idoneus fuit: sed tantum plenus vicij: quantum rebus superbia tumidus: carnis sue voluptatibus subditus: in acquirendis rebus auaricie facibus accensus. Sed cum tot malis dominus sine ponere decreuisset corporali hunc molestia percussit. Qui ad extremum viens: eade hora: qua iam de corpe erat exiturus: apertis oculis vidit deterrimos et nigerrimos spiritus coram se assistere et vehementer iminere: ut ad inferni claustra eum raperent. Cepit tremere: pallescere: sudare: et magnis vocibus induci ac petere: filium suum nomine Maximum: quem ipse iam monachus monachum vidit: nimis turbatus vocibus vocare dicens: Maxime curre: nunquam tibi aliquid mali feci: in fide tua me suscipe. Turbatus mox Maximus affuit: lugens ac perstrepsens familia conuenit. Eos autem quos ille insistentes sibi grauius tollerabat: ipsi malignos spiritus videre non poterat: sed eorum presentia in confusione: et pallores tremore illius: qui traherent: videbant. Pauore autem terre eorum imaginis huc illucque vertebatur in lecto: iacebat in sinistro latere: aspectus eorum ferre non poterat vertebatur ad parietem ibi aderat. Cumque constitutus nimis relaxari se iam posse desperaret: cepit magnis vocibus clamare. Inducas vel vestes mane. Sed cum hec clamaret in ipsis vocibus de habitaculo sue carnis euulsus est. De quo nimirum constat quia pro nobis ista: non pro se viderit ut eius visio nobis proficiat: quos adhuc diuina patientia longanimitate expectat. Nam illi tetros spiritus ante mortem vidisse: et induci ac petiisse: quid profuit: qui eandem induci ac petiisse: non accepit. Est etiam nunc apud nos Athanasius ex Isauria presbyter: qui in diebus suis yconij rem terribilem narrat euenisse. Ibi namque ait quoddam monasterium Thongolathon dicitur: in quo quidam monachus magne estimatiois habebatur: bonis quippe cernebat moribus atque in omni sua actione compositus. Sed si cut: ex fine res patuit: longe aliter quam apparerebat: fuit. Nam cum ieiunare se cum fratri-

bus demonstraret: occulte maleducare consueuerat. Quod eius vicij fratres omnino nesciebant. Sed corporis superuentente molestia ad vires extrema perductus est. Qui cum iam esset in fine fratres ad se omnes: qui monasterio inerant: congregari fecit. At illi: a tali ut putabant viro mortuente: magnam quidam delectabilem se ab eo audire crederent: quibus ipse afflicter et tremens compulsus est prodere: cui hosti traditus coegit exire. Nam dixit: Quando me vobiscum ieiunare credebatis: occulte comedebam: et ecce nunc ad venozandum draconem traditus sum. Qui cauda sua meam genua pedesque colligauit: caput suum intra meum os mittens spiritum meum ebibens extrahit. Quibus dictis statim defunctus est: atque penitendo liberari potuisset a dracone quem viderat expectatus non est. Quod nimirum constat: quia ad solam utilitatem audientium viderit: qui cum hostem cui traditus fuerat: et innotuit et non euasit.

An post mortem purgatorius ignis esse credendus sit: Capitulū. XXXVIII.

Petrus.

Deeri vellem: si post mortem purgatorius ignis credendus est.

Gregorius.

In euangelio dicit dominus. Ambulate dum lucem habetis. Per prophetam quoque ait: Tempore accepto exaudiuere te: et in die salutis adiunxi te. Quod Paulus apostolus exponens dicit: Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Salomon quoque ait: Quodcumque potest manus tua facere: instanter operare: quia nec opus: nec ratio: nec scientia: nec sapientia erit apud inferos: quod tu speras. Dauid quoque ait: Quia in seculum misericordia eius. Ex quibus nimirum sententia constat: quia qualis hinc quisque egredietur: talis in iudicio presentat. Sed tamen

de quibusdā leuibus culpis esse ante iudi-
ciū purgatorius ignis credēdus est p̄ eo
qđ veritas dicit: qđ si quis in sanctospir-
itu blasphemā dixerit: neq; in hoc seculo
remittit ei neq; i futuro. In qua sentētia
dat̄ intelligi quasdā culpas i hoc seculo:
quasdam vero in futuro posse laxari. Quod
enī de vno negat. plerūq; intellectus pa-
ret qđ de quibusdā cōceditur. Sed tamē
vt predicti hoc de ip̄is minimisq; pecca-
tis fieri posse credendum est: sicut est assi-
due ociosus sermo: imoderatus risus vel
peccatum cure rei familiaris: que vix sine
culpa vel ab ip̄is agit: qui a culpa: quali-
ter declinare debeāt: sciūt: aut non in gra-
uibus reb; error ignorātie: que cūcta etiā
post mortē grauāt si adhuc in hac vita po-
sitis minime fuerit relaxata. Hāc qđ Pau-
lus dicat xpm̄ esse fundamentū atq; sub-
iungat. si quis supēdificauerit super hoc
fundamētū aurū: argentū: lapides precio-
sos: ligna: fenū: stipulā: vnus cuiusq; op-
us quale sit: ignis probabit. si cui; opus mā-
serit qđ supēdificauit: mercedē accipiet. si
cui; opus arserit: detrimentū patiet. ipse
autē salu; erit. Sic tamē quasi p̄ ignē: qđ
uis hoc de igne tribulatiōis in hac nobis
vita adhibito possit intelligi: tamen si qđ
hec de igne future purgationis accipiat:
pensandū sollicitē est qđ illū per ignem di-
xit posse saluari. nō qui sup hoc fundamē-
tum ferrū: es vel plumbūz edificat id est
peccata maiora t̄ cecirco duriora atq; tūc
iam insolubilia: sed ligna fenū stipulā id-
est peccata minuta atq; leuissima q̄ ignis
facile cōsumat. Hoc tamē sciendū est quia
illuc saltz de minimis nihil quisq; purga-
tionis obtinebit nisi bonis hoc acerbis in
hac adhuc vita positus: vt illic obriueat:
promereatur.

De anima Paschasij dyaconi:
Cap. XXXIX.

Am cū adhuc essez iuuenulus
atq; in layco habitu constitu-
tus narrari a maioribus atq; a
sciētibus audiui qđ Paschasius

hulus apostolice sedis dyacon; cui; ap̄d
nos rectissimi. t̄ luculētī de; sanctospiritu
libri extant mire sanctitatis vir fuerit ele-
mosinarū maxime opibus vacans cultor
pauper; t̄ contēptor sui. Sed hic in ea cō-
tentione que in ardescēte zelo fidelij iter
Symachū atq; Laurētij facta est ad p̄s-
tificatus ordinē Laurentij elegit t̄ oim
post vnanimitate supatus in sua tamē sen-
tentia vsq; ad diē sui exitus p̄stitit illum
amādo atq; preferēdo quē; episcopozū iu-
dicio p̄esse sibi ecclesia refutauit. Hic ita-
q; cū tēporibus Symachi apostolice se-
dis presulis esset defunctus eius valma-
ticam feretro superpositā demoniac; terri-
git statimq; sanar; est. Post multū vero
temp; Germano Capuano episcopo cui;
superi; memoriaz feci medic; p̄ corporis
salute dictauerāt vt in angularib; termis
lauari debuisset. Qui ingressus easdem
termas p̄dictū Paschasij dyaconū stan-
tem t̄ obsequēte in caloribus inuenit.
Quo viso vellemēter extremuit t̄ quid il-
lic tantus vir faceret inquisiuit. Cui r̄n-
dit pro nulla alia causa in hoc penali loco
deputatus sum nisi qđ in pte Laurētij cō-
tra Symachū sensi. Sed queso te p̄ me
dominū deprecare atq; in hoc cognosces
qđ exauditus sis si huc rediēs me nō inue-
neris. Qua de re vir dñi Germanus se i
precib; strinxit t̄ post paucos dies redijt
sed iam dictū Paschasij in loco eodē mi-
nime inuenit. Quia enī nō malicie sed ig-
norantie errore peccauerat: purgari post
mortē a peccato potuit. Quod tamē creden-
dum est: qđ ex illa elemosinarū suarū largi-
tate hoc vt tūc possit promereri veniā cū
tam nil posset operari.

Lur in extremis temporibus
tam multa de animabus clare-
scant que antea latuerunt.

Cap. XL.

Petrus.

Ad hoc est queso te qđ in his
extremis tēporibus tam multa
de animab; clarescūt que ante

latuerūt ita vt ap̄t̄is reuelationibus atq̄
ostētionibus venturū seculū inferre se no-
bis atq̄ aperire videamur.

Gregorius.

Ta est iā q̄tum p̄sens seculum
i p̄propinquat ad finē tantū futuruz
seculū ipsa iāz quasi p̄pinquitate
tangit ⁊ ex signis manifestiorib⁹ aperitur
Quia enī in hoc cogitationes nostras vi-
cissim minime videm⁹ in illo autē nostra
in alterutrū corda conspiciamus: quid hoc
seculū nisi noctē ⁊ quid futurū nisi diēz di-
xerim. Sed quēadmodū cū nox finiri ⁊ di-
es incipit orti ante solis ortuz simul aliq̄
modo tenebre cū luce cōmixte suht quo-
usq̄ discedentis noctis reliquie in lucem
diēi subsequētī p̄fecte vertant. ita huius
mūdi finis iam cū futuri seculi ex ordio p̄-
miscetur atq̄ ipse reliquiarū eius tenebre
quadā iam rerū spiritualiū p̄mixtiōe trās-
lucēt. Et que illius mūdi sunt multa cer-
nimus. Sed nec dū p̄fecte cognoscimus
q̄: quasi in quodā mentis crepusculo hec
velut ante solem videmus.

Petrus.

Lacet q̄d dicis. Sed de tanto vi-
p ro Paschasio hoc animū ad inq̄-
sitionē mouet q̄ post mortē ac pe-
nalē locuz ductus est cui⁹ feretri vestis tā-
gi potuit ⁊ malignos spūs ab obfesso ho-
mine fugare.

Gregorius.

Ac in re magna oꝝ oīporētis dei
b disp̄satio ⁊ q̄ sit multiplex agno-
sci. cui⁹ iudicio actū est vt isdē vir
Paschasi⁹ ⁊ ipse intus aliquāto tpe reci-
peret q̄ peccasset ⁊ tamē ante humanos
oculos mira p̄ corpus suū post mortē face-
ret. Qui ante mortē eis quoq̄ cognoscē-
tibus pia opera fecerit vt neq̄ hīc qui bo-
na eius videāt: de elemosinarū illius esti-
matione fallerent: neq̄ ipsa sine vl̄cione
laxaretur culpa. quā nec esse culpā credi-
dit ⁊ iccirco hanc stertibus nō extinxit.

Ubi esse infernus credendus

lit:

Cap. XLI.

Petrus.

Erp̄do que dicis. verū tamen
p hac ratione cōstrictus non solū
q̄ que intelligo sed etiā ipsa que
in me non intelligo: cogor iam
peccata formidare: sed queso te quia pau-
lo superius sermo de locis penalibus in-
ferni versabat. Ubi nam esse infernū puta-
mus super hanc terrā an sub hac terra es-
se credendus est.

Gregorius.

Ac de re temere diffinire non au-
b deo. nōnulli nāq̄ in quadā terra-
rum p̄te infernū esse putauerunt:
alij vero hunc sub terra esse estimāt. Sed
tamen hoc animū pulsat quia si iccirco in
fernum dicim⁹ quia inferius iacet q̄d ter-
ra a celo est: hoc esse debet infernus a ter-
ra. Unde ⁊ fortasse per psalmistā dicitur.
Liberasti animā meam ex inferno inferi-
ori vt infernus superior in terra: infern⁹
vero inferior sub terra esse videat. Et Jo-
hannis vox in estimatione ista cōcordat.
Qui cū signatū librum ⁊ ep̄icē sigillis se vi-
disse diceret: quia nemo dignus inuētus
est neq̄ in celo neq̄ in terra neq̄ subter
terrā aperire libz ⁊ soluere signacula ei⁹
adiunxit ⁊ ego flebā multum. Quē tamē
postmodū libz per leonē de tribu iudā di-
cit aperiri. In quo videlicet libro: q̄d aliū
q̄ sacra scriptura signatur quā solus redē-
ptor noster aperuit. Qui hō facit⁹ mozien-
do: resurgēdo: ascendēdo: cūcta mysteria
que in eo fuerāt clausa patefecit. ⁊ null⁹
in celo: q̄ neq̄ angel⁹: null⁹ in terra: q̄a
neq̄ hō viuēs in corpe: null⁹ sub⁹ terrā
dign⁹ inuētus ē: q̄: neq̄ aīe corpe exute
ap̄ire nobis p̄ter dñm sacri eloquij secre-
ta poterūt. Cū ergo ad ap̄eritū dū li. nul-
lus sub terra inuētus est dignus dicē. q̄d
obstet nō video nisi vt sub terra esse infer-
nus credatur.

**Utrū vnus gehēne ignis sit
an diuersi.**

Cap. XLII.

Beati Gregorij pape

Petrus.

Deso te vnus esse gehenne ignis credendus est. an q̄ta peccatorū diuersitas fuerit. tanta quoq̄ estimāda sunt ⁊ ipsa in cēdia esse prepaata.

Gregorius.

Quis quidē est gehēne ignis : sed nō vno mō oīs cruciat peccatores Aniuscuiusq̄ eteni q̄m̄ extigit culpa. tanta illic sentiet pena. Nā sicut i hoc mūdo sub vno sole multi consistūt nec tñ eiusdē solis ardozē equaliter sentiūt quia ali⁹ pl⁹ estuat atq̄ ali⁹ min⁹ ita illic i vno igne nō vn⁹ est mod⁹ incēdijs: qz qd̄ hīc diuersitas corporū: hoc illic agit diuersitas peccatorū vt ⁊ ignem non dissimilem habeant: ⁊ tamē eisdē singulos dissimiliter exurat.

An semper ardeāt qui gehēne incēdijs deputantur.

Cap. XLIII.

Petrus.

Unqd̄ nā queso te dicim⁹ eos qui semel illic mersi fuerit semper arduros.

Gregorius.

Onstat nimirū ⁊ incūctanter verum est qz sicut finis nō est i gaudio bonorū. Nā cū veritas dicat ibūt impij i supplicijū eternū. iusti autē in vitā eternā: q̄a verū est q̄ p̄misit: falsum p̄culdubio non erit qd̄ minatus est deus.

Petrus.

Aid si quis dicat iccirco peccantibus eternā penā minar⁹ est vt eos a peccatorū perpetracione comperceret.

Gregorius.

Id falsū ē qd̄ minar⁹ ē vt ab iniusticia corrigeret etiā falsā ē pollicit⁹ vt ad iusticiā puocaret. Sed q̄s hoc dicere vel insan⁹ presumat ⁊ si minar⁹ ē quod

nō erat impletur⁹: dū asserere eum miser cordē volum⁹ fallacēzq̄ dicit nepha⁹ ē predicare compellimur.

Petrus.

Cire velim quod iustum sit vt culpa: que cū sine perpetrata est sine fine puniat.

Gregorius.

De recte dicit si district⁹ iudex nō corda hominū facta p̄saret. Iniq̄ enī ideo cū sine deliquerūt qz cū sine vixerūt. Nā nolissent vtiq̄ si potuissent sine fine viuere ⁊ in pctō semp̄ viuere cupiūt qui nūq̄ desinūt peccare dum viuūt. Ad magnā ergo iusticiā iudicātis p̄tinet vt nunq̄ careāt supplicio qui i hac vita nunq̄ voluerūt carere peccato.

Petrus.

Innullus iust⁹ crudelitate pascit ⁊ delinquēs seruus a iusto dño iccirco cedi precipit⁹ vt a nequicia corrigat. ad hoc ergo vapulat vt emēda⁹ ri debeat. Iniqui autē gehēne ignib⁹ traditi si ad correptionē nō perueniūt quo sine semp̄ ardebunt.

Gregorius.

Impotēs de⁹ qz pius est misero rū cruciatu nō pascit⁹: qz vero iustus ē ab iniquorū vltione impetū nō sedat. Sed iniqui oēs eterno supplicio deputati sua quidē iniquitate puniuntur ⁊ tñ ad aliquid ardebūt sed vt iusti oēs ⁊ in deo videāt gaudia: que percipiunt ⁊ in illis respiciāt supplicia que euaserūt quaten⁹ tāto magis in eternū gr̄e diuine debitores se esse cognoscāt q̄to in eternū mala puniri conspiciunt que eius aduorsio vicerunt.

Petrus.

T vbi est q̄ scī cū p̄ inimic⁹ suis quos tūc ardere vidēt nō orabūt: quibus vtiq̄ dictū est Pro inimicis vestris orate.

Gregorius.

Ho inimicis suis orat eo tpe quo possunt ad fructuosam penam eorum corda convertere atq; ipsa perversio ne saluare. Quid enim aliud p inimicis ora du e nisi hoc qd apus ait vt det illis de peniaz ad cognoscenda veritate r respiscat a dyaboli laqueis a quo capti tenent ab ipsoz voluntate. Et quo p illis tuc orabunt qui ia nullatenus possunt ad iusticie opa ab iniquitate comutari. Eade itaq; ca e cur no oret tuc p homib9 igni eterno danatis q etia nuc ca est vt no oret p dyabolo angelisq; eius eterno supplicio danatis. Que nuc etia ca est vt no oret sancti hoies pro homib9 infidelib9 impiisq; defunctis.

Quia p eis vtiq; quos eterno deputatos supplicio ia nouerunt: ante illu iudicij iusti cospectu ofonis sue meritū cassari refugit un q si nuc quoq; viuētes iusti mortuis danatis iniustis minime ppariunt qn ad huc aliqd iudicabile de sua carne se ppeti etia ipsi nouerunt. Quato eni districti9 tuc iniquozū tormēta respiciunt: rāto ab oī vicio corruptionis exuti: ipsi ia iusticie vicini9 atq; arti9 inberēbūt. Sic quippe eoz mētes p hoc qd iustissimū iudicij inherēt: ius districtiois absorbet vt oīo eis non liceat. quicquid ab illius eterne regule subtilitate discordat.

Quomodo aia immortalis dicatur dū constet eā in perpetuo igne mori. Cap. XLIII.

Petrus.

Enē ia q rñdere debeas apte rōni. Sz hec nunc qstio mouet mētem quo anima immortalis dicat dum constat q impetuo igne moriat.

Gregorius.

Quia duob9 modis vita dī duob9 et modis mors dī intelligi. Aliud est nāq; q in deo viuim9. Aliud vero q in hoc q cōditū vel creati sumus. Idē aliud ē beate viuere. atq; aliud essentialiter. Ania itaq; mortalis esse intelligi

tur r immortalis. mortalis quippe q; beate viuere amittit. immortalis autē q; essentialiter viuere nunq; desinit. r nature sue vitā pdere nō valet cum impetua fuerit morte danata. Illic eniz posita beata esse pdit r esse nō perdit vt r mortē sine morte r defectum sine defectu. r finē sine fine patiatur. quaten9 ei r mors immortalis sit r defectus indeficiens r finis infinitus.

De quodā sancto viro qui ve niens ad mortē expauit.

Cap. XLV.

Petrus.

His hāc tā inexplicabile dāna tionis sniam cuiuslibet sit operis ad exitū veniēs non ptime sciat qn r si ia nouit quid egit r adhuc tamē facta illius: q subtiliter iudicent: ignorat.

Gregorius.

Tasseris ita ē. Sz plerūq; d culpis minimis ipse sol9 pauore egredietes aīas iustozū purgat. sicut narrari de quodā scō viro me frequenter audisti. q ad mortē veniēs vehemēter timuit. sed post mortē discipulis ī stola candida apparuit: r q pclare sit susceptus indicauit.

Quidā ne in morte timeāt reuelatione roborantur. Et de Antonio Aberulo et Johanne monachis. Cap. XLVI.

Annūq; vero omps de9 trepidantiū mētes quibusdā pti9 reuelationib9 roborat vt in morte minime ptimefcat. Hā quis dā mecū in mōasterio frater Antoni9 nos mine viuēbat q mult9 quotidianis lachrimis ad gaudia patrie celestis anhelabat. Cūq; studiosissime r cū magno feruorē de siderio sacra eloq; meditaret: nō ī eis hāba scie: sz fletū ppūctionis inquirebat. q; tenus p hec excitata mēs eius inardesceret. r ima deserēs: ad regionē celestis p̄rie

per contemplationē volaret. Huic per visionē nocturnā dictū est. Paratus esto: quia dñs iussit te migrare. Lunq̄ ille nō habere sumptus ad migrandū diceret: re sponsum prorinus audiuit dicens: Si de peccatis imis agit: dimissa sunt. Quod cuz semel audisset: et magno adhuc metu trepidaret: nocte quoq̄ alia eisdē verbis est admonitus: tūc post quinq̄ dies febre correptus: cūctis fratribus orātibz flentibusq̄ defunctus est.

Plus etiā frater in eodē monasterio Merolus dicebat: vehementer lachrymis atq̄ elemosynis intentus: psalmodie vero ex ore illius peno nullo tpe cessare cōsueuerant: excepto cū aut alimentū corpori: aut mēbra dedisset sopori. Huic nocturna visione apparuit. Quia ex albis floribus corona de celo in eaput illius descendebat. Qui mox molestia corporis occupatus cū magna securitate animi: atq̄ bylaritate defunct⁹ est. Ad cuius sepulchrum dum Petrus: qui nūc monasterio meo preest: sibi sepulturā facere post annos quattuordecim voluisset tanta vt asserit de eodē sepulchro illius fragrātia suauitatis emanauit: ac si illic florū omniū fuissent odoramenta congregata. Qua ex re manifeste patuit: q̄ verum fuit quod per nocturnam visionē vidit.

¶ In eodem quoq̄ monasterio alius quidā Jobānes dictus est magne indolis adolescens etatē suam intellectu et humilitatis dulcedine et grauitate trāsigebat. Huic egrotāti atq̄ ad extremū deducto per nocturnā visionē ei quidā senex apparuit: et hūc virga tetigit: ei⁹ dixit: Surge ex hac em̄ molestia modo minime morieris: sed paratus esto quia longū tempus hic facturus nō eris. Qui dum iam esset a medicis desperat⁹: repente sanatus est: atq̄ conualuit: rem: quā viderat: narrauit: seq̄ per bienniū in dei seruitio: sicut predixi: vltra etatis sue annos exhibuit. Ante hoc trienniū cum quidā frater fuisset mortuus: atq̄ in eius

dem monasterij cimiterio a nobis sepultus: cunctis nobis ab eodem cimiterio ex euntibus: isdem Jobānes sicut postmodū pallens et tremens indicauit: illinc nobis discedētibus inuentus: ab eodem fratre: qui mortuus fuerat: de sepulchro vocat⁹ est. Quod mox etiā subseq̄uens finis edocuit: nam post die 3 decē inuasus: febrib⁹ carne solutus est.

Petrus.

¶ Sciri vellem si hoc quod per nocturnas visiones ostenditur debet at obseruari.

De modis somniorum: et an sint obseruanda: De quodaz etiā am cui per somnum longa vite spacia promissa sunt: et in breui tempore resecata:

Capitulum. XLVII.

Gregorius.

¶ In hoc Petre sciendū est: quia sex modis tangunt animū imagines somniorū. Aliquādo nāq̄ somnia ventris plenitudine vel inanitate. Aliquādo vero illusione. Aliquādo cogitatione simul et illusione. Aliquādo reuelatiōe. Aliquādo autē cogitatione simul: et reuelatiōe generantur. Sed duo que prima diximus: om̄i experimento cognoscimus: subiūcta autē quatuor in sacre scripture pagina reperimus. Somnia em̄ nisi plerūq̄ ab occulto hoste per illusionē fierent: nequaquā hoc vir sapiens indicaret dicens: Multos em̄ errare fecerūt somnia: et exciderūt sperantes in illis. Et iterū. Non auguriabimini: nec obseruabitis somnia: quibus profecto verbis cui⁹ sint detestatiōis ostendit que augurijs peragunt: rursus nisi aliquādo ex cogitatiōe simul: et illusione procederet: vir sapiens minē dixisset. Multas curas sequūtur somnia. Et nisi aliquādo somnia ex mysterio reuelatiōis oriēnt. Joseph preferendū se fratribz somnio nō videtur: nec sponsum Marie vt ablato puero

In egiptū fugeret per somniū angelus ad moneret. Kursuz nisi aliqñ somnia ex cogitatioē simul ⁊ reuelatioē pcederētne: qua q̄ Daniel propheta. In abuchodono for visionē differēs a radice cogitationis inchoasset: dicēs. Tu rex cepisti cogitare in stratu tuo quid esset futurum post hec ⁊ qz reuelat mysteria ostēdit tibi que futura sunt. Et paulo post. Audebas ⁊ ecce q̄ si statua vna grādis: statua illa magna et statura sublimis stabat cōtra te ⁊c. Daniel itaqz dū somniū ad implendū reuerēter insinuat ⁊ ex qua ortū sit cogitatione manifestat. parēter ostenditur qz hoc plerūqz cogitatioē simul ⁊ reuelatioē generēf. Sed nimirū cū somnia tot rerū qualitatibus alternent: tāto eis credi difficil⁹ debet: quāto ⁊ quo impulsu veniāt facilius nō elucet. Sācti autē viri iter illusiones atqz reuelatioēs ipsas visionū voces aut imagines quodā intimo sapore discernūt vt sciāt vel quid a bono spū picipiant: vel quid ab illusione patiantur. Nā si erga hec mēs cauta nō fuerit: p̄ deceptorē spirituz multas vanitatib⁹ imergit⁹ quia nonnunq̄ solet vera predicere vt ad extremū aiām: valeat ex vna aliq̄ falsitate laqueare. sicut n̄fo nup̄ cuidā certū est ptigisse. Qui dū somnia vehemēter attēderet ⁊ p̄ somniuz longa vite hui⁹ spacia sibi promissa sunt. Cūqz multas pecunias p̄ longioris vite stipēdijs collegisset ita repēte defunctus est vt intactas oēs relinqueret ⁊ ipse secū nihil ex bono opere portaret.

An prosit animab⁹ si eorū corpora in ecclesijs sepulta sint.

Capitulū. XLVIII.

Petrus.

His ille sit memini. sed queso te ea que cepimus exequamur

q̄ Putam⁹ ne animab⁹ aliquid prodesse. si mortuorū corpora fuerint in ecclesijs sepulta.

Gregorius.

q̄ Hos graua peccata nō deprimūt his p̄dest mortuis si in ecclesia sepeliāt qd̄ eorū proximi quotiens ad eadē sacra loca cōueniunt: suozū quorū sepulcra conspiciūt: recordant vt p̄ eis dño preces effundāt. Nam quos peccata graua deprimūt nō ad absolutionem potius q̄ ad maiorē dānationis cumulū eorum corpora in ecclesijs ponunt. Qd̄ melius ostēdere poterimus si ea que dieb⁹ nostris gesta sunt: breuiter enarremus.

De quadā sanctimoniali femina in ecclesia sancti Laurētij sepulta que dimidia apparuit accensa.

Cap. XLIX.

Fr̄ nāqz vite venerabilis Felix Portuen⁹. Ep̄us in scauinensi prouincia or⁹ atqz nutritus ē.

v Qui quādā sanctimoniales feminā in loco eodē fuisse testat⁹ que carnis quidē continentia habuit. Sed lingue p̄ cacitate atqz stultiloquiū nō declinauit. Hec igiē defuncta atqz in ecclesia sepulta est. Eadē autē nocte custos eiusdez ecclesie per reuelationē vidit. qz deducta ante sacruz altare per mediū secabat ⁊ ps vna illius igne cremabat ⁊ ps altera intacta remanebat. Cūqz hoc surgēs fratrib⁹ narasset. ⁊ locū ostēderet in quo fuerat igne cōsumpta: ipsa flāme cōbustio ita ante altare in marmorib⁹ apparuit ac si illic eadez femina igne corporeo fuisset cōcremata. Qua ex re aperte datur intelligi. quia hi quibus peccata dimissa non fuerint ad euitandū iudiciū sacris locis post mortem non valeant adiuuari.

De Valeriani patritij sepultura.

Capitulū. L.

Obhannes quoqz vir magnificus in hac vrbe locū perfectorum seruans. cuius grauitatis atqz veritatis sit nouimus. qz

i mibi testatus est Valerianū patritiū: in ciuitate que Brixa dicitur: fuisse defunctū cui eiusdē ciuitatis episcopus accepto p̄

ei locū in ecclesia prebuit in quo sepelire
deuisset. Qui uidelicet Valerian⁹ vsq³
ad etatē decrepitā leuis ac lubricus extis
tit: modūq³ suis prauitatibus ponere con
tempfit. Eadē vero nocte qua sepult⁹ est
beatus Faust⁹ martyr. in cui⁹ ecclesia
corpus illius fuerat humatū. custodi suo
apparuit: dicē. Eade r die Episcopo. vt
proiciat hinc fetētes carnes quas hic po
sult qd³ nō fecerit: die tricesimo ipse mo
rietur. Quā visionez custos timuit Ep
scopo confiteri. r rursus admonitus decli
nauit. Die autē tricesimo eiusdem ciuita
tis Episcopus cū vespertina hora sanus
atq³ incolumis ad lectū rediisset subita et
inopinata morte defunctus est.

De corpore Valentini ab ec
clesia post mortem proiecto.

Capitulum. LI.

Desit quoq³ in presenti vena
bilis frater Genātius Lunen
sis Episcopus r magnific⁹ Vi
berius vir nobilissim⁹ atq³ ve
racissimus qui se scire suosq³ homines in
terfuisse testatur ei rei: quā narrāuit: nup
in Senuensi vrbe cōgisse. Ibi nāq³ vt
dicit Valētinus nomine ecclesie Medio
lanensis defensor defunctus est vir val
de lubricus r cunctis leuitatibus occupa
tus cui⁹ corpus in ecclesia beati martyris
Syr⁹ sepultū est. Nocte autē media in ea
dem ecclesia facte sūt voces ac si quis vio
lenter ex ea repellere⁹ atq³ trahere⁹ foras
Ad quas nimirū voces eucurrerūt custo
des r viderunt duos quosdā deterrimos
spūs qui eiusdē Valentini pedes quadaz
ligatura stringerāt r eū ab ecclesia clamā
tem ac nimirū vociferantē foras traherāt.
Qui videlicet exterriti ad sua strata re
uersi sunt. mane autē facto aperientes ses
pulturū in quo isdē Valētinus posit⁹ fue
rat ei⁹ corp⁹ nō inuerūt. Cūq³ extra eccle
siam quererēt vbi protectū esset inuenerūt
hoc in sepulcro alio positū: ligatis adhuc
pedib⁹ sicut ab ecclesia fuerat abstractus.

Ex qua re Petre collige q³ hi quos pec
cata graua deprimūt si in sacro loco sepe
liri se faciant restat vt etiā de sua presunt
ptione iudicent⁹ quatenus eos sacra loca
non liberent sed etiā culpa temeritatis
accuset.

De Tinctoris corpore in ec
clesia sepulto post non inuento
Capitulū. LII.

Am quid quoq³ i hac vrbe cō
tigerit cunctorū qui hic habi
tant multitudo testat q³ quidā
artis eorū primus cū defunct⁹
fuisset in ecclesia beati Januarii martyris
iuxta portam sancti Laurentij a coniuge
sua sepultus est. Sequētī autem nocte ex
eadē sepultura audiente custode eius spi
ritus cepit clamare. Ardeo ardeo. Cum
vero has duas voces emisisset: custos hoc
eius nunciauit vxori. vxor vero illius eos
qui diligenter inspicerēt: artis eiusdē vi
ros transmisiit ad ecclesiam: volēs cognos
cere qualiter eius corpus esset in sepul
cro de quo talia clamaret. Qui apertien
tes sepulcrū vestimēta eadez intacta rep
pererūt que nūcūq³ in eadē ecclesia pro
eiusdē cause testimonio seruant. Corp⁹
vero illius oīno nō inuenerūt ac si in sepul
cro eodē positū nō fuisset. Qua ex re coll
gendū est qua vltione aīa eius dānata sit
cūlus r caro est ab ecclesia plecta. Quid
igitur sacra loca sepultis psunt quādo hī
qui indigni sunt ab eiusdē sacris locis diui
nitus proiciunt.

Quid sit qd³ marie mortuorum
valeat aiabus pdesse: Et de Lē
tūcellēsi presbytero q³ a cuiusdā
spū peti⁹ est vt sacra hostiā p
eo offerat. Cap. LIII.

Petrus.

Ad nam ergo esse poterit qd³
mortuorū valeat animabus p
desse.

Gregorius.

I Culpe post mortē insolubiles
 nō sunt: multū solet animas eti
 am post mortē oblatio sacre ho
 stie salutaris adiuuare: ita vt
 hoc nōnunq̄ ipse defunctoz aie expetere
 videant. Nam p̄dictus Felix ep̄us a quo
 dā vite venerabilis p̄sbytero: qui vsq̄ an
 te bienniū vixit: et in dyocesi Sentūcel:
 sis vrbis habitabat atq̄ ecclesie beati Jo
 hānis: que in loco qui dicitur Lauriana: si
 ta est: preerat: cognouisse se asserit qd̄ is
 dem p̄sbyter in eodē loco: in quo aque ca
 lide vapores nimios faciūt quotiens cor
 poris necessitas exigebat lauari cōsueue
 rat: vbi duz die quadā fuisse ingressus:
 inuenit quendā incognitū virū ad suū ob
 sequiū preparatū: qui sibi de pedibus cal
 ciamēta abstraheret: vestimēta susciperet
 et exētia calozibus sabana preberet: atq̄
 omne ministeriū cū magno famulatu per
 ageret. Quz hoc sepius fieret: isdē p̄sby
 ter die quadā ad balnea itur⁹ intra semet
 ip̄m cogitās dixit: Viri illi qui mihi so
 let tam deuotissime ad lauandū obsequi:
 ingratus apparere nō debeo: sed aliquid
 me necesse est ei p̄ munere portare. Tūc
 duas secū oblationū cozonas detulit: qui
 mox vt peruenit ad locū: hominē inuenit
 atq̄ ex more eius obsequio in oibus vsus
 est. Laui itaq̄ et cū iam vestitus voluis
 set egredi hoc qd̄ secū detulerat obsequē
 ti sibi viro p̄ benedictiōe obtulit petens:
 vt benigne susciperet: qd̄ ei gratia chari
 tatis offerret. Cui merēs afflictusq̄ respō
 dit: Mihi ista quare das pater? Iste pa
 nis sanctus est: ego hūc manducare non
 possum: ego etem: quē vides: huius loci
 dñs aliquādo fui: sed pro culpis meis hic
 post mortē deputatus sum. Si autē mihi
 prestare vis omnipotenti deo offer hūc pa
 nē: vt pro peccatis meis intervenias. Et
 tunc exauditū te esse cognosce: cū huc ad
 lauandū veneris: et me minie reppereris.
 In quibus verbis disparuit: et is qui ho
 mo esse videbat euanescente innotuit: qz
 spiritus fuit. Isdē vero p̄sbyter ebdomas
 da cōtinua se pro eo in lachrymis affixit:

salutarē hostiā quotidie obtulit: et reuers
 sus post ad balneū cum iam mime inues
 nit. Quia ex re quantū p̄sit animabus in
 molatio sacre oblatiōis ostendit quando
 hanc et ip̄i mortuoz spiritus a viuētibus
 petūt: et signa indicant: quibus per eā ab
 soluti videantur.

De fratre Iusto medico pro
 cuius anima continuis triginta
 diebus oblatum est sacrificium
 altaris:

Capitulum. LIII.

Esq̄ hoc silendū puto qd̄ actuz
 n i meo monasterio añ hoc triēni
 um reminiscor. Quidā namq̄
 monachus Iustus nomie: me
 dicina arte fuerat imbutus: qui mihi in eo
 dem monasterio cōstituto sedule obsequit
 atq̄ in assiduis egritudinibus meis excu
 bare cōsueuerat. Hic itaq̄ languore cor
 poris p̄uenēs ad extremū deductus est.
 Cui in ip̄a sua molestia frater germanus
 nomie Lupiosus seruiebat: qui ip̄e quo
 qz nūc in hac vrbe per eandē medicine ar
 tem temporalis vite stipendia sectat: sed p̄
 dictus Iustus cū iaz se ad extremū perue
 nisse cognouisset: eidē Lupioso fratri suo
 quia occultatos tres aureos haberet in
 notuit. Qd̄ nimiz fratribus nō potuit ce
 lari: sed subtiliter indagātes: atq̄ illius
 omnia medicamēta perscrutātes: eosdem
 tres aureos inuenerūt absconfos in medi
 camine: qd̄ mox vt mihi nūciatū est: ran
 tū malū de fratre qui nobiscū cōmuniter
 vixerat eq̄nimitē ferre nō valuit. Quip̄
 pe quia eiusdē mei monasterij semp̄ regu
 la fuerat: vt cūci fratres ita cōmuniter vs
 uerēt: quatenus eis singulis nulla haberi
 pp̄tia liceret nimio terrore percussus:
 cogitare cepi: vel quid ad purgationē mo
 rientis facerē: vel quid ad exemplū viuē
 tib⁹ fratrib⁹ p̄viderē. Precioso igit̄ etus
 dē mōasterij p̄posito ad me accersito dixi
 Eide et vt nullus ex fratribus se ad eū mo

rientē linguat: nec sermonē consolationis ex cuiuslibet eorū ore percipiat. Sed cum in morte cōstitutus fratres exquisierit: ei suus carnalis frater dicat: quia per aureos quos occultatos habuit: a cūctis fratribus abominatus sit: vt saltē in morte de culpa sua mentē ipsius amaritudo transuerberet: atq; a peccato qđ perpetrauerat purget. **Lū** xō mortu⁹ fuerit: corp⁹ ī cimiterio nō ponat: sed q̄libet fossaz in sterquilino facite in ea corpus eius proijcite: ibiq; super eū tres aureos quos reliquit iactate omēs simul clamantes: pecunia tua tecū sit in perditionē: ⁊ sic eum terra operiete. In quibus vrisq; rebus vnā morietibus: alterā vero volui prodesse fratribus viuentibus vt et illū amaritudo mortis a culpa solubile faceret: ⁊ istos auaricie tāta damnatio terreret: atq; a culpa prohiberet. Quod ita factū est. Nam cū isdem monachus peruenisset ad mortē: atq; anxie se quereret cōmendare fratrib⁹ ⁊ nullus ei a fratribus applicare ⁊ loqui dignaret: ei carnalis frater cur ab omībus fratribus esset abominatus: indicauit. Qui protinus de reatu suo vehemēter ingemuit: atq; in ip̄a sua tristitia e corpore exiuit qui ita est sepult⁹ vt dixerā. Sed fratres omēs ex eadem sentētia conturbati: ceperunt singuli extrema queq; ⁊ vilia: ⁊ que eis habere regulariter licuerat ad mediū proferre vehemēterq; formidare: ne quid apud eos esset vnde reprehēdi potuissent. Cum vero post mortē eius triginta iaz essent dies euoluti: cepit animus meus defuncto fratri cōpati: eiusq; cū dolore grauē supplicia pensare: ⁊ si qđ esset ereptionis eius remediū querere. Tūc vocato ad me eodē precioso monasterij mei preposito tristis: dixi: Diu est qđ frater ille qui defunctus est in igne cruciat. Debemus ei aliquid charitatis impendere: ⁊ eū quātum possumus: vt eripiā: adiunare. Sade itaq; ⁊ ab hodierna dieb⁹ triginta cōtinuis offerre p̄ eo sacrificiū stude vt nullus omnino pretermittat dies quo pro absolutionē illius hostia salutaris non offera

tur. Qui protinus abscessit ⁊ paruit. Nobis autē alia curantibus atq; dies euolutos non munerātibus istez frater qui defunctus fuerat: nocte quadā fratri suo germano cupioso per visionē apparuit. Quē ille cum vidisset: inquisiuit dicēs: Quid est frater? Quomodo es? Cui respondit: Hūcūq; male fui: sed iā modo bene sum quia hodie cōmunionē recepi. Quod istem cupiosus pergens protinus indicauit fratribus in monasterio. Fratres vero solliciti computauerūt dies: ⁊ ip̄e dies extiterat quo pro eo vicesima oblatio fuerat impleta. Cūq; ⁊ cupiosus nesciret: quid pro eo fratres agerēt: ⁊ fratres ignorassent: quid de illo cupiosus vididisset: vno eodēq; tempore dū cognosceret: ille isti quid egerant: atq; isti cognoscerēt: ille quid viderat cōcordantes simul visidē ⁊ sacrificio res aperte claruit: quia frater qui defunctus fuerat: per salutarē hostiā euasit supplicii.

Petrus.

Fra sunt valde que dicis: ⁊ nō me m diocriter leta.

De vita et transitu Cassiani episcopi: Capitulū. LV.

Gregorius.

Enobis in dubiū veniant verba mortuorū: confirmāt hec facta viuentiū. Nam vir vite venerabilis Cassius Hermensis episcopus: qui quotidianū offerre cōsueuerat deo sacrificiū: seq; in lachrymas inter ip̄a sacrificiorū archana macrabat: mādātum domini per cuiusdam sui visionem psbyteri suscepit dicens: Age quod agis operare quod operaris. Non cesset pes tuus nō cesset manus tua. Hatale apostolorum venies ad me: ⁊ tribuam tibi mercedem tuam. Qui post annos septē ipso natalicio apostolorū die: cum missarū solennia peregisset: ⁊ mysteria sacra cōmunionis accepisset: e corpore exiuit.

De quodam ab hostibus capto cuius vincula oblatiōis hora soluebantur: Et de Baraca nauta per salutarem hostiam a naufragio liberato:

Capitulum. LVI.

De quoq; quod audimus quē dā apud hostes in captiuitatē positū: et in vinculis relictū fuisse: pro quo sua coniūx diebus certis sacrificiū offerre consueuerat: qui longo post tpe ad coniūgē reuerfus quibus diebus eius vincula soluerent: innotuit: et usq; cōiūnx illos fuisse dies quib; pro eo sacrificiū offerebat: recognouit. Et ex alta nobis re que ante annos septē gesta est certissime confirmat. Agatus eniz Panozmitan; episcop;: sicut fideles mihi ac religiosi viri multi testati sunt: atq; testant;: cum beate memorie antecessoris mei tempore iussus esset: vt Romā veniret: vim nimie tempestatis perualit: ita vt se ex tanto vndarū periculo euadere posse diffiderat. Nauta vero illius Baraca nomine: qui nūc eiusdē ecclesie clericatus officio fungit;: post nauē in carbaso regebat ruptoq; fune cū eodem carbaso: quē regebat: inter vndarū cumulos repente disparuit. Nauta autē cui episcop; preerat: tandem post multa pericula ad Osticā insulam fluctib; quassata peruenit. Cūq; die tertio episcopus nauatā qui ab eo abrept; in carbaso fuerat. In nulla maris parte viderit apparere: vehemēter afflict;: mortuū credidit: sed per obsequiū charitatis viuo vnū quod debebat: mortuo impēdit vt omnipotenti deo p absolutiōe eius animē offerre sacrificiū victime salutaris iuberet: quo oblato restaurata naue perrexit ad italiā. Tuncq; ad Romanū portū venisset: illic nauatā repperit: quē mortuū putabat. Tunc inopinata, exultatiōe gauisus est: et euz: qualiter tot diebus in illo tanto maris periculo viuere potuisset: inquisiuit. Qui videlicet indicauit: quotiēs in

illis tempestatis fluctibus cū eodē quem regebat: fuis; carbaso versatus: qualiter cū illo vndis pleno enatauerit: et quotiēs eo a superiori parte deorsum verso ipse carine eius supersederet: adiūgens. Cū dies bus ac noctibus hoc incessanter faceret: itaq; eius virtus funditus ex fame simul et labore cecidisset: quo eū ordine diuina misericordia seruauerit: indicauit. Et enī qd etiam nūc usq; testatur dicēs: Laborans in fluctibus atq; deficiens subito mentis pondere sum grauatus: ita vt neq; vigilare me crederē: neq; depressus somno esse. Et ecce in eodē medio mari me posteo quidā apparuit: qui mihi panē ad refectiōē detulit. Quē mox vt comedi: vires recessi lōge post nauis transiēs affuit: que me ab illo vndarū periculo suscepit: atq; ad terrā deduxit. Quod scilicet episcop; audiens requisiiuit diem: atq; illo fuisse die repperit: quo pro eo presbyter in Ostica insula deo omnipotenti hostiā sacre oblationis immolauit.

Quibus mortuis sacre victime profint: ac de virtute myste-
rio victime salutaris:

Capitulum. LVII.

Petrus.

Et que narras ipse quoq; in Sicilia positus agnouit.

Gregorius.

Dicere credo: quia hoc tā aperte cum viuētib; ac nescientibus agis: vt cunctis hec agētib; atq; sciētib; ostendatur:

quia si insolubiles culpe nō fuerint ad absolutionē prodesse: etiā mortuis victime sacre oblatiōis possint. Sed sciendū est: quia illis sacre victime mortuis profunt: qui hic viuendo obtinuerūt: vt eos etiam post mortē bona adiuuēt: que hic p ipis ab alijs fiunt. Inter hec autē pensandū est: q; tutior sit via vt bonum quod quisq; post mortē suā sperat agi per alios: agat ipse dum viuūt per se. Beatius quippe est

liberū erire q̄ post vincula libertatē que-
rere. Debemus itaq; p̄fens seculū: vel
quia iam cōspicimus defluxisse: tota men-
te cōtemnere quotidiana deo lachrymaz
sacrificia: quotidianas carnis eius ⁊ sans
guinis hostias imolare. Nec nāq; singu-
lariter victima ab eterno interitu animā
saluat: que illā nobis mortē vnigeniti per
mysteriū repat. Qui licz resurgēs a mor-
tuis iam non morit: ⁊ mors illi vltra non
dominabit: tamen in seipō immortaliter
atq; incorruptibiliter viuēs pro nobis ite-
rū in hoc mysterio sacre oblatiōis immo-
lat. Eius quippe ibi corpus sumit: eius
caro in populi salutem partit. Eius san-
guis nō iaz in manus infidelīū: sed in ora
fidelīū fundit. Hinc ergo pensemus qua-
le sit pro nobis hoc sacrificiū: quod pro ab-
solutione nostra passionem vnigeniti filij
semper immitat. Quis enim fidelīū habe-
re dubiū possit in ipā immolationis hora
ad sacerdotis vocem celos aperiri: in illo
Iesu xpī mysterio angeloz choros adesse
summis ima sociari: terrena celestibus iū-
gi: vnū quoq; ex visibilibus atq; inuisibi-
libus fieri.

**De affligendo corde inter sa-
cra mysteria: ⁊ post de mētis cu-
stodia: Capitulū. LVIII.**

Ed necesse est: vt cū hec agim⁹
nosmetipos deo in cordis con-
tritiōe mactemus: quia qui pas-
sionis dñice mysteria celebra-
mus: debemus imitari qđ agimus. Tūc
ergo vere pro nobis hostia erit deo: cum
nosipos hostiā fecerimus. Sed studendū
nobis est: vt etiā post oratiōis tpa in quā
tū deo largiente possumus in ipō animuz
suo pōdere ⁊ vigore seruemus: ne post co-
gitatio fluxa dissoluat: ne vana mentē leti-
cia subrepat: ⁊ lucrū cōspiciōis anima
per incurfū fluxe cogitatiois perdat. Sic
quippe: quod poposcerat: anima obtine-
re meruit: que se post lachrymas in eodē
mentis vigore seruauit. De qua nimirum
scriptū est. *Cultusq; eius nō sunt ampli⁹*

in diuersa mutati. *Que* igit̄ non est obli-
ta quod petijt: non est priuata munere qđ
poposuit.

**De relaxandis culpīs alienis
vt nostre relaxentur:**

Capitulum. LIX.

Ed inter hec sciendū est: quia
ille recte delicti veniā postulat
qui prius hoc: quod in ipō des-
linquit: relaxat. Munus enim
non accipit: nisi ante discordia ab animo
pellat dicente veritate. Si offers munus
tuū ante altare: ⁊ recordatus fueris q̄ fra-
ter tuus habet aliquid aduersus te: relin-
que ibi munus tuū ante altare: ⁊ vade p̄i-
us recōcillari fratri tuo: ⁊ tūc veniens of-
feres mun⁹ tuū. *Qua* in re pensandū est
cū omnis culpa munere soluat̄ q̄ grauis
est culpa discordie: pro qua nec munus ac-
cipit. Debemus itaq; ad proximū quāuis
longe positū: longeq; disiunctū: mēte ire
eiq; animū subdere: humilitate illū ac be-
nivolentia placare: vt scilicet cōditō: nos-
ter dū tale placitū nostre mentis asperes-
rit: a peccato nos soluat: quia munus pro
culpa summit. Veritatis autē voce atter-
stante didicimus: quia seruus qui decem
milia talenta debebat: cū penitentiā ages-
ret: absolutionē debiti a domino accepit.
Sed quia cōseruo suo centū sibi denarios
debenti debitū non dimisit: et hoc iussus
exigi quod ei fuerat iam per penitentiā di-
missus. *Ex* quibus videlicet dictis cōstat
quia si hoc quod in nos delinquit ex cor-
de nō dimittimus: ⁊ illud rursus exigitur
quod nobis iam per penitentiā dimissum
fuisse gaudebamus. Igit̄ dum per indul-
ti temporis spaciū: licet dū iudex sustinet
dum cōuersionē nostrā is: qui culpas exa-
minat: expectat. *Cō*stemus in lachrymis
duricia mentis: formemus in proximis
gratiā benignitatis: ⁊ audēter dico: quia
salutari hostia post mortē nō indigebim⁹
si ante mortē deo ipsi hostia fuerimus.

finis n̄miaz

Libri dyalogorū beati Gre-
gorij pape: vna cū annotationi-
bus capitulorū feliciter explici-
unt. Impressi ac diligentissime
correcti Basilee per Adichaelē
Surter: sub anno domini Mil-
lesimoquadringentesimonono-
gesimosexto.

Laus deo.

